

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

“ÇITIR ÇITIR FELSEFE” ADLI ÇOCUK KİTAP SERİSİNİN
KÖK DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Murat TURGUT

Danışman:
Doç. Dr. Vedat AKTEPE

Nevşehir
Ekim, 2023

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

“ÇITIR ÇITIR FELSEFE” ADLI ÇOCUK KİTAP SERİSİNİN
KÖK DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Murat TURGUT

Danışman:
Doç. Dr. Vedat AKTEPE

Nevşehir
Ekim, 2023

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan
Murat TURGUT

TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK

“Çıtır Çıtır Felsefe Adlı Çocuk Kitapları Serisinin Kök Değerler Açısından İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Murat TURGUT

Danışman
Doç. Dr. Vedat AKTEPE

Temel Eğitim Anabilim Dalı Başkanı

Doç. Dr. Aysun ENGİNER

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Vedat AKTEPE danışmanlığında Murat TURGUT tarafından hazırlanan “Çıtır Çıtır Felsefe Adlı Çocuk Kitapları Serisinin Kök Değerler Açısından İncelenmesi” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

...../...../2023

JÜRİ

Danışman : Doç. Dr. Vedat AKTEPE

Üye : Prof. Dr. Elvan YALÇINKAYA

Üye : Doç. Dr. Mehmet Hayri SARI

İMZA

.....

.....

.....

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun/...../..... tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../...../2023

Dr. Öğretim Üyesi Volkan Recai ÇETİN

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın hayata geçirilmesinde pozitif bakış açısı ile motivasyonumu her zaman yüksek tutan, hayat görüşü ve bilgi birikimiyle bana rehberlik eden, yaşamış olduğum her türlü olumsuz durumda hep yanımda olan ve en önemlisi babacan duruşuyla bana olan inancı ve güvenini her daim hissettiğim tez danışmanım pek kıymetli hocam Doç. Dr. Vedat AKTEPE'ye çok teşekkür ederim.

Tez savunma jürisinde yer alan Prof. Dr. Elvan YALÇINKAYA ve Doç. Dr. Mehmet Hayri SARI'ya katılımlarından ve katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Araştırmanın her aşamasında her zaman yanımda olan, bu zor ama güzel süreçte sabır gösterip hep yanımda olan, desteğini hiçbir zaman eksiltmeyen; bana olan güvenini, sevgisini ve inancını her zaman hissettiğim bir tanecik canım eşim Hacer TURGUT'a, doğduğum günden bu yana her Şeyden önce sağlıklı ve iyi bir insan olmam için ellerinden gelen her türlü fedakrlığı yapan, okula adım attığım ilk günden Şimdiye kadar beni en iyi Őartlarda okutabilmek için emek verip çabalayan, bana her türlü imkânı sağlayan, maddi manevi destekleri ve bana olan sonsuz inançlarıyla her zaman yanımda duran, bugün beni olduğum kişi yapan, sevgisini yüreğimin en derininde hissettiğim canımın içi kıymetli anneciğim Makbule TURGUT ve her koşulda elimi hiç bırakmayan biricik babacığım Davut TURGUT başta olmak üzere tüm aile üyelerime sonsuz teşekkür ederim.

Murat TURGUT

Ekim, 2023

ÇITIR ÇITIR FELSEFE ADLI ÇOCUK KİTAPLARI SERİSİNİN KÖK DEĞERLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Murat TURGUT

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ekim 2023

Danışman: Doç. Dr. Vedat AKTEPE

ÖZET

Bu araştırmada Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki kitapların, Milli Eğitim Bakanlığı ders öğretim programlarında ortak olarak yer alan 10 kök değer (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik) açısından incelenerek ortaya konulması amaçlanmıştır. Değerlerin edinilmesi sadece belli bir dönemi kapsamamaktadır. Karakter gelişimi ve ahlak gelişiminde olduğu gibi değerleri kazanma da bireyin hayatı süresince devam etmektedir. Bu süreçte değerlerin kazandırılmasında büyük rollerden birisini çocuk kitapları üstlenmektedir. Bu araştırmayla, hem aile tarafından hem de okullarda çocuklara aktarılmaya ve edindirilmeye çalışılan değerlerin çocuklara kitaplar üzerinden değer eğitiminin yapılabileceği dikkate alındığında Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarının bu konudaki yeri ve önemine dikkat çekilmek istenmiştir. Ayrıca çocuklara değer eğitimi yapılırken ailelere ve öğretmenlere bu kitapların kolaylık sağlayabileceği; bu yönüyle Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarının değerler bağlamında örnek teşkil edebileceği, değerler eğitiminde evde ve okullarda okutulurken faydalanılabileceği düşünülmüştür. Araştırmada nitel araştırma modellerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. İlgili literatür taramasına dayalı olarak yapılacak araştırmanın veri kaynağını Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki 25 çocuk kitabı oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenleyip ve yorumlayıp okuyucuya bilgi vermektir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında en fazla kök değere yer veren çocuk kitabı Adalet ve Haksızlık; en az yer veren çocuk kitabı ise Gerçekten ve Yalancıkıtan kitabıdır. Çıtır Çıtır Felsefe serisinde kök değerlerin tamamına yer verildiği; bunlardan en fazla yer verilen kök değerlerin sorumluluk ve öz denetim; en az yer verilen kök değerlerin vatanseverlik ve dürüstlük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarının kök değerlerin aktarılmasında kullanılabileceği neticesine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çıtır Çıtır Felsefe, Çocuk, Çocuk Kitabı, Değer, Değerler Eğitimi, Kök Değerler.

**AN INVESTIGATION OF THE CHILDREN'S BOOK SERIES CALLED
LES GOÛTERS PHILO IN TERMS OF ROOT VALUES**

Murat TURGUT

**Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Social Sciences Institute
Department of Primary Education, Master's Thesis, December 2023**

Advisor: Assoc. Dr. Vedat AKTEPE

ABSTRACT

In this research, it is aimed to examine and present the books in the Les Goûters Philo series in terms of 10 root values (justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism and helpfulness) that are common in the curriculum of the Ministry of National Education. Acquisition of values does not only cover a certain period. As with character development and moral development, acquiring values continues throughout an individual's life. In this process, children's books play one of the major roles in imparting values. With this research, it was aimed to draw attention to the place and importance of this technology in the Les Goûters Philo books, without taking into account the fact that children have begun to be transferred both by the family and in schools and that value education can be done through the books in the values they are trying to acquire. In addition, these books can provide convenience to families and teachers when teaching values to children; In this respect, it is thought that Les Goûters Philo books can serve as an example in the context of values and can be used in values education by teaching them at home and in schools. The document analysis method, one of the qualitative research models, was used in the research. The data source of the research, which will be based on the relevant literature review, consists of 25 children's books in the Les Goûters Philo series. Descriptive analysis was used to analyze the data in the study. The purpose of descriptive analysis is to organize and interpret the findings and provide information to the reader. Considering the research results, the children's book that includes the most root values is Justice and Injustice; the children's book with the least amount of space is Really and Fakeness. In the Les Goûters Philo series, all the root values are included; the most frequently mentioned root values are responsibility and self-control; It was concluded that the least mentioned root values are patriotism and honesty. Therefore, it has been concluded that "Les Goûters Philo" books can be used to transfer root values.

Keywords: Child, Children's Book, Value, Values Education, Root Values.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK.....	ii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	x
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Problem Durumu	2
1.2. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri	5
1.3. Araştırmanın Amacı	6
1.4. Araştırmanın Önemi.....	6
1.5. Araştırmanın Varsayımı	7
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.7.Tanımlar	9

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Değer	11
2.1.1. Değer ve Kök Değerler	11
2.1.1.1. Adalet Değeri	13
2.1.1.2. Dostluk Değeri	14
2.1.1.3. Dürüstlük Değeri	14
2.1.1.4. Öz Denetim Değeri	15
2.1.1.5. Sabır Değeri	15
2.1.1.6. Saygı Değeri	16
2.1.1.7. Sevgi Değeri	17
2.1.1.8. Sorumluluk Değeri	17
2.1.1.9. Vatanseverlik Değeri	18
2.1.1.10. Yardımseverlik Değeri	18
2.1.2. Değerlerin Özellikleri ve İşlevi	19
2.2. Değerler Eğitimi	22
2.2.1. Okulda Değer Eğitimi	24
2.2.2. Ailede Değer Eğitimi	26
2.3. Felsefe	28
2.3.1. Felsefe ve Çocuk	29
2.3.2. Felsefe ve Değerler Eğitimi	30
2.3.3. Çocuklarla Felsefe ve Çocuklar İçin Felsefenin Önemi	31
2.4. Çocuk Edebiyatı	32
2.5. Çocuk ve Kitap	32
2.6. Çocuk Edebiyat Ürünlerinin Yeri ve Önemi	34
2.7. Çıtır Çıtır Felsefe	34
2.7.1. Yazar Brigitte Labbe, Eserleri ve Çıtır Çıtır Felsefe	34
2.7.2. Çıtır Çıtır Felsefe ve Değer İlişkisi	36
2.8. İlgili Araştırmalar	37
2.8.1. Yurt İçi Araştırmalar	37
2.8.2. Yurt Dışı Araştırmalar	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	59
3.2. Araştırmanın Veri Kaynakları.....	60
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	61

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Adalet Değeri ile İlgili Bulgular	64
4.2. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Dostluk Değeri ile İlgili Bulgular	73
4.3. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular ..	82
4.4. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Öz Denetim Değeri ile İlgili Bulgular	86
4.5. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Sabır Değeri ile İlgili Bulgular.....	106
4.6. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Saygı Değeri ile İlgili Bulgular.....	112
4.7. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular.....	119
4.8. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgular	133
4.9. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgular	167
4.10. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgular.....	170
4.11. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Elde Edilen Değerlerin Genel Dağılımı ile İlgili Bulgular.....	179

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ ,TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma.....	188
5.1.1. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Adalet Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma	188

5.1.2. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Dostluk Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	189
5.1.3. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Dürüstlük Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	189
5.1.4. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Öz Denetim Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	190
5.1.5. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Sabır Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma	191
5.1.6. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Saygı Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma	191
5.1.7. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Sevgi Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma	192
5.1.8. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Sorumluluk Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	192
5.1.9. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Vatanseverlik Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	193
5.1.10. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Yardımseverlik Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	194
5.1.11. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarında Elde Edilen Değerlerin Genel Dağılımına İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	195
5.2. Öneriler	197
KAYNAKÇA	199
FOTOĞRAFLAR.....	219
ÖZGEÇMİŞ.....	244

KISALTMALAR

ev. : Çeviren

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

s. : Sayfa

TDK : Türk Dil Kurumu

TTK : Talim Terbiye Kurulu

vb. : Ve benzeri

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Çıtır Çıtır Felsefe Kitapları.....	8
Tablo 2. Kök Değerlerin Sınıflandırılması.....	12
Tablo 3. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarının Künyesi.....	60
Tablo 4. 2018 Ders Öğretim Programlarında Yer Alan Kök Değerler.....	61
Tablo 5. Değerlerin Güvenirlilik Yüzdeleri.....	62
Tablo 6. Adalet Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı.....	64
Tablo 7. Dostluk Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı.....	74
Tablo 8. Dürüstlük Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı.....	82
Tablo 9. Öz Denetim Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı.....	86
Tablo 10. Sabır Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı.....	106
Tablo 11. Saygı Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı.....	112
Tablo 12. Sevgi Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı.....	119
Tablo 13. Sorumluluk Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı.....	132
Tablo 14. Vatanseverlik Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı.....	165
Tablo 15. Yardımseverlik Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı.....	168
Tablo 16. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Kök Değerlerin Genel Dağılımı.....	177

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Fotoğraf 1. Adalet ve Haksızlık.....	219
Fotoğraf 2. Gerçekten ve Yalancıkdan.....	220
Fotoğraf 3. Güzellik ve Çirkinlik.....	221
Fotoğraf 4. Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz.....	222
Fotoğraf 5. Savaş ve Barış.....	223
Fotoğraf 6. İş ve Para.....	224
Fotoğraf 7. Özgür Olan ve Olmayan.....	225
Fotoğraf 8. Doğa ve Kirlilik.....	226
Fotoğraf 9. Mutluluk ve Mutsuzluk.....	227
Fotoğraf 10. Liderler ve Diğerleri.....	228
Fotoğraf 11. Başarı ve Başarısızlık.....	229
Fotoğraf 12. Haklar ve Ödevler.....	230
Fotoğraf 13. Ben ve Başkaları.....	231
Fotoğraf 14. Yaşam ve Ölüm.....	232
Fotoğraf 15. Zaman Çok ve Zaman Yok.....	233
Fotoğraf 16. Söz ve Sessizlik.....	234
Fotoğraf 17. Şiddet ve Şiddetsizlik.....	235
Fotoğraf 18. İnanmak ve Bilmek.....	236
Fotoğraf 19. Ahlaki Olan ve Olmayan.....	237
Fotoğraf 20. Olmak ve Sahip Olmak.....	238
Fotoğraf 21. Makineler ve İnsanlar.....	239
Fotoğraf 22. Hatırlamak ve Unutmak.....	240
Fotoğraf 23. Anlaşmak ve Anlaşmamak.....	241
Fotoğraf 24. Şans ve Şanssızlık.....	242
Fotoğraf 25. Kahkaha ve Gözyaşları.....	243

GİRİŞ

Değer eğitimi, çocukların gözlerini hayata açtıkları ilk yer olan aile ortamında başlamaktadır. Aile ortamında başlayan bu eğitim süreci okullarda devam etmektedir. Okullarda akademik başarının yanında çocuklara kazandırılması planlanan başka birtakım hedefler vardır. Bu hedeflerden birisi de kişiyi, toplumu ve ülkeyi sapsağlam ayakta tutan, değerlerdir. Okullarda değer eğitimi yapılırken birçok unsurdan faydalanılmaktadır. Bunlardan birisi de edebi eserlerdir. Çocuk kitapları da edebi eserlerin bir parçasıdır. Çocuklar, kitaplardaki olumlu karakter ve kahramanları rol model almakta, onların sergilemiş oldukları davranışları kendileri için örnek olarak görmektedirler. Bu bağlamda hem aileler açısından hem de öğretmenler açısından çocuklara değerler kazandırılırken hangi kitaptan nasıl faydalanılabileceğinin bilinmesi önem arz etmektedir. Bu yönüyle bu araştırmada çocuk kitap serisi olan Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarının, Milli Eğitim Bakanlığı 2018 ders öğretim programlarında ortak olarak yer alan 10 kök değer (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik) açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Problem Durumu

Kişilerin edindiği tutum ve sergilemiş oldukları davranışların temelinde benimsemiş oldukları değerler yer almaktadır. İnsan hayatına yön veren değerlerin birçok işlevi vardır. Değerlerin işlevlerinden birisi de kişinin almış olduğu ya da alacağı kararlara rehberlik etmesidir. Değerler eğitimi, kişinin tercih ve yönelimlerine olumlu anlamda katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bir süreç olarak eğitim, önce ailede başlamaktadır. Sonrasında okulda ve hayat boyunca sürmektedir. Değer eğitimi ise; hem okul içinde hem de okul dışında yapılmaktadır. Okulda yapılan eğitimler maksatlı olarak bir plan ve program çerçevesinde sürdürülmektedir ve bu değerler eğitimi yoluyla çocuklara bazı değerlerin bilinçli olarak kazandırılması hedeflenmektedir. Değerlerin çocuklara benimsetilmesinde kullanılan yollardan bir tanesi de çocuk kitaplarıdır. Çocuklar okudukları kitaplarda yer alan olumlu karakter ve kahramanların yerlerine kendilerini koyarak onlarla empati yapabilir ve kitaplardaki hikâyeler yoluyla düşler kurabilir, kendi yaşamlarıyla özdeşleştirebilirler. Bu bağlamda çocuk kitapları değer eğitiminde önemli bir yere sahip olabilir.

Eğitim, kişinin veya toplumun benimsemiş olduğu kültürü, sahip olduğu inanç değerlerini, deneyimlerini, becerilerini, sanatsal ve kültürel değerlerini ve de tüm değerlerini bir sonraki dönemlere devretme sürecinin bütünüdür. Bu yönüyle kısacası eğitim, bireyin edindiği ve göstermiş olduğu davranış özelliklerini giderek değiştirme sürecidir (Tezcan, 2018). Birey zaman içerisinde gerek ailesinden gördüğü gerekse sosyal çevresinden edindiği davranışlarla kendi değerler bütünü oluşturmakta ve içselleştirmektedir.

Değer; Türk Dil Kurumu'nda belirtildiği anlamı ile "Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü" olarak kabul edilmektedir (URL1). Sosyal hayatta yer alan her türlü his, düşünce, davranış, beceri, edinim hareket ve emsalleri değerlere göre karşılaştırılmakta ve doğru, yanlış, adaletli, hakkaniyetsiz gibi hükümlerde ifade

edilmektedir. Bundan dolayı değerler; hislerin, fikirlerin ve davranışların yöneticisi görevini üstlenmektedir (Avcı ve Topçu, 2021). Değerler, toplumların benimsediği ve aynı zamanda bireylere rehberlik eden kurallar bütünüdür. Bu yönüyle değerler, toplumun beklentilerinin karşılanmasını sağlayan bütün tutum ve davranışları içerir (Ulusoy ve Arslan, 2014).

Toplumda yapı taşı olarak görev alan değerler, toplumda olumlu bir bütünlük oluşturmada büyük bir öneme sahiptir (Yazıcı, 2013). Toplumunu oluşturan bütün kişilerin değer eğitimi kazanması oldukça önem arz etmektedir. Bu da önce ailede başlamakta ve sonrasında okulda devam etmektedir. Bunların yanı sıra gelişen teknoloji, kültürel etkinlikler, kitaplar, romanlar, öyküler vb. edebi eserler yoluyla da değer eğitimi kazandırılabilir (Aktepe, Hocaogulları ve Pınarbaşı, 2020).

Benimsenen değerlerin, kişinin karakterini, hareketlerini, yaşama dair görüşünü etkilediğinden kişinin birtakım değerlerin sezmesi, anlaması, gereksinim duyduğu değerleri edinmesi, içselleştirmesi ve bununla birlikte bu değerleri harekete geçirmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, kişinin yaşamı boyunca süregelen değerleri edinme ve edindirme etkinlikleri 'değer eğitimi' süreci şeklinde nitelendirilmektedir (Yaman, 2012). Çocukların olumlu yanlarını gün yüzüne çıkarmak, onların karakterlerinin oluşmasına yardımcı olmak, düzgün bir ahlaka sahip olmasını sağlamak ve sürdürmesini sağlamak değer eğitiminin gayeleri arasında yer almaktadır. Bundan ötürü çocuklara değer eğitimi verilirken doğru ve yanlış davranışlar hususunda net, açık ve duru bilgiler verilmesi oldukça önemlidir (Aydın ve Akyol Gürler, 2014). Çocuklara verilecek olan değer eğitimi sürecinde birçok paydaş vardır. Bu paydaşlardan önce aile ve sonrasında okul ve öğretmenlerin yeri oldukça önemlidir. Eğitim ilk olarak ailede başladığından değer eğitimine de ilk olarak ailede başladığından söz edebilmek mümkündür (Aslan, 2017).

Çocukların değerleri edinmesinde ailelere büyük sorumluluklar düşmektedir. Özellikle çocukların formal eğitime başlayıp okul hayatına atılmasıyla ailelerin üstlerinde bulunan sorumluluklara bazı farklı sorumluluklar da eklenmektedir. Bu sorumluluklardan birisi de aile ve okul arasında iş birliği ve dayanışmanın gerçekleşmesidir (Sağlam, 2017). Bununla birlikte okullarda sadece öğretim yapılmamaktadır. Bunun yanı sıra okulun diğer rollerinden birisi de çocuklara değerleri aktarıp benimsetmektir. Bu yönüyle okullar, çocukları her türlü

olumsuzluklardan korumaya çalışan kurumlardır (Bhave, 2016). Dolayısıyla toplum tarafından uygun görülen ve değer verilen özellikler, okullarda çocuklara kazandırılmak istenmektedir (Aktepe, 2019). Günümüzde hangi ülke ya da hangi topluma bakılırsa bakılsın ifade edilen ortak görüşün okullarda değer eğitiminin öneminin artmış olduğu ifade edilmektedir (Hökelekli, 2011). Bu bağlamda okullarda verilecek olan değer eğitiminin sorunsuz ve başarılı geçmesi, öğretmenlerin sergileyeceği istekle, motivasyonla ve başarıyla alakalıdır (Ulusoy ve Dilmaç, 2018).

Çocuklara değerler aktarılırken çocukların seviyelerine uygun bir eğitim öğretim ortamının hazırlanması oldukça önemlidir. Bununla birlikte okulların zengin bir donanımına sahip olması değer eğitimi kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir (Aktepe ve Tahiroğlu, 2016). Öğretmenler, benimseyip içselleştirdikleri değerleri çocuklara daha kolay öğretebilmekte ve onlara bu anlamda rol model olmaktadır (Aktepe ve Turgut, 2020). Çocukların ailede almış oldukları eğitimi ve okulda görmüş oldukları öğrenimlerini tamamlayan ve destekleyen en önemli öğelerden birisi de çocuk kitaplarıdır. Öğretmenler değer eğitiminde birçok yöntem, teknik uygularken birtakım materyallerden de faydalanmaktadır. Bu materyallerden birisi de çocuk kitaplarıdır. (Erdal, 2009). Çocuklara değer eğitimi verilirken oldukça önemli bir yere sahip olan çocuk kitapları, kazandırılması hedeflenen değerleri doğru ve anlamlı bir biçimde çocuklara kazandırmalıdır. Bununla birlikte kazandırılması amaçlanan değerler çocuğun yaşamış olduğu sosyal çevrenin ortak görüşünden bağımsız olmamalı ve de çocuğun ilgisine, düzeyine uygun nitelikte olmalıdır (Tursun, 2019).

Araştırmanın konusu olan Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarıyla ilgili alan yazını incelendiğinde; Özcan'ın 2023 yılında yayınlamış olduğu araştırma makalesinde Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinde yer alan 5 kitap üzerinden bu kitapların üst düzey düşünme becerileri kazandırmadaki rolü hakkında inceleme yapmıştır. Turgut ve Aktepe (2022) yılında yayınladığı çalışmada Çıtır Çıtır Felsefe serisi kitaplarındaki görselleri, kök değerler açısından incelemiştir. Canbaz ve Kaplan Sayı'nın 2022 yılında yayınladığı makalede Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisini eleştirel düşünme becerisi açısından incelemiştir. Esemem'in 2021 yılında yayınlamış olduğu araştırma makalesinde Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan "Adalet ve Haksızlık" kitabındaki adalet değeri üzerine inceleme yapmıştır. Akdemir, 2019 yılında yayınlamış olduğu

doktora tezinde Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinde yer alan 8 kitap üzerinden eylem araştırması yapmıştır. Dumanlı Kadızade ve Aslan'ın 2019 yılında yayınlamış oldukları bildiride Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinde yer alan 12 kitap üzerinden "Jackson Konsepti"nde yer alan yetiler açısından inceleme yapmıştır. Güleç ve Bozkurt'un 2014 yılında yayınlamış olduğu araştırma makalesinde Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan "Doğa ve Kirlilik" kitabındaki doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olma ile ilgili öğrencilerin tutumlarına yönelik inceleme yapmıştır.

Çocuk kütüphanelerinde en çok yer alan kitap serisinden birisi olan Çıtır Çıtır Felsefe ile ilgili 6 çalışmanın yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca çocuklara farklı yönlerden bakış açısı kazandırmayı ve çocukların felsefi bir bakış açısına sahip olmasını hedefleyen yazarın bu kitap serisinde yer alan tüm kitaplar için Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2018 yılındaki ders öğretim programlarında yer verdiği kök değerler ve eğitimi üzerine Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarının incelenmesine yönelik alan yazında herhangi bir çalışmanın yapılmadığı belirlenmiştir. Tüm bu durumlar nedeniyle değerler eğitimi konusunda önemli bir eksiklik olduğu belirlenmiştir. Yapılan bu çalışma ile de eksiklik olarak belirlenen bu konu üstünde durulmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı öğretim programlarında yer alan 10 kök değer incelemesi yapılmış ve çocuklara değer eğitimi verilmesinde, incelemesi yapılan bu serideki kitapların ne kadar faydalı ve etkili olabileceği araştırılmıştır.

1.2.Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

Yapılan bu araştırmanın problem cümlesi: "Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında kök değerlerin yer alma durumu nasıldır?" olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda incelenecek alt problemler şunlardır:

1. Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında adalet değerinin yer alma durumu nedir?
2. Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında dostluk değerinin yer alma durumu nedir?
3. Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında dürüstlük değerinin yer alma durumu nedir?
4. Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında öz denetim değerinin yer alma durumu nedir?
5. Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında sabır değerinin yer alma durumu nedir?
6. Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında saygı değerinin yer alma durumu nedir?
7. Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında sevgi değerinin yer alma durumu nedir?
8. Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında sorumluluk değerinin yer alma durumu nedir?

9. Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında vatanseverlik değerinin yer alma durumu nedir?
10. Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında yardımseverlik değerinin yer alma durumu nedir?
11. Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında elde edilen bütün kök değerlerin dağılımı nasıldır?

1.3.Araştırmanın Amacı

Çocukların, gerek duygusal gerekse bilişsel yönden gelişimini olumlu açıdan etkileyecek ve çocuklara gerçek hayata hazırlayacak kitaplarla karşılaşması oldukça önemlidir. Bundan dolayı çocuklara sunulacak olan her türlü kitabın çocuğun gelişimine etki edeceği söylenebilmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı, Çocuk kitap serisi olan Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarının MEB 2018 ders öğretim programlarında yer alan kök değerler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

1.4.Araştırmanın Önemi

Değerler, bireylerin yaşamış oldukları sosyal çevrede huzurlu ve refah bir yaşam sürmelerini sağlar. Aynı zamanda değerler, insanların adil ve dürüst davranmalarını sağlayan, sorumluluk sahibi olarak hareket etmelerine aracılık eden ana unsurdur. Bu yönüyle değerlerin ömür boyunca süren, kişiler arası ilişkileri düzenleyici ve bu ilişkileri geliştirici rolü vardır. (Cüceloğlu, 2018). Değer eğitimi ailede başlamakla birlikte okulda da devam eden bir süreci içinde barındırır. Okullarda sadece bilgi aktarımı yapılmaz; bununla birlikte sosyal yaşantıya uyum sağlayacak o topluma ait değer yargılarının öğretilmesini de amaçlar. Son yıllarda özellikle teknolojinin gelişimi ile birlikte toplumdaki bazı değer yargılarından uzak çocuklar yetiştirildiği görülmektedir. Bu noktada okullara ve öğretmenlere, değerlerin çocuklara doğru bir şekilde kazandırılması noktasında hayati görevler düşmektedir (Çoşkun, 2022).

Okullarda her ne kadar ders kitapları, farklı etkinlik ve ödevlerle değerler eğitimi verilmeye çalışılsa da söz konusu değerler eğitimi olunca akla ilk gelen şey çocuk kitapları olmaktadır. Bu bağlamda değer eğitimi hususunda, çocuk kitaplarının oldukça önemli sorumluluğu vardır. Çocuk kitapları aracılığıyla çocuklara erken yaşlardan itibaren olumlu değerler kazandırılabilir (Kuru ve Keklik, 2016).

Çocuk kitapları eğitimin ana unsurlarından birisidir. Kitaplar sadece bilgi aktarma araçları değildir. Kitapların işlevlerinden birisi de çocuklara kahramanlar yoluyla ve olumlu karakter bağı ile değerleri kazandırmaktır. Çocuklar, kitaplardaki karakterleri rol ve model alarak bazı değerleri daha kolay içselleştirebilmekte ve daha kolay edinebilmektedirler (Dirican ve Dağlıoğlu, 2014).

Çocuklar, gerek aile içerisinde gerekse okulda almış oldukları eğitimlerini çocuk kitapları tamamlamaktadırlar. Bu bağlamda çocukların kitaplarla oldukça sıkı bir bağı mevcuttur. Çocuk kitapları, çocukları gerçek hayata hazırlamada oldukça önemli bir role sahiptir. Çocuklara kazandırılması hedeflenen değerlerin eğitiminde çocuk kitapları oldukça etkilidir (Erdal, 2009). Değerlerin edinilmesi sadece belli bir dönemi kapsamamaktadır. Karakter gelişimi ve ahlak gelişiminde olduğu gibi değerleri kazanma da bireyin hayatı süresince devam etmektedir. Bu süreçte değerlerin kazandırılmasında büyük rollerden birisini çocuk kitapları üstlenmektedir (Eker ve Yıldırım, 2017).

Bu araştırmada, MEB tarafından 2018 yılında yayınlanan öğretim programlarında ortak olarak yer alan ve öğrencilere aktarılması için tespit edilmiş olan kök değerlerin Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan çocuk kitaplarındaki yer verilme durumları açısından önem arz etmektedir. Çalışmanın sonucunda hem aile tarafından hem de okullarda çocuklara aktarılmaya ve edindirilmeye çalışılan değerlerin çocuklara kitaplar üzerinden değer eğitiminin yapılabileceği dikkate alındığında Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarının bu konudaki yeri ve önemine dikkat çekilmek istenmiştir. Ayrıca çocuklara değer eğitimi yapılırken ailelere ve öğretmenlere bu kitaplar kolaylıklar sağlayabilir. Çıtır Çıtır Felsefe kitapları değerler bağlamında örnek teşkil edebilir ve değerler eğitiminde evde ve okullarda okutulmuş olarak yararlanılabilir. Bu anlamda Çıtır Çıtır Felsefe kitapları önem arz etmektedir.

1.5.Araştırmanın Varsayımı

1. Bu eserlerin incelenmesinin değerler eğitimi açısından kayda değer olduğu varsayılmıştır.
2. Bu eserlerin 2018 Ders Öğretim Programlarında yer alan kök değerler açısından incelenmesinin derslerde değerler eğitimi bağlamında yarar sağlayabileceği varsayılmıştır.

1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisi 32 kitaptan oluşmaktadır. Fakat 24.09.2022 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan;

“Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Küçükleri Muzır Nesriyattan Koruma

Kurulundan:

Brigitte Labbe ve Michel Puech tarafından yazılan, Jacques Azam tarafından resimlenen, Azade Aslan tarafından Türkçeye çevrilen, Günışığı Kitaplığı tarafından basımı yapılan Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan tüm kitapların Kurulumuzca re’sen incelenmesi neticesinde; seri içerisinde yer alan ‘‘Oğlanlar ve Kızlar’’, ‘‘Aşk ve Dostluk’’, ‘‘İyi ve Kötü’’, ‘‘Küçükler ve Büyükler’’, ‘‘Beden ve Akıl’’, ‘‘Diktatörlük ve Demokrasi’’, ‘‘Cesaret ve Korku’’ isimli kitapların içerisinde yer alan bazı ifade, görsel ve tasvirlerin 18 yaşından küçüklerin maneviyatı ve gelişimleri üzerinde muzır tesir yapacak nitelikte olduğuna; bu sebeple söz konusu kitabın 1117 sayılı Kanununun 3266 sayılı Kanunla değişik 4 üncü maddesindeki sınırlamalara tâbi olmasına oy birliği ile karar verilmiştir. İlgililere duyurulur.’’ (Resmi Gazete, 2022).

kararından dolayı ‘‘Çıtır Çıtır Felsefe’’ serisindeki ismi geçen kitaplar bu araştırma kapsamına alınmamış olup Tablo 1’de belirtilen serinin kalan 25 kitabında inceleme yapılmıştır.

2. Bununla birlikte bu araştırma MEB 2018 ders öğretim programlarında ortak olarak yer alan 10 kök değerle sınırlıdır. Bu kök değerler şunlardır: Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik.

Tablo 1. Araştırmada Ele Alınan Çıtır Çıtır Felsefe Kitapları

1- Adalet ve Haksızlık	14- Doğa ve Kirlilik
2- Gerçekten ve Yalancıkdan	15- Başarı ve Başarısızlık
3- Güzellik ve Çirkinlik	16- Söz ve Sessizlik
4- Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz	17- Yaşam ve Ölüm
5- Zaman Çok ve Zaman Yok	18- İş ve Para

6- Şans ve Şanssızlık	19- Savaş ve Barış
7- Ahlaki Olan ve Olmayan	20- Anlaşmak ve Anlaşmamak
8- Ben ve Başkaları	21- Mutluluk ve Mutsuzluk
9- Olmak ve Sahip Olmak	22- İnanmak ve Bilmek
10- Liderler ve Diğerleri	23- Hatırlamak ve Unutmak
11- Şiddet ve Şiddetsizlik	24- Özgür Olan ve Olmayan
12- Haklar ve Ödevler	25- Makineler ve İnsanlar
13- Kahkaha ve Gözyaşları	

1.7.Tanımlar

Çocuk: “Çocuk Hakları Sözleşmesine göre 0-18 yaş arasındaki her birey çocuk kabul edilmektedir” (Şirin, 2019).

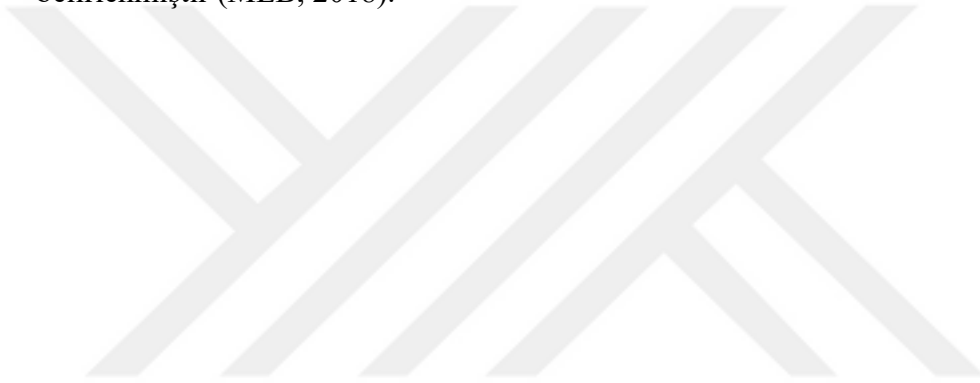
Çocuk Edebiyatı: “Çocuğun hayal dünyasına hitap eden, üstün nitelikleri olan, estetik bir boyut taşıyan, kelime hazinesine uygun, ana dilini geliştirebilecek özellikte, ulusal ve evrensel değerleri içeren, psikososyal gelişime katkı sağlayan, severek dinlediği / okuduğu, zevk aldığı yazılı ve sözlü edebiyat mahsulleri çocuk edebiyatıdır” (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2016).

Çocuk Kitabı: “Çocuğun fiziksel ve ruhsal, ilgi, istek, ihtiyaçlarını karşılayan, çocuğun keyif alarak etkileşim içinde olduğu edebi eserdir” (Sever, 2015).

Değer: “Bir toplumda yaşayan bireylerin birlik, beraberlik içinde hayatlarını huzurlu bir şekilde devam etmeleri için gerekli ve doğru olduğu kabul edilen düşüncelerdir” (Aktepe, 2016).

Değer Eğitimi: “Değerler bireyin bakış açısını belirleyen etkenler olduğu için bireyin gerekli değerleri kazanması, yeni değerler benimsemesi, değerleri kişilik haline getirerek davranışa dönüştürmesi gerekmektedir. Neredeyse yaşam süresince devam eden bu değer kazanma/kazandırma süreçlerine değerler eğitimi denmektedir” (Ulusoy ve Arslan, 2014).

Kök Değerler: MEB’in 2018 yılında yayımladığı öğretim programlarında ortak olarak kök değerlere yer verilmiştir. Bu kök değerler adalet, dostluk, dürüstlük, özdenetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik olarak belirlenmiştir (MEB, 2018).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Değer

Araştırmanın bu bölümünde değer kavramına ve kök değerlere, değerlerin özellikleri ve işlevlerine ve değer eğitime yer verilmiştir.

2.1.1. Değer ve Kök Değerler

Değer kavramına ilişkin farklı tanımlamalar mevcuttur. Değer kavramı birçok bilim dalı ile yakından ilgilidir. Dolayısıyla değer kavramının ne anlama geldiği ve tanımının ne olduğu konusunda henüz tam bir görüş birliğine varıldığını söylemek de pek mümkün değildir (Tahiroğlu ve Aktepe, 2015). Bundan dolayı değere ilişkin farklı araştırmacıların görüşleri ele alınarak değer kavramı ele alınmıştır.

İlk kez 1918’de Znaniecki tarafından sosyal bilimler literatürüne kazandırılan değer kavramı, batı dillerinde Hint-Avrupa dil grubunun güç anlamına gelen “wal” kökünden türetilen ve “valere” şeklini alan, daha sonra değer anlamında “Lâ valor” deyimini olarak kullanılan bir kavramdır. Günümüzde Latince “value” kelimesinin karşılığıdır. (Elbir, Selçuk ve Yorulmaz Kahve, 2019).

TDK değer sözcüğünün anlamını şöyle ele almıştır: “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet.” (URL2). Değer, bir toplumun sahiplendiği ve canlı tutulan her çeşit ortak duygu, düşünce, inanç gibi kaidelerin toplamıdır (Güventürk, 2017). Değer, insanı diğer canlılardan ayıran, insan davranışlarına yeni bir düzen veren inançlardır (Ulusoy ve Dilmaç, 2018). Değerler, tutumlarımıza yol gösteren, aynı zamanda rehberlik sunan inançlarımız ve kurallarımızdır. Davranışlarımızın etkililiğini, ahlaklı oluşunu belirlemeye çalışan ilke ve standartlardır (Yılmaz, 2008).

Alan yazın incelendiğinde değer kavramının farklı şekillerde ele alındığı ve farklı tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlar incelendiğinde; değerler, bireyin karakterinin oluşmasında ve sosyal hayattaki rolünün edinilmesinde rol oynayan, aynı zamanda bireylerin oluşturduğu toplumu ayakta tutan ve toplumu geleceğe taşıyan maddi manevi inançlar bütünüdür (Katı, 2023). Değerler, bireylere net olarak ne yapmalarının elzem olduğunu söylemek yerine, onlara rehberlik ederler (Fırat ve Mocan, 2014). Değerler insanlara kesin bir şekilde hangi yoldan gidileceğini işaret etmez, çıkılan yolda ne tür durumlarla karşı karşıya geleceğimize konusunda bizlere yol gösterici işaretler sunar (Nakiboğlu, 2022).

Değer, bir şeye önem kazandıran normdur (Hökelekli, 2011). Cüceloğlu (2018) değeri şu şekilde tanımlamıştır: Seçim yapılacağı zamanlarda ne diyeceğimizi, ne yapacağımızı belirleyen ve yaşamın büyük resmi içinde neyin iyi, hangi davranışın doğru ve hangi ilişkinin adil olduğunu ifade eden inançlardır. Sosyal hayatın düzgün bir şekilde sürdürülebilmesi için bazı temel değerlerin içselleştirilip yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması oldukça önem arz etmektedir (Aktepe ve Yalçınkaya, 2016). Son senelerde Türkiye’de değerler eğitime verilen önem daha da artış göstermekte ve bununla ilgili çalışmalar hız kazanmaktadır. Bu sebeple Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan ders öğretim programlarında çocukların edinmesi ilk olarak amaçlanan kök değerler ön planda tutulmuştur. Bu kök değerler şunlardır: “Adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, sevgi, saygı, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik” (MEB, 2018). Ders öğretim programlarında ortak olarak yer alan bu değerlere ilişkin bilgiler aşağıda belirtilmiştir. Yenilenen müfredatta belirlenen kök değerler ve bu değerlerle ilişkili tutum ve davranışlara Tablo 2’de yer verilmiştir (TTK, 2017).

Tablo 2. *Kök Değerlerin Sınıflandırılması*

Değer	Özellik
Adalet	Adil olmak, doğru davranmak, eşit davranmak.
Dostluk	Güven duyma, anlayışlı olma, diğerkâmlık, dayanışma, sadık olma, vefalı olma.
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olmak, doğru sözlü olmak, güvenilir olma, sözünde durma.

Öz denetim	Özgüvenli olma, davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, gerektiğinde özür dileme.
Sabır	Kendini tutma, olacak ya da gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme, tahammül etme, zorluklara katlanma, dayanma gücü, azimli olma, beklemeyi bilme.
Saygı	Diğer insanların kişiliklerine değer verme, alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme.
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma,
Sorumluluk	Tutarlı ve güvenilir olma, sözünde durma, kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme.
Vatanseverlik	Sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, toplumu önemseme.
Yardımseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma.

2.1.1.1. Adalet Değeri

Adalet kavramı “Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme ve yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması.” olarak tanımlanmaktadır (URL3). İnsanlığın geçmişinden bugününe kadar göstermiş olduğu davranışlar ele alınarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Böylelikle iyi davranışta bulunanlara olumlu gözle bakılıp bu kişiler ödüllendirilirken, kötü davranışlar sergileyenlere olumsuz değerlendirme yapıp bunlara ceza verilmiştir. Geçmiş yıllardan bu yana oldukça basit fakat sosyal huzur yönünden güçlü bu eylem, adalet olarak nitelendirilmektedir (Satılmış, 2022). Adalet, sosyal düzenin sağlanmasının ana ögesidir. Adalet, sergilenen davranışların tertipli, düzenli ve adil olmasıdır. Aynı zamanda adalet, uç davranışlardan kaçınmaktır (Yeşil, 2021). Adalet kavramı eşitlik kavramıyla eş değer tutulmaktadır. Çünkü adaletteki kriter, eşitlik ögesiyle elde edilir. Adaletin sağlanabilmesi için eşitlik elzemdir (Yüksel Borucu, 2022). Adaletin tek bir tanımından söz etmek mümkün değildir. Adalet kavramının eşit olma,

hürriyet, özgür olma ve hak vb. kavramlarla ilişkili olduğu belirtilebilir (Şahin, 2023a). Adalet değeriyle ilgili incelenen alan yazındaki açıklamalardan yola çıkılarak adalet kavramının her koşulda doğru ve gerçeği dikkate almak ve savunmak anlamına geldiği söylenebilir.

2.1.1.2. Dostluk Değeri

Dostluk, kişilerin birbirine güvenip inanarak birbirlerinin hallerini anlaması, samimi davranmasıdır. Dostluk değerinin samimiyet, yardımseverlik, sevgi, iş birliği, dayanışma, özverili ve hoşgörülü olma gibi değerlerle sıkı bir bağı vardır (Öztürk Demirbaş, 2019). Dostluk değeri ile çocuklar, ebeveynleriyle geçirdikleri erken çocukluk döneminde tanışabilirler (Demirel, 2022). Dostluk, güçlü bağı ve kuvvetli sevgiyi içinde barındırır. Dostluk, çıkar ilişkilerinin olmadığı ilişkilerde yer alan bir değerdir (Altın, 2010). Dostluk değeriyle ilgili incelenen alan yazındaki açıklamalardan yola çıkılarak dostluk kavramının, kişiler arasında hayat hakkında ortak düşüncelere sahip olma, iyi niyet ve samimi duygular üzerine kurulan bağ anlamına geldiği söylenebilir.

2.1.1.3. Dürüstlük Değeri

Dürüstlük kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından “doğruluk” olarak tanımlanmaktadır (URL4). Atabek (2015) ise dürüstlüğü, doğru olarak belirtilen değerlerin hiçbir değişime uğramadan ve farklı bir hale dönüşümü yapılmadan içselleştirilmesi ya da olduğu gibi benimsenmesi olarak tanımlamıştır. Dürüstlük, insanların hangi şartlar ve koşullar içerisinde bulunursa bulunsun her zaman güvenli bir şekilde davranmalarını sağlayan, tüm dünya genelinde geçerli olan değerlerdendir (Demirel, 2022). Dürüstlüğün diğer anlamları ise açıklık, netlik, saf dürüst namuslu davranmak ve şeffaflıktır (Demirkaya ve Çal, 2018). Doğru sonuçlar elde edebilmek adına doğru davranışları sergilemek ve ona uygun hareket etmek de günümüzde dürüstlük olarak ifade edilmektedir (İncioğlu, 2019). Bireyin vermiş olduğu sözleri tutup yerine getirmesi ve bu yolda çaba harcaması o kişinin dürüst olduğunu gösterir (Kaya, 2021). Dürüstlük değeriyle ilgili incelenen alan yazındaki açıklamalardan yola çıkılarak dürüstlük kavramının, her durumda ve şartta kendi zararına dahi olsa doğrudan yana tavır almak anlamına geldiği söylenebilir.

2.1.1.4. Öz Denetim Değeri

Öz denetim kavramı “Daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması; otokontrol.” olarak tanımlanmaktadır (URL5). Demirel (2017), öz denetimi kişinin kendisini denetlemesi ve kontrol etmesi olarak ifade etmiştir. Kızıltaş (2019) ise öz denetimi, kişinin kendi ölçütleri dâhilinde duygularını, hislerini, düşünme biçimini ve sergilemiş/sergileyecek olduğu davranışları biçimlendirme ve düzenleme becerisi olarak belirtmiştir. Öz denetim, bazı istek ve meyilli olunan davranışların bilinçli bir şekilde ertelenip bununla beraber kişinin davranışlarını kontrollü bir şekilde düzenlemesidir (Büyük, 2022). Bireyin içinden gelen hislerini düzenleme çabası olarak nitelendirilen öz denetim, kişinin sosyal çevreye adapte olmasında rol oynayan ve bulunduğu koşullara göre kendini yeniden biçimlendirmesini sağlama yeteneği olarak ifade edilmektedir (Tanrıkulu, 2019). Aydemir (2020) öz denetimi; insanın kendini kabul etmesi ve kendisinden memnun olması, kendisine dair amaçlar belirlemesi olarak nitelemiştir. Öz denetim, kişinin çevresini ve sosyal hayatı anlaması ve anlamlandırmasında kendisini uyarlaması ve değiştirebilmesi gücüdür denilebilir. Bu bağlamda kişinin yaşamını küçük yaşlardan ileriki yaşlara kadar her dönemde etkileyecek olan bu değeri bireylere kazandırmak ve içselleştirilmesini sağlamak oldukça önemlidir (Yıldırım, 2021). Öz denetim değeriyle ilgili incelenen alan yazındaki açıklamalardan yola çıkılarak öz denetim kavramının, kişinin bir amaca ulaşmak için dış etkenlerden bağımsız olarak kendini güdülemesi anlamına geldiği söylenebilir.

2.1.1.5. Sabır Değeri

Sabır kavramı, “Olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme.” olarak tanımlanmaktadır (URL6). Schnitker (2012) sabrı bireylerin dertleri, sıkıntıları ve sorunları karşısında dingince hareket etme eğilimi olarak tanımlamıştır. Bir başka tanımda sabır kavramı, bir sıkıntı ya da dert esnasında kişinin sert, sinirli ve öfkeli davranışlara girmeden, can sıkıntısına kapılmadan, karşılaşmış olduğu durumu serinkanlı ve dingin bir şekilde karşılayabilmesi şeklinde tanımlanmıştır (Hökelekli, 2013). Sabır; dert, stres ve tasa durumlarına çözüm üretmede kullanılan zihinsel ve duygusal süreç olarak ele alınmıştır (Satılmış, 2022). Bireylerin kişiliklerini etkileyen ana değerlerden birisi de sabırdır. Sabır, dert ve can sıkıntısı yaratabilecek durumlara karşı kişinin direnç göstermesi ve zorluklarla baş edebilme yeteneğidir (Okçu ve

Pilatin, 2018). Sabırlı insanların sevgi odaklı, anlayışlı ve pozitif bir hayat görüşüne sahip olduğu söylenebilir (Doğan, 2016). Sabır düzeyi yüksek olan insanlar sorumluluklarını yerine getiren, üstlerine düşen görevleri yapan, düzenli ve yeni yaşantılara açık insanlardır (Schnitker ve Emmons, 2007). Sabır değeriyle ilgili incelenen alan yazındaki açıklamalardan yola çıkılarak sabır kavramının, olumsuz koşullarda isyan etmeyerek onunla başa çıkma gayreti ve erdemi anlamına geldiği söylenebilir.

2.1.1.6. Saygı Değeri

Saygı terimi “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu; hürmet.” olarak tanımlanmaktadır (URL7). Saygı, bir başka kişi ile farklı düşüncelere sahip olursa da, onun ne hissettiğini düşünüp empati kurmakla birlikte bir edep ve görgü meselesidir; aynı zamanda saygı, çağdaş olmanın ön koşuludur (Dağ, 2019). Bir başka tanımda saygı, merhamet ile sevgi duygusunun harmanlandığı; bireyin kendisine yönelik benimsediği ve içselleştirdiği değerlere göre davranılmasını sağlayan değer olarak tanımlanmıştır. Saygı, birtakım şeylere değer verildiğini göstermek ve onların zarar görmesinden çekinmektir (Er, 2019). Saygı değeri kişiler arası ilişkilerin kuvvetlenmesi bakımından oldukça önemlidir; çünkü bu değer bireylerin sergilemiş oldukları davranışları düzenleyip biçimlendirmektedir (Çelik, 2022). Saygı değeri, en önemli insanî değerlerin başında gelmektedir. Saygı değeri özünde, kişinin kendisini başkasının yerine koyduğu empati duygusunu da barındırır (Demirel, 2022). Saygı değeri, salt bir değer olmanın dışında diğer değerlerin vazgeçilmez bir parçasıdır (Dalyan, 2020). Saygı gündelik hayatın merkezinde yer alan, insanı insan yapan ana değerlerden birisidir. Saygı, kişinin diğerleriyle nasıl iletişim kurduğunu ve ne türde bir etkileşimde bulunduğunu belirlemesi açısından önemli bir değerdir (Malti, Peplak ve Zhang, 2020). Saygı değeriyle ilgili incelenen alan yazındaki açıklamalardan yola çıkılarak saygı kavramının, bireyin kendisinden farklı düşünen, farklı davranış kalıpları ya da inançlara sahip olan kişi, topluluk ya da topluma ön yargı ile yaklaşmadan; ötekileştirici, dışlayıcı ve ayrımsal düşüncelere girmeden, onları rahatsız etmeden, onların varlığını olduğu gibi kabul etmek; bu farklılıkları hürmet ve anlayışla karşılamak anlamına geldiği söylenebilir.

2.1.1.7. Sevgi Değeri

Sevgi kavramı “İnsanı bir Şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu; muhabbet.” olarak tanımlanmıştır (URL8). Sevgi, içerisinde ilgiyi, merhameti, saygılı davranmayı ve ona uygun davranış göstermeyi, çevresine ve kendisine karşı sorumlu davranmayı barındıran bir değerdir (Yaylı, 2020). Sevgi, karŐımızdakinin kötülüğünü istemeyip iyi olmasını istemeyi, hürmeti ve gayretli olmayı temele alır. Bununla birlikte sevgi, adil davranmayı gerektirir ve bütün sanatların temelini oluşturur (Şahin, kmen ve Kılıç, 2018). Sevgi değeri tüm değerlerin temel direğini oluşturur. Bir kişinin gönlüne sevgiyi yerleŐtirdięinizde bütün güzelliklere ulaşmak mümkün olabilir (Otmarm ve Erdem, 2019). Öğrenmenin en etkili yollarından biri de sevgidir. Gerek aile içi eğitimde gerek okuldaki eğitimde sevginin rolü oldukça önem arz etmektedir (Türkoğlu, Tofur ve Cansoy, 2012). Eğitimde sevginin üstlenmiş olduğu rolü Cüceloğlu (2018) Şu Şekilde ifade etmiştir: “ğrencinin zihnine girmek isteyen bir ğretmen, öncelikle o çocuğun gönlüne girmeyi baŐarabilmelidir.” Eğitim ve öğretimde sevgi değerinin üzerine dŐlmesinde fayda vardır. Çünkü sevgi duygusu arttırıldıķca hem küçüklerin hem de büyüklerin psikolojik sağlamlığı artarak ruhsal yönden daha sağlıklı durumu gelecektir (Dilsel, 2019). Sevgi değeriyle ilgili incelenen alan yazındaki açıklamalardan yola çıkılarak sevgi kavramının, kişi veya varlığa duyulan, kişiyi iyi hissettiren içsel bağ anlamına geldiği söylenebilir.

2.1.1.8. Sorumluluk Değeri

YaŐamımızın her yerinde karŐılaŐabileceęimiz ve günlük hayatımızda önemli role sahip olan değerlerden birisi de sorumluluktur (Sezer, oban ve Akşit, 2017). Sorumluluk kavramı Türk Dil Kurumu (URL9) tarafından, “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanlarına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi; sorum, mesuliyet, uhde.” olarak tanımlanmıştır. Sorumluluk, insanların sergilemiş oldukları her türlü davranışlarının neticelerini üstlenmesidir (ztrk Demirbaş, 2019). Diğer bir tanımda ise sorumluluk; kişinin hrce gösterdiği davranışların veya üstüne düşen vazifelerin neticelerine razı olup sahiplenmesidir (Satılmış, 2022). Aksoy’a (2020) göre sorumluluk, kişinin göstermiş olduğu tavır, tutum, hal ve hareketleri ne Şekilde sonuçlanırsa sonuçlansın bu durumu kabul etmek ve öz değerlendirme yapmaktır. Kazandırılması gereken temel değerlerden birisi de sorumluluk değeridir. Farklı değerlerin eğitimi, çocuklarda edinilmesinin sağlanması

ve benimsetilmesinde sorumlulukların üstlenmesi oldukça önem arz etmektedir (Cline ve Fay, 2020). İnsanların başarı elde etmesinde ve hayatındaki sorunları aşip çözüm üretmesinin temeli sorumluluk duygusuna sahip olmaktan geçmektedir (Marchant, vd., 2019). Sorumluluk değeriyle ilgili incelenen alan yazındaki açıklamalardan yola çıkılarak sorumluluk kavramının, kişinin üzerine düşen veya yetkisinde olan durum ya da olayları üstlenerek sonuçları kabul etmesi anlamına geldiği söylenebilir.

2.1.1.9. Vatanseverlik Değeri

Vatanseverlik, üzerinde yaşanan yurda ve o yurttta yaşayan millete karşı sorumluluk bilinci besleme ve taşınan sorumlulukları benimseyerek yerine şuurudur (Avcı, İbret ve Karasu Avcı, 2017). Karagözoğlu (2018) vatanseverliği, kişinin ait olduğu vatanının geçmişini, değerlerini, kültürünü sahiplenip benimseyen ve hangi şartlar olursa olsun her daim vatanının çıkarları doğrultusunda hareket eden birey olarak tanımlamıştır. Diğer bir ifadeyle vatanseverlik, aynı toprak üzerinde yurtlarını paylaşan vatandaşların karşılıklı olarak birbirleriyle saygılı bir şekilde kurmuş oldukları hürmettir (Tandoğan, 2022). Vatanseverlik, içerisinde sevgi bağını kuvvetli bir şekilde bulundurur. Bu bağ da vatana olan sevgiye karşı bir işarettir. Vatanda yer alan tüm öğeleri benimseyip sevmek, muhafaza etmek ve korumak vatanseverliğin gereğidir (İnce, 2021). Gündüz (2018)'e göre vatanseverlik terimini tek bir boyutta ifade etmemek gerekir. Bu açıdan bakıldığında vazifesini dört dörtlük yapan bir öğretmen de çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getiren anne de nöbetini gereklerine göre tutan bir asker de vatanseverdir. Vatanseverlik; milli gurur, milli benlik, kimlik ve yurt sevgisiyle bağlantılı bir değerdir ve bu değer Millî Eğitim Bakanlığı'nın kazandırmayı ivedi bir şekilde hedeflediği değerlerden biridir (Elban, 2015). Vatanseverlik değeriyle ilgili incelenen alan yazındaki açıklamalardan yola çıkılarak vatanseverlik kavramının; kişinin, insanî değerlere sahip olmasını sağlayan, sevinçlerini ve hüznlerini yaşadığı topraklara duyulan derin sevgi anlamına geldiği söylenebilir.

2.1.1.10. Yardımseverlik Değeri

Yardımseverlik, yardıma her an muhtaç olan bireylere, herhangi bir karşılık beklemeden madden veya manevi şekilde yardım etmektir (Yenilmez, 2022). Yardımseverlik, bir milletin birlik ve beraber içinde birbirlerine sorumluluğu ve

sadakati sonucunda ortaya olgunun adıdır (Çiçekliyurt ve Demir, 2015). Hiçbir bedel beklemezsiniz, alçak gönüllü ve yürekten isteyerek, diğerlerinin de çıkarlarını gözetenek, bencilce hislere kapılmadan ve özverili yapılan her çeşit dayanışma faaliyeti yardımseverliktir (Gültekin, 2021). Yardımseverlik, yardım etmeyi sevmek demektir (Aslan, 2017). Yardımseverlik, yardım etme eylemi sebebiyle yardıma ihtiyacı olan ile yardımda bulunan arasındaki kıvanç ve bahtiyarlık durumudur (Demirel, 2022). Çirak (2021) yardımseverliği, muhtaç olan kişilere gereksinimlerini karşılamak üzere hiçbir karşılık beklemezsiniz yapılan destek olarak tanımlamıştır. Yardımseverlik; dayanışmayı, iş birliğini ve birlikteliği içinde barındıran bir kavramdır. Toplumlar gelecekte de var olabilmek için bu değere sahip olmalı ve bu değerlere göre hareket etmelidir. Literatür tarandığında yardımseverlik değeri ile ilişkili yedi alt boyut tespit edilmiş olup bu alt boyutlar şu şekildedir: fedakârlık, merhamet, paylaşma, iş birliği yapma, sosyal sorumluluk, cömertlik ve gönüllülük (Aktepe, 2010). Yardımseverlik değeriyle ilgili incelenen alan yazındaki açıklamalardan yola çıkılarak yardımseverlik kavramının; yardım muhtaç insanlara veya diğer canlılara karşılık beklemeden, gönüllü bir şekilde destek olmak anlamına geldiği söylenebilir.

2.1.2. Değerlerin Özellikleri ve İşlevi

Değerler ile ilgili araştırmalara bakıldığında değerler ve özelliklerine yönelik farklı açılardan ele alındığı görülmektedir. Değerler gerek bireysel gerek toplumsal benliklerin korunması ve sonraki nesillere aktarılması hususunda önemli bir göreve sahiptir. Bundan dolayı değerlerin özelliklerinin ve işlevlerinin doğru bir biçimde ele alınıp anlaşılması ve geleceğe aktarılması gerekmektedir. Bu konu bağlamında incelendiğinde;

Rokeach'ın (1973) belirtmiş olduğu değer kavramının özellikleri şu şekildedir (Akt. Karababa, 2019):

- Kişilerin davranışlarına rehberlik eden ölçütlerdir.
- Kişilerin siyasi görüşündeki kararında ve inanç sistemini belirlemede değerler büyük rol üstlenmektedirler.
- Hangi değer hangi insanda ne derecede sahip olduğu görecelidir.
- Değerler, diğer insanların ikna edilmelerini sağlamaktadır.

- Değerler kişinin hem ahlaki açıdan hem de başka diğer açılardan öz değerlendirme yapabilmesinde büyük bir role sahiptir.
- Kişinin sosyal yaşantısı ile ilgili sorumluluğunu tespit etmede önemli normlardan bir tanesidir.

Fichter (2006), uzlaşma aracı olarak gördüğü değerlerin özelliklerini şu şekilde açıklamıştır (Akt. Karababa, 2019). Ona göre değerler:

- Buldukları toplumlara anlam veren unsurlardır.
- Ciddi ve önemli unsurlardır.
- Bireyin kişisel olarak değil, bulunduğu toplumun ortak refahını korumaktadır.
- Toplumun ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar.
- Değerler coşkuyla beraber bulunur ve bireylere özveri kazandırır.

Schwartz ve Bilsky (1987) ise değerlerin özelliklerini aşağıdaki gibi açıklamıştır (Akt. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000):

- Duygulardan bağımsız olmayan, inanç olarak kabul edilen değerler, fikir niteliği taşımamaktadır.
- Toplumda bireylerin hedefini ve bu hedefe ulaşmayı sağlayan davranış biçimleri ile yakın ilişki içerisinde.
- Kişisel ve soyutlar ancak etkinliklerini kazandıklarında duygularla iç içe olarak etkileşime girerler.
- Durumların üzerinde olan değerler, kendine özgü birer eylemdir.
- Belirli birer standart olarak insanların, davranışların ve olayların belirlenmesinde, bunların da değişim ve yönlendirilmelerinde görev yapar.
- Değerler, önemlerine göre kendi aralarında bir sıraya tabidir ve yapılmış olan bu sıralamada değerlerin önceliklerine göre bir düzen oluşturur.

- Değerler, değişken yapıya sahiptirler. Zamanla toplumun duyacağı ihtiyaçları karşılayabilmek için değişikliklerin ortaya çıkmasını sağlar. Bu durumda değerlerin ihtiyaç durumuna göre değişken olabileceklerini göstermektedir.

2005 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanmış olan öğretim programında değerlerin özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Akt. Çelikkaya, 2019):

- Toplumda ve bireyler arasında benimsenmiş olan ve birleştirici etkisine sahiptir.
- Toplumlarda yaşayan bireylerin yaşamları boyunca sosyal imkânlardan karşıladığına ve her bireyin yararına olduğunun ölçütlerdir.
- Bireyin bilincinin geliştirilmesi haricinde tüm duygu ve heyecanları da ilgilendirmektedir.
- Bireyin öğrenerek bilincine yerleşmiş olduğu tüm davranışlara yön vermektedir.
- Değerler, taşıdıkları soyut ve genel niteliklerinin benimsenmiş olan normlardan farklı olmasına ve taşıdığı niteliklerle beraber aynı birlikte de yer almaktadır.

Aydın ve Akyol Gürlü (2012) de değerlerin özellikleri ve işlevi ile ilgili olarak şunları belirtmişlerdir:

- Toplumsal hayatı düzenleyen ve geçmiş yıllardan beri oluşan inançlardır.
- Toplumdaki denetim ögesidirler.
- Kültürün aktarılmasına sebep olurlar.
- Karar almada, kararlaştırmada önemsenen normlardır.
- Değerler, tutumların oluşmasında da ayrı bir öneme sahiptir.
- Motive edici ve teşvik edicidirler.
- Kişiler toplumdaki rollerini tercih ederken yol gösterici olurlar.
- Bireyleri ötekileştirmeye ve yalnız bırakılmaya karşı koruyucudurlar.
- Farklı düşüncelere karşı hem fikir olunabilecek alt yapıyı oluştururlar.
- Genetiksel değildir. Yaşamla deneyimlenerek edinilirler.
- Birlik beraberliğin, iş birliğinin vasıtasıdır.

- Değerlere bireylere özgüdür; yani bu bağlamda değerler insanidir.
- Kişilere hedef ve yön göstermede önemli bir role sahiptirler.
- Değerler birbirleriyle iç içedirler.
- Bireylere bakış açısı sağlarlar.

2.2. Değerler Eğitimi

Değerler eğitimi hem toplumsal hem de karakteristik olarak insani değerleri çocuklara öğreten ve aynı zamanda çocukları her türlü olumsuzluktan korumaya çalışan tedbirler bütünüdür (Bhave, 2016). Kaplan (2015) değerler eğitimi; değerleri planlı bir biçimde aktarmayı hedefleyen ve bu hususta bilinç kazandırmayı sağlayan temel alan olarak tanımlamıştır. Değerler eğitimi, kişi olarak bizlere değer atfedileni algılamamıza yardımcı olurken diğer yandan hangi durumlarda nasıl davranmamız hususunda da bizlere rehberlik eder. Değerler eğitimi, sosyal yaşantıda aile ile çevre ile ve kendimizle uyumlu bir hayat geçirmemize olanak tanır. Hedeflerimize ulaşmada yol gösterir. Bu vesile ile karşımıza çıkabilecek kargaşa ve düzensizliklere karşı hangi tutum ve davranışları sergileyeceğimiz hususunda bizlere yardımcı olur (O'Connell, 2012).

Değerler, bir toplumu birlik yapmada, o toplumun refah ve mutluluğunu sağlamada kilit role sahiptir. Değerler, toplumdaki insanlarca içselleştirilen ve daimî olan normlardır. Değerler, toplumlar için oldukça önem arz etmektedir. Bireyler, toplum tarafından kabul gören tutum, değer ve davranışları ne kadar benimseyip sergilerlerse toplum tarafından o kadar değer görürler. Bu da değerler eğitiminin önemini göstermektedir (Yazar, 2014). Toplumların her açıdan birikimli olması ve geleceğe emin adımlarla ilerlemesi, o toplumdaki kişilerin bazı değerleri özümsemeleri ve bunu davranış haline getirmesiyle mümkündür. Değerler, ilk sosyal çevre olan ailede öğrenilmeye başlanmaktadır. Sonraki değerler eğitimi süreci okullarda devam etmektedir. Aileler çocuklarına ellerinden geldiğince toplumca kabul görmüş değerleri öğretmeye çalışır. Fakat çocuklar okula başlayınca bu değer eğitimi süreci daha sistematik ve planlı bir sürece dönüşür. Bu süreçle birlikte hem bireyler hem de toplumlar daha diri bir şekilde ayakta durmaktadır. Bu bakımdan güçlü bir toplum inşa etmek ve bunu da geleceğe sağlam temellerle ulaştırmak açısından değerler eğitimine ihtiyaç vardır (Berkant ve Sürmeli, 2013).

Değerler eğitimi, geçmiş yıllarda farklı biçimlerde ele alınsa da her zaman eğitim terimi ile ilişkili olmuştur. Özellikle son yıllarda bu kavram oldukça önem kazanmış ve gün geçtikçe önemi daha da artmaktadır (Meydan, 2012). Bununla birlikte değerler eğitimi terimi her ne kadar son zamanlarda literatüre girmiş olsa da bu terim anlam ve işlevi ile geçmişteki kaynaklarda “ahlak eğitimi” ya da “karakter eğitimi” terimleri ile eş değerde kullanılmıştır. Yani aslında değerler eğitimi geçmişte de var olmuştur denilebilir (Çetinbaş, 2015).

Değerler eğitiminin amacı insanların olumlu bir kişiliğe sahip olabilmesi adına, genel geçer değerleri benimseyen ve içselleştiren, kendi sorumluluğunun bilince varan, ahlaki değerlere sahip kişiler yetiştirmektir (Altan, 2011). Olumlu duygularla yetişen, öz denetimi yüksek, sorumluluk bilinci gelişmiş, doğru kararlar alabilen insanların sayısının artması için değerler eğitimi oldukça önem arz etmektedir (Türkkahraman, 2013). Değerler eğitiminin diğer amaçları şu şekildedir: Kişinin özünde var olan ama henüz ortaya çıkmamış olumlu yanlarını açığa çıkarmak, kişiyi ulaşabileceği en üst seviyeye çıkarabilmek adına yardımcı olmak, kişiyi hem ahlaki hem de karakter olarak gelişmesini sağlamak, toplumca kabul edilen değerleri öğretmek ve sonraki kuşaklara öğretilmesini sağlamaktır (Kızıler ve Canikli, 2016).

Bireylerin kişisel-sosyal ve duyuşsal gelişimlerine, değerlerin kazandırılması katkıda bulunmaktadır. Gerek sosyal gerek duyuşsal açıdan olumlu tutumlar gösteren kişiler aynı zamanda değerleri sergilerken de daha fazla başarı elde etmektedirler. Ayrıca değerler eğitimi sayesinde kişiler, kişisel yaşamlarının yanı sıra akademik yaşamlarında da daha çok başarılı olabilmektedir (Koç ve Akdoğan, 2018).

Alan yazın incelendiğinde özellikle son yıllarda değerler eğitimi ile ilgili çalışmalara önem verildiği ve değerler eğitiminin farklı açılardan ele alındığı görülmüştür. Değerler eğitimi ile ilgili yapılan araştırma, makale ve tezlere bakıldığında araştırmacıların üzerinde daha çok çalıştığı araştırmalar şunlardır: Değerler eğitiminin çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine etkisi açısından ele alınan araştırmalar; hikâye kitabı, çizgi film, dergi ve atasözlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi; okullarda verilen değerler eğitimini öğretmen görüşlerine ve öğrenci görüşlerine göre değerlendiren araştırmalar; okullarda gerçekleştirilen değerler eğitimini Milli Eğitim Bakanlığı ders öğretim programlarının etkililiği açısından ele alan araştırmalar.

2.2.1. Okulda Değer Eğitimi

Bireylere, değerlerin kazandırılması yönünden aile ve sosyal çevre faktörü ana faktörlerin başında gibi gözüktüğü de bireylerin değerlerin kazanmasında ve içselleştirmesinde önemli adımlarda birisi de insanların okul hayatına başlamalarıdır. Bu yönüyle değerlerin kazandırılmasında aile ve sosyal çevre ile birlikte okullar da etkili unsur olarak görülmektedir (Bursa ve Çengelci, 2017). Bireyler değerler eğitimini informal olarak aile içerisinde almaya başlar ve sonraki süreçlerde formal bir biçimde okullarda edinmeye devam eder. Böylelikle kişilerin, kişilik gelişiminin temelleri atılmış olur. Ailede edinilmiş ve sonrasında okullar yoluyla takviye edilen değerler, sadece belli başlı değerleri içermez; bunlarla birlikte global değerlerin de çocuklara kazandırılması okullar yoluyla sağlanmaktadır (Çelik, 2016).

Okullarda gerek formal olarak programlarda yer alan gerekse örtük olarak kazandırılması hedeflenen değerlerin çocuklara kazandırılması, onların kişilik ve karakter gelişimlerine büyük katkı sağlamaktadır. Bundan dolayı çocukların bu değerlerin bilincine varmaları, içselleştirerek davranış ve tutumlarına yansıtılmaları hususunda okullara oldukça büyük vazife ve sorumluluklar düşmektedir. (Cihan, 2014).

Okullar, çocukların ebeveyn ortamında edindiği değerlerin değiştirildiği ya da geliştirilerek iyileştirildiği ortamlardır. Okulda gerçekleştirilen değer eğitimi ebeveyn ortamındakine göre daha programlı ve planlı yöndedir. Şöyle ki okulda hedef, çocukların değerleri bilerek, isteyerek ve planlı bir şekilde edinmelerini sağlamaktır. Aile ortamında kazanılan değerler, okul yoluyla desteklendiğinde değer eğitimi daha verimli bir hale gelmektedir (Gerekten, 2018).

Okullar, değerlerin planlı ve düzenli bir şekilde insanlara kazandırıldığı ve böylelikle yeni kuşaklara aşılacak kültür devamlılığının elde edildiği yerlerdir. Değerler eğitimi ebeveyn ortamında verilmeye başlansa da bunların daha muntazam ve planlı biçimde kazandırılması açısından okullar oldukça mühim bir konuma sahiptir. Çocuklar okulda sosyal becerileri edinirken diğer yandan değerleri de edinmektedirler. Bu yönüyle faydalı insanlardan bir araya gelen toplumu oluşturabilmek adına değerler eğitiminin doğru biçimde verilmesi oldukça önem arz etmektedir (Özbirge, 2023). Sosyal hayatın ana unsurlarından olan okullarda, kaliteli

eğitim mekânları yaratıldığında sorumluluk, naziklik, dürüst ve çalışkan olmak gibi değerler kişilere ve bu yolla da topluma öğretilir (Kasapoğlu, 2013).

Değerler eğitimi süreci, okulda bir plan dâhilinde verilirken, okuldaki görevlilerin tutum ve hareketleriyle plan olmadan da desteklenebilir bir süreçten oluşturmaktadır. Bu bağlamda aktarılan değerler ile öğretmenlerin sergilemiş oldukları tutum, davranış ve hareketler birbiriyle tutumlu olması, değerlerin çocuklarca aktif bir şekilde benimsemesine yardımcı olmaktadır. Ebeveynlerce çocuklara yanlış ya da noksan öğretilen bazı değerler, okulda düzeltilmektedir. Bu yönüyle okullar çocuklara sadece bilginin sunulduğu, öğretimin yapıldığı mekânlar değil, onların ruhsal ve duygusal manada da geliştiği mekânlardır (Çalık, 2021).

Okullar, geniş insan kitlelerini içinde bulundurması nedeniyle değerler eğitiminin daha fazla insana takdim edilmesine imkân tanıyan kurumlardır. Günümüzde yediden yetmişe her yaştaki insanın değerler sisteminde bazı bozulmaların olduğuna rastlanılmaktadır. Bunun nedeni olarak ebeveynler tarafından çocuklara düzenli ve kifayetsiz değer eğitiminin yapılmaması görülmektedir. Bu durum da verimli değer eğitimi için, okulların ne kadar önemli bir yere sahip olduğuna durumunu göstermektedir (Pelin, 2021).

Aktepe (2010), okullarda verilen değerler eğitiminin oldukça önemli olduğunu vurgulamış; makul yöntem ve tekniklerle öğrencilerin bireysel özellikleri, hayata dair bakış açıları, ön bilgileri ve dönemsel özellikleri dikkate alınarak değer eğitiminin yapılması gerekliliğini belirtmiştir. Ayrıca soyut manalar içerdiğinden çocukların değerleri daha kolay özümseyip içselleştirmeleri için okullarda öykülerden, film, oyun, örnek olaylardan yararlanılabileceğini ve bu yolla değerlerin somutlaştırılabileceğini ve de benimseyebileceğini vurgulamıştır.

Bir ülkenin bütünlüğü ve varlığı için gerekli öğelerinden birisi de değerlerdir. Değerlerin kaybolması, o toplumun yozlaşmasına, dinginglik ve refahının bozulmasına ve de vatandaşların birbirlerine yabancılaşmasına sebebiyet verir. Okullarda planlı, düzenli ve bir sistem içerisinde gerçekleştirilecek değerler eğitimi, değerlerin yitirilip kaybolmasını engeller (Gereken, 2018). Sosyal dayanışma ve birliğinin sağlanabilmesi için toplumun benimsediği değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması gerekmektedir. Bu da sadece kaliteli bir eğitimden geçmektedir. Bu

nedenle okulların amaçlarından birisi de benimsenen değerleri gelecek nesillere aktarmaktır (Yılmaz, 2012).

2.2.2. Ailede Değer Eğitimi

Aileyi; anne, baba ve çocuklardan oluşan, bireylerin sadece biyolojik gereksinimlerinin karşılandığı bir kurum olarak görmek doğru olmaz. Bu gereksinimlerin yanı sıra çocukların kişiliğinin oluşmasında aile faktörünün etkisi oldukça önemlidir. Çocuğun sahip olduğu duygu ve düşünceler, ailesinden görmüş olduğu tutum ve davranışlarla harmanlanarak çocuğun kişilik ve karakterini oluşturmaktadır. Aynı zamanda ebeveynler, daha öncesinden kazandıkları bütün değerleri gerek bilerek gerekse istemsiz bir biçimde çocuklara aktarmaktadırlar (Akarsu, 2015). Bu yönüyle değerler eğitiminin, değerlerin çocuklara ilk olarak aktarıldığı aile ortamında başladığını söylemek mümkündür. Kişinin sahip olduğu değerler de karakter gelişimine oldukça fazla katkı sunmaktadır. Bundan dolayı bireyin karakter gelişiminde ana ögenin “aile” olduğu söylenebilir. Bu yüzden değerler eğitiminin aile tarafına yönelmek, değerler eğitimi açısından sağlam bir temel oluşturmak için gereklidir. İnsanların, değerlerle ilk rast geldiği dönem çocukluk dönemi olduğundan; “aile” kurumu, değerlerin çocuklara edindirilmesinde ehemmiyet açısından en ön sırada yer almaktadır (Yaman, 2012).

Aile, çocukların hayata gelmesinden itibaren yaşamın tamamında oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Çocuklar dünyaya önceden belirlenmiş, kalıplaşmış bilgi, tutum ve davranışlarla gelmezler. Bu noktada çocukların ilk sosyal çevreleri olan aileleri, aynı zamanda değerleri ilk olarak öğrendikleri yerlerdir. Dolayısıyla kişiler, ailelerinden almış oldukları değerler eğitimi vesilesiyle karakterlerini oluştururlar ve bu da onların kişilik gelişimini şekillendirir (Çalık, 2021).

Kişilerin karakteri, aile içerisinde oluşmaya başlar. Geleceğin büyüğü olarak çocuklar, ebeveynlerinin yanında öğrendikleri ve gördükleri ile yetişmektedirler. Çocuklar, anne ve babalarını rol-model alıp onların davranış ve tutumlarını taklit ederler. Bundan dolayı olumlu aile ortamı, değerlerin çocuklara verimli bir şekilde aktarılması ve çocukların bu değerleri sahiplenmesi yönünden önem arz etmektedir (Özbirge, 2023). Değerler eğitiminin en önemli unsurlarından birisi de ailedir. Aileyi bu kadar önemli kılan unsur; ailenin içselleştirdiği, kabul ettiği, hayat tarzına dönüştürdüğü değerler ve aile kurumunun nesilden nesle kültür aktarıcılığı vazifesidir (Bayırlı, 2018).

Değerler eğitimi, aile kurumunda başlamaktadır. Çocuklar bu eğitim sayesinde kişiliğini ve kendi değer düzenini oluşturur. Bundan dolayı ailelerin bu bilinçle hareket edip çocuklarına sağlayacakları eğitim imkânı ve ortamı son derece önemlidir. Birebir yapılmayan değerler eğitimi çocuklarda, kaygılı olma, aykırı davranma ve çelişkili tutumlara neden olabilmektedir. Bu bağlamda ailede değerler eğitiminde anne ve babalara büyük sorumluluklar düşmektedir. Çocuklar ebeveynlerinin hareket ve davranışlarını taklit yoluyla öğrenir ve onları örnek alırlar; bu yolla da anne babanın göstermiş oldukları değerleri içselleştirip benimserler. Bu nedenle ailelerin anne ve babaların çocuklarına olumlu iletişimde bulunmaları, bunu da davranışlarıyla tutarlı halde sergilemeleri çocukların kişilik ve karakter gelişimine olumlu etki yapmaktadır (Aydın ve Akyol Gürler, 2014). Aileler çocuklara değer eğitimi verirken bazı hususlara dikkat etmelidir. Bu hususlardan birisi de çocuklara kazandırılması hedeflenen değerleri öğretirken rol model olarak tutarlı davranış sergilemektir. Tutarlılık sergilenmezse değerler eğitiminde istenen başarı elde edilemeyebilir. Bununla birlikte bu tutarsızlık, ilerleyen zamanlarda ebeveynlerin çocuklara aldırılmayı hedefledikleri eğitimin de olumlu yönde neticelenmemesine neden olabilir. Bundan dolayı değerler eğitimi yönünden aile fertlerinin tutarlı, dengeli ve istikrarlı davranması önem arz etmektedir (Şahin, 2013).

Aile bireylerinin konuşmaları, fikirleri ve sergilemiş oldukları davranışlar birbiri ile aynı doğrultuda olmalı, karşıtlık içermemelidir. Öyle olmazsa çocuğa verilecek değer eğitimi olumsuz olacak ve istendik yönde sonuçlanmayacaktır. Bu yönüyle çocuklara değer eğitimi verilirken ailelerin üstüne düşen bazı görev ve sorumlulukları vardır. Bunlar (Aktepe, 2016):

- Çocuklara demokrasi fikrini aşlamak ve bu düşünce ile yetişmelerini sağlayıp onların karma süreçlerine aktif olarak katılımlarını sağlamak,
- Analiz yapmalarına imkân tanımak, etkili iletişim yapmalarını sağlayıp özgüvenlerini desteklemek,
- Çocukların vermiş oldukları kararlara saygılı davranmak,
- Çocukları eleştirmeden, oldukları biçimde kabul edip sevmek,
- Kendi başlarına fikir üretmeleri konusunda rehberlik etmek,
- Beceri ve yeteneklerini fark ettirecek ortam ve imkânlar sunmak,

- Meslek seçimlerinde yol göstermek ve mesleki gelişim aşamasında çocuklara rehberlik etmek,
- Milli, manevi ve global değerlerin benimsetilmesini sağlamak
- İyi ve ahlakı düzgün insan olmaları için yol göstermek,
- Kendilerini gerçekleştirmelerini sağlayabilmek adına mutlu bireyler olmaları hususunda çaba göstermek.

Kişilerin aile içerisinde öğrendiği davranış ve değerler dayanıklı bir yapıya sahip olmalı ve bunlar kişinin benimsediği değerlerle tutarlı olmalıdır. Çünkü kişinin üstünde ebeveynlerden sonra toplumun etkisi görülmektedir. Toplumda yer alan normların, şartların, gelenek, görenek, örflerin kişi üstünde etkisi oldukça fazladır. Kişi bu öğeleri ve değerleri toplum içinde edinir (Ulusoy, 2007).

2.3. Felsefe

Felsefe, ucu bucağı olmayan çok kapsamlı bir kavram olduğu için felsefe ile ilgili genel geçer bir tanımın yapılması mümkün değildir (Topdemir, 2008). Lone (2018) felsefeyi, hafife alarak ifade ettiğimiz soruların aslında yanıtlanması en güç sualler olduğunu gözler önüne seren bir disiplin olarak ele almıştır. Çotuksöken (2012)' e göre felsefe; bulunulan durumla ilgili sorular sormak ve irdeleme yapmak faaliyetidir. Ayrıca felsefe ona göre şuurlu olma durumudur. Kişi felsefe ile düşünme üzerine düşünmektedir. Felsefe, sorular konusunda sınır tanımayan ve sadece belli başlı disiplinleri temel almaya kanaat etmeyen, durumun en temeline kadar inene kadar araştırıp irdelemek isteyen bilimdir (Bochenski, 2016).

Felsefe, kişinin kendini anlama, kendine mutlu bir hayat sağlama ve kendini hiçlikten men eden niteliklere sahip olmak için sürekli sorular sorması ve bu sorulara yanıtlar araması ve bu niteliklere ulaşmak için duyulan özlemdir (Arslan, 2020). Felsefe, filozofların, öz yaşantı ve deneyimlerini göz önünde bulundurarak, entelektüel hayatı ve hayatın önemini kendi fikirleri etrafında anlam kazandırmaya çalışmasıdır. Bunların yanı sıra felsefe, kişinin öncelikle kendini anlamaya ve var olan şeyleri anlamlandırmaya çalışmasıdır (Temiz, 2023). Felsefe; değerler, yetiler, varlık, bilmek, yordamak ve anlamak üzerine düzenli ve istikrarlı bir akıl yürütme faaliyetidir (Temiz ve Bayraktar, 2023).

Felsefe, soru sormaktır ve sorular her zaman aktüelleştirilmelidir. Bundan dolayı felsefe her daim sorularla içli dışlıdır (Uygur, 2019). Tüm bunların yanında Lone

(2018), felsefenin alt yapısının sorular olduğunu ifade etmiş ve çocukların doğru yer ve doğru zamanda soru sorma eylemini edinmeleri için felsefenin elzem olduğunu belirtmiştir.

2.3.1. Felsefe ve Çocuk

Felsefe; merak etmektir, suallerle hayatın anlamını aramaya ve bulmaya çalışmaktır. Felsefe “her şey” ile ilgili fikir yürütmek, geçmişten şimdiye kadar fark edilen ya da edilmeyen, öğrenilen veya öğrenilmeyenle ilgili sistemli düşündürmektir. Sorgulamak, merak duygusu, araştırmak, irdellemek, sualler sormak ve analizler yapıp akıl yürütmek felsefenin temel öğeleridir. Mevzubahis soru sormak ve merak etmek olunca akıllara ilk olarak çocukların geldiğini söylemek yanlış olmaz. Çocuklar, sınırsız merak duyguları ile hem kendilerini keşfetmek hem de çevresini tanımak için sürekli sorular sormaktadır. Çocukları felsefeyle tanıştırmak ve felsefeye ilgilerini arttırmak için çocuklardaki soru sorma isteğini her zaman canlı tutmak önemlidir (Dirican ve Deniz, 2020).

Yetişkinlerin ufak yaşlarda öğrendiği olumsuz yargılar, peşin hükümler zamanında araştırılmayıp irdelenmeyip olduğu gibi kabul edilince bu durum ilerleyen yaşlarda düşünme biçimlerini olumsuz yönde etkilemekte ve daha dar bir bakış açısına sahip olunmasına neden olmaktadır. Bu yönüyle çocuklar, büyüklere nazaran farklı düşünme tarzlarına daha açık ve eğilimlidirler. Bundan dolayı çocukluk çağında bu tür olumsuz düşünce yapıları ve ön yargılar henüz var olmamışken, içlerinde var olan eleştirel düşünme becerileri, farklı akıl yürütme biçimleri yok olmamışken çocukluk döneminde çocukları felsefeyle ve felsefe faaliyetleriyle tanıştırmak, felsefe eğitimi yapmak ve bu yönde düşünme biçimlerini geliştirmelerine imkân sağlamak oldukça önem teşkil etmektedir (Sormaz Ögüt, 2019).

Alabaz (2022), felsefeyi küçük bir çocuğa benzetmektedir. Ona göre her şeyi sorgulamak, irdellemek, sorular sormak, suallere yanıtlar aramak, bilgi gayretine girmek felsefe ve çocukların ortak noktalarıdır. Bunun yanı sıra merak duygusu, şaşkınlık ve bir şeyleri bilme çabası felsefeci olmak için duyulan en önemli gereksinimlerdir. İşte tüm bu gereksinimlerin hepsi çocuklarda mevcuttur. Hem çocuklar hem de felsefeciler adına yaşanan dünya ve dünya dışındaki her şey “yeni” olarak görülmektedir. Bundan dolayı evrendeki her şey onların merakını ve şaşkınlığını diri tutmaktadır (Cevizci, 2010).

Bunların yanı sıra çocuklar bağımsız düşünebilme yetileri, yaşamış olduğu çevreyi anlamaya yönelik gayretleri, hiç çekinmeden ve sıkılmadan soru sorma çabaları, irdeleme ve meraklı duruşları ile filozoflara benzemektedirler (Akkocaoğlu Çayır, 2015). Çocuk doğal filozof olarak dünyaya gelmektedirler. Bu yönüyle çocuklar doğuştan getirdikleri sorgulama yetileri ve becerileri, yaratıcı bakış açıları ile hayata merhaba demekte ve felsefe yapabilme yetileriyle doğmaktadır. Bundan dolayı onların bu yeti ve becerilerini göz önünde bulundurarak çocukları ön yargılara ve kalıplaşmış düşüncelere hapsedmemek; aksine doğuştan getirmiş oldukları sorgulayıcı, yordayıcı, irdeleyici bakış açılarını ilerletmek gerekmektedir (Wartenberg, 2009).

Çocuklarla felsefe yapmak onlara çok geniş ve farklı bakış açıları kazandırmanın yanı sıra; sorgulama yeteneğini ilerletme, merak duygularını her zaman taze tutma gibi nitelikleri de kazandırmaktadır. Bunlarla birlikte özellikle okul öncesi ve okul döneminde çocuklarla felsefe yapmak belli bir süreç gerektirebilmektedir. Bu sürecin neticesinde de çocuklar aşağıdaki önemli kazanımları elde edebilmektedir (Mccall, 2017):

- Çocuklar sebatlı davranıp karşıdakinin fikirlerine saygı göstermektedir.
- İdrak yetileri ilerleme kaydetmektedir.
- Olaylara ve durumlara farklı bakış açıları ile bakabilmektedir.
- Dikkat güçleri artmakta ve bellekleri kuvvetlenmektedir.
- Özgüveni düşük olan çocuklar süreç içerisinde pasif dinleyici konumundan aktif dinleyici ve konuşmacı durumuna geçip kendilerini düzgün bir şekilde ifade edebilmektedir.

2.3.2. Felsefe ve Değerler Eğitimi

Sözcük kök anlamı Yunan dilinden gelen ve ‘sevmek, aramak’ manasına gelen phileo ve ‘bilgi, bilgelik’ manasındaki sophia sözcüklerinin birleşimiyle oluşan felsefe, “bilgi sevgisi, bilgelik sevgisi” manasına gelmektedir. Filozoflar 3 ana soru üstünde durmaktadırlar. Bunlar varlığın, bilginin ve değer ne olduğu üzerinedir (Topdemir, 2008). Felsefi sorgulamaya “varlık”la adım atılmıştır. Başka bir düşünüşle bilgi ile varlık; ‘değer’ kavramını anlamlandırılması, kazandırılması ve irdelenmesi içindir. Scheler ve Hartmann’ ın felsefe ile ilgili yapmış oldukları araştırma, değer kavramının varlık kavramının içerisinde yer aldığını göstermiştir ve bu da felsefenin temeli oluşturmaktadır (Dombaycı, 2010). Felsefe, olguların yanı

sıra değerler, manalar, idealler ve gayeler gibi varlık konularıyla da ilişkilidir (Biçer, 2017). Bu bağlamda felsefenin ilgilendiği alanlar bilgi, varlık ve değerlerdir denilebilir.

Felsefe, bireylere geniş bir bakış açısı edindirmektedir. Bu geniş bakış açısı ile bireylere saygı, anlayış, hoşgörü, duyarlılık gibi değerlerin kazandırıldığı söylenebilir. Çünkü felsefedeki düşünceler, başka fikir ve inançlara hassas ve saygılı olmayı gerektirir. Bu yönüyle felsefe diğer fikir ve görüşleri anlamaya çalışmada hoşgörü ve saygı değerini esas almaktadır. Doğrusu felsefenin temelinde bu değerler yer almaktadır. Bu yönüyle değerlerin çocuklara öğretilmesi ve edindirilmesinde felsefe oldukça önemli rol oynamaktadır (Manav, 2016). Felsefenin birçok fonksiyonu vardır. Bunlardan birisi de 'duyusal tavır'dır. Bu da değerler aracılığıyla sağlanmaktadır. Felsefenin temeli olan şaşırma, hayret duymak, meraklanmak, kuşkulananmak, şüphelenmek, sorgulamak, irdelemek, sorular sormak neticesinde değerler ve değerlerin duyuşsal yönü ortaya çıkmaktadır (Kızıltan ve Dombaycı, 2020).

Tüm bunlarla birlikte değer konusu, felsefenin alt dallarından birisi olan etik kavramının içinde de yer almaktadır. Değerler eğitimi, eğitimin yanı sıra felsefenin de konusu olmakla birlikte felsefenin ana sorgulama konularındandır (Çetin ve Balanuye, 2015). Dombaycı (2011), sorgulama yapmanın değerleri anlamada ve anlamlandırmada önemli bir rolü üstlendiğini ve ayrıca felsefi sorgulama yaparak da hem evrensel değerlerin çoğalacağını hem de değer eğitiminin daha vasıflı bir hale dönüşebileceğini ifade etmiştir.

2.3.3. Çocuklarla Felsefe ve Çocuklar İçin Felsefenin Önemi

Çocuklarla felsefe, çocukları felsefe ile erken yaş aralıklarında karşılaştırma ve felsefi fikirlerle çocukları okul öncesi ve okul döneminde tanıştırma çalışmasının klasikleşmiş ismidir (Tepe, 2013). Çocuklarla felsefe eğitimi için çocuklara olumlu imkân sağlanıldığında onların felsefi olarak akıl yürütebilecekleri düşüncesini esas almaktadır. Bu eğitim, filozofların öğretisini temele alan akademik bir eğitim değil; sadece çocuklarla felsefe üzerine diyalog kurmaktır (Droit, 2014; Marashi, 2008). Her ne kadar çocuklarda bilişsel gelişimin yavaş olduğu düşünülüp felsefi düşüncenin gelişmeyeceği yönünde görüşler olsa da aslında çocuklarda bilişsel olgunluk tamamlanmasa bile felsefi düşünme yeteneği olabilir. Bu da çocuklarla felsefenin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (Soyucak, 2015). Bir kitaptan,

bir hikâyeden, bir romandan, gazetede ki örnek bir olaydan ya da gerçek hayat yaşantılarından yola çıkarak var olan üzerine çocuklar arasında sohbet etmelerini sağlamak, eleştirel düşünce becerilerini geliştirmek, gerçek hayat ile okudukları arasında değerlendirmeler yapmak çocuklarla felsefe eğitimin kapsamında yer almaktadır (Direk, 2006).

Günümüzde felsefe dersleri formal olarak lise çağlarında verilmektedir. Bu yüzden çocuklar, analitik ve doğru düşünme, eleştirel ve sorgulama esasına dayanan felsefe eğitimiyle geç tanışmaktadır. Bu döneme kadar sadece bilgi aktarımı yoluyla öğretime maruz kalınması ve bilginin eleştirilip istintak edilememesi çocuklarda felsefe eğitiminde kazanılması beklenen sonuçlara olumsuz etki etmektedir (Kefeli ve Kara, 2008).

2.4. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı, edebiyat kavramıyla kaynaşmış bir kavramla olmakla birlikte edebiyatın bütün niteliklerini barındırması ve bununla birlikte çocuğun ufkuna seslenmesi beklenen çocuk edebiyatında birden çok bakış açısı da elzemdir (Dedeoğlu Orhun, 2019). Literatür tarandığında çocuk edebiyatı ile ilgili farklı tanımlamalara yer verildiği görülmüştür.

“Çocuk edebiyatı, çocukluktan başlayarak ergenlik zamanlarını da içine alan çocukların her türlü fikir, duygu ve hislerine yönelik hazırlanan ve kendi gelişim dönemlerine uygun olarak tasarlanan her türlü üründür (Sever, 2012). Çocuk edebiyatı denilince ilk akla gelen genellikle sadece çocuk ya da sadece çocuğu alan ürünler gelmektedir. Bu düşünce nispeten doğru olsa da noksanıdır. Çocukların farklı yönlerini ve gelişim özellikleri önemsenerek tasarlanmış ve büyüklerin yaşamlarını ele alan eserler de çocuk edebiyatı kapsamına dahil edilebilir (Sayın Kadal, 2022).

Çocuklar edebiyatla ilk karşılaştıkları andan itibaren, çocuklardaki doğuştan gelen estetik duygusu bu tanışmayla kıvılcımlanır ve böylelikle çocuklarda edebi türlere karşı bir ilgi başlar. Çocukların, edebiyatı doğal bir gereksinim olarak görmelerinin en büyük sebebi hislere hitap etmesidir (Şimşek, 2016).

2.5. Çocuk ve Kitap

Türk Dil Kurumu sözlüğünde ele alınan tanımlara bakıldığında çocuk kelimesi şu şekilde tanımlanmıştır: Bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan

oğlan veya kız (URL10). Toplumunu aileler oluşturmaktadır. Çocuklar da ailedeki en küçük üyesi dolayısıyla da toplumdaki en küçük ögedir (Eldiven, 2018). Yalçın ve Aytaş (2017), kişinin 2 yaşından ergenlik dönemine kadar geçirdiği süre zarfında meydana gelen değişimini çocuk kavramının kapsamında olduğunu belirtmişlerdir.

Çocuklar devamlı olarak öğrenmeye gayret gösterirler. Bundan dolayı etrafını, sosyal çevresini ve doğayı sürekli gözlemler; karşı karşıya kaldığı durumlara ve olaylara yönelik tepkiler geliştirerek merakını gidermek adına kafasındaki soruları sorar. Bilhassa 24 ayını tamamladıktan sonra çocuklarda bu durum giderek kuvvetlenerek artmaktadır. Bu durum sürekli gelişip genişlediği için çocuklardaki anlama, hatırlama, kavrama nitelikleri gün geçtikçe artacaktır. Çocuklar çevresindeki uyarıcılardan bilgi edinme konusunda oldukça arzuludurlar. Bu bilgi edinme araçlarından birisi de kitaplardır (Çoşkun, 2022).

TDK sözlüğünde kitap şu şekilde ele alınmıştır: Herhangi bir konuda yazılmış eser (URL11). Çocuklar ilk kitaplarıyla 0-2 yaş döneminde karşı karşıya gelirler. Bu yaş grubundaki çocukların ilk kitapları da görsellerden oluşan genellikle resimli kitaplardır. Bu dönemdeki çocukların hayal dünyaları, buldukları gelişim özelliklerinden dolayı, etrafındakileri gördükleri ile sınırlı olduğu için kitaplara ilk iletişimi resimlerle atar. Bundan dolayı çocuk kitaplarında resimler oldukça önemli bir yer tutar (Turgut Bayram, 2009).

Çocukların ailede almış oldukları eğitimi ve okulda görmüş oldukları öğrenimlerini tamamlayan ve destekleyen en önemli öğelerden birisi de çocuk kitaplarıdır (Erdal, 2009).

Çocuklar ve kitaplar arasında oldukça kuvvetli ve kıymetli bir bağ vardır. Doğumdan itibaren gelişim sürecinde olan ve dış dünya ile tanışan çocuklar; gözlemleri, sosyal etkileşimleri, çevresi, aile ve okulun dışında birçok edinimi kitaplar sayesinde kazanacaktır. Bu da çocuk kitaplarının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Çocuk kitapları çocukları desteklemede, bilgilerini tamamlamada, önemli norm davranışlarını edinmede büyük bir role sahiptir. Yapılan bu çalışmayla özellikle okul çağı çocuklarının çocuk kitaplarıyla alacağı eğitimin, kitaplardaki karakter ve hikâyelerin hayatını nasıl etkileyeceği ve çocuklara nasıl rol model olabileceğini

ortaya çıkaracaktır. Çocuklara kazandırılması planlanan değerlerin çocuk kitapları yoluyla çocuklara kazandırılıp kazandırılmayacağı sorusuna rehberlik edecektir.

2.6. Çocuk Edebiyat Ürünlerinin Yeri ve Önemi

TDK sözlüğünde ele alınan tanımlara bakıldığında edebiyat kelimesi şu şekilde açıklanmıştır: Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı (URL12). Bu açıdan bakıldığında da eğitim ve edebiyat arasında sıkı bir bağın var olduğu belirtilebilir (Kurtoğlu, 2016). Çocukların okulda okumayı öğrenmesiyle edebi eserlerle karşılaşır ve bu karşılaşma ömür boyunca sürecek olan farklı edebi eser tanışmalarının ilk adımıdır (Gümüş, 2017). Çocuklara kitapları sevdirmek ve çocuklara kitap okuma alışkanlığını sağlamak çocuk edebiyatının birincil görevlerindedir (Yılar ve Celepoğlu, 2015).

Çocukların merak duygusu, kendilerini ve dünyalarını keşfetme arzusu, düşleri, yaratıcılıkları buldukları gelişim döneminin beklenen özellikleridir. Çocukların kendi kişiliğini ve karakterini oluşturmaya katkıda bulunacak olan kitapların önemi burada ortaya çıkmaktadır (Çer, 2018). İçeriği, üslubu ve resimleriyle kuvvetli olan çocuk kitapları, çocukların zihinsel ve dilsel gelişimine katkı sağlamanın yanı sıra onların davranış şekillerine ve düşlerine de büyük güç katmaktadır (Seven, 2010).

Yıldız, Yazıcı ve Durmuşoğlu (2016) çocukların resimli çocuk kitapları sayesinde birbirinden farklı hayat deneyimi fırsatı ile karşı karşıya kalabileceklerini ve bu farklı deneyimlere maruz kaldıkça olası karşılaşılabilecekleri sorunlara karşı çözümler üretebileceklerini belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra çocuğun gelişim dönemi özellikleri göz önünde bulundurularak resimli çocuk kitapları yoluyla birçok değer çocuklara kazandırılabilir (Dereli-İman, 2014).

Sonuç olarak çocuğun her yönüyle gelişimini sağlamak açısından edebi eserler önemli bir yer tutmaktadır. Çocuğun gelişim özelliklerini dikkate alarak hazırlanmış, çocukların ihtiyaçlarına göre tasarlanmış, dili, görselleri ve içerik özellikleri ile çocuklara hitap eden edebiyat ürünleri çocuk eğitiminde büyük bir öneme sahiptir.

2.7. Çıtır Çıtır Felsefe

2.7.1. Yazar Brigitte Labbe, Eserleri ve Çıtır Çıtır Felsefe

Brigitte Labbe Paris Sorbonne Üniversitesi'nde felsefe eğitimi alarak üniversiteden mezun olmuş, bunun yanı sıra aynı zamanda çocuk kitapları yazmaktadır. Labbe,

özellikle karıştırılan felsefi kavramları çocuklara öğretebilmek için çalışmalarını yoğunlaştırmış ve üniversitede öğrendikleriyle yazarlık maharetini birleştirip çocukların düzeylerine uygun kitaplar yazmaya karar vermiştir. Labbe, çocuklara, kendilerine sordukları sorular üzerine düşünmelerine yardımcı olacak kitaplar sunmayı hedeflemiştir. Hedeflerini hayata geçirmeye hazırlanan Labbe, Sorbonne’da felsefe profesörü olan Michel Puech, Labbé ile tanışmış ve ondan birçok konuda yardım almış ve ilk felsefe serisi olan “Çıtır Çıtır Felsefe”nin ilk altı kitabını 2000 yılının Ekim ayında yayımlamıştır (URL13). Fransız çocuk edebiyatı yazarlarından Brigitte Labbé, “Aslında biliyoruz ki tüm çocuklar filozoftur. Ama çok azı öyle kalır. Bizim sorumluluğumuz, bu hayran kalış halini kalıcı ve sürdürülebilir kılmaktır” der (Eskimen, 2015). Yazarlığının dışında Brigitte Labbe, dünya üzerindeki ülkeleri dolaşarak deneyimlerini çocuklarla, ailelerle ve öğretmenlerle paylaşarak deneyimlerini sunmaktadır (URL13).

Brigitte Labbe’nin kaleme aldığı “Çıtır Çıtır Felsefe” serisindeki kitaplar şunlardır: “Adalet ve Haksızlık”, “Gerçekten ve Yalancıktan”, “Güzellik ve Çirkinlik”, “Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz”, “Savaş ve Barış”, “İş ve Para”, “Oğlanlar ve Kızlar”, “Aşk ve Dostluk”, “İyi ve Kötü”, “Küçükler ve Büyükler”, “Beden ve Akıl”, “Diktatörlük ve Demokrasi”, “Cesaret ve Korku” “Özgür Olan ve Olmayan”, “Doğa ve Kirlilik”, “Mutluluk ve Mutsuzluk”, “Liderler ve Diğerleri”, “Başarı ve Başarısızlık”, “Haklar ve Ödevler”, “Ben ve Başkaları”, “Yaşam ve Ölüm”, “Zaman Çok ve Zaman Yok”, “Söz ve Sessizlik”, “Şiddet ve Şiddetsizlik”, “İnanmak ve Bilmek”, “Ahlaki Olan ve Olmayan”, “Olmak ve Sahip Olmak”, “Makineler ve İnsanlar”, “Hatırlamak ve Unutmak”, “Anlaşmak ve Anlaşmamak”, “Şans ve Şanssızlık” ve “Kahkaha ve Gözyaşları”dır.

Bunların dışında yazar tarafından kaleme alınan ve çocuklara soru sormayı öğretmeyi amaçlayan diğer felsefik öykü kitapları da şunlardır: “Yalan Söylersem Ne Olur?” ve “Okula Gitmezsem Ne Olur?”.

Çocuklara hayatın gerçeklerini farklı açılardan gösteren, onları hayata hazırlayan eserler oldukça önemlidir. Bu eserlerde çocukların hayal dünyalarına seslenilmesi ve çocuklarda farkındalık yaratması da bu eseri çocuk edebiyatının nitelikli bir ürünü olarak karşımıza çıkarmaktadır. İşte tam da bu noktada belirtilen niteliklerin bütünü içinde barındıran bir eseri Brigitte Labbe karşımıza sunmaktadır. “Çıtır

“Çıtır Felsefe” serisi çocuk edebiyatına damga vuran kitaplardandır. “Çıtır Çıtır Felsefe” serisinin ilk kitabı 2000 yılında Brigitte Labbe tarafından Michel Puech ve Pierre-François Dupont-Beurier danışmanlığında kaleme alınmış olup Türkçe çevrisi Azade Aslan tarafından yapılmış ve Gün Işığı Kitaplığı tarafından Türkçeye kazandırılmıştır.

Bu kitap serisinde çocuğun dünyası, çocuk gerçekliği günümüzde yaşanan olaylarla ilişkilendirilerek gülmece bir üslupla yazılmıştır. “Çıtır Çıtır Felsefe” serisindeki her bir kitap içerisinde birkaç öykü bulunmaktadır. Bu öykülerin tamamı gerçek yaşamda dayalı olaylar ve durumlar etrafında biçimlenmektedir. Her bir olayda öyküyü okuyana görüş, düşünce ve söz hakkı verilip ve karşılaşılan problemlere yönelik öyküyü okuyanın çözümler bulması ve üretebilmesi sağlanmakta ve böylelikle okuyucu empati kurarak, karakterlerin yerinde kendini bularak okuma sürecine aktif ve etkin bir şekilde katılmaktadır. (Özcan, 2023). Brigitte Labbe tarafından kaleme alınan “Çıtır Çıtır Felsefe” serisi çocuk edebiyatının önemli eserlerinden olup çocuk kütüphanelerinde en çok okunan çocuk kitapları arasında yer almaktadır (Erkmen, 2017).

Ülkemizde 2006’dan beri yayımlanan bu kitaplar, dünyanın birçok ülkesinde de çevirisi yapılarak yayımlanmıştır. Türkiye’de de çok ilgi gören ve en çok okunan kitaplar arasında yer alan “Çıtır Çıtır Felsefe” serisine MEB’in okullarda okutulan ders kitaplarının bazılarında da yer verilmiştir. “Çıtır Çıtır Felsefe” serisinde bulunan her bir kitap belli zaman dilimlerinde Türkçeye çevrilmiştir. (Akdemir ve Saban, 2020).

2.7.2.Çıtır Çıtır Felsefe ve Değer İlişkisi

Yazar asıl olarak “Çıtır Çıtır Felsefe” serisinde çocuklara kazandırılması gereken temel değerlere yönelik çocuklarda bir farkındalık oluşturmayı hedeflemiştir (Akdemir ve Saban, 2020). “Çıtır Çıtır Felsefe” serisindeki kitaplar çocuklardaki bazı duygu ve değerleri kazandırmada çocukların seviyesine uygun bir nitelikte olup yazar kaleme aldığı hikâyeler yoluyla edinmesini hedeflediği değerleri çocuklara bu yolla aktarmakta ve bunu sade bir dille iletmektedir. Bu seride yer alan kitapların çocuklara değerleri öğretmede, analitik düşünmede, analiz yapmada büyük katkı sunacağı düşünülmektedir (Dumanlı Kadızade ve Aslan, 2019).

Çıtır Çıtır Felsefe kitapları incelendiğinde; kitaplardaki öykülerle beraber hemen hemen her sayfada görsellere de yer verildiği, öyküdeki anlatılanların görsellerle desteklendiği görülmüştür. Kitaplardaki öykülere bakıldığında evrensel değerlerin üzerine vurgu yapıldığı fakat milli değerlere çok az sayıda yer verildiği göze çarpmıştır. Çıtır Çıtır Felsefe kitabındaki öykülerin ele alınış biçiminin bazen değerleri direkt aktarmaya, iletmeye ve öğretmeye yönelik olduğu bazen de öykülerden çıkarımlar yaparak, öyküdeki olayları sorgulayarak değerlere ulaşmak olduğu söylenebilir. Serideki öykülerde az da olsa bazı olumsuz içeriklere (şiddet, savaş, sigara içen insan, hırsızlık vb. gibi) yer verildiği de göze çarpmaktadır. Genel olarak ele alındığında bu serideki kitapların çocukların seviyesine uygun olduğu, eğlenceli ve sade bir dille kaleme alındığı, çocuklara öğretirken sorgulamayı öğrettiği, öykülerden hayat dersleri çıkarmayı sağladığı ve öykülerin her birinde değerlerin aktarıldığı söylenebilir.

2.8. İlgili Araştırmalar

Çalışmanın bu bölümünde bu zamana kadar tespit edilen, araştırmanın genel hatlarıyla ilgili olarak daha önceden yurt içi ve yurt dışında yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2.8.1. Yurt İçi Araştırmalar

Kitaplarda değerlere yer verilme durumlarını inceleyen yurt içindeki araştırmalar incelendiğinde;

Şahin (2023b), “H. Salih Zengin’in Eserlerinde Kök Değerler” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, H.Salih Zengin’in çocuklara yönelik kaleme aldığı 15 eseri 10 kök değer açısından incelemiştir. Kitapların hepsinde kök değerlerin tamamına yer verildiği belirlenmiştir. Bu kitaplarda en fazla yer verilen kök değerlerin sevgi, en az yer verilen değerlerin de vatanseverlik olduğu tespit edilmiştir.

Aslan (2023) tarafından yapılan “Farklı Kültürlere Ait Yayınlanmış Masalların Kök Değerler Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Afrika, Arap, Azerbaycan, Ermeni, İran, İskandinav, Japon, Kore, Rum, Rus, Sefarad Yahudileri, Türk kültürlerine ait yayınlanmış masal kitaplarını Millî Eğitim Bakanlığı’nın 2018 Türkçe Öğretim Programı’nda belirlemiş olduğu 10 kök değer açısından ele almıştır. Çalışmada 12 farklı masal kitabı içerisindeki toplam 70 masal metni incelenmiş olup,

bu masallarda en fazla yer verilen kök değerlerin yardımseverlik ve sevgi olduğu; en az yer alan kök değerlerin vatanseverlik ve adalet olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kültürlere ait masalların değerler sıklığına bakıldığında; kök değerler açısından en zengin masalların Afrika, Japon ve Azerbaycan; kök değerlere en az yer verilen masalların Sefarad Yahudileri, Kore ve Rus masallarının olduğu görülmüştür. Ayrıca bütün kök değerlere sadece Afrika masallarında yer verildiği tespit edilmiştir.

Sorkun (2023)'un "Yaşar Kemal'in Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Yaşar Kemal'in yazdığı 5 romanı Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından yayımlanan İlköğretim Öğretim Programları'nda yer alan 10 kök değer açısından ele alınmıştır. Çalışmanın sonucunda; Yaşar Kemal'in incelenen romanlarının değer bulguları açısından sonuçlarına bakıldığında sayı olarak "Ağrı Dağı Efsanesi" romanında toplam 188, "Binboğalar Efsanesi" romanında toplam 333, "Çakırcalı Efe" romanında toplam 225, "İnce Memed 1" romanında toplama 525," Üç Anadolu Efsanesi" romanında toplam 292 değer tespit edilmiştir. Genel toplama bakıldığında ele alınan romanlarda 1563 değere rastlanılmıştır. Değerlerin bir kısmı doğrudan öğretilirken bazıları örtük olarak verilmiştir. Eserlerde en fazla yer verilen değerlerin sevgi, öz denetim ve yardımseverlik değeri; en az yer verilen değerlerin vatanseverlik ve adalet olduğu ifade edilmiştir.

Yıldırım (2023) tarafından yapılan "Duran Çetin'in Çocuk Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Duran Çetin tarafından yazılan 2 kitapta yer alan 22 çocuk öyküsünü 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki 10 kök değer açısından incelemiştir. İncelenen 2 kitapta da kök değerlerin tamamına yer verildiği belirlenmiş olup bu eserlerde en fazla yer verilen değerlerin 43 sıklıkla yardımseverlik olduğu, en az yer verilen değerlerin 5 ile vatanseverlik olduğu belirlenmiştir. Yardımseverlik değerinin çocuklara kazandırılmasında bu eserlerden faydalanılabileceği önerisinde bulunulmuştur.

Abdullatif (2022) tarafından yapılan "Yeşim Saygın Armutak'ın Çocuk Romanlarının Kök ve Alt Değerler Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında Yeşim Saygın Armutak'ın çocuk romanlarını "2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı"nda yer alan on kök değer ve bunların alt değerleri açısından incelemiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniğinin

kullanıldığı belirtilmiştir. İncelenen eserlerde 282 değer iletilisine yer verildiği; bunlardan en sık “dostluk, sabır, sevgi, arkadaşlık, yardımseverlik, öz güven, öz denetim” en az ise “vefa, adalet, sadakat” değerlerine ait iletilere rastlandığı ifade edilmiştir. Ayrıca bu eserlerin değerler açısından oldukça zengin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 64 ileti ile “Hayaletli Gölün Çocukları” adlı eserin en fazla değer iletilisine sahip olan roman, 46 ileti ile “Baykuş Yemini” adlı eserin en az değer iletilisine sahip roman olduğu tespit edilmiştir. Değerler açısından zengin içerikler barındığı belirtilip öğrencilerin değerleri kazandırılmasında ailelere ve öğretmenlere bu eserlerin kullanılabilmesi önerisinde bulunulmuştur.

Çoşkun (2022) tarafından yapılan “9-12 Yaş Çocuk Kitaplarının, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi: Gülten Dayıoğlu Örneği” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Gülten Dayıoğlu’nun 9-12 yaş için yazılmış 16 çocuk kitabı, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan 18 değer açısından ele almış olup araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yapıldığı belirtilmiştir. Yapılan bu inceleme sonucunda en fazla değere yer veren kitabın Suna’nın Serçeleri, en az değere yer veren kitabın Dört Kardeşiler kitabı olduğu açıklanmış olup, bu eserlerde en fazla öğretilmek istenen değerlerin yardımseverlik değeri olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bu eserlerde bağımsızlık hariç diğer değerlerin tamamına yer verildiği belirtilmiştir. Toplamda 580 değere yer verilen eserlerin Sosyal Bilgiler dersinde değer aktarımında kullanılabilmesi önerisinde bulunulmuştur.

Ercan (2022) tarafından yapılan “Nurgül Ateş’in Çocuk Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Nurgül Ateş tarafından yazılan 26 öykü kitabı 10 kök değer açısından incelenmiştir. İncelenen 26 kitapta toplamda 201 kök değere yer verildiği; bunların arasında en fazla yer verilen kök değerlerin sorumluluk, sevgi ve yardımseverlik olduğu; en az yer verilen kök değerlerin adalet, öz denetim ve sabır olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bu kitapların hiçbirinde vatanseverlik değerine rastlanılmadığı belirtilmiştir. Nurgül Ateş’in kitaplarının 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programındaki kök değerleri içerdiği ve bu yüzden MEB Türkçe dersi okuma metinlerinde Nurgül Ateş’in kitaplarından faydalanılabileceği önerisinde bulunulmuştur.

Kaya (2022) tarafından yapılan “Sivas Masallarının Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Yer Alan Kök Değerler Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında; Has Bahçenin Gülleri-Sivas Masalları içerisinde yer alan 70 masal, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan 10 kök değer açısından ele almış olup; bu masalarda 10 kök değerın tamamına yer verildiğini, bu kök değerlerden en fazla yer verilen değerın sorumluluk, en az yerilen değerın vatanseverlik olduğunu tespit etmiştir.

Koşar Gül (2022) tarafından yapılan “Tûtî-Nâme’nin Kök Değerler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında; masal ve hikâyelerin bir arada bulunduğu Tûtî-Nâme adlı eserde kök değer ve bunlarla ilişkili olan alt değerler bakımından incelemiştir. Bu çalışmadaki 75 hikâyede toplamda 39 kök değer ve bunlarla ilişkili olan alt değerlere yer verildiğine rastlanmıştır. Eserde en fazla yer verilen değerın dürüstlük, öz denetim ve sevgi; en az yer verilen değerın sabır ve adalet olduğu belirlenmiştir. Ayrıca en çok işlenen alt değerlerin dürüstlük değeri içinde yer alan “yalan ve hileden uzak durmak”, “hayâ ve iffet sahibi olmak”; sevgi değeri içinde yer alan “aile birliğine önem vermek” olduğu; en az rastlanan alt değerlerin ise dürüstlük değeri altındaki “iftiranın kötülüğü”, öz denetim içinde bulunan “özür dilemek” ve sevgi değeri içindeki “fedakârlık” değeri olduğu tespit edilmiştir.

Hacıömeroğlu (2022)’nun yapmış olduğu “Diyanet Aile Dergisi’nin Değerler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında Diyanet Aile Dergisi’ne ait 40 dergi değerler bakımından ele alınmış olup bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanıldığı ifade edilmiştir. Ele alınan dergilerde değerlerin okuyucuya doğrudan ve didaktik biçimde verildiği açıklanmıştır. Bu eserlerde toplamda 23 değere rastlanıldığı; en fazla yer alan değerlerin sorumluluk, sevgi, yardımseverlik; en az yer verilen değerlerin iffetli olma, affedici olma, empati ve cesaretli olma olduğu belirtilmiştir.

Köse (2022)’nin “Şehbenderzâde Filibeli Ahmed Hilmi’nin Eserlerinin Kök Değerler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Şehbenderzâde Filibeli Ahmed Hilmi’nin 3 roman ve 1 hikâye kitabını 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki kök değerler açısından incelemiştir. Bu eserlerde toplamda 420 kök değere yer verildiği; en fazla yer verilen değerlerin sevgi ve vatanseverlik; en az yer

verilen değerlerin dürüstlük ve sorumluluk olduğu belirlenmiştir. İncelenen kitaplar arasında kök değerler açısından en fazla metnin yer aldığı eserin Âmâk-ı Hayâl olduğuna rastlanmıştır. Bununla birlikte Â'mâk-ı Hayâl adlı eserde saygı ve sevgi değerleri; Öksüz Turgut adlı eserde sevgi ve vatanseverlik değerleri; Bütün Hikâyeleri adlı eserde sevgi, vatanseverlik ve saygı değeri ve Bâtınîler İblis Behmen adlı eserde ise adalet ve dostluk değerlerinin daha fazla yer aldığı görülmüştür.

Kösecioğulları (2022) tarafından yapılan “Feyza Hepçilingirler’in Çocuk Kitaplarındaki Değerler Eğitimi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, çocuklara yönelik yazılan 12 eser, MEB’in Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan 10 kök değeri ele alarak incelemiştir. Bu çalışmada incelenen eserlerde toplamda 227 kök değere yer verildiği açıklanmıştır. Ayrıca bu eserlerde en fazla sevgi, vatanseverlik ve sorumluluk değeri; en az adalet, sabır ve yardımseverlik değerine yer verildiği ifade edilmiştir. Eserlerin eğitsel değerler açısından zengin olduğu belirtilip çocuklara değer aktarımında bu eserlerden yararlanılabileceği önerilmiştir.

İsaoğlu (2022)’nin “Oğuz Tansel Masallarının Kök Değerler Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Oğuz Tansel tarafından 1960’lı yıllarda kaleme alınan “Masal” isimli 19 masal içeren kitabı, 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kök değerler açısından ele almıştır. Bu eserde kök değerlerin tamamına yer verildiği açıklanmıştır. Ayrıca bu masallarda en fazla yer verilen kök değerlerin saygı; en az yer alan değerlerin dostluk olduğu ifade edilmiştir. Eserde toplamda 598 kök değere yer verildiği belirtilmiştir.

Ortaköylü (2022) tarafından yapılan “Sessiz Sakin’in Gürültülü Maceraları Serisinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında, seride yer alan 10 kitap, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kök değerler açısından incelenmiştir. Bu serideki kitaplarda kök değerlerin tamamına yer verildiği ve toplamda 796 değere rastlanıldığı ifade edilmiştir. Bu seride en fazla yer verilen kök değerlerin öz denetim, sevgi ve sorumluluk olduğu; en az yer alan kök değerlerin adalet, saygı ve sabır olduğu sonucuna varılmıştır. Serideki bazı kitaplarda dostluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yer verilmediğine rastlanılmıştır.

Öztürk (2022) tarafından yapılan “Tokat Bebek Ve Çocuk Kütüphanesinde Bulunan Resimli Çocuk Kitaplarının Değerler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez

çalışmasında, çocuk kütüphanelerinde yer alan 4-6 yaş resimli 576 çocuk kitabı değerler açısından incelenmiş olup bu araştırmada doküman incelemesi yapıldığı ifade edilmiştir. Değerlerin kişisel değerler, kişiler arası değerler ve toplumsal değerler olarak 3 kategori biçiminde ele alındığı görülmüştür. 576 resimli çocuk kitabı incelendiğinde kibarlık ve arkadaşlık değerlerine sıkça yer verilirken, vatanseverlik ve uyum değerlerine en az sıklıkta yer verildiği anlaşılmıştır.

Poyraz (2022) tarafından yapılan “Metin Özdamarlar’ın Çocuk Kitaplarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında Metin Özdamarlar tarafından kaleme alınan 10 çocuk kitabı 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan 18 değer açısından ele alınmıştır. İncelenen eserlerde toplam 1201 değer iletilmesine rastlanıldığı, bu kitaplarda en fazla yer verilen değer sorumluluk, en az yer verilen değer tasarruf olduğu belirtilmiştir. Araştırma sonucuna göre vatanseverlik değerine ayrı bir önem atfedildiği ve merkeze vatanseverlik değeri alınıp diğer değerleri onun yanında yapılandırmanın önemi ifade edilmiştir. Sosyal Bilgiler programında yer alan ulusal ve evrensel değerler kazandırılırken Metin Özdamar’ın kaleme aldığı çocuk kitaplarından faydalanılabileceği önerilmiştir.

Salim (2022) tarafından yapılan “Ahmet Hikmet Müftüoğlu’nun Roman ve Hikâyelerinde Değerler Eğitimi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Ahmet Hikmet Müftüoğlu’nun eserleri on kök değer açısından ele alınmıştır. Sevgi ve saygı değerlerine eserlerin tamamında yer verildiği; dostluk, sorumluluk, dürüstlük, sabır ve adalet değerlerine daha az yer verildiği belirtilmiştir.

Samurlu (2022)’nin “Nazan Bekiroğlu’nun Romanlarının Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi” isimli yüksek lisans çalışmasında Nazan Bekiroğlu’nun yazdığı 5 eser, kök değerler açısından ele alınmıştır. Eserlerde toplamda 1111 kök değer içeren metne yer verildiği bunların içerisinde en fazla yer alan değerlerin sevgi (337), sorumluluk (116) ve sabır (113) olduğu; en az yer alan değerlerin dostluk (22), dürüstlük (55) ve vatanseverlik (55) olduğu tespit edilmiştir.

Satılmış (2022)’in “Çocuk Dergileri Metinlerinin Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Kök Değerler Ve Yetkinlikler Açısından İncelenmesi (2018-2020)” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, 2018-2020 yılları arasında yayımlanan 10

çocuk dergisinde yer alan metinleri 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kök değerler ve yetkinlikler açısından incelemiştir. 2018-2020 yılı arasında yayımlanan 10 çocuk dergisinin metinlerinin, Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki kök değerlerin tamamına yer verildiğini; bunlardan en fazla yer verilen değer öz denetim, en az yer verilen kök değer adalet olduğunu belirlemiştir.

Tülüceoğlu (2022) tarafından yapılan "Yunus Emre Divanı'nın Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilere verilmek istenen değerlerin Yunus Emre Divanı'nda yer alma durumunu belirlemek ve eserin değerler eğitimi açısından önemini incelenmiştir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada incelenen eserde en fazla yer alan değerlerin sevgi (63), dürüstlük (42) ve adalet (27); en az yer alan değerlerin ise bağımsızlık (2), özgürlük (5) ve tasarruf (5) değerleri olduğu ifade edilmiştir. Bu eserde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan ve öğrencilere kazandırılması amaçlanan on sekiz değer hepsine yer verildiği açıklanmıştır. Yunus Emre'nin Divan'ında yer alan şiirleri, sosyal bilgiler dersi bünyesinde yürütülen değerler eğitimi açısından materyal olarak kullanılabilmesi önerilmiştir.

Uygur (2022) tarafından yapılan "Millî Mücadele Konulu Romanların Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerler Açısından Analizi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, yazarları birbirinden farklı Millî Mücadele yıllarını ele alan 4 romanı 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerler açısından incelemiştir. Bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. İncelenen eserlerde en fazla sevgi, duyarlılık, sorumluluk ve vatanseverlik değerine yer verildiği belirtilmiştir. Değerler eğitiminde sosyal bilgiler müfredatında hedeflenen değerlerin öğrencilere kazandırılması hususunda incelenen eserlerin yardımcı kaynak olarak kullanılabilir olduğu önerilmiştir.

Yazıcıoğlu (2022)'nin "Çok Okunan Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Kök Değerler Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, çok satılan sekiz kitaptaki metinlerde, Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan on kök değer yer alma durumunu ele almış olup; bu eserlerde en fazla yer alan olumlu değer yardımseverlik, en fazla işlenen olumsuz

değerin saygı değeri olduğunu, incelenen kitapların tümünde en az 6 farklı kök değere yer verildiğini belirlemiştir. Bununla birlikte araştırmacı, araştırmayı Türk yazarlı kitaplar ve yabancı yazarlı kitaplar olarak ayırmış ve bu iki grup arasında değerlere yer verme açısından benzer değerlere yer verildiğini ifade etmiştir.

Becel (2021) tarafından yapılan “Sabahattin Ali’nin Yapıtlarında Söz Varlığı, Kök Değerler ve Çocuk” isimli doktora tez çalışmasında, Sabahattin Ali’nin kaleme aldığı 3 roman ve 6 hikâye kitabı kök değerler ve çocuk olgusunun eserlere ne şekilde yansıtıldığını incelemiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Sabahattin Ali’nin incelenen romanlarında en fazla yer verilen değerlerin öz denetim ve sorumluluk, hikâyelerinde ise en fazla yer verilen değerlerin sevgi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tespit edilen bulgulara göre kök değerlerin öğretilmesi açısından her ne kadar lise dönemindeki öğrencilere fayda sağlanabileceğini ifade etse de değerlerin soyut olarak ele alındığını ifade edip ortaokul öğrencileri için kök değerlerin eğitsel yarar sağlayacak düzeyde ele alınmadığını belirtmiştir.

Çalık (2021) tarafından yapılan “Rıfat Ilgaz’ın Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Rıfat Ilgaz’ın kaleme aldığı 12 çocuk kitabı 10 kök değer ve bunlarla ilişkili tutum ve davranışlara göre ele alınmıştır. Bu eserlerde toplam 244 kök değere rastlanmıştır. Rastlanmış olan bu değerlerden en çok yer verilen değerlerin yardımseverlik, saygı ve vatanseverlik en az yer alan değerlerin öz denetim ve sevgi değerleri olduğu belirtilmiştir. Rıfat Ilgaz’ın incelenen eserleri 10 kök değerden özellikle dürüstlük, saygı, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri bakımından zengin içeriğe sahip olduğu ifade edilerek bu değerlerin kazandırılması sürecinde bu eserlerden yararlanılabileceği önerilmiştir.

Ersoy (2021) tarafından yapılan çalışmada “Doğan Kardeş Dergisi’ndeki Edebî Metinlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında, Doğan Kardeş Dergisi’nin 1-100. sayılarında bulunan hikâye, masal, roman, şiir, tiyatro türleri, 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda yer alan 18 değer açısından incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. İncelenen eserlerde adalet, aile birliğine önem verme, barış, çalışkanlık, dayanışma, dürüstlük, özgürlük, saygı,

sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yer verildiği ifade edilmiştir. Ayrıca bu eserlerde bağımsızlık, bilimsellik, duyarlılık, estetik, eşitlik değerlerine yer verilmediği açıklanmıştır. En fazla yer verilen değerlerin sevgi ve çalışkanlık, en az yer verilen değerlerin tasarruf, özgürlük ve adalet olduğu belirtilmiştir. Eserlerde toplamda 87 metinde değere yer verildiği belirlenmiş olup, en fazla değer yer alan edebi türün hikâye (22), en az değer yer alan edebi türün roman (3) olduğu sonucuna varılmıştır.

Esen (2021) tarafından yapılan “Tunç Atalay’ın Hikâye Kitaplarının Değerler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında, Tunç Atalay tarafından kaleme alınan 11 hikâye kitabı değerler açısından incelenmiş olup, çalışma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla yapılmıştır. Araştırmada incelenen kitaplarda en çok estetik, en az ise; merhamet ve sabır değerlerine yer verildiği belirtilmiştir. Estetik, mutluluk, sevgi, arkadaşlık-yardımseverlik değerlerinin sıkça kullanıldığı ifade edilirken sorumluluk, merhamet ve sabır değerlerinin eserlerde en az yer alan değerler olduğu açıklanmıştır. Bununla birlikte nezaket, dürüstlük, çalışkanlık ve cesaret değerlerine ise hiç rastlanılmadığı neticesine varılmıştır.

Fırat (2021) tarafından yapılan “Zehra Ünüvar’ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında 18 çocuk kitabı 10 kök değer açısından ele alınmıştır. Bu eserlerde toplamda 793 kök değere yer verildiği; en fazla yer alan sırasıyla sevgi, yardımseverlik ve saygı değerleri, en az yer alan değerlerin adalet, dürüstlük ve sorumluluk değerleri olduğunu belirlenmiştir. İncelenen eserlerin sevgi, yardımseverlik ve saygı değerleri açısından zengin olduğu için bu değerlerin aktarılmasında Zehra Ünüvar’ın kitaplarından faydalanılabileceği önerilmiştir.

Polat (2021) “Sara Gürbüz Özeren’in Efsanelerinin Kök Değerler Bağlamında İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Sara Gürbüz Özeren’in Büyük Türk Efsaneleri kitap serisindeki 10 kitabı kök değerler açısından incelemiştir. Çalışmada nitel araştırma tekniği ve betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Eserlerde en fazla yer verilen değerlerin sevgi ve saygı; en az yer verilen değerlerin dostluk ve sabır olduğu ve bu kitap serisinde toplamda 265 kök değere yer verildiğini tespit etmiştir. Ayrıca bu kitaplarda kök değerlerin tamamına yer verildiğini belirtmiştir.

Tespit edilen bulgulara göre eserlerin kök değerlerin öğretilmesinde yararlanılabileceği neticesine varmıştır.

Şahin (2021) “Nutuk Eserinin Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük Dersindeki (Ortaokul 8. Sınıf) Kök Değerlerin Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında, Mustafa Kemal Atatürk’ün Nutuk adlı eserinin “Gençler İçin Fotoğraflarla Nutuk” isimli baskısında yer alan kök değerleri incelemiş olup bu eserdeki metinlerde kök değerlerin tamamının bulunduğunu ve toplamda 334 değere yer verildiğini; bu kök değerlerden eserde en fazla yer alan değer vatanseverlik, saygı ve adalet olduğunu; vatanseverlik değerinin aktarımında bu eserden faydalanılabileceğini belirlemiştir.

Yüce (2020) tarafından yapılan “Hamdi Ülker’in Eserlerinin Kök Değerler Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Hamdi Ülker’in 9 eserini kök değerler açısından incelemiştir. Araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmış olup fişleme tekniği ile değerlerin kaydedildiği ifade edilmiştir. Bu araştırmada incelenen 9 eserde toplamda 437 kök değere yer verildiğini; bu eserlerde en sık sevgi değerinin en az adalet değerinin yer aldığını belirtmiştir. Eserlerde kök değerlerin tamamına yer verildiğini ve bunların da okuyuculara doğrudan değil de örtük bir şekilde kazandırılmaya çalışıldığını açıklamıştır. Ayrıca araştırmacı incelediği kitapların tamamının değerler eğitimi açısından faydalı olacağı kanısına varmıştır.

Çoban (2020) tarafından yapılan “Değerler Eğitimi Bağlamında Türk Destan Örneklerinde Kök Değerler” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Oğuz Kağan, Manas, Maaday-Kara ve Edigey adlı dört Türk destanını, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan on kök değere göre incelenmiştir. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup verilerin toplanması doküman incelemesi yoluyla yapılmıştır. İncelenen Türk destanının toplamına bakıldığında da adalet değerine 9, dostluk değerine 21, dürüstlük değerine 13, öz denetim değerine 10, sabır değerine 8, saygı değerine 23, sevgi değerine 24, sorumluluk değerine 21, vatanseverlik değerine 26, yardımseverlik değerine 9 olmak üzere toplamda 164 kök değere yer verildiğini tespit etmiştir. Böylece, incelenen Türk destanlarının tamamına bakıldığında en fazla yer verilen değer vatanseverlik, en az yer verilen değer sabır olduğunu açıklamıştır. İncelenen Türk destanlarında; Oğuz Kağan Destanı’nda en fazla yer alan değerlerin saygı ve sevgi değerleri, Manas Destanı’nda saygı değeri, Maaday-

Kara Destanı'nda sorumluluk değeri ve Edigey Destanı'nda vatanseverlik değeri en fazla yer alan değerler olduğu ifade edilmiştir. Araştırma neticesinde incelenen eserlerin Türkçe dersinde temel dil becerilerinin gelişimine katkı sağlayacak unsurların da oluşabileceği açıklanmıştır.

Utku (2020)'nun yapmış olduğu "Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Eserlerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Kültür Dizisi I serisinde yer alan 6 kitap, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan 10 kök değer açısından incelemiştir. Bu eserlerde toplamda 364 kök değere yer verildiği; bunlardan en sık yer alan değerlerin sevgi, saygı ve yardımseverlik; en az yer alan değerlerin adalet ve sabır değerleri olduğu tespit edilmiştir. Sepetçioğlu'nun eserlerinin değerler eğitimi bağlamında zengin bir içeriğe sahip olduğu belirtilmiş ve bundan dolayı Sepetçioğlu'nun eserlerinin değerler eğitiminde kullanılabilir olabileceği önerilmiştir.

Akıncı (2019) tarafından yapılan "Değerler Eğitimi Açısından Aytül Akal'ın Çocuk Romanlarının İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Aytül Akal'ın kaleme aldığı 15 kitap MEB'in belirlemiş olduğu 10 kök değer ve bu değerlere bağlı gösterilen tutumlar yönünden incelenmiştir. İncelenen kitaplarda toplamda 353 değere yer verildiği belirlenmiştir. Eserlerde değerlerin doğrudan değil dolaylı olarak aktarıldığı ifade edilmiştir. Aytül Akal'ın incelenen eserlerinin değerler bakımından zengin olduğu belirtilip bundan dolayı ders işlenişi ve sonrasında bu kitaplardan faydalanılması gerektiği önerilmiştir.

Aydın (2019) tarafından yapılan "Değerler Eğitimi Açısından Atabetü'l Hakâyık'ın İncelenmesi" isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Edip Ahmet Yükneki tarafından yazılan Atabetü'l Hakâyık adlı eser, 2018 yılı Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda yer alan kök değerler ve bu kök değerlerle ilgili olan alt değerler açısından incelenmiştir. Toplamda 142 kök değere yer verildiği tespit edilmiş olup bunlardan en fazla yer verilen kök değerlerin sorumluluk, öz denetim ve sevgi; en az yer verilen kök değerlerin adalet, sabır, dostluk ve vatanseverlik olduğu belirlenmiştir.

Binyıl Şahin (2019) tarafından yapılan "Sabahattin Ali'nin Eserlerinde Değerler Eğitimi" isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Sabahattin Ali tarafından yazılan 3

roman, 4 hikâye ve 1 tiyatro eseri, 2017 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı'nda yer alan 10 kök değer 35 alt değer açısından incelenmiştir. Eserlerde toplamda 172 kök değere rastlanıldığı ifade edilmiştir. Bunlardan en fazla yer verilen kök değerlerin sevgi ve yardımseverlik; en az yer verilen kök değerlerin adalet, sabır ve saygı olduğu açıklanmıştır.

Demir (2019) tarafından yapılan “Değerler Eğitimi Açısından Necip Fazıl Kısakürek’e Ait “Çile” Adlı Eserde Kök Değerlerin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Necip Fazıl Kısakürek’in kaleme aldığı Çile isimli romanı 10 kök değer açısından incelenmiş olup bu araştırmada içerik analizi ve literatür taraması yöntemi kullanıldığı açıklanmıştır. Bu eserde toplamda 160 kök değere yer verildiği belirlenmiştir. Bunlardan en fazla yer verilen kök değerlerin sevgi, saygı ve sorumluluk; en az yer verilen kök değerlerin dostluk, dürüstlük ve adalet olduğu belirtilmiştir. Ayrıca incelenen eserde yardımseverlik değerine yer verilmediği ifade edilmiştir.

Ergül Özkul (2019) tarafından yapılan “Haldun Taner'in Öykülerinde Tespit Edilen Değerlerin Türkçe Öğretim Programında (1-8. Sınıf) Yer Alan Kök Değerlerle Uyumu” adlı yüksek lisans çalışmasında, Haldun Taner'in kaleme aldığı 4 kitap ve burada yer alan 14 öykü Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kök değerler açısından ele alınmıştır. Bu çalışmada doküman incelemesi ve içerik analizi yapılmıştır. Araştırmada incelenen dört kitapta ortak olarak yer verilen değerlerin sevgi ve saygı değerlerinin olduğu, toplamda 137 değere yer verildiği belirtilmiştir. Her öyküde en az bir değere ve de en fazla dört kök değer yer aldığı ifade edilmiştir. Ayrıca değerlerin öğretilmesinde bu öykülerdeki metinlerden faydalanılabileceği önerisinde bulunulmuştur.

Kasap (2019)'ın “Bekir Yıldız'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Bekir Yıldız'ın yazdığı 4 çocuk kitabı MEB'in belirlemiş olduğu 10 kök değer açısından ele alınmıştır. İncelenen eserlerde toplamda 111 kök değere yer verildiği; en fazla yer verilen kök değerlerin sorumluluk (24) ve adalet (17); en az yer verilen kök değerlerin vatanseverlik (2), sabır (7), öz denetim (8) ve yardımseverlik (8) değerleri olduğu tespit edilmiştir. Edebi eserlerin değer aktarımı konusunda bireylere somut veriler sunduğu göz önünde bulundurulduğunda incelenen kitapların değerlerin özümsemesi noktasında

önemli bir kaynak olabileceği, bundan dolayı değer eğitiminde incelenen kitaplardan faydalanılabileceği önerisinde bulunulmuştur.

Kibar Furtun (2019) tarafından yapılan “Miyase Sertbarut'un Çocuk Öykülerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, yazarın 9 öykü kitabında yer alan 49 öykü, 2018 MEB Öğretim Programları'nda yer alan kök değerler açısından betimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir olup toplamda 322 değere yer verildiği görülmüştür. Bununla birlikte en sık işlenen kök değerlerin sevgi, öz denetim ve sorumluluk olduğu tespit edilmiştir. Sevgi değeri kapsamında en fazla tekrar eden değerler arasında hayvan ve doğa sevgisi bulunduğu belirlenmiştir. Eserlerde en az yer verilen kök değerlerin sırasıyla adalet, sabır ve vatanseverlik değerler olduğu ifade edilmiştir.

Soysal (2019) tarafından yapılan “4-6 Yaş Grubu Resimli Çocuk Hikâyelerinin İçerdikleri Milli Kültürel Değerler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, 4-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yerli ve yabancı yazarlarca kaleme alınmış 10 tanesi yerli, 22 tanesi çeviri yayın olmak üzere 32 resimli çocuk hikâye kitabı milli kültürel değerler açısından incelenmiştir. Elde edilen verilerin betimsel içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlendiği ifade edilmiştir. 32 adet hikâye kitabı incelendiğinde 5 hikâye kitabında yer alması ile en çok Atatürk sevgisi değerinin yer aldığı, dini bayramlar değerinin incelenen hiçbir kitapta yer almadığı, dini bayramların amacı, önemi hakkında hiçbir kitapta bilgi ve resme rastlanmadığı belirtilmiştir.

Tursun (2019) tarafından yapılan “Serpil Ural'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans çalışmasında, Serpil Ural'ın kaleme aldığı 21 çocuk kitabı 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan 10 kök değer ve bu kök değerlere bağlı 31 alt değer açısından incelenmiştir. İncelenen her eserde en az bir kök değere yer verildiği belirlenmiş olup, en fazla yer verilen değerlerin barış, bağımsızlık ve başkalarının kusurlarıyla alay etmeme; en az yer verilen değerlerin kültürel mirasın korunması, vefa, insan sevgisi, merak/araştırma, mektuplaşmak, çalışkanlık, bilimi ve bilgiyi sevmek ve sözünde durmak olduğu açıklanmıştır. Ayrıca eserlerde toplamda 162 değere yer verildiği ortaya konulmuştur.

Yeter (2019)'in “Çocuk Dergilerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan 18 değere, Türkiye'de yayınlanan en fazla okuyucuya sahip 4 farklı çocuk dergisinin toplam 24 sayısında ne oranda yer verildiğini incelemiştir. Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada incelenen eserlerde en fazla yer verilen değerlerin bilimsellik, estetik, duyarlılık, çalışkanlık ve sevgi; en az yer verilen değerlerin adalet, bağımsızlık, tasarruf, eşitlik ve vatanseverlik değerleri olduğu açıklanmıştır. Ayrıca incelenen eserlerin hepsinde Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan 18 değere doğrudan ya da dolaylı olarak yer verildiği ifade edilmiştir. Araştırma neticesinde, incelenen eserlerin değer aktarımında kullanılabileceği önerilmiştir.

Yılmaz (2019) tarafından yapılan “Türk, Alman, Balkan ve Rus Masallarının Değerler Eğitimi Açısından Mukayesesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında, menşei Türk, Alman, Rus ve Balkan olan 25'er masal, MEB 2018 Öğretim Programları'nda yer alan kök değerler açısından incelenmiştir. Türk, Rus ve Balkan masalarında en fazla yer verilen değerlerin yardımseverlik olduğu ve yardımseverlik değerinin, hiçbir millette değişkenlik göstermeden frekans yüzdesi en yüksek olan değer olduğu saptanmıştır. Türk, Alman ve Rus masalarında yardımseverlikten sonra en fazla karşılaşılan değerlerin sorumluluk olduğu ifade edilmiştir. İncelenen eserlerde en az yer verilen kök değerlerin dürüstlük, dostluk, öz denetim ve vatanseverlik olduğu belirlenmiştir.

Tokcan (2017)'in “Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın çocuk şiirlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın kaleme aldığı 7 şiir kitabı 23 değer açısından ele alınmıştır. İncelenen eserlerde toplamda 479 değere yer verildiği; bunlardan en fazla yer verilen değerlerin sevgi, saygı ve sorumluluk olduğu; en az yer verilen değerlerin temizlik, kanaatkârlık ve sabır olduğu belirlenmiştir.

Topbaş (2015)'in “Sema Maraşlı'nın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Sema Maraşlı tarafından kaleme alınan 4 masal kitabı öğretim programlarında yer alan 32 değer açısından ele alınmıştır. İncelenen eserlerde en fazla yer verilen değerlerin sevgi, aile birliğine

önem verme ve yardımseverlik olduğu; en az yer verilen değerlerin bağımsızlık, sabır ve özgürlük olduğu tespit edilmiştir.

Yılmaz (2015)'in "Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun öykülerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında Fatma Karabıyık'ın kaleme aldığı 6 kitapta yer alan 60 öykü Türkçe, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programları'ndaki yirmi beş değer açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda en fazla yer verilen değer aile birliğine önem verme; en az yer verilen değer adil olma olduğu belirlenmiştir. Ayrıca incelenen eserlerde barış değerine ait herhangi bulguya rastlanılmadığı tespit edilmiştir.

Selek (2014)'in "Osman Yalçın'ın Hayvan Hikâyelerinde Değerler Eğitimi" adlı yüksek lisans çalışmasında Osman Yalçın'ın kaleme aldığı 20 kitap, 2011-2014 yılları arasında Burdur İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün yürüttüğü "Değerler Eğitimi Projesi" kapsamında belirlediği 21 değer açısından incelemiştir. İncelenen eserlerde önceden belirlenen 21 değer tamamına yer verildiği; bunlardan en fazla yer verilen değerlerin cesaret, yardımseverlik ve sevgi; en az yer verilen değerlerin kanaatkârlık, ölçülü olmak ve hoşgörü olduğu tespit edilmiştir.

Biçer (2013)'in "Değerler Eğitimi Açısından Mehmet Akif Ersoy'a Ait Safahat Adlı Eserin İncelenmesi" adlı yüksek lisans çalışmasında Mehmet Akif Ersoy tarafından kaleme alınan Safahat isimli kitap 20 değer açısından ele alınmıştır. İncelenen kitapta toplamda 607 değere yer verildiği belirlenmiştir. En fazla vatanseverlik ve aile birliğine önem verme değerlerine yer verildiği; en az barış ve sorumluluk değerlerine yer verildiği tespit edilmiştir.

Kumbasar (2011)'in "Muzaffer İzgü'nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında Muzaffer İzgü'nün 1971-2003 yıllarında yayımlanan 12 romanını Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı'nda yer alan 25 değer açısından incelemiştir. Araştırma betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. İncelenen eserlerde en fazla yer verilen değerlerin sırasıyla sevgi, saygı, yardımlaşma, çalışkanlık; en az yer verilen değerlerin barış, tutumlu olma, bilimsellik olduğu belirlenmiştir. Ayrıca incelenen romanlarda alçakgönüllü olma değerine hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

2.8.2. Yurt Dışı Araştırmalar

Kitaplarda değerlere yer verilme durumlarını inceleyen yurt dışındaki araştırmalar incelendiğinde;

Hizraini, Winarni ve Yamtinah (2023) tarafından yapılan “Analysis of Character Education in The Storybook Of The Champion Who Has a Soft Heart By Yusman Nasution” adlı çalışmada, 2010 yılında yazılan ve 80 sayfadan oluşan “The Champion Who Has a Soft Heart” isimli öykü kitabı 18 değer(dürüstlük, hoşgörü, disiplinli olma, yaratıcılık, dini inançlara saygı, çalışkanlık, bağımsızlık, demokrasi, meraklı olma, milli bilinç, vatanseverlik, saygı, dostluk, barış, okuma sevgisi, çevreye duyarlı olma, sosyal duyarlılık ve sorumluluk) bakımından incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yapılmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında; incelenen öykü kitabında yer verilen değerlerin dürüstlük, disiplinli olma, dini inançlara saygı, çalışkanlık, meraklı olma, arkadaş sevgisi, dostluk, okuma sevgisi ve sosyal duyarlılık olduğu belirtilmiştir. İncelenen öykü kitabının sade bir dille yazıldığı ve özgün olduğu dürüstlük, disiplinli olma, dini inançlara saygı, çalışkanlık, meraklı olma, arkadaş sevgisi, dostluk, okuma sevgisi ve sosyal duyarlılık değerlerinin kazandırılmasında bu öykü kitabından yararlanılabileceği önerisinde bulunulmuştur.

Zhanat, Kunimzhan, Aigul, Agabekkyzy ve Nurziya (2022) tarafından yapılan “Teachers' Views On Teaching Modern Kazakh Stories Over National Values” adlı çalışmada, milli değerlerin Kazak öyküleri yoluyla öğretilmesine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlamış olup bu araştırma nitel araştırma yöntemi ile ele alınmıştır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu ise Almatı’da görev yapan 40 ilkokul öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma neticesinde öğretmenlerin Kazak öykülerinin değerler yönünden zengin içeriğe sahip olduğunu ve Kazak öyküleri aracılığıyla vatanseverlik, geleneklere bağlı olma, empati, hayal kurma, bayrak sevgisi, milli bayramlar, tarih bilinci değerlerin öğretilebileceğini ifade etmişlerdir.

Nasir, Rozak ve Fatonah (2022) tarafından yapılan “Character Education Values In The Book Of Bidayatul Hidayah Written By Imam Al-Ghozali” adlı çalışmada, İmam Gazali tarafından kaleme alınan Bidayatul Hidayah adlı eser karakter ve değerler eğitimi açısından ele alınmıştır. Çalışmada nitel araştırma metodu

kullanılmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında incelenen eserin değer eğitimi açısından önemli bir kaynak olduğu; Allah'ı anmak, anne babaya saygı, hoşgörü sorumluluk, zamanı iyi kullanmak, iyi niyetli olmak gibi değerlerin önemli bir yer tuttuğu belirtilmiştir.

Sagir ve Hasan (2022) tarafından yapılan “Cultivating Character Education Values in The Book of al-Tabyin al-Rawi Sharh Arba'in Nawawīby Muhammad Kashful Anwar al-Banjari (1887 -1940 M./1304 -1359 H)” adlı çalışmada, incelenen kitap Endonezya Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen 18 değer açısından incelenmiştir. Araştırmada literatür taraması yapıldığı ifade edilmiştir. İncelenen kitabın karakter eğitimi değerlerini barındırdığı; dürüstlük, dini değerlere karşı hassasiyet, belirsizliğe karşı tolerans, disiplinli olma, çalışkanlık, yaratıcı düşünme, bağımsızlık, demokrasi, meraklı olma, vatan ve millet sevgisi, takdir etmek, dostluk, barış, okuma sevgisi, temizliğe önem verme, sorumluluk ve duyarlılık değerlerine yer verildiği belirtilmiştir.

Wati ve Gularso (2022) tarafından yapılan “Analysis Of The Value Of Character Education In The Fable Of The Mouse Deer And His Best Friend” adlı çalışmada, incelenen fabl kitabındaki yer alan değerler incelenmiştir. Ayrıca bu kitap, ilkokulda uygulanan karakter eğitimi açısından ele alınmıştır. Araştırmada literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda incelenen kitabın adalet, bağımsızlık, dürüstlük, disiplinli olma, yaratıcılık, hoşgörülü olma, yardımseverlik, doğa sevgisi, duyarlılık, çalışkanlık, barış, dindarlık, vatanseverlik, okuma sevgisi, saygı, çevreye önem verme, meraklı olma ve bağımsızlık değerlerine yer verdiği belirlenmiştir. İncelenen eserin karakter gelişimine faydalı olduğu ve yukarıda belirtilen 18 değer kazandırılmasında bu kitaptan yararlanılabileceği ifade edilmiştir.

Hizraini, Winarni, Yamtinah ve Suriansyah (2022) tarafından yapılan “Character Education in a Children's Short Story Book entitled Linda Punya Kebun Pepaya” adlı çalışmada, Linda Punya Kebun Pepaya adlı çocuk öykü kitabı eğitsel değerler açısından incelenmiştir. Bu araştırmada betimsel analiz yöntemi kullanılmış olup içerik analizi yapılmıştır. Kitapta yer verilen eğitsel değerlerin dürüstlük, çalışkanlık, alçakgönüllük, dindarlık, yaratıcılık, meraklı olma ve sorumluluk değerleri olduğu ifade edilmiştir. Kitapta toplamda 171 eğitsel değere yer verildiği; en fazla yer

verilen değerin sorumluluk (18), en az yer verilen değerin dindarlık (1) olduğu belirtilmiştir. Alçakgönüllülük ve sorumluluk değerlerinin çocuklara kazandırılmasında, incelenen kitabın kaynak olarak kullanılabilceği önerilmiştir.

Ekholm (2021) tarafından yapılan “Från Barnbok Till Värdegrund -En Motivstudie Om Huruvida En Populär Skönlitterär Barnbok, Handbok För Superhjältar- Del 6: Utan Hopp, Kan Bidra Med Grund För Värdegrundsarbete I Årskurs F-3” adlı çalışmada, çocuk kitaplarının değerleri aktarmada öğretmenler açısından yararlı olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda incelenen eserin değer temelli konular hakkında derinlemesine düşünme fırsatı verdiği; adalet, özgürlük ve bağımsızlık değerlerini çocuklara aktarmada faydalı olduğu ifade edilmiştir.

Jamaludin, Awiria, Sudrajat ve Prawira (2021) tarafından yapılan “Analysis of Character Education Values in 4th Grade Student Thematic Books in the 2013 Curriculum” adlı çalışmasında, 2013 yılındaki 4.sınıf kitaplarında yer alan karakter eğitiminin değerlerini analiz etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İncelenen kitaplarda en fazla yer verilen değerlerin dostluk ve okuma sevgisi; en az yer verilen değerlerin vatanseverlik ve milliyetçilik değerleri olduğu belirtilmiştir.

Kaskas (2021) tarafından yapılan “Examining Representations Of Western Cultural Aspects In Global English Language Teaching Textbooks In Relation To International Student Cultural Context: A Syrian Language Learner Context” adlı yüksek lisans çalışmasında, 4 uluslararası İngilizce ders kitabının uluslararası öğrenci değerleriyle çelişebilecek Batı’ya özgü kültürel değerlerin temsiliyeti açısından ele alınmıştır. Çalışmada eserlerin Batı’ya özgü kültürel değerlerin fazlaca temsili bulunduğu ve uluslararası öğrencilerin kültürlerini içermediği öne sürölmektedir. Araştırma neticesinde bu eserlerin tekrar yapılandırılarak uluslararası öğrenci kültürlerine daha fazla yer vermesi, böylece İngilizce öğrenen uluslararası öğrencilerin kendi kültürlerinden daha fazla örnekler bulabilecekleri önerilmektedir.

Fitri ve Waluyo (2020) tarafından yapılan “Implementation of Ksatria Story Book in Embedding Leadership Character Values in Children 5-6 Years Old” adlı çalışmada, Ksatria öykülerini, erken çocukluk dönemi karakter sorunlarından olan 3 ana ögesi olarak görölen sorumluluk, iş birliği ve iletişim değerleri açısından ele almıştır.

Çalışmanın örneklem grubunu 30 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler, liderlik karakteri değer ölçeği kullanılarak elde edilmiştir, öğrencilere ön test-son test uygulanmış; ayrıca gözlem ve anketlerden de yararlanılmıştır. Araştırma sonunda bu çalışma, 5-6 yaş arası çocukların uygulama öncesi ve sonrası liderlik karakter davranışlarında farklılıklar olduğunu ve 5-6 yaş arası çocuklarda liderlik davranışının aşılmasında, çocuklarda sorumluluk ve işbirliği değerlerinin kazanılmasında Ksatria hikâye kitabının etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Ruiz-Martín, Senís-Fernández, Tomé-Fernández (2019) tarafından yapılan “Values and Intercultural Experiences Through Picture Books” adlı çalışmada, araştırma kapsamında seçtikleri 2 resimli kitap üzerinden değerler ve kültürler arası deneyim konusunu ele alarak İspanya’daki 30 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşme yaparak analiz etmişlerdir. Kitaptaki muhteva öğrencilere sesli bir şekilde okunmuş ve bu eserlerle ilgili sorular sorulmuştur. Böylelikle öğrencilerin hangi değerleri öğrendikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin önyargılarının büyük bir kısmının yok olduğu ve okuldaki olumlu kültürlerarası yaşantılara özendirildiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca sonuçlar bölümünde arkadaşlık, dostluk, yardımseverlik ve empati gibi bazı olumlu değerlere rastlanıldığı ifade edilmiştir.

Haerudin, Suherman ve Nugraha (2019) tarafından yapılan “The Quality and Values of Character Education in Sundanese Language Text Book of the 2013 Elementary School Curriculum” adlı çalışmada, Sundan dili ile yazılmış 2013 yılında Sundan dili ile yazılan ders kitapları karakter eğitimi değerleri açısından incelenmiştir. Araştırmada betimsel yöntem kullanılmış olup literatür taraması tekniği uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre ele alınan kitaplarda bireysel sorumluluk, vatan sevgisi, dini hassasiyet, barış, milli ruh, sosyal sorumluluk ve dürüstlük değerlerine yer verildiği; kitapların müfredata uygun içeriğe sahip olduğu ifade edilmiştir.

Kaniasari ve Saragih (2019) tarafından yapılan “Moral Values And Ethics In Children’s Picture Book Of Thee Is Sing: A Letter To My Daughters By Barack Obama” adlı çalışmada, üzerinde araştırılan resimli çocuk kitaplarındaki ahlaki değerleri incelemiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ele alınan eserlerde en fazla yer verilen değerlerin özgüven ve cesaret; en az yer verilen değerlerin barış, sevgi ve şefkat olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Komalasari ve Saripudin (2018) tarafından yapılan “The Influence of Living Values Education-Based Civic Education Textbook on Student’s Character Formation” adlı çalışmasında, Yaşayan Değerler Eğitimi Temelli Yurttaşlık Eğitimi ders kitabının öğrencilerin karakter oluşumuna etkisini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Endonezya’daki öğretmenler ve öğrenciler oluşturmaktadır. Veriler gözlem, görüşme, odak grup tartışması ve tutum ölçeği ile elde edilmiştir. Bu eserde yer alan değerlerin ortaokul öğrencilerinin karakterinin oluşumunda önemli bir etki yaptığı sonucuna varılmıştır. Bu kitapta ön plana çıkan değerlerin iş birliği, birlik ve hoşgörü olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca vatandaşlık eğitiminde bu kitaptan daha fazla yararlanılması önerilmiştir.

Cullman (2014) tarafından yapılan “Märchen als Träger und Transporteure von Werten” adlı kitapta, masallar değerleri aktarmada bir aracı olarak ele alınmıştır. Masallar yoluyla çocuklara değer kazandırmanın önemi üzerine durulmuştur. Ele alınan masallar arasında Grimm Kardeşler, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler gibi masallar yer almaktadır. Yapılan çalışmada her değer kendine özel bir yapısının olduğu ve önemleri konusunda herhangi bir sıralamanın olmaması gerektiği ifade edilmiştir. Çocukların, değerleri fark etmeleri ve kazanmalarında masalların önemli bir yere sahip olduğu; değer eğitimi verilirken masallardan faydalanılması gerektiği önerilmiştir.

Hapsari (2013) tarafından yapılan “Character Education Values In Reading Section Of E-English Textbook For Senior High School Students Grade XI.” adlı çalışmasında, lise düzeyindeki İngilizce e-kitaplarında değerlere ne kadar yer verildiğini incelemiştir. İncelenen eser 18 değer üzerinden ele alınmıştır. Bu kitapta 17 değere ait metne yer verildiği; sadece sorumluluk değerine ait herhangi bir içeriğe yer verilmediği belirlenmiştir. Kitapta yer verilen değerler ise şunlardır: Dürüstlük, hoşgörü, demokrasi, sıkı çalışma, yaratıcılık, çevreye özen, sosyal bakım, disiplin, vatanseverlik, milliyetçilik, başarıya saygı, barışı sevmek, okuma alışkanlığı, bağımsızlık, dini hassasiyet, meraklı olmak ve arkadaş sevgisi. Eserde en fazla yer verilen değerler %24,79 oranı ile dürüstlük ve hoşgörü ve %21,37 ile demokrasi; en az yer verilen değerler %0,85 ile dostluk, vatanseverlik, milliyetçilik ve bağımsızlık değerleridir.

Rahim ve Rahiem (2012) tarafından yapılan “The Use of Stories as Moral Education for Young Children” adlı çalışmasında, küçük çocuklara ahlak eğitiminde öykülerin kullanılması konusunu ele almıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin çocuklara ahlak eğitimi verirken öykülerden daha verimli faydalanabileceklerini ifade etmişlerdir. Öyküler yoluyla çocukların değer içeriklerini daha iyi anlayacakları ve öyküler yoluyla değerleri keşfedip gerçek hayatla ilişkilendirebileceklerini belirtmişlerdir. Ayrıca ulusal değerlerin, geleneklerin ve milli değerlerin bu öyküler aracılığıyla edinilebileceği ve bunun da ahlak eğitimine yarar sağlayacağı sonucuna ulaşmışlardır.

Court ve Rosental (2007) tarafından yapılan “Values Embodied In Children’s Literature Used In Early Childhood Education In Israeli State Schools” adlı çalışmada, İsrail devlet okullarında kullanılan okul öncesi eğitim kitaplarındaki değerleri incelemişlerdir. Bu çalışmada, 14 okul öncesi öğretmenine anket uygulanarak, değerler eğitiminde hangi öykü kitaplarından faydalandıkları ve ne şekilde yararlandıkları sorulmuştur. Verilen yanıtlara istinaden öğretmenlerin kullanmış oldukları kitaplar belirlenip, bu kitaplarda hangi değerlerin yer aldığı araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre incelenen eserlerde en fazla yer verilen değerlerin saygı, sevgi ve arkadaşlık; en az yer verilen değerlerin ise kurallara uyma olduğu ifade edilmiştir. Çocuklara kazandırılması öncelikli olan değerlerin hangileri olduğu sorusuna öğretmenlerin sevgi ve arkadaşlık, olarak yanıtladıkları belirtilmiştir.

Alan yazını incelendiğinde çalışma konusu ile ilgili gerek ulusal gerekse uluslararası kaynaklarda değerler ve değerler eğitimi çalışmalarına önem verildiği ve değerler eğitiminde kullanılacak öğelerle ilgili araştırmaların yer aldığı görülmektedir. Ayrıca değer eğitiminde öğretmenlere büyük görev düşmesinin yanı sıra öğretmenlerin okullarda kullanmış oldukları kitapların değer eğitiminde büyük etkisinin olduğu belirtilmektedir.

Yurt içinde yapılan kitap incelemelerine bakıldığında öykü kitaplarının, romanların, şiirlerin, ders kitaplarının, masalların, şiir kitaplarının, kitaplardaki bazı kahramanların, kitaplardaki görsellerin, tarihteki önemli şahıslara ait biyografi kitaplarının değerler açısından incelendiği görülmüştür. Ayrıca bu kitapların ders öğretim programlarında ortak olarak yer alan kök değerler üzerinden ya da bunun

yanı sıra sadece o derse ait öğretim programında yer alan değerler üzerinden araştırıldığı belirlenmiştir. Yurt içinde yapılan çalışmalara bakıldığında her araştırmanın ön plana çıkan değerleri farklılık gösterse de sorumluluk, sevgi, yardımseverlik ve hoşgörü değerlerinin bir adım öne çıktığı söylenebilir.

Ayrıca yurt dışında yapılan kitap incelemelerine bakıldığında; ülkemizdeki değerler eğitimi kavramının yurt dışında “karakter eğitimi”, “kişilik eğitimi” ve “ahlak eğitimi” olarak karşımıza çıktığı görülmüştür. Yurt dışında yapılan kitap incelemelerinde; öykülerde milli değerlere yer verilip verilmediği, dini değerler açısından öykü kitaplarının ahlak gelişimine katkısının olup olmadığı, ders kitaplarındaki metinlerde milli değerlere hangi sıklıkta yer verildiği, öykü kitaplarında eğitsel değerlere yer verilip verilmediği, ders kitaplarının karakter eğitimine ne ölçüde fayda sağlayabildiği, ders kitaplarının ulusal ve uluslararası değerlere ne ölçüde yer verildiği, masalların değerleri aktarmada ne ölçüde yeterli olduğu, öykü kitaplarındaki kahramanların değerleri öğretmede çocuklara rol model olma konusunda etkililiği konularında araştırma yapıldığı belirlenmiştir. Yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında ön plana çıkan değerlerin dürüstlük, bilimsellik dini inançlara saygı, geleneklere bağlı olma, hoşgörü, sorumluluk, disiplinli olma, meraklı olma, bağımsızlık, özgürlük, adalet, iş birliği, dostluk, özgüven olduğu tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Çalışmanın bu kısmında; araştırmanın modeli, araştırmanın veri kaynakları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma modellerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, bireylerin yaşamış oldukları evreni ve buradaki yaşantılarını hangi bakış açısıyla bakıp yorumladıklarını analiz etmek için geliştirilen araştırma modelidir (Güler, Halıcioğlu ve Taşgın, 2015: 30). Nitel araştırma yönteminde doküman incelemesi, gözlem ve görüşme gibi teknikler uygulanmaktadır. Nitel araştırma, olayların ve olguların doğal ortamlarda gerçekçi ve bütünsel olarak ortaya çıkarılması için nitel bir sürecin takip edildiği araştırma metodudur (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Doküman incelemesi, araştırılan konu veya olgularla ilgili bilgi içeren yazılı dokümanların analizini içermektedir (Sönmez ve Alacapınar, 2017).

Karasar (2009), doküman incelemeyi araştırmanın amacına dönük okuma, not alma, kaynak bulma, değerlendirme gibi aşamalardan oluşan bir yöntem olarak ifade etmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesine dayalı olarak yapılan araştırmanın veri kaynağını çocuk kitap serisi olan Çıtır Çıtır Felsefe kitapları oluşturmaktadır.

Araştırma modeli, bu çalışmada Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan 25 çocuk kitabı kök değerler ile ilgili iletiler doküman incelemesi yoluyla ele alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanması, alan yazındaki veriler, incelenen kitaplardaki değerlerin tespit edilmesi, tek tek analiz edilmesi ve sentezlenmesi yoluyla sağlanmıştır. Bununla birlikte araştırılan konu ile ilgili gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak bağlantısı

bulunan lisansüstü tezler, dergiler, kitaplar ve bildirilerden de faydalanılarak veriler toplanmıştır.

3.2. Araştırmanın Veri Kaynakları

Bu araştırmanın veri kaynaklarını Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki 25 çocuk kitabı oluşturmaktadır (Tablo 3). İncelenen eserlerin künye bilgileri Tablo 3'te belirtilmiştir.

Tablo 3: Çıtır Çıtır Felsefe Kitapları Künye Bilgileri

Kitap No	Yayın Yılı	Baskı Sayısı	Kitap İsmi	Sayfa Sayısı	Yaş Aralığı
1	2021	44.	Adalet ve Haksızlık	40	8-12 yaş
2	2022	32.	Gerçekten ve Yalancılıktan	40	8-12 yaş
3	2020	29.	Güzellik ve Çirkinlik	40	8-12 yaş
4	2021	32.	Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz	40	8-12 yaş
5	2021	22.	Zaman Çok ve Zaman Yok	40	8-12 yaş
6	2021	4.	Şans ve Şanssızlık	40	8-12 yaş
7	2020	10.	Ahlaki Olan ve Olmayan	40	8-12 yaş
8	2021	27.	Ben ve Başkaları	40	8-12 yaş
9	2021	9.	Olmak ve Sahip Olmak	44	8-12 yaş
10	2021	22.	Liderler ve Diğerleri	40	8-12 yaş
11	2022	16.	Şiddet ve Şiddetsizlik	40	8-12 yaş
12	2021	28.	Haklar ve Ödevler	40	8-12 yaş
13	2021	2.	Kahkaha ve Gözyaşları	40	8-12 yaş
14	2021	35.	Doğa ve Kirlilik	40	8-12 yaş
15	2021	34.	Başarı ve Başarısızlık	40	8-12 yaş
16	2021	15.	Söz ve Sessizlik	40	8-12 yaş
17	2020	18.	Yaşam ve Ölüm	40	8-12 yaş
18	2021	22.	İş ve Para	40	8-12 yaş
19	2017	22.	Savaş ve Barış	40	8-12 yaş
20	2021	6.	Anlaşmak ve Anlaşmamak	40	8-12 yaş
21	2021	30.	Mutluluk ve Mutsuzluk	40	8-12 yaş
22	2022	12.	İnanmak ve Bilmek	40	8-12 yaş
23	2021	7.	Hatırlamak ve Unutmak	40	8-12 yaş
24	2022	27.	Özgür Olan ve Olmayan	40	8-12 yaş
25	2021	10.	Makineler ve İnsanlar	40	8-12 yaş

Ayrıca araştırmanın diğer bir veri kaynağı ise Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 2018 Ders Öğretim Programlarında yer alan kök değerlerdir.

Tablo 4: 2018 Ders Öğretim Programlarında Yer Alan Kök Değerler

Kök Değer No	2018 Ders Öğretim Programlarında Yer Alan Kök Değerler
1	Adalet
2	Dostluk
3	Dürüstlük
4	Öz denetim
5	Sabır
6	Saygı
7	Sevgi
8	Sorumluluk
9	Vatanseverlik
10	Yardımseverlik

Araştırmanın veri toplama aracı olarak, Brigitte Labbe tarafından kaleme alınan Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki 25 çocuk kitabıdır. Bu eserler Millî Eğitim Bakanlığı Ders Öğretim Programlarında (2018) ifade edilen 10 kök değere göre incelenmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada belirlenen 25 çocuk kitabı detaylı olarak okunmuş, ele alınan eserlerde MEB 2018 Ders Öğretim Programlarında yer alan 10 kök değerinin bulunduğu sayfalar ve frekans sıklıkları tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında veriler toplanırken kitaplar 10 kök değer açısından defalarca okunmuş olup, cümleler ve metinler tek tek incelenmiş; kök değerlerin doğrudan ya da dolaylı olarak verildiği metinler fişleme tekniği kullanılarak kaydedilmiştir. Kök değer içeren metinler; kitaplarda geçtiği haliyle, yazım yanlışları esere sadık kalınması amacıyla değiştirilmeden verilmiştir. Kök değerlerin alan yazındaki açıklamalarına göre kitapta geçen hususlar karşılaştırılmış; bunlardan ilgili olanlar ilişkilendirilmiştir. Kök değerlerin bulunduğu metinlere ait paragrafların sayfa numaraları not alınmıştır. Kök değerler içeren metinler paragraf paragraf ele alınmıştır. Ardından yerleri saptanan kök değerlerin, kitapların hangi sayfalarında buldukları, kitaplara göre dağılımları ve bulunma sıklıkları ile ilgili tablolar oluşturulmuştur.

Araştırmanın geçerliğinin ve güvenilirliğinin sağlanması için araştırmacı tarafından kodlanan kök değerlerin yerlerinin ve bulunma sıklıklarının belirlenmesinin sonrasında, araştırma kapsamında incelenen kitaplar 1 eğitim uzmanına ve 2 öğretmene sunulmuştur. Araştırmacı, eğitim uzmanı ve öğretmenlerin kodlamaları karşılaştırılarak araştırmanın güvenilirliği hesaplanmıştır. Betimsel analizde, araştırmacı, eğitim uzmanı ve öğretmenlerin işaretlemelerin “Görüş Birliği” ve “Görüş Ayrılığı” sayıları tespit edilmiştir. Araştırmacı, eğitim uzmanı ve öğretmenler bir soru için aynı temayı işaretlemiş ya da hiçbir temayı işaretlememişse, bu durum “görüş birliği”; araştırmacı, eğitim uzmanı ve öğretmenler aynı soru için farklı işaretlemelerde bulunmuşlarsa bu durum “görüş ayrılığı” olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği [$Güvenirlilik = \frac{Görüş\ Birliği}{(Görüş\ Birliği + Görüş\ Ayrılığı)}$] formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Literatürde güvenilirlik formülüyle hesaplanan sonucun %70’in üzerinde olması durumunda değerlendiriciler arasında güvenilirliğin sağlanmış olacağı ifade edilmektedir (Gay, 1987; Miles ve Huberman, 1994; Akt. Gülteke, 2012). Yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda kök değerlerin belirlenme güvenilirliği hesaplanmış olup kök değerlerin güvenilirlik yüzdeleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Değerlerin Güvenirlik Yüzdeleri

Kök Değerler	Güvenirlik Yüzdesi %
Adalet	100
Dostluk	95
Dürüstlük	90
Öz denetim	90
Sabır	90
Saygı	100
Sevgi	100
Sorumluluk	90
Vatanseverlik	100
Yardımseverlik	95
Toplam Güvenirlik Ortalaması	95

Tablo 5’te görüldüğü üzere, araştırmacı, uzman ve öğretmenler arasındaki değer sayılarının karşılaştırılması sonucunda elde edilen güvenilirlik yüzdeleri incelendiğinde yüzde oranlarının %90 ile %100 arasında değiştiği görülmektedir.

Araştırmada toplam güvenilirlik ortalaması ise %95 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuç, %70'ten yüksek olduğu için araştırma sonucu güvenilir kabul edilmiştir.

Araştırma kapsamında döküman incelemesi ile çalışmalardan elde edilen veriler betimsel istatistikî yöntemler (yüzde ve frekans) kullanılarak çözümlenmiştir. *“Betimsel analiz; elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlandığı, görüşülen bireylerin görüşlerinin çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla sık sık doğrudan alıntuların kullanıldığı ve elde edilen sonuçların neden- sonuç ilişkileri çerçevesinde yorumlandığı analiz tekniğidir.”* (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Ekiz (2020) betimsel analizi şu şekilde ifade etmiştir: *“Betimsel analiz, çalışmada faydalanılan gözlem, görüşme ve doküman(belge) gibi veri toplama araçlarında bulunan soru, konu ya da temalar temele alınarak verilerin analizi gerçekleştirilir. Analiz çalışmalarında temel alınan konu veya sorular başlıklar hâline getirilerek başlık ile uyumlu verilerden doğrudan veya dolaylı alıntılar ile veri analizi gerçekleştirilir. Betimsel analizlerde genel olarak doğrudan alıntılardan faydalanılır.”*

“Betimsel analiz dört aşamada gerçekleşmektedir. Birinci aşamada araştırmacı araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşme ve gözlemlerde yer alan boyutlardan hareket ederek veri analizi için bir çerçeve oluşturur. Böylece verilerin hangi temalar altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenmiş olur. Ardından, araştırmacı daha önce oluşturmuş olduğu çerçeveye dayalı olarak verileri okur ve düzenler. Bu süreçte verilerin anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmesi önem taşımaktadır. Bu aşamadan sonra araştırmacı düzenlemiş olduğu verileri tanımlar. Bunun için gerekli yerlerde doğrudan alıntılara da başvurmak zorunda kalabilir. Bu sürecin sonunda araştırmacı tanımlamış olduğu bulguları açıklar, ilişkilendirir ve anlamlandırır. Araştırmacı bu aşamada ayrıca yapmış olduğu yorumları daha da güçlendirmek için bulgular arasındaki neden sonuç ilişkilerini açıklar ve ihtiyaç duyulması durumunda farklı olgular arasında karşılaştırma yapar” (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

4.1. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Adalet Değeri ile İlgili Bulgular

Adalet ve Haksızlık, Gerçekten ve Yalancıktan, Güzellik ve Çirkinlik, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Savaş ve Barış, İş ve Para, Özgür Olan ve Olmayan, Doğa ve Kirlilik, Mutluluk ve Mutsuzluk, Liderler ve Diğerleri, Başarı ve Başarısızlık, Haklar ve Ödevler, Ben ve Başkaları, Yaşam ve Ölüm, Zaman Çok ve Zaman Yok, Söz ve Sessizlik, Şiddet ve Şiddetsizlik, İnanmak ve Bilmek, Ahlaki Olan ve Olmayan, Olmak ve Sahip Olmak, Makineler ve İnsanlar, Hatırlamak ve Unutmak, Anlaşmak ve Anlaşmamak, Şans ve Şanssızlık ve Kahkaha ve Gözyaşları isimli çocuk kitaplarında adalet değeri 32 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 6. *Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Adalet Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı*

Kitap No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	<i>f</i>
1	Adalet ve Haksızlık	7, 8, 9,11, 13, 15, 16, 21, 24, 29, 36	11
2	Gerçekten ve Yalancıktan	-	-
3	Güzellik ve Çirkinlik	-	-
4	Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz	-	-
5	Zaman Çok ve Zaman Yok	-	-
6	Şans ve Şanssızlık	13	1
7	Ahlaki Olan ve Olmayan	21, 28	2
8	Ben ve Başkaları	-	-

9	Olmak ve Sahip Olmak	-	-
10	Liderler ve Diğerleri	18, 22	2
11	Şiddet ve Şiddetsizlik	-	-
12	Haklar ve Ödevler	13, 14, 16, 31, 32, 38	6
13	Kahkaha ve Gözyaşları	-	-
14	Doğa ve Kirlilik	21	1
15	Başarı ve Başarısızlık	-	-
16	Söz ve Sessizlik	-	-
17	Yaşam ve Ölüm	11	1
18	İş ve Para	30	1
19	Savaş ve Barış	8 ,12, 13, 14, 18, 22	6
20	Anlaşmak ve Anlaşmamak	13	1
21	Mutluluk ve Mutsuzluk	-	-
22	İnanmak ve Bilmek	-	-
23	Hatırlamak ve Unutmak	-	-
24	Özgür Olan ve Olmayan	-	-
25	Makineler ve İnsanlar	-	-

Adalet ve Haksızlık isimli kitapta adalet değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Adalet, öncelikle bir paylaşım meselesidir. Eğer, dünyadaki bütün insanların her gün yiyecek bir tabak pilavları olsaydı, ‘her gün yalnızca tek bir tabak pilav yemek haksızlık,’ diye düşünmezdik. Ama, bazıları günde 50 tabak pilav, üstüne de kebaplar, dondurmalar, pastalar yiyorsa, ‘Bu adil değil, diğer insanlar aç,’ deriz. Paylaşım çok kötü yapıldığında, bu adaletsizliktir.” (Labbe, 2021a, s.7).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Kralların Pastası” adlı metinde Yorgo ve arkadaşları pasta içerisindeki fasulye taneciğini bulup kral tacına ulaşmak istemektedirler. Kendi aralarında adil bir paylaşma kuralı bulup bu kurala uymuşlardır. Bu hikâyede adil davranmamanın adaletsizliğe neden olacağı vurgulanarak adalet değerinin öneminin üzerinde durulmuştur.

“Off! Bölüşmek git gide karmaşıklaşıyor. Sonuç olarak, yine de en kolay herkesin aynı miktarda almasına karar vermek. Böylesi kolay ve hızlı da üstelik, kendimize bin tane soru sormamıza da gerek kalmıyor. Öbür türlü tartışmaya bitiremezdik. İşte, çok pratik bir adalet: Herkese aynı şey.” (Labbe, 2021a, s.8).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Kralların Pastası” adlı metinde Yorgo ve arkadaşları pastayı bölüşmek konusunda bir karmaşa yaşamış ve sonrasında herkese eşit şekilde paylaştırıldığında bu sorunun ortadan kalkacağı sonucuna ulaşmışlardır. Bu metinde adalet değeri, eşitlik kavramı üzerinden ifade edilmiştir.

"Eşitistan ülkesinin vatandaşları, yılbaşı tatilinin adaletsiz olduğuna inanıyor: bazı çocuklar çok, bazıları yalnızca bir ya da iki, bazıları çok büyük, bazılarıysa çok küçük hediyeler alıyor. Vatandaşlar bu haksızlıklara gidermeye karar verip, bir yasa çıkması için oy kullanıyorlar." (Labbe, 2021a, s.9).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Adil”, “Aynı” mıdır? adlı metinde Eşitistan ülkesindeki insanlar, çocuklarının bazı konularda haksızlık yaşadıklarını düşünüp hak arayışına girip kanuni girişimlerde bulunmuşlardır. Bu metindeki adalet değeri, hikâyedeki karakterlerin haklarını yasa yolu ile aramaları ile vurgulanmıştır.

"Hediyeler dağıtılırken kusursuz bir eşitlik sağlanıyor." (Labbe, 2021a, s.11).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Adil”, “Aynı” mıdır? adlı metinde hediyelerin eşit bir şekilde dağıtılması ile eşitlik kavramı üzerinden adalet değeri iletilmek istenmiştir.

"Bay Rona'nın bir işi var, para kazanıyor ve yasa gereğince, payları yeniden bölüştürür Mac, daha adil olmak için vergi veriyor. Normalde, yasalar adaleti sağlamaya yarar." (Labbe, 2021a, s.13).

Adalet, yasalara uymayı gerektirir. Adalet ve Haksızlık kitabındaki “O Zaman Nasıl Yapmalı?” adlı metinde Bay Rona'nın yasalara uygun davrandığının üzerinde durularak adalet değerinin önemine vurgu yapılmıştır.

"Haksızlık yaratan, herkese eşit olarak değerlendirmeyen yasalar vardır. Adil yasalar saat, doğal olarak evrensel, yani herkes için adil olanlardır." (Labbe, 2021a, s.15).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Bazen Yasalar Haksızlık Yaratır” adlı metinde bazı yasaların eşitliğe aykırı olduğu; asıl olanın hiçbir kimseyi mağdur etmeyecek ve kimseye haksızlık etmeyecek adil olan yasalar olduğu ifade edilerek adalet değerinin önemi üzerinde durulmuştur.

“Sonuçta adalet, yasalara karar verenleri seçtiğimiz zaman, yani oy verdiğimizde sağlanmaya başlar: yalnızca kendini, arkadaşlarına, kendilerine benzeyenleri, yakınında oturanları ya da aynı meslekte olanları düşünmeyen kişileri seçmek önemlidir.” (Labbe, 2021a, s.16).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Toplu Değişim- Hemen Şimdi!” adlı metinde din, dil, ırk, mezhep, cinsiyet ve renk ayrımı yapmayı her zaman empati kurulması üzerinde durulmuş ve seçimler yaparken bunları göz önünde bulundurarak seçime yapılması gerektiği belirtilmiştir. Böyle olursa gerçek bir adalet olacağı vurgulanmıştır.

“Tekerlekli sandalye kullanan insanlar, her yerde merdiven olmasını haksız buluyorlar. Onlara göre, tekerlekli sandalyeleriyle üstünden geçebilecekleri rampaların yapılması daha adil olurdu. Seslerini duyurmak için, gazetelere ya da hükümete yazıyor ya da gösteriler düzenliyorlar. Henri, Mari, otobüs şoförleri, tekerlekli sandalye kullananlar, daha fazla adalet istiyorlar.” (Labbe, 2021a, s.21).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Herkesin Kendi Haksızlık Kutusu Vardır” adlı metinde; Henri ve Meri tekerlekli sandalye kullanan insanlara haksızlık yapıldığını ve adaletsiz davranıldığını ifade etmişlerdir. Hikâyenin karakterleri, daha adil bir yaşam için çaba göstermektedir. Bu da adalet değerinin önemini vurgulamaktadır.

“Eğer Henri'nin arkadaşlarından daha az harçlığı varsa, bunun haksızlık olup olmadığını her zaman tartışabiliriz. Ama aç insanlar, fabrikalarda çalışan ya da dayak yiyen çocuklar gördüğümüzde, bunun adil olmadığını hemen anlarız, bunun tartışılacak bir yanı yoktur.

Bir haksızlık olduğunu anında kavrarız; kimse bunların adil olduğunu söyleyemez. Bu adalet, “evrensel adalet” diyoruz. Yalnızca bazı insanları değil, dünyadaki bütün erkekleri, bütün kadınları, bütün çocukları savunan bir adalet bu.” (Labbe, 2021a, s.24).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Bir Başka Haksızlık Kutusu” adlı metinde hiçbir ayırım yapılmaması gerektiği, tüm insanlığı kapsayan evrensel adalet kavramı üzerinden adalet değeri iletilmiştir.

“Can Düpon bir adaletsizlik yaptı; çünkü yasa, çalmanın yasak olduğunu söylüyor. Çaldıklarını geri vermesi yeterli değil. Adaletsizliği ortadan kaldırmak için hırsız cezalandırılacak. Yasanın çiğnenmesi, adaletin yıpranması gibidir. Ve bir şey

yıprandığında ya da kırıldığında, onu tamir etmeye çalışırız. Cezalar da bu işe yarar. Eğer hırsız her şeyi geri verdikten sonra rahat rahat evine gitseydi, insanların büyük çoğunluğunun adalete saygı duyulmadığını düşünürdü." (Labbe, 2021a, s.29).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki "Peki, Ya Cezalar? Onlar Ne İşe Yarar?" adlı metinde adalet değeri; Can Düpon gibi yasa dışı davranışlarda bulunanlara uygulanan ceza ile iletilmiştir.

"Musa'nın ülkesinde yasalar değişti. Artık yasalar derilerinin rengi nedeniyle insanlar arasında ayırım yapmayı yasaklıyor. Adaletin yerleşmesi için birçok insan savaş verdi. Ama adalet için savaşmak, yalnızca şiddete başvurmak değildir.

Ne mutlu ki, haksızlığın insanların içine yerleştirdiği öfke, şiddetten başka bir şeye de dönüşebiliyor: Bir şeyleri değiştirme enerjisine... Haksızlığa karşı isyan, inanılmaz bir enerji verebilir." (Labbe, 2021a, s.36).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki "Haksızlık=Şiddet" adlı metinde Musa'nın yaşamış olduğu ülkede önceden ırkçılık ve haksızlık yapılmaktaydı. Fakat bu haksızlığa karşı adalet için mücadele verildiği görülmektedir. Dolayısı ile burada adalet değerinin işlendiği görülmektedir.

Şans ve Şanssızlık isimli kitapta adalet değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

"Kazanın nedenlerini tespit etmek için bir araştırma yapıldı. Olay yerine on ülkeden dedektifler geldi; uçağın enkazından, konuşmaları kaydeden kara kutuya kadar her şey incelendi. Kazadan kurtulanlar, pilot, yardımcı pilot, kazanın tüm tanıkları, herkes sorgulandı." (Labbe, 2021d, s.13).

Şans ve Şanssızlık kitabındaki "Bu Bir Tuzak" adlı metinde yaşanan uçak kazası sonrasında hiçbir ayırım yapılmadan kazadan sorumlu olabilecek herkesin eşit bir şekilde adil bir şekilde sorgulandığı görülmektedir. Burada adalet değerinin önemi vurgulanmıştır.

Ahlaki Olan ve Olmayan isimli kitapta adalet değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

"Ahlak insanları; arkadaşlar ve başkaları, tanıdıklar ve yabancılar, liderler ve diğerleri şeklinde ayırmaz. Ahlak bizi, herkese aynı şekilde davranmaya iter; ahlak evrenseldir." (Labbe, 2020b, s.21).

Ahlaki Olan ve Olmayan kitabındaki “Bir Yabancınn Malını Çalmak, Ee N’olmuş?” adlı metinde ahlakın herkese eşit ve adil davranma sorumluluğunu verdiği ifade edilmektedir. Bu metin yoluyla adalet değeri iletilmiştir.

“Yasalar, herkes için neyin izinli, neyin yasak olduğunu belirler. Neyin iyi, neyin kötü olduğunu değil.” (Labbe, 2020b, s.28).

Ahlaki Olan ve Olmayan kitabındaki “Ama Buna Hakları Var!” adlı metinde yasalar yoluyla adaletin sağlanacağı vurgulanmıştır.

Liderler ve Diğerleri isimli kitapta adalet değerinun geçtiğı paragraflar şu şekildedir:

“Yine de yetişkinler, pek çok şeye kimseye danışmadan, bir lidere gidip, buna izin var mı acaba diye sormadan karar verirler: kiminle yaşamak istediklerine, çocuk sahibi olup olmayacaklarına, çocuklarına koyacakları adlara, koltuklarının rengine, duş mu banyo mu yapacaklarına, hangi filmi izlemeye gideceklerine ya da bisiklet mi, araba mı, kaykay mı kullanacaklarına özgürce karar verirken. Ancak, bir arada yaşayabilmek için, herkes birtakım kurallara ve yasalara uyar.” (Labbe, 2021g, s.18).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “Bisiklet mi, Araba mı, Kaykay mı?” adlı metinde şartlar ne olursa olsun yasalara uyulması gerektiğı belirtilmektedir. Bu bağlamda adalet değerinun önemi vurgulanmıştır.

“Günümüzde, normal koşullarda, yasaları şefler yapmıyor. Yine de genellikle, bir kentin ya da kasabanın başkanının, belediye başkanının, bir ülke liderinin ya da cumhurbaşkanının her şeye karar verebileceğini, istediğı yasaları yapabileceğini sanıyoruz. Hiç de öyle değil! Bu liderlerin işi, yasaların herkes tarafından oylanmasını, sonra da bu yasaların uygulanmasını sağlamak.” (Labbe, 2021g, s.22).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “Gerçek Şef Yasanın Kendisidir” adlı metinde adalet değeri yasalar ve yasalara uymak kavramları ile okuyucuya iletilmiştir.

Haklar ve Ödevler isimli kitapta adalet değerinun geçtiğı paragraflar şu şekildedir:

“Bu ülkede, emniyet kemeri takmayı zorunlu kılan bir yasa var.” (Labbe, 2021h, s.13).

Haklar ve Ödevler kitabındaki “Yasalar: Ödevler ve Haklar” adlı metinde adalet değeri yasa kavramı ile iletilmiştir.

"Her ülkede, vatandaşların hakları vardır; yasalar tarafından verilmiş haklar."
(Labbe, 2021h, s.14).

Haklar ve Ödevler kitabındaki "Yasalar: Ödevler ve Haklar" adlı metinde yine yasa kavramı üzerinden adalet değerinin önemi vurgulanmıştır.

"Başkalarının hiçbir ödevi olmazsa, benim de hiçbir hakkım olmaz. Hiçbir hakkım olmazsa da, hiçbir özgürlüğüm olmaz. Sonuç olarak, haklar ve ödevler özgürlüklerimizin bekçileridir." (Labbe, 2021h, s.16).

Haklar ve Ödevler kitabındaki "Yeşil Işık, Kırmızı Işık" adlı metinde hak ve hürriyet kavramı üzerinden adalet değerinin önemi vurgulanmıştır.

"Yasanın tanımladığı ödevlere uymadığımızda cezalandırılırız; para cezası öderiz, mahkemeye çıkıp yargılanabilir, hapse atılabiliriz." (Labbe, 2021h, s.31).

Haklar ve Ödevler kitabındaki "Gece Mahkemesi" adlı metinde yasalara uyulmadığında cezalandırma üzerinden adalet değeri iletilmiştir.

"Yasa neyin izinli, neyin yasak olduğunu söyler; neyin iyi, neyin kötü olduğunu değil. Yasa izinler verir ve yasaklar koyar; hakları ve ödevleri tanımlar." (Labbe, 2021h, s.32).

Yasalar toplum düzenini korumak ve adaleti sağlamak için vardır. Haklar ve Ödevler kitabındaki "Gece Mahkemesi" adlı metinde yasalara uyulmadığında cezalandırma üzerinden adalet değeri iletilmiştir.

"Herkes eşit davranılmalı; bir hak, ancak herkes aynısına sahipse gerçek bir haktır. Yoksa bunun adı hak değil, iyilik, ayrıcalık ya da kayırma olur." (Labbe, 2021h, s.38).

Adalet kavramı hak ve eşitlik kavramlarıyla ilişkilidir. Haklar ve Ödevler kitabındaki "Ava, Daniel, Kemal, Boris..." adlı metinde Ava kendi dilini özgürce konuşma hakkı istemektedir. Ardından farklı ana dillere sahip Daniel, Kemal ve Boris de bu özgür hakkı istemektedir. Hikâyede herkese adil davranılması gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısı ile hak ve eşitlik kavramları üzerinde adalet değeri iletilmiştir.

Doğa ve Kirlilik isimli kitapta adalet değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

"Yazın sonu geldi, soğuklar başlayacak, yabani kuş Sisi, Afrika'ya gitmek üzere kuzeyi terk edecek. İlk kez korkmadan uçuyor: Gittiği ülke Barışistan, kuşlar Afrika'ya

göçerken avcılar onları vurmasını yasaklayan bir yasa çıkardı.” (Labbe, 2021j, s.21).

Doğa ve Kirlilik kitabındaki “Tek Bir Gezegen... Bir Sürü Ülke” adlı metinde yine yasa kavramı üzerinden adalet değerinin önemi vurgulanmıştır.

Yaşam ve Ölüm isimli kitapta adalet değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Yine de, çiçeklerin yaşamına son vermek için asla çiçek toplamayanlar da vardır. Zaten yasalar da, dağlarda çiçek toplanmasını zaman zaman yasaklar. O yüzden de insanlar, onların yaşamasına ve çoğalmasına fırsat tanımaya karar vermişlerdir.” (Labbe, 2020c, s.11).

Yaşam ve Ölüm kitabındaki “Pis Sivrisinek, Cici Köpek” adlı metinde ender yetişen çiçeklerin koparılmasının yasak olduğu, bu çiçekleri toplayanlara yasal yaptırımların uygulanacağı ifade edilmiştir. Bu bağlamda hikâyede adalet değeri iletilmiştir.

İş ve Para isimli kitapta adalet değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Soyguncular yakalanıyor, yargılanıyor ve birkaç yıl hapis yatıyorlar.” (Labbe, 2021m, s.30).

İş ve Para kitabındaki “İlerleme” adlı metinde yasalara uymayan, yasa dışı işler yapan kişilerin adalet önünde cezalandırılacağı görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde adalet değerinin önemi vurgulanmıştır.

Savaş ve Barış isimli kitapta adalet değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Herkesin doğru bulduğu bir kural yaratmak gerekir. Daha iyi yaşamak için insanların seçtiği kuralların tümüne 'yasa' ya da 'adalet' denir. Bir şeyi yapmaya 'hakkı olmak', toplumda bunun yapılmasına izin verildiği anlamına gelir. Bu, hiçbir kuralın bunu yapmayı yasaklamadığını gösterir.” (Labbe, 2017, s.8).

Adalet kavramı hak, yasa ve kural kavramları ile ilişkilidir. Savaş ve Barış kitabındaki “Güç Yerine Kurallar” adlı metinde bu kavramlar üzerinden adalet değeri iletilmiştir.

“Polisler gelir ve gece geç saatte gürültü yapmayı yasaklayan bir yasa bulunduğu için, komşuyu müziğin sesini kısmak zorunda bırakırlar. Onun yasaya uyumasını sağlarlar.” (Labbe, 2017, s.12).

Savaş ve Barış kitabındaki “Güvenlik Güçleri” adlı metinde komşularını defalarca rahatsız eden bir adamdan bahsedilmektedir. Komşular çok öfkeli olmalarına rağmen şiddete yönelmeyip yasal bir şekilde sorunu çözmeye çalışmaktadırlar. Bu yönüyle “Güvenlik Güçleri” isimli metinde adalet değerinin önemi vurgulanmıştır.

“İnsanlar; kurallar, yasalar ve bir hukuk yaratırlar. Yasaya uyulmasını sağlamak için de güvenlik güçleri oluştururlar.

Bundan sonra artık hiç kimsenin, kararlarını başkalarına kabul ettirmek amacıyla kendi gücünden yararlanmaya hakkı kalmaz. Bu da insanın doğal savaş durumunu, barış için terk etmesi anlamına gelir.

İnsan, ilkel yaşamdan hukuk düzenine geçer. Bu büyük bir değişiktir: Gücün yerine hukuk, 'en güçlü yasa' yerine de 'yasa' geçer ve barış kurulabilir.”
(Labbe, 2017, s.13).

Savaş ve Barış kitabındaki “En Güçlü Yasa’nın Sonu” adlı metinde insanların statü, maddi gelir veya mesleki anlamında ne kadar güçlü olursa olsun hukukun ve kanunların üstünde bir güç olmadığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu metinde adalet değerinin önemi vurgulanmıştır.

“Yasalar sayesinde, insanlar toplumlar oluşturur ve gruplar halinde bir araya gelip devletler kurarlar. Devlet; aynı yasalara uyan ve o devletin nerede son bulup, diğer bir devletin nerede başladığını gösteren sınırlarla belirlenmiş bir toprak üstünde yaşayan insanların tümünü kapsar.” (Labbe, 2017, s.14).

Devletlerin kurulmasında hak, hukuk, adalet ve yasalar önemli yer tutmaktadır. Güçlü toplumlar büyük devletleri oluşturmaktadır. Güçlü toplumu oluşturmanın yolu da o toplumu oluşturan bireylere adil davranmakla, bireylerin haklarını koruyacak yasalar çıkarmakla mümkündür. Savaş ve Barış kitabındaki “Toplum İçinde Yaşamak” adlı metinde bu kavramlar üzerinden adalet değerine vurgu yapılmıştır.

“Okulda büyükler, küçüklerden haraç kesiyor. Bir öğrenci bunu durdurmak için müdüre gidiyor: Bu öğrenci, olanları göz yummayıp harekete geçerek barışa katkıda bulunuyor. Müdür haraç kesenleri buluyor, onları cezalandırıyor ve onlara neden cezalandırıldıklarını açıklıyor: Müdür böylece barışı sağlıyor.” (Labbe, 2017, s.18).

Her kurumun kendi bünyesinde oluşturmuş olduğu kurallar vardır. Büyük kurumlarda ise genel-geçer kurallar/yasalar vardır. Okul da bu kurumlardan birisidir.

Okulda uyulması gereken kurallar vardır. Kurallara uyulmadığında ise adaleti sağlamak için cezalar vardır. Savaş ve Barış kitabındaki “Barış Her An Yaratılır...” metninde okul müdürü, okulda huzursuzluk yaratan ve kurallara uymayanlara ceza vermiş ve olumsuz durumu ortadan kaldırmıştır. Dolayısıyla bu metinde adalet değerinin önemi vurgulanmıştır.

“Kimse, kızıl saçlılara karşı düzenlenen ilk gösterilere karşı çıkmadı. Hem, güvenlik güçleri de bu gösterilere hemen son verebilirdi; çünkü insanları saç ya da ten renklerinden dolayı dışlamayı yasaklayan bir yasa var. İşte, güvenlik güçleri görevlerini yerine getirmezlerse ve ülkeyi yönetenler halktan yasalara uyulmasını istemezlerse, barışın sağlanamayacağı gün gibi açık.” (Labbe, 2017, s.22).

Savaş ve Barış kitabındaki “Yoksa Savaş Çıkar” metninde işsiz insanın fazla olduğu yoksul bir ülkedeki mutsuz insanlar, ülkedeki fakirliğin sebebini ararken günah keçisi olarak kızıl saçlıları seçmişlerdir ve ülke genelinde kızıl saçlılara karşı savaş açmışlardır. Buna rağmen güvenlik güçleri tedbir alıp müdahale etmemiş yani yasalara uymamışlardır. Bu iç karışıklığın büyümesinde güvenlik güçlerinin adil davranmaması büyük rol almıştır. Dolayısıyla bu metinde adalet değerinin önemi vurgulanmıştır.

Anlaşmak ve Anlaşmamak isimli kitapta adalet değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Yarın öğretmen, sınıf başkanı seçimi düzenleyecek.” (Labbe, 2021n, s.13).

Anlaşmak ve Anlaşmamak kitabındaki “Selin mi, Karolin mi?” adlı metinde öğretmenin sınıf içerisinde adil bir ortamda seçim yaptığı görülmektedir. Bu metinde öğretmenin davranışı üzerinden adalet değerinin önemi aktarılmıştır.

4.2. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Dostluk Değeri ile İlgili Bulgular

Adalet ve Haksızlık, Gerçekten ve Yalancıkdan, Güzellik ve Çirkinlik, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Savaş ve Barış, İş ve Para, Özgür Olan ve Olmayan, Doğa ve Kirlilik, Mutluluk ve Mutsuzluk, Liderler ve Diğerleri, Başarı ve Başarısızlık, Haklar ve Ödevler, Ben ve Başkaları, Yaşam ve Ölüm, Zaman Çok ve Zaman Yok, Söz ve Sessizlik, Şiddet ve Şiddetsizlik, İnanmak ve Bilmek, Ahlaki Olan ve Olmayan, Olmak ve Sahip Olmak, Makineler ve İnsanlar, Hatırlamak ve Unutmak,

Anlaşmak ve Anlaşmamak, Şans ve Şanssızlık ve Kahkaha ve Gözyaşları isimli çocuk kitaplarında dostluk değeri 28 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 7. *Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Dostluk Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı*

Kitap No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Adalet ve Haksızlık	24, 37	2
2	Gerçekten ve Yalancıkdan	-	-
3	Güzellik ve Çirkinlik	10	1
4	Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz	8	1
5	Zaman Çok ve Zaman Yok	-	-
6	Şans ve Şanssızlık	34	1
7	Ahlaki Olan ve Olmayan	-	-
8	Ben ve Başkaları	26, 34, 38	3
9	Olmak ve Sahip Olmak	25	1
10	Liderler ve Diğerleri	18	1
11	Şiddet ve Şiddetsizlik	-	-
12	Haklar ve Ödevler	18, 20, 21	3
13	Kahkaha ve Gözyaşları	15	1
14	Doğa ve Kirlilik	9	1
15	Başarı ve Başarısızlık	-	-
16	Söz ve Sessizlik	-	-
17	Yaşam ve Ölüm	-	-
18	İş ve Para	21	1
19	Savaş ve Barış	30, 34, 36	3
20	Anlaşmak ve Anlaşmamak	20	1
21	Mutluluk ve Mutsuzluk	20, 27	2
22	İnanmak ve Bilmek	34, 35	2
23	Hatırlamak ve Unutmak	-	-
24	Özgür Olan ve Olmayan	8, 38	2
25	Makineler ve İnsanlar	22, 31	2

Adalet ve Haksızlık isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“İnsanlar, herkes için adil olan ve olmayan önemli şeyler konusunda anlamaya vardılar. Bütün bunları da İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi denen bir metin halinde

yazdılar. İnsan hakları, herkesin sahip olması gereken haklardır: İyi gelirli bir işe sahip olma hakkı, güvenlik içinde yaşama hakkı, ülkesinden ayrılma ve geri gelme hakkı, istediği dine inanma ya da hiçbirine inanmama hakkı, okuma yazma öğrenme, eğitim görme hakkı...” (Labbe, 2021a, s.24).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “İnsan Hakları” metninde insanların bir araya gelip dayanışma içinde oldukları görülmektedir. Dolayısıyla burada dostluk değerinin önemi vurgulanmıştır.

“Murat, Bora’ya pas veriyor; Bora vuruyor ve topu kaleye gönderiyor. GOL! Bora’nın bütün takım arkadaşları üstüne atlayıp ona sarılıyor.” (Labbe, 2021a, s.37).

Takım oyunu ile oynanan, dayanışma ve iş birliği gerektiren kültürel ve sportif etkinlikler dostluk duygusunu pekiştirmektedir. Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Öfke İçimizde” adlı metinde Bora’nın futbol müsabakasında gol atması ve sonrasında takım arkadaşlarının hep birlikte sevinmesi ile dostluk değerinin önemi vurgulanmıştır.

Güzellik ve Çirkinlik isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Fredî ve Selva sık sık sohbet etmeye başlıyorlar ve bir sonraki sunumlarını Napolyon üzerine birlikte yapmaya karar veriyorlar. Frediler’de bilgisayar olmadığından, Selvalar’ın evine gidecekler.” (Labbe, 2020a, s.10).

Güzellik ve Çirkinlik kitabındaki “Çirkin Ördek Yavrusu” adlı metinde Fredî, Selva’nın okuluna yeni kayıt yaptırmıştır. Selva arkadaşına dostça yaklaşarak okulu, kütüphaneyi, spor salonunu gezdirmiştir. Sonrasında öğretmenlerinin verdiği ödev için yardımlaşmış ve dostlukları pekiştirmiştir. Dolayısıyla bu metinde dostluk değerinin değeri vurgulanmıştır.

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Al, işte adresim; bir daha şehre geldiğinde beni ziyaret etmeni çok isterim.” (Labbe, 2021b, s.8).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Bilmek... İyi De Neyi Bilmek?” adlı metinde, hikâyedeki karakterlerin birbirleri ile dostluğuna dikkat çekilmiştir.

Şans ve Şanssızlık isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Kaan bugün okula gideceği için çok mutlu; kuş kampı bitti, en sonunda arkadaşlarına kavuşacak.” (Labbe, 2021d, s.34).

Şans ve Şanssızlık kitabındaki “Kaza Geliyorum Demez” adlı metinde sevdiği arkadaşlara kavuşmanın mutluluğu ile dostluk değerine dikkat çekilmiştir.

Ben ve Başkaları isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Can, gözyaşları içinde, darmadağın bir halde. Herkes onu teselli etmeye çalışıyor.”
(Labbe, 2021e, s.26).

Ben ve Başkaları kitabındaki “Somurtkan, Soyтары ve Çapkın” adlı metinde Defne ve arkadaşları Can’ın en zor zamanında yanında olup destek olmuşlardır. Böylece dostluğun önemi vurgulanmıştır.

“Yine de, kendi yerimizden bir an için deneyebiliriz. Kendi düşüncelerimizden, duygularımızdan ya da sezgilerimizden sıyrılmak için çaba gösterebiliriz. Bu esaslı bir iştir: bir başkasının yaşadığını yaşamaya çalışmak için, kendimizden sıyrılmak.

Belki dost dediğimiz de budur: bir anlığına dünyayı bizim için görmeye ve hissetmeye çalışmak için kendi içinden çıkmayı bilen kişi.

“Sonra günün birinde, bir başkası çıkagelir. Bana önyargılı bakmayan, karşısında rol yapmadığım biri; önyargıyla yaklaşmadığım, herhangi bir yargıya hapsedmediğim biri; bana çok yakın, en yakınumdaki, ama aynı zamanda bana özgürlük alanı veren, kocaman bir alan sağlayan biri. Bir başkası. Aynı anda hem olduğum kişiyle hem de ‘biz’le, ikimizle de dost biri.” (Labbe, 2021e, s.34).

Ben ve Başkaları kitabındaki “Kendini Benim Yerime Koy” adlı metinde Oskar arkadaşı Can’ın yanında olup onun sıkıntılı zamanında empati kurup anlamaya çalışmıştır. Böylece dostluk değerinin önemi üzerinde durulmuştur.

“Zeynep kesekâğıdını aldı, Ela’nın portakal suyunu da paylaştı. İki kız, biraz çekingen birbirlerine baktılar; daha önce hiç konuşmamışlardı. Okul çıkışında, yolun bir bölümünü birlikte yürüdüler. Ertesi gün bahçede sohbet ettiler, falan filan falan filan...”

Altı yıl sonra bugün, Zeynep ve Ela kesekâğıdı oyununu hatırlayıp gülüyorlar. O günden sonra ayrılmaz bir ikili oldular.” (Labbe, 2021e, s.38).

Ben ve Başkaları kitabındaki “Biraz Portakal Suyu?” adlı metinde Zeynep, Ela’yı ilk gördüğü anda ön yargılı davranmış ve ondan hoşlanmamıştır. Fakat zaman ilerledikçe onu tanımaya başlamış, ön yargıları ortadan kalkmış ve arkadaşlıkları ilerlemiştir. Böylece dostluk değerine dikkat çekilmiştir.

Olmak ve Sahip Olmak isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Ceyhun bütün gücüyle yastığını yumruklayarak kendi kendine, ‘Ne işe yaramazım, uyuzun tekiyim, korkak bir tavuğum!’ deyip duruyor. Altıncı sınıfın ders aralarını hatırlıyor; büyük sınıfta kiler beslenmesini elinden almasınlar diye, Kerim onu korumaya gelirdi. ‘Kerim beni asla yüzüstü bırakmadı.’” (Labbe, 2021f, s.25).

Olmak ve Sahip Olmak kitabındaki “Ceyhun Kim?” adlı metinde Kerim’in Ceyhun’u akranlarının kötü davranışlarından koruması ve onunla dayanışma içinde hareket etmesi ile dostluk değerinin önemi vurgulanmıştır.

Liderler ve Diğerleri isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“İnsanlar; gruplar, topluluklar halinde, köylerde, kentlerde ve ülkelerde bir arada yaşarlar. Bir arada yaşayabilmek için de, kimi zaman başkalarının verdiği kararlara uymak ya da yapmam istediğimiz bazı şeylerden vazgeçmek zorunda kalırız.” (Labbe, 2021g, s.18).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “Ben Elma Yeşilini Seviyorum, Ne Olmuş” adlı metinde insanların karşıdaki insanları olduğu gibi kabul ettiğinin üzerinde durulmuş ve dayanışma içerisinde bulunduğu dostluk değerinin önemi ile vurgulanmıştır.

Haklar ve Ödevler isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“‘Mehmet, sana bir sır vereceğim. Ama önce, bunu kesinlikle hiç kimseye söylemeyeceğine söz vermelisin bana.’ Mehmet, Mari ona güvendiği için gerçekten çok mutlu.” (Labbe, 2021h, s.18).

Haklar ve Ödevler kitabındaki “Mari’nin Sırrı” adlı metinde Mari ile Mehmet’in dostluğu birbirlerine olan güven ve dayanışmaları üzerinden anlatılmıştır.

“Mehmet’le Mari arasında bir anlaşma var: Mari bir sırrını anlatıyor, Mehmet de bu sırrı saklıyor. Bu anlaşmaya bir sözleşme de denebilir. Mehmet’le Mari hiçbir şey

yazmadılar, birbirlerine karşı yükümlülük altına girdikleri hiçbir kâğıt imzalamadılar. Yine de, aralarında bir sözleşme var.” (Labbe, 2021h, s.20).

Haklar ve Ödevler kitabındaki “Mari’nin Sırrı” adlı metinde dostluğun nasıl olması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

“Gizem, Alis’le dostluğu nedeniyle ona karşı sorumlulukları olduğunu hissediyor. Elbette, Alis hiçbir zaman, ‘Dostluğumun karşılığında, şunu şunu yapmak zorundasın.’ demedi.” (Labbe, 2021h, s.21).

Dostluklarda taraflar birbirlerine karşı sorumluluk ve anlayış göstermelidirler. Haklar ve Ödevler kitabındaki “Ve Alis’in Dostluğu” adlı metinde Gizem ve Alis’in birbirlerine karşı göstermiş oldukları sorumluluk üzerinden dostluk değerinin önemi vurgulanmıştır.

Kahkaha ve Gözyaşları isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Kısacası kahkaha, bir zekâ göstergesi olarak kabul edilebilir: Gülen, anlayandır. Birlikte gülmekse, birlikte anlamaktır. Böylece aynı grubun parçası oluruz; gülmek insanları birleştirir, yakınlaştırır birbirine bağlar.” (Labbe, 2021i, s.15).

Kahkaha ve Gözyaşları kitabındaki “Asya’nın Jetonu Düşmüyor” adlı metinde Leyla; arkadaşları Faruk, Alisya, Oya ve Asya’ya hikâye anlatıyor ve hikâyenin sonunda her biri doyasıya gülüyorlar. Bu tür ortak paylaşımlar dostluğu pekiştirici paylaşımlardır. Bu yönüyle dostluk değerinin önemi vurgulanmıştır.

Doğa ve Kirlilik isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Alara yeni bir siyasi parti kurmaya karar verdi. Adını da: Sıfır Kirlilik Partisi.10 arkadaşı üye oldular bile.” (Labbe, 2021j, s.9).

Doğa ve Kirlilik kitabındaki “Alara’nın Partisi” adlı metinde Alara’nın arkadaşlarının Alara’ya yeni kuracağı parti için destek vermesi ve birlikte dayanışma içinde bulunmaları dostluk değerinin önemini göstermektedir.

İş ve Para isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Okullarda her gün, ders aralarında değiş tokuşlar olur: Bir sinema yıldızının fotoğrafı karşılığında iki yapıştırma, bir yoyo karşılığında bir kolye, bir pastaya

karşılık bir sakız. Buna 'takas' denir. Çocuklar takas ederler, çünkü hiçbir çocuk istediği her şeye sahip değildir. Başkalarından, kendilerinde olmayan şeyleri isterler.” (Labbe, 2021m, s.21).

İş ve Para kitabındaki “İnsanlar Başkalarının Çalışmasına İhtiyaç Duyarlar” adlı metinde arkadaşların birbirlerindeki eksik eşyaları kendi aralarında paylaşmaları, eksiklikleri bu şekilde tamamlamaları ve iş birliği yapmaları yoluyla dostluk değerine vurgu yapılmıştır.

Savaş ve Barış isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Bugün, Birleşmiş Milletler adında bir ülkeler topluluk var. Bu topluluğa kısaca BM deniyor. Sonuç olarak, ülkelerde insanlarla aynı yolu izliyor: barışın yerleşmesi için kurallar ve birçok ülkeden oluşan bir topluluk yaratıyor.” (Labbe, 2017, s.30).

Dostluk sadece şahıslar arasında olmaz. Bazen insan toplulukları arasında bazen bir insanla bir hayvan, bir bitki vb. arasında da dostluk oluşabilmektedir. Savaş ve Barış kitabındaki “Ülkeler Arasında Barış” adlı metinde ülkeler arasındaki dayanışma üzerinden dostluk değerinin önemi vurgulanmıştır.

“Ülkelerin vatandaşları da birbirleriyle konuşurlar. Ülkeler önceden olduğu gibi birbirlerine kapalı değildir, insanlar yolculuk ederler... Başkalarının nasıl yaşadığını, dillerini, geleneklerini, keşfederler; farklı ülkelerin okulları birbirlerini ziyaret eder... İnsanlar bir süre ülkede arkadaşları olduğunda, savaş yapmamak için daha da çok çaba gösterirler.” (Labbe, 2017, s.34).

Ülkeler arasında yapılan iş birlikleri sayesinde savaşların azaldığı ve barışların arttığı bilinmektedir. Bu şekilde yapılan dayanışma ve iş birliği dostlukları da pekiştirmektedir. Savaş ve Barış kitabındaki “Barışı Kurmak İçin, Ülke Yöneticileri Birbirleriyle Konuşuyor” adlı metinde bu duruma benzer bir metin yer almıştır. Bu metinde dostluk değerinin önemi vurgulanmıştır.

"Her ülke, en güçlü ülke konumunda olamaz. Bu nedenle, güçlü ülkelerle dost olmaya çalışırlar ve 'ittifak' dediğimiz birlikler kurarlar: Eğer, düşman bir ülke aralarından birine saldırırsa, birlik kurmuş olan bu 'müttefik' ülkeler onu savunur. Ülkelerin birleşmiş gücü herkesi korkutur, dolayısıyla, kimse kimseyle savaşmaz. İşte, barış budur.” (Labbe, 2017, s.36).

Savaş ve Barış kitabındaki “Ülkeler Barışı Sağlamak İçin Savaşı Hazırlar” adlı metinde ülkeler arasındaki dostluk değerine dikkat çekilmiştir.

Anlaşmak ve Anlaşmamak isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Jale, Rolling Stones (Roling Stons) dinliyor, komedi filmlerine, yüzmeye, felsefe kitaplarına, suşiye ve yoğurda bayılıyor. En sevdiği renk sarı, seyahat etmekten keyif alıyor, çok çabuk düşüyor... Vildan rap müzik, çikolata ve az pişmiş biftek seviyor... Dimitri tekno müzik, havuç ve balık seviyor... Arman mavi gözlü kızları seviyor... Zeki ise... Petre, Jale, Vildan, Dimitri, Arman ve Zeki birlikte gayet güzel yaşıyorlar.”
(Labbe, 2021n, s.20).

Dostluklarda taraflar birbirinden farklı beğenilere, zevklere ve hobilere sahip olsalar da bu durum arkadaşların anlaşmasına engel oluşturmaz. Hatta bu farklılıklar bazen zenginlik kabul edilebilmektedir. Anlaşmak ve Anlaşmamak kitabındaki “Herkesin Zevki Kendine” adlı metinde Petre, Jale, Vildan, Dimitri, Arman ve Zeki birbirinden farklı hobi ve zevklere sahip olmalarına rağmen birbirlerini çok sevmektedirler. Bu metinde farklılıklara saygı ve sevgi üzerinden dostluk değerinin önemi vurgulanmıştır.

Mutluluk ve Mutsuzluk isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Hakemin son düdüğü çalmasına 2 saniye kala, Lemi Sahanın ortasından mükemmel bir basket atarak takımını zafere taşıyor. Harika! Fransa şampiyonu oldular. Herkes birbirini kucaklıyor; mutluluktan uçuyorlar. Antrenör sevinçten zıplayarak oyuncularına doğru koşuyor.” (Labbe, 2021o, s.20).

Mutluluk ve Mutsuzluk kitabındaki “Muhteşem Bir Basket” adlı metinde basketbol takımındaki dayanışma ve dostluk değeri vurgulanmıştır.

“Mutsuzluğu paylaşmak iyi gelir. Başkalarının da acı çekeceğini düşünsek bile, paylaşmak önemlidir. Karşımızdakiler bu acıyı kaldıramazlarsa, anlamıyormuş gibi yaparlarsa ya da bilmek istemedikleri için koşarak uzaklaşırlarsa, onlar gerçek dostlar değildir. Mutsuzluğu paylaşmak, arkadaşlığın, aşkın parçasıdır. Güvendiğimiz biriyle paylaşınca, mutsuzluk azalır.” (Labbe, 2021o, s.27).

İnsanlar güven duyduğu, kederlerini, dertlerini, sıkıntılarını, tasalarını paylaştıkları, empati kurup duygudaş oldukları kişilerle arkadaş ve dost olurlar. Mutluluk ve Mutsuzluk kitabındaki “Mutsuzluğu Paylaşmak” adlı metinde de dostluk değerinin önemi vurgulanmıştır.

İnanmak ve Bilmek isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Her zaman benim en iyi arkadaşım olacak mısın?” ‘Evet, daima. Ya sen, büyüdüğümüzde bile hala en yakın arkadaşım olacak mısın?’ ‘Evet biz ömür boyu dostuz.’ ‘Evet, sonsuza kadar.’” (Labbe, 2022c, s.34).

İnanmak ve Bilmek kitabındaki “Güven” adlı metinde birbirini seven arkadaşların kendi aralarında kurmuş oldukları diyalog yoluyla dostluk değerinin önemi iletilmiştir.

“Bütün dünyada, arkadaşlar birbirlerine bu sözleri söyler. Bu dostluk yeminlerini ettikleri sırada, her biri diğerine inanır. Oysa hiçbir şey ya da hiç kimse, doğruyu söylediklerini kanıtlayamaz. Ama arkadaşlar, birbirlerine inanırlar. Birbirlerine güvenirler.” (Labbe, 2022c, s.35).

Dostluklarda iki taraf da birbirine koşulsuz güven duyar. Dostluğun uzun sürmesinin en temel nedeni de budur. İnanmak ve Bilmek kitabındaki “Güven” adlı metinde dostluk değeri güven kavramı üzerinden iletilmiştir.

Özgür Olan ve Olmayan isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Bilim adamları robotlarla deli gibi eğleniyorlar robotlar gerçek arkadaşları oldu! Üstelik zekiler de...” (Labbe, 2022d, s.8).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Mukasa Kafasını Yaşıyor” adlı metinde bilim adamlarının robotlarla dostluğu vurgulanmıştır.

“Üzgün olduğu günler, her şeyi köpeğini anlatıyor, ama daha da iyisi var: pazar sabahları köpeğini götürdü eğitim merkezinde, oya adında süper bir kızla tanıştı. Kendi köpeği ile onunkinin eğitiminin asırlarca süreceğini umuyor.” (Labbe, 2022d, s.38).

Dostluk sadece kişiler arasında gerçekleşen bir durum değildir. İnsanlar, diğer canlılarla da dostluk kurabilir. Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Özgürlük Neye Yarar?” adlı metinde Ali’nin köpeği ile dostluğuna dikkat çekilmiştir.

Makineler ve İnsanlar isimli kitapta dostluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Hemen arkasında Faruk, kendi aldığı telefonu havada sallayıp Paskal'a sarılıyor; telefonlarını yapılandırmak ve bütün yeni işlevlerini keşfetmek için eve dönmeye can atıyorlar.” (Labbe, 2021r, s.22).

Dostlar sadece hüznü ve mutsuz günlerde değil aynı zamanda en mutlu ve sevinçli olunan zamanlarda da birbirlerinin yanında olurlar. Makineler ve İnsanlar kitabındaki “Ben Aldım, Ben Aldım” metninde Paskal ve Faruk uzunca bir gayretten sonra yeni telefon almışlardır. Oldukça heyecanlılardır. Sevinci beraber yaşayıp telefonun yeni özelliklerini keşfetmek için dayanışma içerisindedirler. Bu yönüyle dostluk değeri iletilmiştir.

“Satranç kulübünde, Anna'nın finale çıkması kutlanıyor, pasta ve meyve suyu var. Centilmen mağlup Anna, bilgisayara dönüp, onu kutluyor.” (Labbe, 2021r, s.31).

Makineler ve İnsanlar kitabındaki “Bilgisayar Beni Yendi” metninde Anna’nın bilgisayar ile olan dostluğu işlenmiştir.

4.3. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular

Adalet ve Haksızlık, Gerçekten ve Yalancıkdan, Güzellik ve Çirkinlik, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Savaş ve Barış, İş ve Para, Özgür Olan ve Olmayan, Doğa ve Kirlilik, Mutluluk ve Mutsuzluk, Liderler ve Diğerleri, Başarı ve Başarısızlık, Haklar ve Ödevler, Ben ve Başkaları, Yaşam ve Ölüm, Zaman Çok ve Zaman Yok, Söz ve Sessizlik, Şiddet ve Şiddetsizlik, İnanmak ve Bilmek, Ahlaki Olan ve Olmayan, Olmak ve Sahip Olmak, Makineler ve İnsanlar, Hatırlamak ve Unutmak, Anlaşmak ve Anlaşmamak, Şans ve Şanssızlık ve Kahkaha ve Gözyaşları isimli çocuk kitaplarında dürüstlük değeri 7 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 8. *Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Dürüstlük Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı*

Kitap No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Adalet ve Haksızlık	-	-
2	Gerçekten ve Yalancıktan	9, 17	2
3	Güzellik ve Çirkinlik	-	-
4	Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz	-	-
5	Zaman Çok ve Zaman Yok	35	1
6	Şans ve Şanssızlık	-	-
7	Ahlaki Olan ve Olmayan	-	-
8	Ben ve Başkaları	5	1
9	Olmak ve Sahip Olmak	-	-
10	Liderler ve Diğerleri	-	-
11	Şiddet ve Şiddetsizlik	-	-
12	Haklar ve Ödevler	-	-
13	Kahkaha ve Gözyaşları	-	-
14	Doğa ve Kirlilik	27	1
15	Başarı ve Başarısızlık	19	1
16	Söz ve Sessizlik	-	-
17	Yaşam ve Ölüm	19	1
18	İş ve Para	-	-
19	Savaş ve Barış	-	-
20	Anlaşmak ve Anlaşmamak	-	-
21	Mutluluk ve Mutsuzluk	-	-
22	İnanmak ve Bilmek	-	-
23	Hatırlamak ve Unutmak	-	-
24	Özgür Olan ve Olmayan	-	-
25	Makineler ve İnsanlar	-	-

Gerçekten ve Yalancıktan isimli kitapta dürüstlük değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Doğal olarak herkes, diğerlerinin doğru söylediğini düşünür. Birbirimizi dinlememizin nedeni de budur. Sözcüklerin hep yalan söylemeye yaradığını düşünseydik, kimse kimseyi dinlemezdi. Kısacası; yalan söylemek, sözcüklerin kullanım amaçlarına uymamaktır. Yalan söylemek, bir kurala -sözcükleri kullanma nedenimizin doğru şeyler söylemek olduğunu belirten bir kurala ihanet etmektir. Konuşmak, başkalarına doğruyu söylemek üzere verilmiş bir sözü gibidir. Verdiğimiz sözleri tutmanın ne kadar önemli olduğunu da hepimiz biliriz!” (Labbe, 2021a, s.9).

Gerçekten ve Yalancıkdan kitabındaki “Konuşmak Gerçeği Anlatmaya Yarar” adlı metinde sözünde durmanın ve doğru sözlü olmanın önemi ifade edilmiştir. Bu metinde dürüstlük değerine dikkat çekilmiştir.

"Ne yapmalı? Doğru mu, yalan mı söylemeli? Doğruyu söyleyip babaanneyi üzmemi mi, yoksa yalan söyleyip onun kalbini kırmamalı mı?" Her zaman doğruyu söylemeliyiz, yalan çok kötüdür!" ile, "İnsanları üzmemekten kaçınmalıyız!" arasında seçim yapmak hiç kolay değil. Zakari'nin birkaç seçeneğindeki var:

Gerçeği söyler: "Babaanne, bana zaten daha önce iki Kızılderili çadırı aldın, bu üçüncüsü. Üçüncü bir çadırımın daha olması beni mutlu etmiyor; yani ya beni hiç önemsemiyorsun ya da hafızanı kaybettin." (Labbe, 2021a, s.17).

Gerçekten ve Yalancıkdan kitabındaki “Yalancıkdan, Ama Üzmüyor” adlı metinde Zakari'nin babaannesi Zakari'ye birkaç kez hediye olarak çadır almıştır. Zakari son zamanlarda bu çadırdan hoşlanmamakta ve bunu bir yandan dürüstçe dile getirmek istemekte; diğer yandan babaannesinin yaşlı olduğunu ve duygularını ifade ettiği zaman babaannesinin yanlış anlayıp üzülebileceğini düşünmektedir. Metinde açık ve anlaşılır olma kavramı ile dürüstlük değerinin önemi vurgulanmıştır.

Doğa ve Kirlilik isimli kitapta dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

"Her şeyden vazgeçiyoruz, bunlar tehlikeli." demek olanaksız. Önemli olan, riskleri anlamak, onları tartmak ve başkalarından saklamamak. Bizi bilgilendirmek siyasi yöneticilerin görevi." (Labbe, 2021j, s.27).

Doğa ve Kirlilik kitabındaki “Bilme Hakkı” adlı metinde şartlar ne olursa olsun devleti yönetenlerin doğruluktan şaşmamaları gerektiği ifade edilmektedir. Bu yönüyle metinde dürüstlük değerine dikkat çekilmiştir.

Başarı ve Başarısızlık isimli kitapta dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

"O tedirgin. Arkadaşı Umut'la konuşmak istiyor, ancak ona söyleyecekleri, dile getirilmesi zor şeyler. Umut'un bozulmasından korkuyor. Ama, yapacak bir şey yok, onunla konuşmak zorunda. "Bak, Umut, bu yıl neyin var bilmiyorum ama, sınıftaki herkesin sinirini dokunuyorsun. Soruları hep sen cevaplamak istiyorsun, başkalarının sözümü kesiyorsun, hata yapmayı sindiremiyorum. Her derste, gidip öğretmenin burnunun dibine oturuyor, durmadan lafa karışyorsun. Doğrusu, okulun bir numaralı

yalakası olma yolundasın. Dikkat et, ders aralarında senin hakkında konuşulduğunu duyuyorum; yazık sonunda yapayalnız kalacaksın.’’ (Labbe, 2021k, s.19).

Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “İyiliğimizi İsteyen Bir Dost” adlı metninde Umut sınıfta sürekli ön plana çıkmak isteyen, bunu yaparken de abartılı davranışlar sergileyen bir çocuktur. Umut’un sergilemiş olduğu bazı olumsuz ve saygısız davranışlar arkadaşlarının da sinirini bozacak boyuta gelmiştir. Arkadaşı Teo bu durumu Umut’un üzülmelerini de göze alarak açık ve anlaşılır bir şekilde ifade etmiştir. Arkadaşının bu davranışı dürüstlük değerinin önemini göstermiştir.

Ben ve Başkaları isimli kitapta dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Alara, bize kendini tarif edebilir misin?”

“Evet, tabii. Siyah saçlarım, yeşil gözlerim var...”

“Hayır, sormak istediğim şu: Kişiliğini tanımlayabilir misin?”

“A tamam; komiğimdir...”

“Nereden biliyorsun?”

“Çünkü çevremdekileri güldürüyorum!”

“Tamam, devam et.”

“Cömert olduğumu düşünüyorum.”

“Peki, bunu nereden biliyorsun?”

“Arkadaşlarım öyle diyor. Hatta bunun, benim en önemli özelliğim olduğunu düşünüyorlar.”

“Anladım, devam et.”

“Çok gevezeyim. Annemle babam sık sık tam bir lafebese olduğumu söylerler. Öğretmenlerim başkalarına da söz hakkı tanımamı isterler. Ayrıca, sanırım biraz kışkancım.” (Labbe, 2021e, s.5).

Ben ve Başkaları kitabındaki “Alara’nın Aynası” adlı metinde Alara kendisini tanıtırken sadece olumlu özelliklerinden değil kendisi ile ilgili olumsuz sayılabilecek özelliklerden de dürüstçe bahsetmiştir. Bu yönüyle metinde dürüstlük değerinin önemi vurgulanmıştır.

Yaşam ve Ölüm isimli kitapta dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

"Bora'nın eğlenceli, sporu seven, korkak, cana yakın ve dürüst olduğunu da hala hatırlıyor." (Labbe, 2020c, s.19).

Yaşam ve Ölüm kitabındaki “Bir Anı, Bir Kişilik” adlı metinde arkadaşı Martin’in Bora ile ilgili düşünceleri dürüstlük değerinin önemi ile ilgilidir.

Zaman Çok ve Zaman Yok isimli kitapta dürüstlük değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Lusin, okulun yanındaki pastaneye giriyor. Tam da çikolatalı çörek almaya yetecek kadar parası var. Vitrinde hiç çikolatalı çörek kalmamış; Pastaneci, fırından yeni çıkanlar arasında var mı yok mu, bakmaya gidiyor. Lusin pastanede yalnız kalıyor. Tezgâhın üstünde en sevdiği şekerlerden var: Kestane şekerleri. Lusin hiç düşünmeden, 3 tane şeker alıp cebe atıveriyor... Lusin bir çözüm buldu. Ertesi gün pastaneye geri dönüp, pastaneciye bütün hikâyeyi anlattı. Şekerlerin parasını cep harçlığından ödedi. Dükkândan çıkarken, kendini hafiflemiş hiss ediyor, hatta kendisiyle gurur duyuyor: Korkusunun üstesinden geldi, hem de tek başına!” (Labbe, 2021c, s.35).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “Geçmişini Sevmek...” adlı metinde Lusin olumsuz bir davranış sergilemiş ve vicdanen rahat etmeyip bir gün sonra yapmış olduğu yanlış davranışı dürüstçe pastaneciye anlatmıştır. Bu metinde dürüstlük değeri olumsuz bir olay örgüsü ile iletilmiştir.

4.4. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Öz Denetim Değeri ile İlgili Bulgular

Adalet ve Haksızlık, Gerçekten ve Yalancıkdan, Güzellik ve Çirkinlik, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Savaş ve Barış, İş ve Para, Özgür Olan ve Olmayan, Doğa ve Kirlilik, Mutluluk ve Mutsuzluk, Liderler ve Diğerleri, Başarı ve Başarısızlık, Haklar ve Ödevler, Ben ve Başkaları, Yaşam ve Ölüm, Zaman Çok ve Zaman Yok, Söz ve Sessizlik, Şiddet ve Şiddetsizlik, İnanmak ve Bilmek, Ahlaki Olan ve Olmayan, Olmak ve Sahip Olmak, Makineler ve İnsanlar, Hatırlamak ve Unutmak, Anlaşmak ve Anlaşmamak, Şans ve Şanssızlık ve Kahkaha ve Gözyaşları isimli çocuk kitaplarında öz denetim değeri 61 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 9. *Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Öz Denetim Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı*

Kitap No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Adalet ve Haksızlık	11, 39	2
2	Gerçekten ve Yalancıkdan	18	1
3	Güzellik ve Çirkinlik	34, 37	2
4	Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz	6, 13, 16, 17, 25, 35, 37	7
5	Zaman Çok ve Zaman Yok	16, 17, 19, 23, 34, 35, 36	7
6	Şans ve Şanssızlık	25	1
7	Ahlaki Olan ve Olmayan	9	1
8	Ben ve Başkaları	-	-
9	Olmak ve Sahip Olmak	8, 15, 16, 18, 20, 30, 40	7
10	Liderler ve Diğerleri	38	1
11	Şiddet ve Şiddetsizlik	35	1
12	Haklar ve Ödevler	-	-
13	Kahkaha ve Gözyaşları	8, 26	2
14	Doğa ve Kirlilik	-	-
15	Başarı ve Başarısızlık	10, 12, 15, 16, 18, 25, 35, 37	8
16	Söz ve Sessizlik	9, 28	2
17	Yaşam ve Ölüm	17, 38	2
18	İş ve Para	12	1
19	Savaş ve Barış	-	-
20	Anlaşmak ve Anlaşmamak	10, 30, 31, 36, 37, 39	6
21	Mutluluk ve Mutsuzluk	31	1
22	İnanmak ve Bilmek	27, 33, 36	3
23	Hatırlamak ve Unutmak	18, 19, 31, 36, 39	5
24	Özgür Olan ve Olmayan	29	1
25	Makineler ve İnsanlar	-	-

Adalet ve Haksızlık isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Yedi yaşındaki Karin okumaya bayılıyor; ama makyaj yapmak hiç ilgisini çekmiyor ve gazlı kalemle resim yapmayı da kuru boya kullanmaya tercih ediyor.” (Labbe, 2021a, s.11).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Adil, Aynı mı Demektir?” adlı metinde Karin kendisiyle ilgili bilince sahiptir ve hayatında da buna göre davranmaktadır. Eksik ve artı yönlerinin farkında olan Karin’in davranışı öz denetim değeri ile ilgilidir.

“Haksızlık öfke yaratır, buna hiç kuşku yok. Ancak, bu öfkeyle ne yapacağımız bize kalır. Her şeyi kırmak mı? Yıklamak mı? Ya da bu öfkeyi adaleti korumak için kullanmak mı?” (Labbe, 2021a, s.39).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Adil, Aynı mı Demektir?” adlı metinde “Öfke İçimizde” adlı metinde Bora bir haksızlığa uğramış ve bu haksızlık karşısında öfkesini kontrol etmiş ve daha da azimli davranışlar sergilemiştir. Bu yönüyle Bora’nın davranışı öz denetim değerinin önemini vurgulamaktadır.

Gerçekten ve Yalancıkdan isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Herkes kendi seçimini yapmalı, gerçeğe ne ölçüde yer vermek istediğini kararlaştırmalı.” (Labbe, 2022a, s.18).

Gerçekten ve Yalancıkdan kitabındaki “Yalancıkdan, Ama Üzmüyor” adlı metinde Zakari’nin babaannesi ile yaşamış olduğu ikilem vardır. Zakari davranışlarını kontrol edip ona uygun tercihi yapmıştır. Bu da Zakari’nin öz denetime sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu metinde öz denetim değerinin önemi vurgulanmıştır.

Güzellik ve Çirkinlik isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Ama kendimizi güzelleştirmekten söz ederiz. Bu, baştan bir şeye karar verdiğimiz anlamına gelir. Ayrıca, kendimize özen gösterdiğimizizi, çaba harcayacağımızı, etkin olduğumuzu da anlatır. Güzelliği aramak, güzelliği yaratmak, güzelliğe dikkat etmek; bir davranış, bir var oluş biçimidir.” (Labbe, 2020a, s.34).

Güzellik ve Çirkinlik kitabındaki “İstemeyi İstemek” adlı metinde kişinin kendi davranışlarının sorumluluğunu üstlenme üzerinden öz denetim değerine dikkat çekilmektedir.

“İnsanların ve dünyanın güzelliğine açık olmaya karar verebiliriz. Bu güzellikler bize istek verecektir – başkalarını istemek, sevmeyi istemek, yapmayı istemek, şarkı söylemeyi, gülmeyi, dans etmeyi, koşmayı, uçmayı istemek. En çok da istemeyi istemek” (Labbe, 2020a, s.37).

Güzellik ve Çirkinlik kitabındaki “İstemeyi İstemek” adlı metinde özgüvenli olmak ve kendinin farkında olmak kavramları üzerinden öz denetim değerinin önemi vurgulanmaktadır.

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Karateye gelince, Mert’in devam edeceğini biliyorum. Bu iyi, çünkü böylelikle yenilerin arasında tek başıma kalmam. Ayrıca karate öğretmenine de, eğer karateyi bırakmaktan pişman olursam, yıl ortasında geri dönüp dönemeyeceğimi soracağım.”
(Labbe, 2021b, s.6).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Bilmek Neye Yarar?” adlı metinde “bilme”nin karar verme sürecinde önemli bir rol oynadığı, kendini bilmenin kendini tanımanın her zaman daha doğru tercihlere yönelttiği ifade edilmiştir. Ali karateye yeni başlayacaktır. Fakat ileride bırakıp bırakmama konusunda kendisini sorgulamakta ve kendisini tanıdığı için ona göre hareket edeceğini de bilmektedir. Bu da kendisinin öz denetime özelliklerine sahip bir birey olduğunu göstermektedir.

“Bebek emeklemeyi öğrendiğinde, başkalarının yerini değiştirmesini beklemesine gerek kalmaz; artık daha özgürdür. Yürümeyi öğrendiğinde, çok daha iyi olur. Koşmayı öğrendiğinde daha da iyi: Başkalarından kurtulabilir!” (Labbe, 2021b, s.13).

Kişi kendi davranışlarını kontrol edebildikçe özgüveni de daha yükselmekte ve kendi davranışlarının sorumluluğunu da daha fazla almaktadır. Bu da kişinin öz denetim değerine sahip olduğunu göstermektedir. Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Bilmek... Özgür Olmak İçin” adlı metindeki bebek karakteri üzerinden öz denetim değerinin önemi vurgulanmıştır.

“Tenis raketini doğru tutabildiğimizde, topa vurmaya başarıp, onu filenin üstünden karşıya geçirebildiğimizde ve biriyle karşılıklı oynayabildiğimizde bu bize zevk verir. Bilmiyorduk, öğrendik ve artık biliyoruz” (Labbe, 2021b, s.16).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Keyif, Daha Fazla Keyif” adlı metinde kişinin öğrenme merakı, ihtiyacına göre hareket etmesi, öğrendiklerini hayata geçirebilmesi ve öz denetimli çalışıp başarıya ulaşması üzerinden öz denetim değerine dikkat çekilmiştir.

“‘Bilmiyorum’dan ‘Biliyorum’a geçmek bir zevktir. İyi ki de bu zevk var: zevk, çaba göstermemize, bilmeyi istememize, öğrenmemize yardımcı olur. Bir şey öğrenmek her zaman keyif verir. Ama, eğer bir şey öğrendiğimizde zevk almıyorsak, kendi kendimize

bunun normal olmadığını, hatta bir sorun olduğunu bile düşünebiliriz.” (Labbe, 2021b, s.17).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Keyif, Daha Fazla Keyif” adlı metinde öz denetime sahip bireyin başarıya ulaşması üzerinden öz denetim değeri vurgulanmıştır.

“Eğer dünya, Bay ve Bayan Çokbilmiş’lerle dolu olsaydı, insan ateşi bulamazdı. Herkes “Biliyoruz ki iki taşı birbirine sürtmek, taşları yıpratmaktan başka işe yaramaz.” derdi.

Her şeyi bildiğimizi düşünmek, hiçbir şey yaratmamanın en iyi yoludur.

Sorun da burada: bir saniye için bile olsa, yanılabileceğimizi, bilemeyebileceğimizi düşünememek. Bu, Ben-Bilmem’lere dönüşmemiz anlamına gelmiyor. Bu, kuşkuya yer bırakmanın çok önemli olduğu anlamına geliyor.” (Labbe, 2021b, s.25).

Kendinin farkında olmak, herhangi bir konuda yapıp yapmayacağı ile ilgili kendini bilmektir. Her şeyi bildiğini söylemek kendinin farkında olmadığı göstermektedir. Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Bay Çokbilmiş” adlı metinde kendinin bilincinde olan kişiler üzerinden öz denetim değerine dikkat çekilmiştir.

“Marten kuşkuya düşmekte haklı. Viktor sözlük kullanmayı gerçekten biliyor mu? “Domuz”, “somurtkan” ve “köpük” sözcüklerini numara yapmadan, yardım almadan, rahatça bulduğu doğru.

Ama Viktor’un bir yöntemi var: Sık sık ağabeyinin sözlükle çalışmasını izlediğinden, ‘domuz’un domino resminin hemen altında olduğunu, ‘somurtkan’ın kocaman bir balık resminin altına rastladığını ve ‘köpük’ün de köpek resimleri bulunan sayfadan hemen sonraki sayfanın başında yer aldığını fark etmişti. Yani, sözcükleri resimleri atlayarak buluyordu.” (Labbe, 2021b, s.35).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Dahilere Güvenmeyelim” adlı metinde Viktor okuma yazma bilmeyen 5 yaşında bir çocuktur. Fakat 7.sınıf konusu olan sözlükte kelimenin yerinin bulma etkinliğini yapabilmektedir. Bunu yaparken kendince farklı yöntemler bulmuş ve kendi öğrenmesinin farkında olarak davranışta bulunmuştur. Bu metinde Viktor’un kendi öğrenme yönteminin farkında olarak hareket etmesi üzerinden öz denetim değeri vurgulanmıştır.

“Ancak o zaman sözlükte sözcük aramayı ‘bildiğimizi’ söyleyebiliriz. Toplama işlemine kavradığımızda, en büyük sayılarla en karmaşık işlemler dâhil, her tür toplama işlemi yapabiliriz. Yalnızca 2 + 2’yi ya da 3 + 3’ü değil, toplamının nasıl yapıldığını ‘biliriz’.” (Labbe, 2021b, s.37).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Dahilere Güvenmeyelim” adlı metinde öz denetim değerinin önemi kendi öğrenme sisteminin farkında olunması üzerinden iletilmiştir.

Zaman Çok ve Zaman Yok isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Yaşadığımız, zamanın kendisi değildir. Yaşadığımız, geçen zamanı değerlendirme biçimimizdir.” (Labbe, 2021c, s.16).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “1 Saat Uzun Mudur, Kısa Mı?” adlı metinde bireyin öz düzenleme ve zaman yönetimi yaparak zamanın kıymetini bilmesi gerektiği anlatılmaktadır. Dolayısıyla bu metinde öz denetim değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Jale’nin zamanına bakalım: Jale, her sabah saat 8:30’da okula geliyor; öğle yemeğini okulda yiyor ve etütten sonra, akşam 18:00’de okuldan çıkıyor. Büyük annesinin ve dedesinin yanında geçirdiği çarşamba günleri hariç, yani pazartesi, salı, perşembe ve cumaları, sabah 8:30’dan akşam 18.00e kadar Jale’nin zamanında nasıl geçireceğini okul karar veriyor. Bugünlerde jale, yalnızca saat 18:00 ve 19:00 arasında zamanın nasıl değerlendirileceğini kendi belirleyebiliyor; Çünkü 19:00’dan sonra ödevleri, banyosu, akşam yemeye ve yatma saati geliyor. Sonuçta okul günlerinde, Jale günde yalnızca 1 saatini nasıl geçireceğini tek başına karar verebiliyor.” (Labbe, 2021c, s.17).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “Zamanı Nasıl Değerlendireceğimize Kim Karar Verir?” adlı metinde Jale’nin zaman yönetimi üzerinden öz denetim değerinin ele alındığı görülmüştür.

“Çiçek Hanım dükkânu kapattıktan sonra, ya arkadaşlarıyla buluşuyor, ya sinemaya gidiyor, ya da doğruca evine dönüyor... Gece 23.00’ten önce yatmaya özen gösteriyor; yoksa sabah kalkması çok zor oluyor.” (Labbe, 2021c, s.19).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “Aynı Şey Yetişkinler İçin De Geçerli Mi?” adlı metinde Çiçek Hanım’ın kendisi ile ilgili özelliklerin farkında olduğu buna uygun olarak hareket ettiği görülmüştür. Bu bağlamda metinde öz denetim değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Yapacak hiçbir şeyimiz olmayıp da sıkıldığımızda, zamanın farkına varırız. Çünkü böyle durumlarda zaman yavaş, çok yavaş geçer. Sıkılmak, zamanın içinde ne kadar boşluk olduğunu anlamamızı sağlar. Düşünceler de, ancak bu boşlukta hareket edecek yer bulur; biz, ancak bu boşlukta hayal kurabiliriz. Levent de bu boş zamanın içindeydi. Bu boş zamanda, uçtuğunu hayal edebildi. Babasıyla yapacaklarını tasarlayabilirdi, geleceği düşünüp, istek duyabildi. Aynı şeyi judo yaparken, matematik alıştırmaları çözerken ya da televizyon seyrederken asla düşünemezdi.” (Labbe, 2021c, s.23).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “Sıkılmak Önemlidir” adlı metinde Levent’in zaman yönetimini iyi kullandığı görülmüştür. Dolayısıyla metinde öz denetim değerinin ele alındığı anlaşılmıştır.

“Asla geçmişe dönemediğimizden, pişmanlıklarla, vicdan azaplarıyla yaşamaya devam ederiz. Bu, hareket etmemizi, istediğimiz yere gitmemizi engelleyen, çok ağır bir valizi yanımızda sürüklemek zorunda kalmak gibidir.

Zamana özen göstermek, valize çok ağır şeyler koymamıza engel olur. Bu önemlidir; çünkü o valizi yolun kenarına atıp, sonra da unutup gidemeyiz. O bizim geçmişimizdir. Bize hayatımız boyunca eşlik edecek olan geçmişimiz.” (Labbe, 2021c, s.34).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “Zamana Özen Göstermek” adlı metinde zamanın iyi yönetilmesi gerektiği, bu konuda bilinçli hareket edilmesinin öz denetim değeri ile vurgulanmıştır. Dolayısıyla metinde öz denetim değerine yer verildiği anlaşılmıştır.

“Geçmişini silmiş değil, ama yaptığı hırsızlığı telafi etti; artık içi rahat yaşayabilir. Elbette Lusi, şekerleri çaldı o anı hatırlamaktan hiçbir zaman hoşlanmayacaktır, ama pastaneciye borcunu ödemeye gitme cesaretini bulduğu anı çok seviyor. Seveceğimiz bir geçmiş kurmak kendi yararımızdır.” (Labbe, 2021c, s.35).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “Geçmişini Sevmek” adlı metinde Lusi’nin yapmış olduğu olumsuz davranışın farkına varıp gereği yaptığı görülmüştür. Lusi’nin

hatalarından ders çıkarması öz denetim değeri ile ilişkilendirilebilir. Bu yönüyle metinde öz denetim değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Gelecek de bir gün gelir. Geleceği kesindir. Gelecek yılbaşı, gelecek yaş günümüz, gelecek yaz tatili gibi. Bütün bunların zamanı bir gün gelecek.

Hediyeleri, arkadaşları, süslenecek çam ağacını, bir araya gelecek ailemizi şimdiden hayal edebiliriz. Kendimizi mutlu hissedeceğimizi, olacıklardan memnun kalacağımızı hayal eder, bu geleceği arzularız.” (Labbe, 2021c, s.36).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “Hayaller İçin Hazırlık Yapmak” adlı metinde öz denetim değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Şans ve Şanssızlık isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Ya tatil boyunca on gün durmadan yağan yağmura ne demeli? Şans mı, şanssızlık mı? ‘Fırsat bu fırsat, arkadaşımın gitar çalmayı öğrendik. Gitar çalmaya bayıldım, ders almaya devam ediyorum. O sonuçta şanslıydım: O kötü hava olmasaydı, gitarı sevdiğimi belki de asla keşfedemeyecektim.” (Labbe, 2021d, s.25).

Şans ve Şanssızlık kitabındaki “Pembe Renk, Siyah Renk” adlı metinde çocuğun şans eseri de olsa müzikle ilgili yeteneğini keşfettiği ve devamında yeteneğini geliştirmek için çabaladığı görülmüştür. Dolayısıyla bu metinde öz denetim değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Ahlaki Olan ve Olmayan isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Ahlaki bir karar, korkuyla ya da birinin buyruğuyla dayatılmaz. Ahlaki bir karar, kendi kendimize verdiğimiz bir ödevdir.” (Labbe, 2020b, s.9).

Ahlaki Olan ve Olmayan kitabındaki “Özgür Bir Karar” adlı metinde Lusin ablasına ihanet almama kararını kimsenin zoru ile değil kendi hür iradesi ile almıştır. Dolayısıyla burada öz denetim değerinin önemine dikkat çekilmiştir.

Olmak ve Sahip Olmak isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Vildan gerçekten umutsuzdu, gerçekten korkuyordu, kesinlikle rol yapmıyordu. Ama pofff! Umutsuzluk ve endişe bir arada bir anda uçup gidiverdi. İnanılmaz! Üzgün, neşeli, sakın, sinirli, hayal kırıklığına uğramış ya da endişeli olduğumuzda, kendimizi

anlatmak için “olmak” fiilini kullanırız ve görünen o ki, bütün bu duyguları kendimizden ayırabiliriz de.

Sonuçta, olduğumuz şey her neyse, aslında ona sahip olduğumuzu da söylemeliyiz. Başka bir deyişle, “olmak” kavramı, “sahip olma”yı da içinde bolca barındırır.” (Labbe, 2021f, s.8).

Olmak ve Sahip Olmak kitabındaki “Ben mi, Benim mi?” adlı metinde Vildan matematik dersinden düşük not aldığı için oldukça üzgün ve bir o kadar da mahcuptu. Üzüntüsünü yaşarken uzun zamandır görmediği arkadaşını karşısında görünce bir anda mutlu oldu. Bu metinde duygularını ve davranışlarını kontrol etme üzerinden öz denetim değerine dikkat çekilmiştir.

“O bisiklet Nilsu’ya karakterini, zevklerini, isteklerini, hayallerini, projelerini – kısacası kendi var olma biçimini keşfetmesinde yardımcı oldu.” (Labbe, 2021f, s.15).

Olmak ve Sahip Olmak kitabındaki “Nilsu’nun Bisikleti” adlı metinde Nilsu’nun bisiklet sürmeyi öğrenme macerası anlatılmıştır. Nilsu bisiklet sürmeyi öğrendikçe hem kendisi hem de çevresi ile ilgili daha fazla şey keşfetme imkânı bulmuştur. Bu bağlamda metinde öz denetim değerinin önemine vurgu yapılmıştır.

“Bir gitar ya da bir daha, bir olta, dedenin hediyesi bir resim defteri, yaş gününde gelen bir basket topu, bir arkadaştan ödünç alınmış bir alet çantası, bir kitap, bir uçak maketi, bir fotoğraf makinesi... Sahip olduğumuz her şey, sahip olmayı seçtiğimiz her şey, kendimizi keşfetmemize yardım eder.

Olmak ve sahip olmak, birbirinin karşıtı değildir: Sahip olduğumuz şey, kim olduğumuzu ve kim olmak istediğimizi keşfetmemize yardım eder.” (Labbe, 2021f, s.16).

Olmak ve Sahip Olmak kitabındaki “Nilsu’nun Bisikleti” adlı metinde kişinin kendini keşfetme çabası öz denetim değeri ile vurgulanmıştır.

“Hep aynı hikâye. Yine de biraz çaba harcayabilirdin, her seferinde öfkelenmektense bir kere de kendine hâkim olmayı deneyebilirdin.” (Labbe, 2021f, s.18).

Olmak ve Sahip Olmak kitabındaki “Çemberler” adlı metinde babası çok fazla bağırıp gerginlik çıkardığı için Raşel bu durumdan oldukça rahatsız olmaktadır ve babasına söylemiş olduğu sözler öz denetim değerinin önemini vurgulamaktadır.

“Artık trene binmek için 1 saat önceden gara gitmiyorum, televizyon karşısında cipsi yemeyi bıraktım, sigarayı bıraktım, kendimi hep ilk sıraya koymayı bıraktım, uyanınca aksi olmayı bıraktım, mendillerimi ütümeyi bıraktım, Şapka takmayı bıraktım, turnaklarımı yemeyi bıraktım...”

Alışkanlıklarımızı kaybedebilir, onlardan vazgeçebilir, onları bırakabiliriz. Yani, olduğumuz kişiyi değiştirebilir, olmak istediğimiz kişiyi yaratabiliriz.” (Labbe, 2021f, s.22).

İnsan öğrenmeyi süreç içerisinde gerçekleştirir ve bu süreçte bazı hatalar yapabilir. Önemli olan yapmış olduğu hatalardan ders çıkarmak ve en makul seviyede tam öğrenmeyi sağlamaktır. Ayrıca insanın öğrendiği şeyler olumlu olduğu gibi bazı birtakım olumsuz davranışları da öğrenebilmektedir. Kendinin farkında olan birey bu olumsuz öğrenmeleri zamanla ortadan kaldırmaya çaba gösterir. Olmak ve Sahip Olmak kitabındaki “Düşmeden Pedal Çevirmek” adlı metinde kişinin öz eleştiri yapıp bazı davranışlarını değiştirdiği görülmüştür. Bu metinde öz denetim değerine dikkat çekilmiştir.

“İşte o zaman, kendimizi inceleyebildiğimiz için, karar verip seçim de yapabiliriz: Bugün ne olduğumuzu kabul edip hiçbir şey değiştirmemek; olduğumuz şeyin bir kısmından vazgeçip değişmeye karar vermek; olduğumuz şeyde kendimizi hiç göremeyip her şeyi değiştirmek istemek... Bilinç yani kendi dışımıza doğru attığımız o küçük adım, her şeyi değiştirir: Bir daha asla, olduğumuz şeyin içinde sıkışıp kalmayız.” (Labbe, 2021f, s.30).

Olmak ve Sahip Olmak kitabındaki “Her Şeyi Değiştiren Küçük Bir Adım” adlı metinde kişinin kendini dış gözle bakıp değerlendirmesi üzerinden öz denetim değerine vurgu yapıldığı anlaşılmıştır.

“Hayat bir tiyatro sahnesi değildir. Sabit roller insanlara paylaştırılmamıştır. Her insan, bugün, yarın ve hayatı boyunca kendini keşfetmelidir. Asla, tamamen bugün olduğumuz şey olarak kalmayız; her zaman bir seçeneğimiz, kendimizi yeniden inşa etme olanağımız vardır. Sahip olmak istediğimiz var oluş biçimini seçebiliriz.” (Labbe, 2021f, s.40).

İnsanların zevkleri, huyları, tutumları, hayat görüşleri, davranışları zamanla değişebilmektedir. Kişi kendini keşfettikçe bu değişim biraz daha hızlanmaktadır. Olmak ve Sahip Olmak kitabındaki “Özgür” adlı metinde kişinin öz değerlendirme

yaparak hayata bakış açısının değişebileceği öz denetim değeri üzerinden vurgulanmıştır.

Liderler ve Diğerleri isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Madem yönetmeyi seviyoruz, neden işe kendimizi yönetmekle, içimizde kayla sık duran ve bizi kendi taraflarına çekmeye çalışan bütün o şeflere söz geçirmekle başlamayalım? Eğer yönetmeyi seviyorsak, eğer şef olmak istiyorsak, her zaman yönetebileceğimiz biri vardır: Kendimiz.” (Labbe, 2021g, s.38).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “Kendi Kendimin Efendisi” adlı metinde Hektor, Vera, Kerem, Selin ve Benjamin kendileri ile ilgili karar alırken bazen nefesine yenik düştüklerinden, bazen üşengeçlikten ve bazen gösteriş merakından doğru olmayan kararlar almışlardır. Karar alırken dışsal faktörlerin daha etkili olduğu görülmüştür. Bundan dolayı kişilerin karar alma sürecinde öncelikle içsel denetime sahip olmaları gerektiği öz denetim değeri vurgulanarak işlenmiştir.

Şiddet ve Şiddetsizlik isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“‘Ekmek var mı?’

‘Hayır, bitti.’

‘Ne? Ekmek almayı unuttun mu?’

Murat, Şenay’ın sesindeki saldırgan tonu fark ediyor. ‘Eyyvah!’ diyor kendi kendine.

‘Şenay kavga arıyor, çatışmayı engellemem gerek.’

‘Evet, özür dilerim, hemen gidip alayım.’

Murat kendini kaptırmıyor, çatışmayı net bir şekilde reddediyor. Öncelikle, kavganın yaklaştığını hissettiğinden, sonra da öfkelenmeme gücüne sahip olduğundan başarılı oluyor.” (Labbe, 2022b, s.35).

Şiddet ve Şiddetsizlik kitabındaki “Çatışmasavar Murat” adlı metinde Murat, Şenay’ın kavga etme çabasına karşılık öz denetimli bir şekilde davranıp sakın kalmayı başarmaktadır. Bu yönüyle metinde öz denetim değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Kahkaha ve Gözyaşları isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Kendi kendimize, ‘Ağlamak istemiyorum, ağlamamalıyım, gerçekten de hiç sırası değil.’ ya da ‘Gülmeyeceğim, gülmek istemiyorum, kendimi tutmalıyım.’ deriz.” (Labbe, 2021i, s.8).

Kahkaha ve Gözyaşları kitabındaki “Kararı Beden Verir” metninde farkındalık üzerinden öz denetim değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Kendisiyle dalga geçebiliyor, çünkü kendini at gözlükleriyle bakmıyor: bir adım geriye çekilip abartularını, zaafalarını, kimi zaman tuhaf olabilen karakterini görmeyi başarıyor.

Kendimize gülmek, kendimizi kusursuz bulmadığımızı, herkesin üzerinde, üstün bir tanrı yerine koymadığımızı kanıtlar. Sonuçta, kendimize gülmek, mizah duygusuna sahip olmaktır ve çok sağlıklı olduğumuzun bir göstergesidir. Kendimizi çok ciddiye almadığımızın, kendimizle barışık olduğumuzun, kendimizi iyi hissettiğimiz de işaretidir.” (Labbe, 2021i, s.26).

Kahkaha ve Gözyaşları kitabındaki “Bayan Uf, Bayan Felaket” adlı metinde İrem kendisi ile barışık olan hatalı yönlerini bilen, kendisi ile mizah yapabilen kısacası kendini tanıyan bir bireydir. Bu metinde İrem’in öz denetim değerine sahip olduğu anlaşılmıştır.

Başarı ve Başarısızlık isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Çocuk ileriye baktığında, az sonra ulaşacağı başarıyı görüyor; kendine güveniyor. Başarılı olmak için, başkalarının da buna inanmasına gereksinim duymaz.” (Labbe, 2021k, s.10).

Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “Öüne Baksana!” adlı metinde çocuğun kendine olan inancı ve özgüveni üzerinden öz denetim değerine değinildiği görülmüştür.

“Her adımda yeni bir şey öğreniyor; şu ya da bu tarafa doğru biraz daha eğilmesi, kollarını yana açması ya da başını azıcık daha yukarıya kaldırması gerektiğini hissediyor...”

Dilara başarının nasıl inşa edildiğini öğreniyor. Onu izlerken biz de başarıya giden yolun irili ufaklı bir sürü başarısızlıklarla dolu olduğunu fark ediyoruz!” (Labbe, 2021k, s.12).

Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “Aferin Dilara” adlı metinde Dilara’nın emekleme, adım atma, yürüme sürecindeki gayreti anlatılmıştır. Dilara bu öğrenme sürecinde hatalar ve yanlışlar yapsa da yılmadan öğrenme çabasını sürdürmüş ve başarıya ulaşmıştır. Bu metinde Dilara’nın gayret ve başarısı üzerinden öz denetim değerine dikkat çekildiği görülmüştür.

“Davetiyeleri dağıtmakta çok geç kaldık. Başka planları olanlar programlarını değiştirmeye zaman bulamadılar. Hem herkes, yiyecek mi, içecek mi getirmesi gerektiğini önceden bilmeliydi. Gelecek sefere salonu da süsleyelim – koca koca beyaz duvarlar ortamı berbat ediyor, insan kendini hastanedeymiş gibi hissediyor. Salona bir perde ile bölmek de daha sıcak bir hava yaratabilir.” (Labbe, 2021k, s.15).

Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “Suna Her Şeyden Vazgeçiyor, Kaan Çözüm Arıyor, Cem Unutuyor” adlı metinde Suna, Cem ve Kaan bir parti vermek için hazırlık yapmakta ve görev dağılımlarını yapmalarına rağmen harekete geçmekte geç kalmaktadırlar. Partiye çok kısa bir süre kalmasına rağmen davetiyeyi dağıtmakta gecikmişlerdir. Bu metinde öz denetim değerine sahip olunmadığından başlarına neler geldiği işlenmiş; olumsuz değer üzerinden öz denetim değerinin önemi işlenmiştir.

“Cem olanlar üzerine kafa yormak istemiyor. Çoğu zaman sorunları irdelemekten kaçınırsınız; bazen yorganın altına saklanıp her şeyi unutmayı yeğleriz. Kimi zaman bu, insana iyi de gelir!”

Ama karşılaştığımız her başarısızlıkta kendi kendimize soru sormaktan kaçarsak, her seferinde sorunları görmeyi reddedersek, şansımızı yaratmak için doğru hamleleri yapamayabiliriz. O zaman da, bütün hayatımızı başarısızlıklara toslayarak geçiririz.” (Labbe, 2021k, s.16).

Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “Suna Her Şeyden Vazgeçiyor, Kaan Çözüm Arıyor, Cem Unutuyor” adlı metinde öz denetime sahip olmayan bireylerin hayatta karşılaşılabileceği sorunlar ifade edilerek öz denetim değerinin önemine dikkat çekildiği anlaşılmıştır.

“Bir projeye başlamadan önce, genellikle olabilecek en kötü şeyleri düşünürüz. Ve çoğu kez gerçekte olup biten, önceden kafamızda kurduğumuzdan çok farklıdır. Daha da ilginç, kendimizle ilgili bir şeyler öğreniriz ve başarısızlıkları uğrasak bile, yeniden başlayabileceğimizi, başka yollardan, başka şeyler yapabileceğimizi fark ederiz. Başarıyı tadabilmek için; başarısızlıklara katlanabilmek, başarısızlığın yenilmez olmadığını anlamak gerekir.” (Labbe, 2021k, s.18).

Bir şeyi öğrendiğimizde ya da bir şeyleri başarmaya çalıştığımızda önümüzde bazı engellerin olabileceğinin, bu süreçte hatalar yapabileceğimizin; yani “hata”ların öğrenmenin bir parçası olduğunu unutmamamız gerekmektedir. Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “Başarısızlık Korkusu, Başarısızlığın Kendinden De Beter” adlı metinde bu hususa öz denetim değerinin önemi üzerinden değinilmiş olduğu görülmüştür.

“Eğer dünya, Bay ve Bayan Çokbilmiş’lerle dolu olsaydı, insan ateşi bulamazdı. Herkes ‘Biliyoruz ki iki taşı birbirine sürtmek, taşları yıpratmaktan başka işe yaramaz.’ derdi.

Her şeyi bildiğimizi düşünmek, hiçbir şey yaratmamanın en iyi yoludur.

Sorun da burada: bir saniye için bile olsa, yanılabilceğimizi, bilemeyebileceğimizi düşünememek. Bu, Ben-Bilmem’lere dönüşmemiz anlamına gelmiyor. Bu, kuşkuyla yer bırakmanın çok önemli olduğu anlamına geliyor.” (Labbe, 2021k, s.25).

Bazı insanlar her şeyi bildiğini iddia etmekte ve bu yüzden kendilerini hiçbir konuda eksik görmemektedirler. Fakat gerçek hayatta böyle bir insana denk gelmek mümkün değildir. O yüzden öz değerlendirme yapıp eksik olan yanlarımızı tamamlamaya gayret göstermek olumlu bir adımdır. Dolayısıyla Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “Ben, Bana Karşı” adlı metinde de öz denetim değerinin önemine dikkat çekildiği görülmüştür.

“Başarı ve başarısızlıklarla, ancak projelere istekle sarıldığımızda, içimiz içimize sığmadığında, harekete geçtiğimizde, deneyler yapma isteği duyduğumuzda karşılaşırız.” (Labbe, 2021k, s.35).

Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “İştah Öyküleri” adlı metinde kişinin kendini motive etmesinin önemi vurgulanarak öz denetim değerinin işlendiği görülmüştür.

“Başarının verdiği keyfi anlamak zor değil; saatlerce bunu tarif etmeye gerek yok. Ama başarısızlıktan da, yararlı sonuçlar çıkarabiliriz: Çözümler üretmek, yaratmak ne istediğimizi, neyi sevdiğimizi, yapmayı ya da yapmamayı kabullenemeyeceğimiz şeyleri bulmak... Yâni kendimizi keşfetmek.” (Labbe, 2021k, s.37).

Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “İştah Öyküleri” adlı metinde bireyin kendisini keşfetmesinin önemi üzerinden öz denetim değerinin vurgulandığı anlaşılmıştır.

Söz ve Sessizlik isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Adam planlar kuruyor: 'Hayvan kokusu olmamasına aldanmamalıyım; Bu, rüzgârın yönüne bağlı. Su birikintisine yalnız gidersem çok büyük risk alırım. Eğer köye gidecek olursam da, oraya varamadan susuzluktan ölebilirim. Yol arkadaşlarımı beklemek daha akıllıca olur; onlar beni korur...’” (Labbe, 2021l, s.9).

Söz ve Sessizlik kitabındaki “İnsan ve Antilop” adlı metinde adamın durum değerlendirmesi yapıp anlık kararlar vermeden kendini riskli ortama sokmamaya özen göstermesi öz denetim değerinin önemini göstermektedir.

“Sorunlarımı anlatmaya başladığımdan beri kendimi daha iyi hissediyorum; inanılmaz bir şey bu.” (Labbe, 2021l, s.28).

Söz ve Sessizlik kitabındaki “Konuşmak İyileştirir” adlı metinde Sonya içine kapanık, derdini, sıkıntısını paylaşmayan, her zaman içine atan ketum bir kızdır. Fakat öz eleştiri yapıp bu durumdan kurtulmak için neler yapabileceğini düşünmüş ve bu sıkıntılarından kurtulacak önlemler almıştır. Bu metinde Sonya’nın öz denetim değerine sahip olduğu anlaşılmıştır.

Yaşam ve Ölüm isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“İnsan hayatı hayvanlarınkine benzemez, çünkü insanoğlu kendi hayatını kendisi yönlendirir, karar veren kendisidir. İsteddiği yolu seçmekte özgürdür. Her insanın hayatı farklıdır, herkes kendi yolunu seçer. Böylece insanoğlu yaşamı boyunca, yavaş yavaş kendisi için 'kişilik' denen şeyi oluşturur.” (Labbe, 2020c, s.17).

Yaşam ve Ölüm kitabındaki “İnsan Kendi Hayatını Yönlendirir” adlı metinde insan ve hayvanların iradeleri kıyaslanmış ve insanın düşünen bir varlık olduğu ifade edilmiştir. İnsanlar kendi düşünce, duygu, tutum ve davranışlarına göre kişiliklerini oluşturur. Bu manada bu metinde öz denetim değerinin işlendiği görülmüştür.

“Hayallerine ve amaçlarına ulaşma isteği duymak için insanın, yaşamın sonsuza kadar sürmeyeceğini hatırlaması gerekir. Yoksa niye kendimizi yoralım, neden çaba harcayalım ki?”

Sonuç olarak, Yaşamın bir gün bitecek olması bizi, onu doğru yönlendirmek ve başarılı olmak için çaba göstermeye yeter.

O halde gerçek soru, 'Neden ölürüz?' değil, 'Nasıl yaşamalıyız?' sorusudur.” (Labbe, 2020c, s.38).

Yaşam ve Ölüm kitabındaki “Ölüm, Çaba Göstermemizi Sağlar” adlı metinde insanın kendi hayatını şekillendirmesi gerektiği üzerinden öz denetim değerine dikkat çekildiği görülmüştür.

İş ve Para isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bayan Guden, işinde aklını çalıştırıyor. Çözümler arıyor insanla tanışıyor, yeni iş ilanları yaratıyor. Kendinden memnun. Zor olsa da, işi onun içindeki bir şeylerin büyümesini sağladı. Sanki içinde bir tomurcuk – bir fikir, zekâ, keşfetme arzusu, güzellik arayışı ve başkalarıyla tanışma isteği tomurcuğu – işi sayesinde çiçek açmış gibi.” (Labbe, 2021m, s.12).

İş ve Para kitabındaki “Zor... Ama Mutlu Edebiliyor!” adlı metinde Bayan Guden koyun yetiştirmekte ve koyunyünlerinden paltolar yapmaktadır. Ayrıca her yıl iki koyun alıp et, süt, yumurta ile takas yapmaktadır. Yani Bayan Guden hem üretim yapıyor hem de insanları mutlu ediyor. Kendini geliştirmek adına büyük gayret gösteriyor. Bu yönüyle Bayan Guden’in öz denetim değerine sahip bir birey olduğu işlenmiştir.

Anlaşmak ve Anlaşmamak isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“İnsanı, nedenler aramaya iter. Araştırır, soruşturur, kendimize sorular sorarız. Böyle böyle bir anlaşmazlıktan diğerine, yeni bakış açıları, fikirler, düşünceler, görüşler oluşur, şekillenir, yıkılır ve yeniden yükselir.” (Labbe, 2021n, s.10).

Anlaşmak ve Anlaşmamak kitabındaki “Kafa Yor Fatma, Kafa Yor!” adlı metinde öğretmen, Fatma’ya sorular soruyor ve Fatma bilgisi dâhilinde cevap veriyor. Fatma bazı soruları cevaplandırmada zorluk çekiyor. Zorlandığı konularda da yılmadan

sorgulayıp araştırmalar yapıyor ve kendini geliştirmeye alışıyor. Bu metinde Fatma'nın davranışları yoluyla öz denetim değerine dikkat çekildiği görülmüştür.

“Hiç anlamıyorum, bana hep ölüm cezasına desteklediğini söylerdin!” ‘Evet, ama artık bundan emin değilim. Victor Hugo'nun (Viktor Hgo) Bir İdam Mahkmunun Son Günü kitabımı okudum ve açıkçası, artık fikrimden emin değilim.’ Oya kendini sorguluyor, fikrinden kuşku duyuyor. Fransız yazar Victor Hugo'nun kitabında, ölüm cezasına karşı savunulan görüşler okudu; bunlar, daha önce hiç düşünmediği fikirlerdi.

‘Demek, fikrini değiştirdin! Oysa, çocuklarına hep sanatlık gerçek bir meslek değildir, derdin.’ ‘Evet doğru, ama sanırım hata yaptım. Bir oyuncuyla ve bir kuklacı ile tanıştım, bana mesleklerini anlattılar, bu da beni gerçekten düşündürdü.’ Mete kendini sorguluyor, yanılıp yanılmadığını düşünüyor, fikirlerini yeniden değerlendiriyor.” (Labbe, 2021n, s.30).

Anlaşmak ve Anlaşmamak kitabındaki “Fikrini Değiştirdin Mi?” adlı metinde Mete önceden edinmiş olduğu bilgiler üstüne yeni bilgiler edinmiş ve düşüncelerini yeniden gözden geçirmiştir. Bu yönüyle Mete'nin bu tutumu öz denetim değeri ile ilişkilidir denilebilir.

“Oya da, Mete de önemli bir özelliğe sahip: Kendilerininkinden daha güçlü bir mantıkla, daha ikna edici tezlerle karşılaştıklarını kabul edebiliyorlar. Düşüncelerini gözden geçirme, kendi fikirlerine hayır diyebilme cesaretine sahipler: Yani, düşüncelerini oluşturabilme cesaretine...” (Labbe, 2021n, s.31).

Anlaşmak ve Anlaşmamak kitabındaki “Fikrini Değiştirdin Mi?” adlı metinde Mete ve Oya'nın kendini geliştirmeye yönelik davranışları öz denetim değeri ile ilişkilidir denilebilir.

“3 saatin sonunda, Hakan nükleer denemelerden yana ve bunlara karşı inanılmaz sayıda görüş okumuş durumda. Hkmetin sitesini de ziyaret etti, projelerini iyice anladı. Arkadaşına telefon ediyor. ‘Zamanın var mı? Nükleer denemelerle ilgili sana epey bir şey anlatabilirim.’ Hakan, ertesini gün zgrlk Meydanı'nda arkadaş grubuna katılıyor. Nükleer denemelerin bir felaket olduğuna ve onları engellemek için kesinlikle her şeyin yapılması gerektiğine emin artık.” (Labbe, 2021n, s.36).

Anlaşmak ve Anlaşmamak kitabındaki “Herkes Yürüyüşe” adlı metinde nükleer denemelere karşı bir grup protesto yürüyüşü yapmaktadır. Bu protestoya destek verenlerin, neden destek verdikleri sorulduğunda bu konuda çok fazla bilgiye sahip olmadıkları, sürü psikolojisine kapılıp bilinçsizce bu eylemde yer aldıkları görülmektedir. Bu durumu yaşayan Hakan kendini bilinçlendirmek için çeşitli çalışmalar yapmakta ve kendini geliştirmektedir. Hakan’ın bu davranışı ile öz denetim değerinin vurgulandığı söylenebilir.

“Hakan, ne her söyleneni anlamadan tekrar eden bir papağan, ne de nereye gittiğini bilmeden sürüyü takip eden bir koyun. O, kendisi; o, Hakan. Başkalarının fikirlerini kendine ait düşüncelere dönüştürerek kendini inşa eden, düşüncesini inşa eden bir insan.” (Labbe, 2021n, s.37).

Anlaşmak ve Anlaşmamak kitabındaki “Herkes Yürüyüşe” adlı metinde öz değerlendirme yapan ve kendini geliştirmeye çalışan Hakan’ın tutum ve davranışları yolu ile öz denetim değerinin öneminin işlendiği söylenebilir.

“Lale çok zor bir şeyin arayışında: Kendisi ile uzlaşma arıyor. Gerçekten ne düşündüğünüzü bilmek. Gerçekten ne istediğimizi bilmek. Kendimize ait fikirler oluşturmak. Kendimize ait bakış açıları aramak. Kendimize ait fikirler bulmak. Ne büyük iş! Kendi kendimizle anlaşmak; işte, bütün hayatı kapsayan bir program.” (Labbe, 2021n, s.39).

Anlaşmak ve Anlaşmamak kitabındaki “Evet Mi, Hayır Mı?” adlı metinde Lale hayata dair genel bir görüş edinebilmek adına bakış açısını geliştirmek adına çalışmalar yapmıştır. Bu yönüyle Lale’nin davranışı ile öz denetim değerine dikkat çekildiği söylenebilir.

Mutluluk ve Mutsuzluk isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Oysa mutluluk, şans meselesi değildir. Bazı şeyler bize bağlıdır, bazıları değildir. Mutluluğumuzun bizim elimizde olan şeylere bağlı olması en iyisidir. En azından, çabalayıp mutlu olmak için elimizden geleni yapabiliriz. Yoksa ömrümüz beklemekle, sızlanmakla, yeri göğü suçlamakla geçer!” (Labbe, 2021o, s.31).

Mutluluk ve Mutsuzluk kitabındaki “Elimizde Değil” adlı metinde hayatı şekillendirmek için insanlara düşen sorumluluk üzerinden öz denetim değerinin önemi vurgulanmıştır.

İnanmak ve Bilmek isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“İnanılmaz bir şey! Okula yeni gelen çocuk, bir hafta boyunca herkesin futbol oynayışını izledim, sonra da bir anda, “En iyi kaleci benim, biliyorum.” dedi. “Öyle mi? E madem biliyorsun, o halde kanıtla bakalım. “Tamam.” diye yanıtladı yeni çocuk. Herkes anlaştı: Okuldaki 23 futbolcunun her biri, altı kaleciyle karşı üçer kez şut çekecek. Murat, bu durumda altı kalecinin her birine karşı 69 şut atılacağını hesaplıyor; yani toplamda 414 vuruş yapılmış olacak. Emma, kalecilerle oyuncuların adlarının ve skoru not etmek için kutucukların yer aldığı bir tablo hazırlıyor. İki hafta sonra sonuçlar ortada: yeni çocuk 64 top kurtarmış; Demir 59, Murat 44, Hande 35, Can 27, Levent de 21 şut. Kuşku yok: Yeni gelen çocuk okuldaki en iyi kaleci.” (Labbe, 2022c, s.27).

İnanmak ve Bilmek kitabındaki “Okuldaki En İyi Kaleci, Benim” adlı metinde okula yeni gelen çocuğun kalecilik konusunda kendi yeteneklerinin farkında olması ve bunu özgüvenli bir şekilde ortaya koyması açısından öz denetim değerinin önemi vurgulanmıştır.

“Pelin haklı, bütün bunlar olabilir: Duyularımız konusunda yalan söyleyebiliriz, kendimizi kandırabiliriz, ne hissettiğimizi tam olarak bilemeyebiliriz...” (Labbe, 2022c, s.33).

İnanmak ve Bilmek kitabındaki “İnanmak Ya Da İnanmamak” adlı metinde Pelin’in bazı duygular hakkında belirsizliğinin farkında olması yoluyla öz denetim değerine dikkat çekildiği görülmüştür.

“Kendine inanmak, kendine güvenmektir. Eğer Canan kendine inanırsa, atlayacak. Ne mutlu ki, inanabiliriz! Ne mutlu ki, tam olarak nelerin bizi beklediğini bilmeden harekete geçebiliriz! Denemek, bir işe girişmek, yeni projelere atılmak için, inanabiliriz...” (Labbe, 2022c, s.36).

İnanmak ve Bilmek kitabındaki “İnanmak Ya Da İnanmamak” adlı metinde Canan’ın özgüvenli davranışları yolu ile öz denetim değerinin önemi vurgulanmıştır.

Hatırlamak ve Unutmak isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Herkes belleğinin daha iyi çalışmasını sağlamak için kendince ona yardım eder: Notlar yazarız, metinleri paragraflara böleriz, bölümler ve alt bölümler olun bir plan yaparız, altlarını çizeriz (başlıkların altını kırmızıyla, altbaşlıkların altını yeşille), her şeyin nasıl birbirine bağlandığını anlamaya çalışırız.” (Labbe, 2021p, s.18).

Hatırlamak ve Unutmak kitabındaki “Ama O Halde Veyanenede Ve Oysa Çünkü Nerede?” adlı metinde kişinin kendi çalışma sistemini kendisinin oluşturması için yaptığı plan üzerinden öz denetim değerinin önemi vurgulanmıştır.

“Bir binanın numarasını, bir dil bilgisi kuralını, bir tarihi ya da bir sözcüğünün yazılışını unutmamak için oyunlar ve numaralar uydururuz... Oysa, çünkü, ama, veya, ne... ne de, o halde, ve... bağlaçları bir anda hatırlamak zordur. Ama onları bir tümce de kullanırsak, belleğiniz anımsamakta güçlük çekmez: Ama o halde veyanenede ve Oysaçünkü nerede?” (Labbe, 2021p, s.19).

Hatırlamak ve Unutmak kitabındaki “Ama O Halde Veyanenede ve Oysa Çünkü Nerede?” adlı metinde kişinin kendi öğrenme sistemini kendi anlayış ve algıları ile oluşturduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde öz denetim değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Arda, hayatının her anında, anularının onun için ne anlama geldiğine karar verebilir. Geçmişin ne anlama geldiği – geçmişin anlamı – sonsuza dek sabit değildir. Her gün, geçmişimizin bize ifade ettiği şeyi değiştirebiliriz; her gün geçmişimizin anlamını yeniden inşa edebiliriz.” (Labbe, 2021p, s.31).

Hatırlamak ve Unutmak kitabındaki “Geçmişini İnşa Etmek” adlı metinde Arda geçmişten dersler çıkararak hayatını daha da anlamlandırmaya çalışmaktadır. Bu yönüyle öz denetim değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Toplama kamplarına, soykırımları, sürgünleri, köle ticaretini, savaşları, katliamları, insanlığa karşı işlenmiş tüm suçları hatırladığımızda... İnsanların neler yapabileceğini hatırlarız.

Bunları ne ağlayıp sızlamak ne de kendimizden nefret etmek için anımsarız. Anlamaya çalışmak, aynı hataları tekrarlamamaya gayret etmek için hatırlarız. Belleğin, tetikte kalmamıza yardımcı olmasını isteriz; belleğin korkunç olaylardan kaçınmamıza yardım etmesini dileriz.” (Labbe, 2021p, s.36).

Hatırlamak ve Unutmak kitabındaki “Hatırlamak” adlı metinde geçmişteki hataların tekrarlanması adına çıkarılan dersler yoluyla öz denetim değerine vurgu yapılmıştır.

“Mutluluk anlarını incelikle toplamak... Arkadaşlık ve aşk hikâyelerini özenle besleyip büyütmek... Dünyanın belleğinde ışıklar bulmak... Kendimize güzel anılar inşa etmek... Hepsi de, belleğimizi bir mutluluk deposuna çevirmek içindir.” (Labbe, 2021p, s.39).

Hatırlamak ve Unutmak kitabındaki “Mutluluk Deposu” adlı metindeki öz denetim değeri kişinin kendisini mutlu edebilmesi için yapmış olduğu faaliyetler üzerinden iletilmiştir.

Özgür Olan ve Olmayan isimli kitapta öz denetim değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bir aklımız, düşüncelerimiz, duygularımız, hassasiyetlerimiz, zekâmız var; kararlar verebilir, seçebilir, harekete geçebiliriz – bir kişiliğimiz var. Ve onu oluşturabilmek için de, alabildiğine özgür olmaya ihtiyacımız var. Kendi kendimizi ancak bu özgürlüğün içinde, yaptığımız seçimlerle yaratabiliriz.

Özgürlüğü kısıtlamak, işte bu yüzden kabul edilemez: özgürlüğünü kısıtlayarak, içimizdeki insanı da kısıtlamış oluruz.” (Labbe, 2022d, s.29).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Bu Kabul Edilemez” adlı metinde insanın kendini geliştirmeye açık olması ve buna yönelik davranıp kişiliğini oluşturması öz denetim değeri ile ilişkilendirilmiştir.

4.5. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Sabır Değeri ile İlgili Bulgular

Adalet ve Haksızlık, Gerçekten ve Yalancıkdan, Güzellik ve Çirkinlik, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Savaş ve Barış, İş ve Para, Özgür Olan ve Olmayan, Doğa ve Kirlilik, Mutluluk ve Mutsuzluk, Liderler ve Diğerleri, Başarı ve Başarısızlık, Haklar ve Ödevler, Ben ve Başkaları, Yaşam ve Ölüm, Zaman Çok ve Zaman Yok, Söz ve Sessizlik, Şiddet ve Şiddetsizlik, İnanmak ve Bilmek, Ahlaki Olan ve Olmayan, Olmak ve Sahip Olmak, Makineler ve İnsanlar, Hatırlamak ve Unutmak, Anlaşmak ve Anlaşmamak, Şans ve Şanssızlık ve Kahkaha ve Gözyaşları isimli çocuk kitaplarında sabır değeri 13 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 10. *Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Sabır Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı*

Kitap No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Adalet ve Haksızlık	38	1
2	Gerçekten ve Yalancıkıtan	-	-
3	Güzellik ve Çirkinlik	-	-
4	Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz	22, 29	2
5	Zaman Çok ve Zaman Yok	-	-
6	Şans ve Şanssızlık	28	1
7	Ahlaki Olan ve Olmayan	-	-
8	Ben ve Başkaları	-	-
9	Olmak ve Sahip Olmak	15, 20	2
10	Liderler ve Diğerleri	-	-
11	Şiddet ve Şiddetsizlik	29, 31	2
12	Haklar ve Ödevler	-	-
13	Kahkaha ve Gözyaşları	-	-
14	Doğa ve Kirlilik	-	-
15	Başarı ve Başarısızlık	10, 11, 22, 29	4
16	Söz ve Sessizlik	13	1
17	Yaşam ve Ölüm	-	-
18	İş ve Para	-	-
19	Savaş ve Barış	-	-
20	Anlaşmak ve Anlaşmamak	-	-
21	Mutluluk ve Mutsuzluk	-	-
22	İnanmak ve Bilmek	-	-
23	Hatırlamak ve Unutmak	-	-
24	Özgür Olan ve Olmayan	-	-
25	Makineler ve İnsanlar	-	-

Adalet ve Haksızlık isimli kitapta sabır değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Murat, Bora’ya pas veriyor; bora vuruyor ve topu kaleye gönderiyor. GOL! Bora’nın bütün takım arkadaşları üstüne atlayıp ona sarılıyor. Ama hakemin düdüğünü duymadılar: Bora topa eliyle dokunmuş, bu nedenle gol sayılmayacak. Bora, ‘Bu hakem zirdeli, benim elim topa değmedi!’ diye haykırıyor bunu hakem de söylüyor ama yapacak bir şey yok Bora içinde çok büyük bir öfkenin yükseldiğini hissediyor. Görürsünüz siz!

Hakem bu golü saymıyor, tamam, ama sonrakileri sayacak! Bora bir ilah gibi oynamaya başlıyor. İnanılmaz bir enerjiyle doluyor, yorgunluğun falan kalmıyor, artık

hiçbir yerine kramp da girmiyor. Bütün rakiplerini çalım atıyor ve maçın bitimine iki dakika kala sol ayağıyla harika bir gol atıyor.” (Labbe, 2021a, s.38).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Öfke İçimizde” adlı metinde futbol maçında Murat’ın attığı gol hakem tarafından haksızca geçersiz sayılmıştır. Fakat Murat öfkelerini içinde tutmuş ve bu haksızlığı sabırla aşacağını düşünmüştür. Nitekim sabrının sonunda tekrar bir gol atmış ve geçerli sayılmıştır. Dolayısıyla bu metinde sabır değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz isimli kitapta sabır değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Sabrina, bir ağaç dalının üstündeki hayvanı inceliyor. Bunun bir kuş olduğunu sanıyor, ama ne cins bir kuş olduğunu görmek için fazla uzakta. Dürbünü çıkarıyor ve aslında dalda duranın bir sincap olduğunu fark ediyor! Hiç kıpırdamadığı için, ölü mü diye merak ediyor. Dürbünü yeterince güçlü değil. Bu yüzden, tekgöz mercekli dürbün alıp bakıyor: Sincap hareketsiz; çünkü patilerinin arasına bir fındık sıkıştırmış, onu kemirmeye hazırlanıyor.

Sabrina tekgöz mercekli dürbünü daha iyi ayarlayınca, hiç de öyle olmadığını anlayıveriyor! Sincabın patilerinin arasındaki fındık değil – bir bebek sincabın küçücük kafası.

Sabrina tekgöz mercekli dürbünü daha iyi ayarlayınca, hiç de öyle olmadığını anlayıveriyor! Sincabın patilerinin arasındaki fındık değil – bir bebek sincabın küçücük kafası.

Sabrina’nın en başta bildiği hiç de yanlış değildi. Bir ağaç dalında bir hayvan olduğunu biliyordu. Doğru, ama o hayvan bir kuş değil -bir sincap. Yavaş yavaş, doğru, “daha doğru” oluyor. Sabrina, hala aynı şeyi görüyor, ama başka bir şekilde. Yani, giderek daha iyi biliyor; yukarıda, ağacın üstünde neler olduğunu daha iyi anlıyor.” (Labbe, 2021b, s.22).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Daha Fazlasını Bilmek” adlı metinde Sabrina ağaç dalının üstündeki varlığın ne olduğunu yılmadan, azimle ve sabrederek dürbünü ile incelemeye çalışması, bu metinde sabır değerinin önemini vurgulandığını göstermektedir.

“Tom bir taş atıyor, sonra ikincisini, ardından üçüncüsünü. Her şey yolunda, buz dayanıyor. Tekrar göle doğru inmeye karar veriyor; ama hala küçük bir kuşkusunu var.

Attığı taşlar yeterince ağır mı, merak ediyor. Yalnızca kendisi 40 kilo geliyor zaten. Tom, spor çantası alıp boşaltıyor; İçini beş büyük taşla dolduruyor, Sıkı sıkı kapatıyor ve bütün gücüyle göle fırlatıyor. Buz kırılıyor, bir delik oluşuyor ve taş dolu çantanın battığını görüyor Tom. Bir felaket olmadan önce diğerlerini uyarmak için telaşla koşuyor.

Tom kabul etmiyor. Ama kabul etmemekle kalmıyor. Kuşkusunu doğruluyor. Şöyle demiyor: “Ben, buzun yeterince kalın olmadığını düşünüyorum.” Onun yerine, bir varsayım yapıyor Tom: “Buz yeterince kalın değil!” ve varsayımını doğrulamaya karar veriyor.

Taşları atarak denemeler yapıyor. Sonra, başka bir varsayımda bulunuyor: “Buz kırılmıyor, çünkü taşlar çok hafif.” (Labbe, 2021b, s.29).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Taş Atıcı” adlı metinde Tom buzun dayanıklılığını ölçmek için azimle denemeler yapmıştır. Bu yönüyle sabır değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Başarı ve Başarısızlık isimli kitapta sabır değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Evet, evet, ayağını hiç yere koymadan en az 2 metre gittin, aferin! Hadi, biraz daha gayret, önüne bak, ileri doğru, işte böyle. Çok yeteneklisin, bugünlük yeterince ilerledin bile, gidip birer sıcak çikolata içelim, yarın sabah yeniden geliriz. Yarın patikanın sonuna kadar hiç durmadan gideceğini adım gibi eminim...” (Labbe, 2021k, s.10).

Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “Önüne Baksana” adlı metinde adamın oğluna bisiklet sürmeyi sabırla öğretmeye çalıştığı görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde sabır değerinin işlendiği görülmüştür.

“Dilara emekleyerek ilerleyip, ayağa kalkmak için yavaş yavaş masanın ucuna tutunuyor. Ve pat, poposunun üstüne düşüyor. Neyse ki, altında bezi var; bu sayede düşmenin şiddeti azalıyor. İkinci deneme, üçüncü deneme, işte oldu, oh, yeniden ayakta. Salonun öteki ucunda babasını görüyor. Yavaşça masayı bırakıyor ve sol ayağını öne atıyor. Sonra sağa, sonra tekrar sol ayak. Ve pat! Eyvah, bu kez masa da çok uzak! Hiçbir şeye tutunmadan yeniden ayağa kalkmak için bir yol bulmalı! Babası sanki kilometrelerce uzakta...”

Dilara salonun öbür ucuna yürüyerek gitmeyi başardığında, onlarca düşüslere ve sayısız başarısızlığın üstesinden gelmiş olacak. Ama en büyük başarıya ulaşacak: yürümek.” (Labbe, 2021k, s.11).

Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “Aferin, Dilara!” adlı metinde Dilara bebeğin yürümeye yönelik azimli ve sabırlı çabası görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde sabır değerinin işlendiği görülmüştür.

“Her geçen gün, daha dengeli olduğumu, bedeninin hafıflediğini ve kendine olan güveninin arttığını hissediyor.” (Labbe, 2021k, s.22).

Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “Hepsini Ezeceğiz” adlı metinde Lara’nın ip üstünde yürümeye yönelik sabırlı çabası ve bundan duymuş olduğu mutluluk sabır değerinin önemi ile işlenmiştir.

“3 hafta sonra ulusal yarışmaya katılacak! Hayaller en sonunda gerçekleşti; kızı Suzan yıldız olacak.” (Labbe, 2021k, s.29).

Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “Umurumda Değil” adlı metinde Suzan’ın hayallerini gerçekleştirmek için uzun zamandır sabrettiği vurgulanmıştır. Dolayısıyla bu metinde sabır değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Söz ve Sessizlik isimli kitapta sabır değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Furkan zamanla öğrendi. Yukarıdaki sözcüklerin anlamını kavradı. Her geçen gün bu dünyayı daha iyi anlamaya başladı, Her şey yerli yerine oturdu, düzenlendi ve yoluna girdi; Furkan çok iyi bir aşçı oldu.” (Labbe, 2021l, s.13).

Söz ve Sessizlik kitabındaki “Dünyanın Anahtarı” adlı metinde Furkan’ın azmedip iyi bir aşçı olmasında sabır değerinin önemi vurgulanmaktadır.

Şiddet ve Şiddetsizlik isimli kitapta sabır değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Meryem, Tomas’a planından söz ediyor. Tomas da pastanecinin çevirdiği dalavereyi fark etmiş. Tomas durumu Mark’a anlatıyor. Mark ise Anabel ve Mari’ye, onlar da Vera ve Cem’e, onlar da Alis, Berta, Anton ve Karin’e söylüyorlar. Tek tek hepsinin başına aynı şey gelmiş, hepsi de, pastanecinin kendilerine bir hiç gibi davrandığını düşünüyor.

Tomas, ‘Dükkânını boykot edelim.’ diye bir öneri getiriyor.

‘O da ne demek?’

'Bir daha onun dükkânına adım atmayacağız.'

'Ama yalnızca 11 kişiyiz, umurunda bile olmaz.'

'Bütün arkadaşlarımız da bize katılırsa, bal gibi olur. Onlara, bir daha tek bir çikolatalı çörek bile almamalarını söyleriz, pastanecinin işleri bozulur, değişmek zorunda kalır.'

Tomas şiddet kullanmak istemiyor, onun başka bir fikri var: Manevi gücü kullanmak, pastanecinin tavrını değiştirmek için şiddetsizliği seçmek.

Bu karmaşık, uzun ve zor bir mücadele. Çaba göstermek zorunda kalacaklar, bir sürü sıkıntıyla baş edecekler: Organize olmak, çikolatalı çörekten mahrum kalmak, farklı bir pastaneye gitmek için 10 dakika yürümek, başkalarını ikna etmek için zaman harcamak gibi.

Şiddetsizlik, büyük bir hayal gücü, zekâ, sabır ve direnç gerektirir.” (Labbe, 2022b, s.29).

Şiddet ve Şiddetsizlik kitabındaki “Bayat Çikolatalı Çörekler” adlı metinde Meryem, her gün gittiği pastanede pastaneci tarafından haksızlığa uğramakta, parasını vermesine rağmen pastaneci Meryem’e bayat çöreklerden vermektedir. Bu durum Meryem’in hoşuna gitmemektedir. Yardımcı olması için bu durumdan arkadaşlarına bahsetmektedir. Bu soruna çözüm bulabilmek için bazı şeylere sabırla tahammül etmekte ve azimli olmaktadır. Bu yönüyle bu metinde sabır değerinin önemine dikkat çekildiği görülmüştür.

“Şiddetsizliğin tırmanışı başladı. Zirve, ulaşmak istediğimiz hedef. Buradaki durumda, iyi hizmet almak. Bu hedefe ulaşmak için tırmanmak ve gitgide daha fazla çaba harçayabilmek gerekiyor. Daha zor seviyelere ulaştıkça, rakibe şaka yapmadığımızı gösteririz: Kimse sıradan bir kapris yüzünden bu kadar çabalamaz.

Şiddetsizliğin taktiği asla ve asla kolay değildir, inanmayı, kararlı olmayı gerektirir. Ama bu taktik, zirveye, yani hedefe ulaşmayı gerçekten istediğimizi, mücadelenin haklı olduğunu ve denemeye değdiğini gösterir.” (Labbe, 2022b, s.31).

Şiddet ve Şiddetsizlik kitabındaki “Tımanış” adlı metinde Meryem ve arkadaşları pastaneciyi protesto etmektedirler. Protestolarının haklı olduğunu göstermek için kararlı davranmaktadırlar. Bundan dolayı Meryem ve arkadaşlarının davranışları sabır değerinin önemini göstermiştir.

Olmak ve Sahip Olmak isimli kitapta sabır değerinin geçtiği paragraflar Şu Şekildedir:

“Nilsu artık daha baęımsız olduęunu fark ediyor, ablasının dűŐünceleri onun hevesini kırmıyor; çok gűzlemci, űzenli, dikkatli ve sabırlı, hatta bazen baŐına buyruk biri olduęunu gűrdű; aynı zamanda doęa tutkusunu keŐfetti.” (Labbe, 2021f, s.15).

Olmak ve Sahip Olmak kitabındaki “Nilsu’nun Bisikleti” adlı metinde Nilsu’nun bisiklet sűrmeyi sabırla űğrendięi gűrűlmektedir. Dolayısıyla bu metinde sabır deęerinin iŐlendięi gűrűlmektedir.

“Yűrűmeyi, konuŐmayı, sűmkűrmeyi, bisiklete binmeyi, ayakkabı baęlamayı, yazmayı, okumayı, saymayı űğrenmek zorundayız. űnce baŐarısız oluruz; baŐtan baŐlarız, dikkatinizi toplamanız gerekir, sonra yavaŐ yavaŐ bűtűn bunları alıŐkanlıkla, kendilięinden yaparız.” (Labbe, 2021f, s.20).

Olmak ve Sahip Olmak kitabındaki “Nilsu’nun Bisikleti” adlı metinde zorluklara sabırla katlanma, dayanma gűcű ve azimli davranma űzerinden sabır deęerinin űneminin vurgulandıęı gűrűlmektedir.

Şans ve Şanssızlık isimli kitapta sabır değerinin geçtiği paragraf Şu Şekildedir:

“Altı ay hapis yattıktan sonra, bir Őeye karar vermem gerektięini hissettim: Ya sabahtan akŐama baŐımı duvarlara vuracaktım ya da hayatta kalmanın bir yolunu bulacaktım. Hapisteyken mektupla katılabileceęiniz űęitimlere yazıldım ve tarih okudum. ŐaŐırdım, űnkű tarih beni çok heyecanlandırdı. Bir tez yazdım; Őimdi űniversitede profesűrűm, Yunanlılar ve Romalılar űzerine araŐtırmalarımı sűrdűrűyorum.” (Labbe, 2021d, s.28).

Őans ve Őanssızlık kitabındaki “Murat SıradıŐı Biri” metninde Murat’ın hatalarından ders alıp geleceğini sabırla ve azimle Őekillendirmesi űzerinden sabır değerinin űnemi vurgulanmaktadır.

4.6. ıtır ıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Sayęı Değeri ile İlgili Bulgular

Adalet ve Haksızlık, Gerçekten ve Yalancıkıtan, Gűzellik ve çirkinlik, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, SavaŐ ve BarıŐ, İŐ ve Para, űzgűr Olan ve Olmayan, Doęa ve Kirlilik, Mutluluk ve Mutsuzluk, Liderler ve Dięerleri, BaŐarı ve BaŐarısızlık, Haklar ve űdevler, Ben ve BaŐkaları, YaŐam ve űlűm, Zaman çok ve Zaman Yok, Sűz ve Sessizlik, Őiddet ve Őiddetsizlik, İnanmak ve Bilmek, Ahlaki Olan ve

Olmayan, Olmak ve Sahip Olmak, Makineler ve İnsanlar, Hatırlamak ve Unutmak, Anlaşmak ve Anlaşmamak, Şans ve Şanssızlık ve Kahkaha ve Gözyaşları isimli çocuk kitaplarında saygı değeri 17 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 11. *Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Saygı Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı*

Kitap No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Adalet ve Haksızlık	25	1
2	Gerçekten ve Yalancıkdan	-	-
3	Güzellik ve Çirkinlik	14, 23	2
4	Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz	-	-
5	Zaman Çok ve Zaman Yok	-	-
6	Şans ve Şanssızlık	11	1
7	Ahlaki Olan ve Olmayan	-	-
8	Ben ve Başkaları	8	1
9	Olmak ve Sahip Olmak	-	-
10	Liderler ve Diğerleri	-	-
11	Şiddet ve Şiddetsizlik	-	-
12	Haklar ve Ödevler	36	1
13	Kahkaha ve Gözyaşları	-	-
14	Doğa ve Kirlilik	38	1
15	Başarı ve Başarısızlık	-	-
16	Söz ve Sessizlik	17, 19, 33	3
17	Yaşam ve Ölüm	-	-
18	İş ve Para	-	-
19	Savaş ve Barış	19	1
20	Anlaşmak ve Anlaşmamak	5, 20, 25, 26	4
21	Mutluluk ve Mutsuzluk	-	-
22	İnanmak ve Bilmek	14, 22	2
23	Hatırlamak ve Unutmak	-	-
24	Özgür Olan ve Olmayan	-	-
25	Makineler ve İnsanlar	-	-

Adalet ve Haksızlık isimli kitapta saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bir insan sırf ülkeyi yönetenlerle aynı fikirde değil diye hapse girdiğinde, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne uymamış olur.

Öyle ama bu bildirgenin varlığı bile büyük bir ilerleme. Bu, daha adil bir dünya istediğimizin kanıtı.

Bu, aynı zamanda herkesin bildirgeyi savunabileceği, bildirgedeki insan haklarına saygı duymayan ülkelere kınayabileceği, onları saygısızla tekrarlamamaya ikna edebileceği ve hatta belki de, onları cezalandırabileceği anlamına gelir.” (Labbe, 2021a, s.25).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “İnsan Hakları...” adlı metinde farklı fikre sahip insanları anlamaya çalışma ve farklılıkları önemseme üzerinden saygı değerinin işlendiği görülmüştür.

Güzellik ve Çirkinlik isimli kitapta saygı değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Güzelliğin tanımını kimse bilemez. Dolayısıyla, bir yana herkes için güzel olan şeylerim, diğer yanına da herkes için çirkin olanları ayıramayız. Dünyada 6,5 milyardan fazla insan yaşıyor: demekki, aynı şekilde görmeyen ve aynı şekilde duymayan 13 milyardan fazla göz ve 13 milyardan fazla kulak var.” (Labbe, 2020a, s.14).

Güzellik ve Çirkinlik kitabındaki “On Üç Milyar Göz” adlı metinde farklılıkları önemseme ve diğer insanların kişisel özelliklerine değer verme açılarından saygı değerinin işlendiği görülmüştür.

“Bu ikilinin birbiriyle konuşmaktan, birbirini görmekten hoşlandığı ilk bakışta belli! Torununun neyi güzel bulduğunu anlamaya çalışarak, babaanne engeli aşıyor ve Sofinin dünyasına giriyor. Rap, yaşlı kadının ilgisini özel olarak çekmiyor; ne çuval gibi pantolon modasını seviyor, ne de Johnny Depp'in tipini. Ama Sofi onu ilgilendiriyor, torununu seviyor; bu yüzden de, onun zevklerini, mutluluklarını, duygularına, hoşlandığı şeyleri daha iyi anlamak istiyor.” (Labbe, 2020a, s.23).

Güzellik ve Çirkinlik kitabındaki “Babaanne Engeli Aşıyor” adlı metinde Sofi, babaannesine sevdiği müziği diletmiştir. Sofi'nin hoşlandığı müzik tarzı babaannesinin çok hoşuna gitmese de Sofi'yi sevip anlamaya çalıştığı ve saygı duyduğu için Sofi'yi yadırgamamıştır. Dolayısıyla babaannenin göstermiş olduğu bu anlayışlı davranış, saygı değerinin önemini göstermektedir.

Savaş ve Barış isimli kitapta saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Dünyadaki bütün dinlerin liderleri; inançlarındaki benzerliklerden, ortak noktalarından, yaşamın öneminden konuşmak üzere bir araya geliyorlar. Bize, her

konuda aynı fikirde olmasak da, tartışabileceğimizi gösteriyorlar: Barışı koruyorlar.”
(Labbe, 2017, s.19).

Savaş ve Barış kitabındaki “Barış Her An Baştan Yaratılır...” adlı metinde dünya barışının sağlanması için birbirinden farklı düşüncelere sahip din liderlerinin bir araya geldiği anlatılmıştır. Dini liderlerin farklılıkları önemsedikleri ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu metinde saygı değerinin işlendiği görülmüştür.

Doğa ve Kirlilik isimli kitapta saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Biz insanlar, bu dünyada yaşamaya devam etmek için, uygarlığımızı doğanın döngüleri ile bağdaştırmalıyız. Bunun vahşi doğaya dönmekle hiçbir ilgisi yok! Gitgide daha da iyi yaşamak için, uygar kalmayı veya doğayla birlikte uygarlaşmayı – yani ona karşı saygılı, sorumlu ve dikkatli olmayı başarabilmeliyiz.” (Labbe, 2021j, s.38).

Doğa ve Kirlilik kitabındaki “Doğayla Birlikte Uygarlaşmak” adlı metinde insanların doğaya karşı saygılı olması gerektiği ifade edilmiş olup saygı değerinin öneminin vurgulandığı görülmüştür.

Haklar ve Ödevler isimli kitapta saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Aslında Cem, 'insan gibi insan' dediğinde söylemek istediği, adamın insanca davrandığı, insanca hareket ettiği: O, herkesin hakkına saygı gösteriyor; kendi ödevinin başkalarına saygı göstermek olduğunu biliyor – her kim olursa olsun.” (Labbe, 2021h, s.36).

Haklar ve Ödevler kitabındaki “İnsan Gibi İnsan” metninde Cem’in kullanmış olduğu ‘insan gibi insan’ ifadesinin altında, karşıdaki insanların haklarını ve özelliklerini gözetme, onlara saygı duyma anlamı yatmaktadır. Dolayısıyla bu metinde saygı değerinin işlendiği görülmüştür.

Ben ve Başkaları isimli kitapta saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Ne mutlu ki, günümüzde bu sorular artık sorulmuyor. Ten rengi, cinsiyeti, konuşma, yeme ya da giyinme tarzı farklı biriyle karşılaştığımızda, onun bir insan olup olmadığını sorgulamıyoruz. Çünkü cevabı biliyoruz. Bu başkası, benden çok farklı olsa bile, benim bir benzerim: Bir insan.” (Labbe, 2021e, s.8).

Ben ve Başkaları kitabındaki “Büyük Merkez” adlı metinde Büyük Merkez ülkesinde tek tip insan yaşamaktadır ve bu ülke dışından gelenlere ilkel gözle bakılmaktadır. Metinde bu durum eleştirilmiş ve günümüzde de maalesef bu tür yaşantıların hala sürdüğü ifade edilmiştir. Farklı özelliklere sahip insanlara saygı duyulması gerektiği mesajı verilen bu metinde saygı değerinin önemine vurgu yapılmıştır.

Söz ve Sessizlik isimli kitapta saygı değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Bazı sözcükler, bazıları çok basit sözler bizi bir yolculuğa çıkarır, bir rüyaya davet eder; belli kokuları, tatları, sesleri, duyguları... çağrıştırırlar. Sözcükleri şairler kadar sevebiliriz. Onları saygı ve incelikle kavrayabilir, zevkle ve açıklıkla bir araya getirebilir, mutluluk ve keyifle onların tadını çıkarabiliriz.” (Labbe, 20211, s.17).

Söz ve Sessizlik kitabındaki “Şairlerin Sözleri” adlı metinde şairleri anlamaya çalışmak saygı değeri üzerinden iletmeye çalışılmıştır.

“Hayır, öğretmenim, yemin ederim öyle demek istemedim. Siyahlarla hiçbir alıp veremediğim yok, ben ırkçı değilim.” (Labbe, 20211, s.19).

Söz ve Sessizlik kitabındaki “Yalnızca Onu Gıcık Etmek İstemiştim” adlı metinde çocuk siyahilerle ilgili olumsuz bir ifade kullanmış ve sonrasında bunu duyan öğretmeni farklılıklara saygı duymadığı için çocuğu sertçe uyarmıştır. Dolayısıyla bu metinde çocuğun saygısızca tavırlarına karşılık öğretmenin farklılıklara saygı konusunda tepki göstermesi saygı değerinin olumsuz bir hikâye üzerinden iletilildiğini göstermiştir.

“Biri sözü bize verdiğinde, biri bizi gerçekten dinlediğinde, kendimizi saygıdeğer hissederiz. Bu tıpkı birinin bize, "seni görüyorum, sen varsın ve önemlisin." demesi gibidir. İşte bu yüzden, ifade özgürlüğü, insan ve çocuk haklarından biridir.” (Labbe, 20211, s.33).

Söz ve Sessizlik kitabındaki “Sus!” adlı metinde, karşıdakini anlamaya çalışma ve empati kurma üzerinden saygı değerinin iletildiği görülmüştür.

İnanmak ve Bilmek isimli kitapta saygı değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Sami, Müslüman bir ailede doğdu, her cuma babasıyla birlikte camiye gidiyor; Miranda'nın ailesinde kimsenin dini yok, herkes ateist; Ester'in annesi Musevi ve her cumartesi Ester'i sinagoga götürüyor; Jan'ın ailesi Katolik, her pazar Jan'la birlikte

kiliseye gidiyorlar; Bin'in babası Taocu; Anna'nın ailesi gölün ruhlarına dua ediyor; Gabriel'in ailesi ise Protestan...

Sami, Miranda, Ester, Jan, Bin, Anna ve Gabriel bir gün yetişkin bireyler olacak ve ailelerinin evlerinden ayrılacaklar. O zaman ne yapacaklar? Bilmiyoruz; ama Sami'nin ya da Gabriel'in gölün ruhlarına inanmayacağına, Miranda'nın ya da Ester'in camiye gidip namaz kılmayacağına; Jan, Anna ya da Bin'in sinagoga gitmeyeceklerine neredeyse eminiz. Bu ne anlama geliyor? Eğer Sami camiye gitmeye ve Ramazan'da oruç tutmaya devam ederse, ne diyeceğiz? Müslüman olduğunu mu, yoksa Müslüman bir ailenin çocuğu olduğunu mu? Miranda hiçbir dine inanmıyorsa, ateist olduğunu mu söyleyeceğiz, yoksa ateist bir aileden geldiğini mi? Ester ibadetlerini yerine getirmeye devam ederse, Musevi dinine mensup olduğunu mu, yoksa Musevi bir ailenin çocuğu olduğunu mu söyleyeceğiz? Eğer Jan her pazar ayine gider ve doğacak çocuklarını vaftiz ettirirse, Katolik olduğunu mu söyleyeceğiz, yoksa Katolik bir ailenin çocuğu olduğunu mu? Elbette hepsi de özgürler: herkesin istediği şeye inanma hakkı var.” (Labbe, 2022c, s.14).

İnanmak ve Bilmek kitabındaki “Bizim Atalarımız...” adlı metinde farklı dinlere mensup olan Sami, Miranda, Ester ve Jan karakterleri üzerinden farklılıklara saygı değerinin iletildiği görülmüştür.

“Hiçbir şeyden kuşku duymadığımızda, her şeyi bildiğimizden kesinlikle emin olduğumuzda, sorun şudur: Başkalarına hiçbir alan bırakmayız. Başkalarının fikirlerini artık dinlemeyiz; tıpkı birinin suratına kapıyı çarpmak gibi, zihnimizi tamamen kapatırız. Kibar olmak, yalnızca “merhaba“, “teşekkürler“, “lütfen“ gibi sözler söylemekten ibaret değildir... Bir de, zihinsel kibarlık vardır: Başkalarının tezlerini dinlemek ve kendi fikirlerimizi onlara sunmak.” (Labbe, 2022c, s.22).

İnanmak ve Bilmek kitabındaki “Kapıyı Suratıma Çarptı” adlı metinde farklı düşüncelere sahip olursa da karşıdakini anlamaya çalışmak, onlara saygı ile yaklaşmak gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu metinde saygı değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Anlaşmak ve Anlaşmamak isimli kitapta saygı değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

Şarkıcı oturup kollarını kavuşturuyor: ‘Bu şekilde söylemek benim seçimim.’ ‘Bu şekilde çalmak da benim seçimim.’ diyor piyanist. ‘Bu şekilde çalmak da benim seçimim.’ diyor gitarist. ‘Bu şekilde çalmak da benim seçimim.’ diyor baterist. ‘Bu

şekilde çalmak da benim seçimim.’ diyor viyoloncelci. ‘O halde ne yapıyoruz?’ diye soruyor trompetçi. Salonda büyük bir sessizlik. Her biri kendi seçiminde ısrar ederse ne olacak? Her biri, tıpkı kimsenin giremediği, kapıları sıkı sıkı kilitli bir evdeymiş gibi, kendini düşüncesine haps ederse ne olacak? Hiçbir şey. Hiçbir şey olmayacak: Ne müzik ne de konser.” (Labbe, 2021n, s.5).

Anlaşmak ve Anlaşmamak kitabındaki “Bu Akşam Müzik Yok” adlı metinde orkestradaki müzisyenlerin birbirinden farklı fikirlere sahip olduğu ve bu farklılıklara saygı gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu yönüyle saygı değerinin önemine vurgu yapıldığı görülmüştür.

“Yüzlerce ve yüzlerce şey konusunda insanlar birbirleriyle aynı fikirde değildir. Yüzlerce yüzlerce şey konusunda insanlar aynı fikirde olmaya çalışmazlar ve her şey yolunda gider. Birinin üzgün hissetmeye, terlemeye ya da soyut sanatı sevmeye ikna etmeye çalışmak saçmadır. ‘Herkesin hisleri kendine, herkesin duyguları kendine, herkesin zevkleri kendine.’ demekte haklıyız.” (Labbe, 2021n, s.20).

Anlaşmak ve Anlaşmamak kitabındaki “Herkesin Zevki Kendine” adlı metinde birbirleriyle arkadaş olan Peter, Jale, Vildan, Dimitri, Arman ve Zeki’nin hobilerinin, zevk aldıkları etkinliklerin ve hoşlanmadıkları faaliyetlerin birbirinden farklılık gösterdiği ifade edilmiştir. Bu metinde farklılıklara saygı gösterilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Bundan dolayı saygı değerinin önemi vurgulanmıştır.

“Behiç ve Liza ile oturup, kendi fikirlerimizi söylemek, yeni düşünceler ortaya sürmek, görüşlerimizi açıklamak, daha önce kendimize hiç sormadığımız sorular sormak isterdik.

Behiç ve Liza’nın birlikte iyi vakit geçirdiklerine hiç kuşku yok. Belki asla tamamen anlayamayacaklar. Ama en önemli şey konusunda aynı fikirdeler: Görüş alışverişi yapmak, diyalog kurmak.

Anlaşmazlıkları, Behiç ve Liza’yı ayırmıyor; tam tersine, anlaşmazlık, onları düşünmeye ve fikirlerini geliştirmeye iten bir enerji.” (Labbe, 2021n, s.25).

Anlaşmak ve Anlaşmamak kitabındaki “Sizinle Gelebilir Miyiz?” adlı metinde Behiç ve Liza iki arkadaşlardır. Behiç ve Liza farklı fikir ve bakış açılarına sahip olmalarına rağmen bunu bir düşmanlık olarak değil zenginlik olarak görüp

birbirlerinin farklılıklarını önemsemektedirler. Dolayısıyla bu metinde saygı değerinin iletildiği görülmektedir.

“Bu ülkede, aynı fikirde olmayan herkesin barış içinde bir arada yaşamasına olanak veren, sıra dışı bir anlaşma sağlandı. Başkanın nasıl seçileceği üzerine bir anlaşma. Başkanını seçmek için uyulacak kurallar üzerine bir anlaşma: 18 yaşından büyük her vatandaş oy verecek; oyların en az yarısından bir fazlasını alan aday başkan olacak; başkan dört yıllığına seçilecek, oylama gizli yapılacak... Ve bunun gibi bir sürü başka kural.

Bu ülkede, herkesin aynı fikirler üzerinde uzlaşmasının olanaksız olduğu anlaşıldığından, fikirler değil, kurallar konusunda anlaşma sağlanıyor.” (Labbe, 2021n, s.26).

Anlaşmak ve Anlaşmamak kitabındaki “Anlaştık” adlı metinde farklı fikirlere saygı değerinin işlendiği görülmüştür.

Şans ve Şanssızlık isimli kitapta saygı değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Dün, insanların canla başla dikmekte oldukları binlerce ağacı görmek için küçük bir uçakla ormanın üzerinde uçuyordu. Ülkede nefretin ve şiddetin hüküm sürmesine neden olan, onu 20 yıl boyunca bir hücrede hapis tutan adamı da ucağa davet etmişti. Özgürlüğüne kavuşup ülkenin cumhurbaşkanı seçildiğinde, ondan intikam almaya kalkışmamıştı.” (Labbe, 2021d, s.11).

Şans ve Şanssızlık kitabındaki “Hayır, O Olamaz” adlı metinde çevre duyarlılığı olan kadın, kendisini hapse attıran eski cumhurbaşkanına karşı kinlenmemiş “cumhurbaşkanı” makamından dolayı saygı duymaya devam etmiştir. Bu yönüyle saygı değerinin işlendiği görülmüştür.

4.7. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular

Adalet ve Haksızlık, Gerçekten ve Yalancılıktan, Güzellik ve Çirkinlik, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Savaş ve Barış, İş ve Para, Özgür Olan ve Olmayan, Doğa ve Kirlilik, Mutluluk ve Mutsuzluk, Liderler ve Diğerleri, Başarı ve Başarısızlık, Haklar ve Ödevler, Ben ve Başkaları, Yaşam ve Ölüm, Zaman Çok ve Zaman Yok, Söz ve Sessizlik, Şiddet ve Şiddetsizlik, İnanmak ve Bilmek, Ahlaki Olan ve Olmayan, Olmak ve Sahip Olmak, Makineler ve İnsanlar, Hatırlamak ve Unutmak,

Anlaşmak ve Anlaşmamak, Şans ve Şanssızlık ve Kahkaha ve Gözyaşları isimli çocuk kitaplarında sevgi değeri 48 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 12. *Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Sevgi Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı*

Kitap No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Adalet ve Haksızlık	7	1
2	Gerçekten ve Yalancıkdan	10	1
3	Güzellik ve Çirkinlik	7, 8, 12, 21, 23	5
4	Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz	3, 10	2
5	Zaman Çok ve Zaman Yok	8, 11, 14, 18, 32	5
6	Şans ve Şanssızlık	8	1
7	Ahlaki Olan ve Olmayan	17	1
8	Ben ve Başkaları	19, 28	2
9	Olmak ve Sahip Olmak	11	1
10	Liderler ve Diğerleri	-	-
11	Şiddet ve Şiddetsizlik	3	1
12	Haklar ve Ödevler	-	-
13	Kahkaha ve Gözyaşları	20, 24, 37	3
14	Doğa ve Kirlilik	30, 31, 33	3
15	Başarı ve Başarısızlık	-	-
16	Söz ve Sessizlik	3, 11	2
17	Yaşam ve Ölüm	14, 18, 34	3
18	İş ve Para	36, 39	2
19	Savaş ve Barış	-	-
20	Anlaşmak ve Anlaşmamak	19	1
21	Mutluluk ve Mutsuzluk	4, 14, 16, 37	4
22	İnanmak ve Bilmek	33	1
23	Hatırlamak ve Unutmak	24, 27, 38	3
24	Özgür Olan ve Olmayan	5, 25, 26, 27, 28, 37	6
25	Makineler ve İnsanlar	-	-

Adalet ve Haksızlık isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Kendi doğum günümde pastadan herkes kadar yemem adil mi? Bu benim kendi doğum günüm olduğuna göre, belki de başkalarından daha büyük bir parça almam daha adil olur. Ama en iyi arkadaşlarım da daha fazla yemeli, çünkü onları daha çok seviyorum.” (Labbe, 2021a, s.7).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Bölüşmek Kolay Değildir” adlı metinde çocuk, çok sevdiği pastadan arkadaşlarına kendinden fazla pasta vererek onlara olan sevgisini göstermiştir. Dolayısıyla bu metinde sevgi değerinin önemi vurgulanmıştır.

Gerçekten ve Yalancıkta isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Mişel 12 yaşında ve tek bir hayali var: Yarış bisikleti. Bu hayalini annesine ve babasına anlatıyor, ailesi bunu kabul ediyor ve 14 yaşına basınca, yani sekizinci sınıfı tamamlayınca, ona bir yarış bisikleti alacaklarına söz veriyorlar.” (Labbe, 2022a, s.10).

Gerçekten ve Yalancıkta kitabındaki “Büyük Söz” adlı metinde Mişel’in anne ve babası, Mişel’e olan sevgilerini ona bisiklet alarak göstermişlerdir. Bu yönüyle sevgi değerinin önemine vurgu yapıldığı görülmüştür.

Güzellik ve Çirkinlik isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Anna, Nina'nın çöpe fırlattığı ayıcığı geri alarak 'Delirdin mi? İstersen, diğer bütün peluş ayılarımı atabilirsin, ama bunu değil.' diyor. Bu ayıcık, Anna'nın gözdesi. Onu seviyor, ondan ayrılması imkânsız.” (Labbe, 2020a, s.7).

Güzellik ve Çirkinlik kitabındaki “Çöpteki Ayıcık” adlı metinde Anna’nın oyuncak ayısını çok sevdiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu metinde sevgi değerinin önemi vurgulanmıştır.

“Bu ayıcıkla bir sürü şey yaşadı Anna ve uyurken ona sarılıyor. Küçükken, geceleri yalnızlık hissettiğinde ya da korktuğunda güven duymak için ona ihtiyacı olurdu; ona sırlarını anlatırdı. Anna pırtık ayıcığı tatlı buluyor, kokusunu seviyor, onu hep yanağına sürterek okşuyor. Anna pırtık ayıcığı seviyor, ama onu güzel bulduğu için değil. Anna pırtık ayıcığı güzel buluyor, çünkü onu seviyor!” (Labbe, 2020a, s.8).

Güzellik ve Çirkinlik kitabındaki “Çöpteki Ayıcık” adlı metinde, Anna korkularını ve yalnızlığını pırtık ayıcık ile yaşadığı için onu çok seviyor. Bu metinde Anna’nın pırtık ayıcığa olan sevgisinin işlendiği görülmüştür.

“Birinci sınıftaki bütün çocuklar, Anneler Günü için annelerine birer resim yapıp götürdü. Soner de, büyük bir güneş ve kuşlar çizdi. Annesi, ona sarılıp 'Bu harika!' dedi. 'Bunu çerçeveletip asalım.’

Eğer resmi öğretmen çizseydi, herkese – ama sonra Soner'in annesi dışındaki herkese daha güzel gelirdi belki. Soner'in annesi oğlunun resmini yine de bin kat güzel bulurdu. Çünkü o, oğlunun resminde, çizgilerden, renklerden ve şekillerden başka şeyler görüyor: Soner'in onu mutlu etmek isteğini, oğlunun aklına gelen fikirleri, annesine bir hediye vermiş olmanın içinde uyandırdığı gururu, harcadığı çabayı görüyor... Soner'in annesinin gözünde bu resme güzellik veren, aynı zamanda bütün bu gördükleri. Başkaları bunları göremeyebilir.” (Labbe, 2020a, s.12).

Güzellik ve Çirkinlik kitabındaki “On Üç Milyar Göz” adlı metinde Soner’in annesine, annesinin de Soner’e olan sevgisi aktarılmaktadır. Bu yönüyle sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

“Uğurböceğini öldürmeyiz, çünkü onun güzelliğini duyarlıyızdır. Hatta daha da fazlası, onun güzelliği bizi duyarlı kılar. Güzellik; görülen şeyle onu gören arasında bir bağ, gerçek bir sevgi bağı yaratır.” (Labbe, 2020a, s.21).

Güzellik ve Çirkinlik kitabındaki “Uğurböceği mi, Solucan mı?” adlı metinde kişinin uğurböceğine olan duyarlılığı ve sevgisi ifade edilmiştir. Bu yönüyle sevgi değerinin öneminin işlendiği görülmüştür.

“Babaannesi, 'Bana sevdiğin müziği dinletsene biraz.' diyor Sofi'ye. Sofi kulaklıkları, topuzunu bozmamaya özen göstererek babaannesinin kulaklarına takıyor. Babaannesi, kıpırdamadan iki şarkı dinledikten sonra, Sofi'ye dönüyor. 'Bu müzikte neyi sevdiğini anlatabilir misin bana?' Sofi de uzun bir söyleme başlıyor; artık kimse durduramaz onu!” (Labbe, 2020a, s.23).

Güzellik ve Çirkinlik kitabındaki “Babaanne Engeli Aşıyor” adlı metinde Sofi’nin müziğe olan sevgisi üzerinden sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Anton denizde yol alıyor. Sık sık yelkenle açılıyor ve buna bayılıyor. ‘Böyle giderse Amerika’ya varacağım.’ diye gülüyor. Gerçekten de o kadar hızlı gidiyor ve bundan öyle hoşlanıyor ki, artık sahili görmez olduğunun farkında bile değil.” (Labbe, 2021b, s.3).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Tart Mı, Çörek Mi?” adlı metinde Anton’un deniz sevgisi ve denizde yapmış olduğu yolculuktan duyduğu mutluluk üzerinden sevgi değerinin önemini vurgulandığı görülmüştür.

“Sofi de, “En iyisi hepsinin biraz tadına bakmak olurdu; böylece hangisini en çok sevdiğimi bilebilirdim.” (Labbe, 2021b, s.10).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Tart Mı, Çörek Mi?” adlı metinde Sofi bir gün sonra kutlayacakları doğum günü kutlaması için annesi ile pastaneye gitmiştir. Pastanede ekler, pastalar, kekler, çörekler, tartlar, kurabiyeler gibi birçok seçenek vardır. Annesi, Sofi’den bir seçim yapmasını istiyor; fakat Sofi bu tatlıların birçoğunu sevmektedir, sevdiklerinin arasından tatlarına bakarak seçim yapmak istemektedir. Dolayısıyla bu metinde sevgi değerinin vurgulandığı görülmüştür.

Zaman Çok ve Zaman Yok isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Anlatmak istediğimiz şey şudur: “Anne babamın beni daha az sevmesinden, beni artık okşayıp öpmemesinden korkuyorum.” (Labbe, 2021c, s.8).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “Zaman Bizi Değiştirir” adlı metinde çocuk annesi ve babasını çok sevmekte ve onların da çocuğa olan sevgisinin zamanla azalmasından çekindiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu metinde sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

“Yılın o gecesi, akrep ve yelkovan kadrandaki 12 rakamının üstünde birleşince, herkes birbirine sarılır ve iyi yıllar diler.” (Labbe, 2021c, s.11).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “Zaman: İnsanların Şefi” adlı metinde yılbaşında insanların sevdiklerinin yanında olduğu belirtilmiştir. Bu yönüyle sevgi değerinin aktarıldığı görülmüştür.

“Sevdiğimiz birine sarılarak geçirilen 1 saat çok kısadır.” (Labbe, 2021c, s.14).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “1 Saat Kısa Mıdır, Uzun Mu?” adlı metinde insanın sevdikleriyle geçirdiği zamanın hemen bittiği belirtilerek sevgi değerinin önemine dikkat çekilmiştir.

“Çiçek Hanım’ın zamanına bakalım:

Çiçek Hanım bir çiçekçi bir işini çok seviyor. Dükkânında taptaze ve güzel çiçekleri olsun diye, pazartesi dışında, her sabah saat 6:00'da çiçek pazarına gidiyor. Pazarda kamyon etini doldurduktan sonra sabah 9:00'dan akşam 19:00'a kadar açık olan dükkânının yolunu tutuyor.” (Labbe, 2021, s.18).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “1 Saat Kısa Mıdır, Uzun Mu?” adlı metinde Çiçek Hanım'ın iş sevgisi üzerinden sevgi değerinin önemi işlenmiştir.

“Lusin, okulun yanındaki pastaneye giriyor. Tam da çikolatalı çörek almaya yetecek kadar parası var. Vitrinde hiç çikolatalı çörek kalmamış; Pastaneci, fırından yeni çıkanlar arasında var mı yok mu, bakmaya gidiyor. Lusin pastanede yalnız kalıyor. Tezgâhın üstünde en sevdiği şekerlerden var: Kestane şekerleri.” (Labbe, 2021c, s.32).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “Zamana Özen Göstermek” adlı metinde Lusin'in kestane şekerine olan sevgi üzerinden sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

Şans ve Şanssızlık isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Pek de şanssız sayılmaz! Şikâyetçi olmaya gittiğim karakolda, Lora'yla ile karşılaştım. Birbirimize âşık olduk, mutluluktan uçuyorum.” (Labbe, 2021d, s.8).

Şans ve Şanssızlık kitabındaki “Raydan Çıkan Yıldızlar” adlı metinde adamın Lora'ya olan sevgisi üzerinden sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

Ahlaki Olan ve Olmayan isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Üç yaş günü aynı tarihe denk geliyor: Gaye'nin en iyi arkadaşı Hande'nin, komşusunun ve üvey babasının yaş günleri. Gaye üçüne de söz verdi: Yaş günü yemekleri için her birine birer çikolatalı pasta götürecektir.” (Labbe, 2020b, s.17).

Ahlaki Olan ve Olmayan kitabındaki “Gaye'nin 3 Sözü” adlı metinde Gaye'nin arkadaşı olan Hande'ye ve komşularına olan sevgisi üzerinden sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

Ben ve Başkaları isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Sarp'ın bir oğlu var: 1980 yılında doğan Cenk. Doğumevi'nde Cenk'e ilk banyosunu Sarp yaptırdı. Evde de onu yıkamaya devam etti; suyun altında oğluna masaj yapardı, Cenk buna bayılırdı. Geceleri Cenk uyandığında, Sarp onu yeniden uyutmak için

saatlerce sallardı. Bugün Cenk'in eşi hamile. Cenk, evde kalıp bebeğe bakmak için, patronundan 6 ay izin istedi.” (Labbe, 2021e, s.19).

Ben ve Başkaları kitabındaki “Süleyman’dan Cenk’e – Ne Değişti?” adlı metinde Cenk’in oğluna olan düşkünlüğü ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu metinde çocuk sevgisi değerinin işlendiği görülmüştür.

“Zoe 4 yaşındayken annesi ona Külkedisi masalını okurdu. Zoe masaldaki küçük kuşlara, farelere bayılırdı; o da tıpkı Külkedisi gibi hayvan dostları olsun isterdi.” (Labbe, 2021e, s.28).

Ben ve Başkaları kitabındaki “Külkedisi’nden Külkedisi’ne...” adlı metinde Zoe’nun hayvanlara sevgi ile yaklaştığı görülmektedir. Bu yönüyle bu metinde sevgi değerinin önemi vurgulanmıştır.

Olmak ve Sahip Olmak isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Ester uçakta, Osman’ın mantosunun cebine üstünde fotoğrafları basılı bir pusula sıkıştırmış olduğunu fark edecek. Odasında valizini açtığı anda, ablasının bir çorabın içine sakladığı anahtarlığı; annesinin, iki kazağın arasına sıkıştırdığı en sevdiği kitabı ve küçükken babasıyla birlikte dinlediği bir CDyi bulacak.” (Labbe, 2021f, s.11).

Olmak ve Sahip Olmak kitabındaki “Orada Olmadığımızda Orada Olmak” adlı metinde Ester’in kitapları sevdiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu metinde sevgi değerinin ele alındığı görülmüştür.

Şiddet ve Şiddetsizlik isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bora ve Timur dövüşüyor. Bora kazanmak üzere; Timur’u sırtüstü yere yapıştırmış diziyile bastırıyor; Timur zar zor nefes alıyor. Ama birdenbire, bütün gücünü toplayıp doğruluyor. Şaşakalan Bora yana devrilerek, bir anda kendini yere kapaklanmış buluyor. Gövdesi, dirseğiyle başını sıkıştıran Timur’un bacaklarının arasında. Bora artık hareket edemiyor, yenildi.

Bu ne şiddet!.. Bu ne keyif!..

Timur ve babası Bora, dövüşmeye bayılıyorlar. Üstelik Timur büyüdükçe, oyun da daha eğlenceli hale geliyor; babası artık mahsusçuktan yenilmiyor, gerçekten, sonuna kadar dövüşüyor. Timur rol yapmıyor, babasını sahiden alt etmek istiyor. Bazen canları acıyor acımasına, ama yine de boğuşmaya doyamıyorlar.

Sevdiğimiz, bizi seven, güvendiğimiz insanlarla olduğumuzda, şiddetli oyunlardan keyif alabiliriz. Bunlar yalnızca oyundur.” (Labbe, 2022b, s.3).

Şiddet ve Şiddetsizlik kitabındaki “Bu Ne Şiddet, Bu Ne Keyif!” adlı metinde Bora ile babasının birbirleriyle oyunlar oynayarak sevgilerini gösterdikleri ifade edilmiştir. Bu metinde sevgi değerinin önemine vurgu yapılmıştır.

Kahkaha ve Gözyaşları isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Gelin, nikah salonuna giriyor, herkes ona bakıyor, çünkü harika görünüyor! Uzun, beyaz gelinliğin içinde ağır ağır yürüyor, şapkası sarı ve turuncu çiçeklerle süslenmiş, yüzünde küçük bir duvak, elinde de bahar çiçeklerinden oluşan güzel bir buket var. Siyah takım elbisesi içinde en sık görülen müstakbel eşi, gülümseyerek onu bekliyor.” (Labbe, 2021i, s.20).

Kahkaha ve Gözyaşları kitabındaki “Tuhaf Çift” adlı metinde gelin ve damadın birbirlerine olan sevgisi ele alınmıştır. Bu yönüyle bu metinde sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

“İrem’in bir yerlerinde hep bir uf var. Ya gözünde, ya kulağında, ya dizinde, ya ayağında, ya elinde, ya karnında, ya ensesinde, ya sırtında... Mucize eseri bir şey yoksa da uyduruyor. Yaşadığı maceraları, düşüşlerini, küçük kazalarını, kaptığı mikropları, yakalanabileceğimiz hastalıkları, başımıza gelebilecek afetleri falan arkadaşlarına anlatmayı çok seviyor. Arkadaşları da buna bayılıyor ve çok eğleniyorlar; İrem’e, gününe göre Bayan Uf ya da Bayan Felaket adını takıyorlar.” (Labbe, 2021i, s.24).

İnsanlar dertlerini, sıkıntılarını, sorunlarını ve yaşamış oldukları zorlukları sevdikleri insanlarla paylaşırlar. Kahkaha ve Gözyaşları kitabındaki “Bayan Uf, Bayan Felaket” adlı metinde İrem yaşamış olduğu sorunları sevdiği arkadaşlarıyla paylaşmıştır. Dolayısıyla bu metinde sevgi değerinin önemine vurgu yapılmıştır.

“Ağlamak, mutsuzluklarımızı başkalarıyla paylaşmaktır. Başkalarını üzmemek için kendimizi tutmaya çalışabiliriz. Ama bizi ağlarken görmek onlara acı veriyorsa, mutsuzluklarımızı paylaşabilirler, onları aşmamıza yardım edebilirler demektir. Gözyaşlarımız onlardan bunu isteme cesaretine sahiptir.” (Labbe, 2021i, s.37).

Kahkaha ve Gözyaşları kitabındaki “Ağlama Cesareti” adlı metinde arkadaş sevgisi üzerinden sevgi değerinin önemine vurgu yapıldığı görülmüştür.

Doğa ve Kirlilik isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Bay Pikus’un bir atı var. Onu, toprağı işlemek ve pazara giderken yük arabasını çekmesi için kullanıyor. Atını her gün fırçalıyor, dinlendiriyor, iyi besliyor, seviyor, zaman zaman ona bir küp şeker veriyor.

“Bay Pikus’un bir atı var. Onu, toprağı işlemek ve pazara giderken yük arabasını çekmesi için kullanıyor. Atını her gün fırçalıyor, dinlendiriyor, iyi besliyor, seviyor, zaman zaman ona bir küp şeker veriyor... Eğer at hastalanırsa ya da ayağını kırarsa, bu tam bir felaket olur; çünkü Bay Pikus’un çalışmak için ona ihtiyacı var. Ama atıyla bu kadar ilgilenmesinin tek nedeni bu değil. Bay Pikus atını seviyor, ona çok bağlı. Ona bir ad bile vermiş: Fırtına.” (Labbe, 2021j, s.30).

Doğa ve Kirlilik kitabındaki “Fırtına Bir Araç Mı, Bir Arkadaş Mı?” adlı metinde Bay Pikus’un atına olan düşkünlüğü ele alınmıştır. Dolayısıyla bu metinde Bay Pikus’un hayvan sevgisi üzerinden sevgi değerinin önemine vurgulandığı görülmüştür.

“Bay Pikus’un atı, aynı zamanda onun çalışma aracı. Ama Fırtına, bir çekiç ya da bir traktör gibi yalnızca bir araç değil. Bay Pikus bu hayvana sevgi duyuyor; arkadaşlarımıza duyduğumuz bağlılık gibi, o da kendini atına bağlı hissediyor.” (Labbe, 2021j, s.31).

Doğa ve Kirlilik kitabındaki “Fırtına Bir Araç Mı, Bir Arkadaş Mı?” adlı metinde Bay Pikus’un atına olan sevgisi üzerinden sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

“Kar üstünde kaymanın, gece yıldızları seyretmenin, kendini dalgalara bırakmanın, meyve toplamanın, ağaçlara tırmanmanın zevkini de. Doğaya dokunmanın, onu görmenin, hissetmenin keyfini de. Hatta doğayla konuşmanın keyfini! Doğa insana duygular ve mutluluklar verir, insanda hisler uyandırır; tıpkı sevdiğimiz birinin bize gülmesi, bizi okşaması, öpmesi gibi.” (Labbe, 2021j, s.33).

Doğa ve Kirlilik kitabındaki “Döşemeköy” adlı metinde çocuğun doğaya olan sevgisi üzerinden sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

Söz ve Sessizlik isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Erkek elinde bir demet gülle kapıyı çalıyor. Kadın son kez aynada kendine bakıyor. Rujunu tazeliyor ve biraz parfüm sıkıyor. Kapıyı açıp, "Merhaba, içeri girsene." diyor. "Merhaba. Ne kadar güzel olmuşsun!" diyor erkek. Kadın kızarıyor. "Aa, sarı güller! En sevdiğim renk!" diye haykırıyor gülümseyerek!

'Sana yıldızları verebilmek isterdim; en güzel yıldızları... Senin için ayı yerinden söküüp alabilirdim.' Etkilendi. Duygulandırdı. Sıkışan kalp. Ürpertiler, gülümsemeler, neşe.” (Labbe, 20211, s.3).

Söz ve Sessizlik kitabındaki “Çok Güzelsin” adlı metinde erkeğin kadına olan sevgisi üzerinden sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

“Rudi, usulca kız kardeşine yaklaşıyor. Ve hop, kardeşinin asla yanından ayırmadığı, en sevdiği pembe tavşanını kapıveriyor.” (Labbe, 20211, s.11).

Söz ve Sessizlik kitabındaki “Sabırlı Ol, Mimi!” adlı metinde Rudi’nin kardeşinin oyuncuğuna olan sevgisi ifade edilmiştir. Dolayısıyla sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

Yaşam ve Ölüm isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“İnsan hayatı, bedenin yaşamasından çok daha fazlasıdır. Tabii ki insan büyür, yer, içer, nefes alır, bedenini dinlendirmek için uyur, cıs ve kaka yapar, yıkanır, vücuduna bakar. Tıpkı hayvanlar gibi. Ama onun hayatı, aynı zamanda konuşmak, dinlemek, okumak, sevmek, gün batımını izlemek, şiirler yazmak, ağlamak, dans etmek, resim çizmek ve daha birçok şeyden oluşur.” (Labbe, 2020c, s.14).

Yaşam ve Ölüm kitabındaki “İnsan Hayatı” adlı metinde hayatın akışının içerisinde sevme duygusunun da yer aldığı ifade edilmektedir. Bu yönüyle sevgi değerinin öneminin vurgulandığı görülmüştür.

“Taşındıklarında, Martin 6 yaşındaydı. Odasından ve arkadaşlarından ayrıldığı için çok üzülmişti. Özellikle de en iyi arkadaşı Bora'yı çok özliyordu. Çok ağladı. Bugün, Martin 11 yaşında. Halısı maviydi galiba, ama emin değil; ahşap kirişli çok yüksek bir tavanı vardı, ama belki bu da doğru değil. Oysa Martin o odaya bayılırdı; hatırlayamadığı için kendini tuhaf hissediyor. Ancak arkadaşı Bora'yı çok iyi hatırlıyor: Bisiklet yarışları, salondaki cam masayı kırdıkları gün yaşadıkları korku, Bora'nın, o baş belası Vedat'a içi hardal dolu çikolatalı çörek verdiğiindeki çılgın kahkahası, Leyla'nın okul çantasına gizlice attıkları plastik örümcek... Martin, gece yatağına girdiğinde, bütün bunları hatırlamayı seviyor. Bora ile yaptıkları şeyler,

kafasında bir sinema filmi gibi tekrar tekrar oynatmayı çok sevdiği anılar.” (Labbe, 2020c, s.18).

Yaşam ve Ölüm kitabındaki “Bir Anı, Bir Kişilik” adlı metinde Martin’in arkadaşı olan Bora’ya olan sevgisi üzerinden sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

“Sevdiğimiz kişilerle olmak, hayattaki en büyük keyiftir. Sevdiklerimiz yakınımızda değilse, pek de mutlu olamayız. Dönüşlerini sabırsızlıkla bekleriz. Bu nedenle sevdiklerimizin ölmesinden korkmamız çok doğaldır. Çünkü ölen, artık sonsuza dek yoktur. Dönüşü imkânsızdır. Çocuklar, yetişkinler, yaşlılar, kısacası herkes sevdikleri olmadan yaşamaktan korkar. Aslında korkutan, ölüm değildir. Korkutan, sevdiklerimizden ayrı yaşamaktır.” (Labbe, 2020c, s.34).

Yaşam ve Ölüm kitabındaki “Sevdiğimiz İnsanların Ölmesinden Korkarız” adlı metinde insanın sevdiklerinde ayrı yaşamasının insanda yarattığı derin hüznün ifade edilmiştir. Dolayısıyla sevgi değerinin önemini vurgulandığı görülmüştür.

İş ve Para isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Tabloları paketlemek, kamyonu yüklemek, paketlerinden çıkarmak, duvara asmak, sattığı resimlerin gidişini izlemek, satılmayanları eve götürmek... Ayda bir sergi yapsa, çok para kazanır. Yine de, yılda tek bir sergi yapmaya karar veriyor. Daha az kazanacak – ancak yaşamasına yetecek kadar. Ama atölyesinde yapmayı sevdiği şeye, yani resme ayıracak daha çok zamanı olacak.” (Labbe, 2021m, s.36).

İş ve Para kitabındaki “Ne Kadar Para Gerekli?” adlı metinde Suzan çok fazla yeteneği olan bir ressamdır. Resim çizmeyi çok sevmektedir. Bu yönüyle sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

“Ali, küçük beyaz topla evine döndüğü gün, dünyanın en mutlu çocuğu o. Hamster’ını seviyor; Onu odasında koşturuyor, yakalıyor, geri bırakıyor; ona tohumlar veriyor ve onun için bir çark yapıyor. Her akşam okuldan geldiğinde, hamsterı omuzuma tırmanıyor – yeniden kavuşmanın mutluluğu bu.” (Labbe, 2021m, s.39).

İş ve Para kitabındaki “Özgürleştiren Para” adlı metinde Ali’nin hamstırlara olan sevgisi üzerinde sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

Anlaşmak ve Anlaşmamak isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Petre, dağda uzun yürüyüşlere, karate filmlerine, polisiye romanlara, makarnaya ve peynire bayılıyor. En sevdiği renk turuncu.” (Labbe, 2021n, s.19).

Anlaşmak ve Anlaşmamak kitabındaki “Herkesin Zevki Kendine” adlı metinde Petre’nin doğaya ve yaşama olan sevgisi üzerinden sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

Mutluluk ve Mutsuzluk isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Romeo, Jülyet'i seviyor; Jülyet de Romeo'yu... Evlenmek istiyorlar, aileleri de bunu onaylıyor. Herkes çok mutlu; hazırlıklara başlanıyor. Sonra, Romeo ile Jülyet'in birbirinden güzel çocukları oluyor; onları çok seviyorlar.” (Labbe, 2021o, s.4).

Mutluluk ve Mutsuzluk kitabındaki “Romeo, Jülyet ve Diğerleri” adlı metinde aile sevgisinden bahsedilmiştir. Dolayısıyla bu metinde sevgi değerine dikkat çekildiği görülmüştür.

“Çan, hayatının en güzel gününü yaşıyor: bugün Yasemin'e evlenme teklifi etti ve olumlu yanıt aldı Bugün mutluluk dolu bir gün.” (Labbe, 2021o, s.14).

Mutluluk ve Mutsuzluk kitabındaki “Mutluluğun Küçük Düşmanları” adlı metinde Çan ile Yasemin’in birbirlerine olan sevgisi üzerinden sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

“Teo, akşam eşini yeni arabasıyla gezdirecek. Saat 6:00'ya doğru eve dönüyor ve uzaktan komşusunu görüyor. 'Harika! Ona daha yeni arabamı göstereyim; hatta onu gezdirmeyi teklif edeyim.' Komşusu çok cana yakın bir tip, Teo, onu çok seviyor.” (Labbe, 2021o, s.16).

Mutluluk ve Mutsuzluk kitabındaki “Tam Da Mutlu Olmuştum” adlı metinde Teo’nun komşusuna olan sevgisi ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu metinde sevgi değerinin ele alındığı görülmüştür.

“Sık sık görmediğimiz, uzakta yaşayan ve çok özlediğimiz bir arkadaşımız olsa, onun bir gün çıkagelmesini içtenlikle isteyebiliriz. Onu görünce duyacağımız sevinci hayal edebilir, onu bekleyebilir, beklemekle yetinebiliriz.” (Labbe, 2021o, s.37).

Mutluluk ve Mutsuzluk kitabındaki “Hiç Beklemeden” adlı metinde insanın sevdiklerine karşı duyulan sevgi duyguların anlatıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

İnanmak ve Bilmek isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Kıvanç’ın beni gerçekten sevip sevmediğini bilmek istiyorum. Bu, işe yarayan bir yöntem, göreceksin.’ diye açıklıyor, bir yandan da tencereyi karıştıran Pelin.” (Labbe, 2022c, s.33).

İnanmak ve Bilmek kitabındaki “İnanmak Ya Da İnanmamak” adlı metinde Pelin, Kıvanç’ı sevmektedir; ancak Kıvanç’ın kendisini sevip sevmediğini öğrenmenin yollarını aramaktadır. Dolayısıyla bu metinde sevgi değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Hatırlamak ve Unutmak isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Arman’ın kendi de şaşkın: Büyükannesini düşünmeyeli uzun zaman olmuştu. Sonra pat: Her şeyi bir anda yeniden anımsadı. Büyükanne ve büyükbabasının bahçesindeki zeytin ağaçlarına tırmanışını, salıncağın tepesinden saman yığınlarına atlayışını, büyükbabasının piposunun dumanıyla halkalar yapmasını hayranlıkla işleyişini, büyükannesi, ‘İkinci kahvaltısı hazır!’ diye bağırdığındaki koşuşunu hatırladı. Ve mutfak masasına oturmasını... Ve babaannesinin tereyağlı koca ekmek dilimleri üstüne sütlü çikolata rendeleyişini izlemeyi...” (Labbe, 2021p, s.24).

Hatırlamak ve Unutmak kitabındaki “Rende Çikolata Serpilmiş, Tereyağlı Ekmek” adlı metinde Arman’ın, büyükanne ve büyükbabasına olan sevgisi üzerinden sevgi değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Eylül’de Firuze üzgün; okulların açılışını hatırlıyor, çocuklarının kitaplarını kaplamayı ve ihtiyaçlarını almayı çok severdi...” (Labbe, 2021p, s.27).

Hatırlamak ve Unutmak kitabındaki “Eskiden Her Şey Daha İyiydi” adlı metinde Eylül çocuklarıyla fazlasıyla ilgilenen bir annedir. Çocuklarının okula gittiği günleri hatırlayıp sevgi ile andığı ifade edilmiştir. Bundan dolayı bu metinde sevgi değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Sami bir demet çiçekle mezarlığa giriyor. Arasına buraya gelip Nazım Hikmet’in mezarına çiçek koyuyor. Bugün ona eşlik eden oğlu ‘Baba sen bu adamı tanıyor

musun?’ diye soruyor. Sami gülümsüyor. Nazım Hikmet’le hiç karşılaşmadı ve asla da karşılaşamayacak: Nazım Hikmet yarım yüzyıl önce öldü.

‘Hayır, ama onun şiirlerini biliyorum ve çok seviyorum.’” (Labbe, 2021p, s.38).

Hatırlamak ve Unutmak kitabındaki “Nazım Hikmet İçin Çiçekler” adlı metinde Sami’nin yüzünü daha önceden hiç görmediği; fakat şiirlerini sevdiği şair Nazım Hikmet’in mezarına ziyareti üzerinden sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

Özgür Olan ve Olmayan isimli kitapta sevgi değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Yarın havanın güzel olmasını isterdim; anne ve babamın yaşlanmasını istemiyorum; bu akşam kesinlikle güneş batmamalı.” (Labbe, 2022d, s.5).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Güneş, Sakın Batma!” adlı metinde çocuğun doğaya olan sevgisi ve aileye olan sevgisinin ele alındığı görülmektedir. Bu yönüyle bu metinde sevgi değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Saat öğleden sonra beş, Cemal liseden çıkıyor. Hava güzel, arkadaşlarıyla futbol oynayabilir. Yolun karşı tarafında bir çiçekçinin bağırdığını duyuyor: Bir demet papatya 1 lira. Cemal bir demet papatya alıp, okuluna 5 dakika uzaklıkta oturan anneannesine gitmeye karar veriyor. Hiç pahalı değil, diye düşünüyor. ‘Üstelik bu çiçekler anneannemin çok hoşuma gider. Gözlerine inanamaz. Umarım, kalp krizi falan geçirmez!’” (Labbe, 2022d, s.25).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Anneanneme Gideceğim!” adlı metinde Cemal kendisine cazip gelmesine rağmen arkadaşlarıyla futbol oynamak yerine çok sevdiği anneannesinin evine ziyarete gitmektedir. Ve bu ziyareti gerçekleştirirken de anneannesinin sevdiği çiçeklerden alıp onu daha fazla mutlu etmek istemektedir. Bu metinde Cemal’in bu davranışı yoluyla sevgi değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Anneanesi yatmadan önce, ‘Ne güzel bir akşam geçirdim!’ diye düşünüyor. ‘Geçen pazar ki öğle yemeğinden çok farklıydı.

Oysa Cemal o gün de bu akşamki kadar tatlıydı; ama geçen pazar, anne ve babasıyla gelmeye zorlanmış olduğunu hissetmişim.’ Papatya günü ziyareti, önceki pazarkine göre anneannesinin daha çok hoşuna gitti. İki ziyaret arasındaki fark, papatyalar değil! Fark; papatya günü, Cemal’in ona özgürce, isteyerek geldiğini hissetmesi.” (Labbe, 2022d, s.26).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Anneanneme Gideceğim!” adlı metinde Cemal’in anneannesine olan sevgisi üzerinden sevgi değerinin önemine vurgu yapıldığı görülmüştür.

“Bu yaz, Sabrina bir hafta tatil kampına gitmeyi kabul ediyor. Geçen yılda gitmişti, ailesi harika bir yer seçmişti. Bu akşam, babası bütün bu kampların broşürleri ile eve geldi ve kızına şimdi karar verme sırasının onda olduğunu söyledi. ‘Ben sorup öğrendim, hepsinde yer var. Deniz kıyısında yelken dersleri verilen bir yere de gidebilirsin, yürüyüşler düzenlenen bir dağ kampına da, ata ve bisiklete binilen kır kamplarına da. Broşürleri incele, her şey çok güzel açıklanmış.’” (Labbe, 2022d, s.27).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Benim Yerime Sen Karar Versen” adlı metinde Sabrina’nın babası kızını çok sevmektedir ve onun için bir tatil planlaması yapmış ve tercih yapması için ona sunmuştur. Dolayısıyla babasının Sabrina’ya olan sevgisi üzerinden sevgi değerinin önemini vurgulandığı görülmüştür.

“Peki, sen benim yerimde olsaydın nereye giderdin? Hepsi iyi düzenlenmiş gibi görünüyor sen en çok hangisini istiyorsun?’ ‘Bilmiyorum, çok zor: Denize bayılıyorum, atları çok seviyorum.’” (Labbe, 2022d, s.28).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Benim Yerime Sen Karar Versen” adlı metinde Sabrina’nın doğaya ve hayvanlara olan sevgisi üzerinden sevgi değerine dikkat çekildiği anlaşılmıştır.

“Ali okuldan döndüğünde çılgınlık başlıyor! Anahtarını deliğe soktuğu andan itibaren, köpeğinin havlamasını duyuyor. Kapıyı ittiği saniye, köpek üstüne atlıyor, Ali onunla birlikte yere yuvarlanıyor.” (Labbe, 2022d, s.37).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Özgürlük Neye Yarar?” adlı metinde Ali’nin köpeğinin Ali’ye olan sevgisi ve bağlılığı görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde sevgi değerinin işlendiği görülmüştür.

4.8. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgular

Adalet ve Haksızlık, Gerçekten ve Yalancıkıtan, Güzellik ve Çirkinlik, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Savaş ve Barış, İş ve Para, Özgür Olan ve Olmayan, Doğa ve Kirlilik, Mutluluk ve Mutsuzluk, Liderler ve Diğerleri, Başarı ve Başarısızlık, Haklar ve Ödevler, Ben ve Başkaları, Yaşam ve Ölüm, Zaman Çok ve Zaman Yok, Söz ve Sessizlik, Şiddet ve Şiddetsizlik, İnanmak ve Bilmek, Ahlaki Olan ve

Olmayan, Olmak ve Sahip Olmak, Makineler ve İnsanlar, Hatırlamak ve Unutmak, Anlaşmak ve Anlaşmamak, Şans ve Şanssızlık ve Kahkaha ve Gözyaşları isimli çocuk kitaplarında sorumluluk değeri 113 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 13. *Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Sorumluluk Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı*

Kitap No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Adalet ve Haksızlık	13, 23, 28, 30	4
2	Gerçekten ve Yalancılıktan	26, 27	2
3	Güzellik ve Çirkinlik	3, 4	2
4	Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz	4, 5, 6, 11, 13, 15, 25	7
5	Zaman Çok ve Zaman Yok	30, 36, 37, 38	4
6	Şans ve Şanssızlık	20, 21, 22, 23, 29	5
7	Ahlaki Olan ve Olmayan	6, 8, 13, 26, 38	5
8	Ben ve Başkaları	-	-
9	Olmak ve Sahip Olmak	35	1
10	Liderler ve Diğerleri	11, 26, 28, 29, 31, 32, 33, 36	8
11	Şiddet ve Şiddetsizlik	4, 13, 14, 38	4
12	Haklar ve Ödevler	3, 11, 12, 13, 16, 17, 22, 24, 29, 30	10
13	Kahkaha ve Gözyaşları	16, 31	2
14	Doğa ve Kirlilik	5, 13, 19, 23, 28, 38	6
15	Başarı ve Başarısızlık	12, 16, 25	3
16	Söz ve Sessizlik	12, 19, 20, 25, 35	5
17	Yaşam ve Ölüm	5, 6, 13, 35	4
18	İş ve Para	3, 4, 7, 9, 10, 12, 15, 24, 27, 28, 30, 35, 38	13
19	Savaş ve Barış	6, 11, 25, 33	4
20	Anlaşmak ve Anlaşmamak	-	-
21	Mutluluk ve Mutsuzluk	14, 16, 20, 21, 38	5
22	İnanmak ve Bilmek	25	1
23	Hatırlamak ve Unutmak	-	-
24	Özgür Olan ve Olmayan	8, 15, 21, 22, 24, 29, 31, 36, 38, 39	10
25	Makineler ve İnsanlar	11, 16, 19, 20, 23, 34, 37, 38	8

Adalet ve Haksızlık isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Ama yasanın Bay Rona’dan istediği tam da bu: bütün parayı kendisi ve ailesi için saklamaması. Yasa ondan, payına düşenin bir kısmını başkalarına vermesini istiyor. Vergilerle, bütün çocuklar için okullar inşa ediliyor, öğretmenlerin maaşları ödeniyor. Hastaneler kuruluyor ve herkes orada tedavi görebiliyor. Yollar yapılıyor ve herkes bu yolların üstünde gidip gelebiliyor. Tatil kampları düzenleniyor, daha az para kazananlar için kantinler ucuzlaştırılıyor, iş bulamayanlara para veriliyor...” (Labbe, 2021a, s.13).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “O Zaman Nasıl Yapmalı?” adlı metinde Bay Rona’nın yasal sorumluluğunu yerine getirdiği anlatılmıştır. Bundan ötürü bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Görüyoruz ki, burada artık, evdeki, okuldaki, günlük hayatımızdaki haksızlıklardan söz etmiyoruz. Bize dokunan, ama yalnızca biz de dokunan adalet sorunlarından söz etmiyorum. Artık, insanların tamamı için, bütün insanlar için var olması gereken bir adaletten söz ediyoruz.” (Labbe, 2021a, s.23).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Bir Başka Haksızlık” adlı metinde 10 yaşındaki çocuğun fabrikalarda çalıştırıldığı; sokakta yatan insanların olduğu, çocuklarını döven anne ve babalara rastlanıldığı, tedavi görmek için yeterli parası olmayan insanların var olduğu anlatılmaktadır. Bu metinde tüm insanlığı ilgilendiren sorumluluklardan bahsedilmiştir. Bu yönüyle sorumluluk değerinin öneminin vurgulandığı görülmüştür.

“Haklarını, yasayı, neyin adil olduğunu bilmek, kendimizi savunmamızı ve adalet talep etmemizi sağlar. Yasalar da işte buna yarar.” (Labbe, 2021a, s.28).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Ve Çocuk Hakları” adlı metinde kişinin yasalar hakkında bilgi edinme sorumluluğunun olduğu üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Bugün trafik polisleri tatilde. Kimse oto yolları kontrol etmiyor. Ne olacak? Kimileri, ortalıkta trafik polisi görünmese de yasanın hala geçerli olduğunu düşünüp yavaş gidiyor.” (Labbe, 2021a, s.30).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Ve Çocuk Hakları” adlı metinde insanların yasal sorumlulukları yerine getirdikleri görülmektedir. Bundan dolayı bu metinde sorumluluk değerinin önemi vurgulanmıştır.

Gerçekten ve Yalancıkdan isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Her çarşamba sabahı, Lidya televizyonda bir dizi izliyor. Dizi, doğa için çok tehlikeli bir kimyasal madde fabrikasının yapımını engellemeye çalışan bir grup arkadaşın öyküsünü anlatıyor. Çocuklar, fabrikaya yer açmak için ağaçların kesilmesine, sabrı kalmadı? Gökyüzüne siyah dumanlar tükürmesine, ırmağın kirletmesini ve balıkları zehirlemesini istemiyorlar. Bu nedenle herkesi uyarıyor, gösteriler düzenliyor, kamyonların geçişini engelliyor ve fabrikayı inşa edenlerin keyfini kaçırarak bir sürü şey buluyorlar.” (Labbe, 2022a, s.26).

Gerçekten ve Yalancıkdan kitabındaki “Yalan, Fikir Verir” adlı metinde Lidya’nın doğaya karşı sorumluluk duyduğu ve doğa için mücadele ettiği anlatılmaktadır. Bu yönüyle bu metinde sorumluluk değerinin önemine yer verilmiştir.

“Lidya bu televizyon dizisini izlerken, her sabah okula gitmek için geçtiği sokağı düşünüyor. Kirli, bir sürü köpek pisliği ile ve çöple dolu bir sokak. Öğleden sonra, bir rulo yapışkan bantla sokağa çıkıyor ve hazırladığı afişleri okulun çevresindeki direklere ve duvarlara yapıştırıyor. Dükkânlara girip, vitrine afiş yapıştırıp yapıştırılamayacağını bile soruyor.

Lidya hazırladığı afişlere, ‘Lütfen, köpeğinizin sokağa yaptığı pisliği temizleyin ve çöplerinizi çöp kutusuna atın. Yoksa burası pislik içinde kalacak. Teşekkürler,’ yazdı.” (Labbe, 2022a, s.27).

Gerçekten ve Yalancıkdan kitabındaki “Yalan, Fikir Verir” adlı metinde Lidya’nın doğaya karşı sorumlu davrandığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

Güzellik ve Çirkinlik isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Okullar açıldı; Malik kendine birkaç defter ve yeni bir dolmakalem aldı. Daha ilk günün akşamı bile; yapılacak bir matematik ödevi var. Matematik en sevdiği ders değil; ama güzel bir deftere yepyeni dolma kalemi ile yazma düşüncesi, onda dersinin başına oturma isteği uyandırıyor. Özenle çalışıyor; defteri güzel kalsın istiyor.” (Labbe, 2020a, s.3).

Güzellik ve Çirkinlik kitabındaki “Güzel Bir Defter” adlı metinde Malik’in okula karşı sorumluluğunu yerine getirdiği görülmüştür. Bu bağlamda sorumluluk değerinin ele alındığı anlaşılmıştır.

“Geçtiğimiz ders yılının sonunda, Malik çalışma defterine bütün hızıyla yazıyor, hiçbir şeyi umursamıyordu; defterin her tarafı yırtık ve çirkin de. Ama şimdi, güzel yazmak, sayıları güzel yapmak, çizgileri düzgün çekmek istiyor.” (Labbe, 2020a, s.4).

Güzellik ve Çirkinlik kitabındaki “Güzel Bir Defter” adlı metinde Malik’in ders çalışma sorumluluğunu edindiği görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“ ‘Yıldızlar... Yıldızlar!!!’

Bu, pusuladan da iyi! Anton, astronomi dersinde yıldızları tanımaya, kuzeye, güneye, doğuyu ve batıyı bulmayı öğrenmişti. Kurtuldu!” (Labbe, 2021b, s.4).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Kurtuldu” adlı metinde Anton’un öğrenme sorumluluğunu yerine getirdiği anlatılmaktadır. Bundan dolayı sorumluluk değerinin ele alındığı anlaşılmıştır.

“Ali, bu yıl tiyatroya mı, karateye mi devam edeceğini düşünüyor. Ailesi, ikisine gitmesini istemiyor. Ama hiç değilse seçimi ona bırakıyorlar. Seçmek zor, çünkü ikisini de aynı ölçüde seviyor Ali.” (Labbe, 2021b, s.5).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Bilmek Neye Yarar?” adlı metinde Ali’nin ailesinin, Ali’ye saygı duyarak hangi kursa gitmek istediği seçimini Ali’ye bıraktığı ifade edilmektedir. Bu yönüyle sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Hayatta, vazgeçemeyeceğimiz bilgiler vardır. Konuşmayı, saymayı, okumayı ya da yazmayı bilmeden normal bir şekilde yaşamak, başkalarıyla iletişim kurmak, alışveriş yapmak olanaksızdır. Hem ayrıca, ülke ve dünya tarihini bilmek; olup bitenleri anlamamıza, kime oy vereceğimizi belirlememize, huzur içinde yaşamak için neyin önemli olduğunu kavramamıza, aynı hataları tekrarlamamaya çalışmamıza da yardımcı olur.” (Labbe, 2021b, s.6).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Bilmek... İyi De Neyi Bilmek?” adlı metinde öğrenme sorumluluğunun yanı sıra vatani sorumluluğun ele alındığı aktarılmaktadır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin önemi işlenmiştir.

“Örneğin, hiçbir şey bilmeden, ilgimizi çeken mesleği nasıl bulabiliriz? Hiçbir spor dalını tanımiyorsak, sevdiğimiz sporu nasıl seçebiliriz? Eğer haklarında en ufak bir şey bile bilmiyorsak, hatta varlıklarından bile haberdar değilsek; O müziğin, resmin, tarihin ilgimizi çekip çekmediğini, yabancı dilleri konuşa bilmenin, kimya okumanın ya da yemek yapmanın iyi olup olmadığını nasıl bilebiliriz? Ne kadar az şey bilirsek, o kadar az seçeceğimiz olur. Çok fazla şey bildiğimizdeyse, çok fazla seçeceğimiz vardır.” (Labbe, 2021b, s.11).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Tart mı, Çörek mi?” adlı metinde Sofi’nin öğrenme sorumluluğunu üstlendiği ve insan hayatında her şeyi öğrenmenin yaşamı kolaylaştırılacağı aktarılmaktadır. Bu yönüyle sorumluluk değerinin ele alındığı anlaşılmıştır.

“Bilmek, özgürlük sağlar: karşıdan karşıya geçmeyi bilirsek, yalnız başımıza dışarı çıktığımızda ya da tek başımıza okula giderken kendimizi özgür hissederiz. Okumayı ve para saymayı bilirsek, yanımızda bir yetişkin olmadan alışveriş yaparken kendimizi özgür hissederiz” (Labbe, 2021b, s.13).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Bilmek... Özgür Olmak İçin!” adlı metinde kişinin öğrenme sorumluluğunu yerine getirdiğinde daha fazla özgür hissedeceği ifade edilmektedir. Bu yönüyle sorumluluk değerinin üstünde durulduğu anlaşılmıştır.

“Biz insanlar, öğrenmek uğruna inanılmaz zaman harcarız. İlkokul için, lise için, üniversite için 9, 13, 17 yıl harcarız. Yalnızca ana sınıfından lise sona kadar 13 yıl eder; günde yaklaşık 6 saatten hesaplarsak, bu da okulda geçirilmiş yaklaşık 13728 saat demektir! Sınıfta kaldıysak ya da özel bir eğitim alıyorsak, bu süre daha da fazla olabilir.

Öğrenmek uğruna okul dışında da çok zaman harcarız. Tabağınızdaki eti kesmeye, yüzmeyi, yıkanmak için sabunu kullanmayı, günaydın demeye, bowling oynamayı, krep yapmayı, bağcıkları bağlamayı falan öğrenmek için...” (Labbe, 2021b, s.15).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “İmdat, 12 Yıl Okul Var” adlı metinde öğrenme eyleminin büyük emek ve sorumluluk gerektiği ifade edilmekte ve bu

sorumluluğu yerine getirince hangi kazanımların elde edileceği anlatılmaktadır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin öneminin üzerinde durulduğu görülmüştür.

“Çünkü kuşku duyduğumuzda araştırırız... Ve ancak araştırdığımızda bir şeyler bulma şansımız vardır.” (Labbe, 2021b, s.25).

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabındaki “Bay Çokbilmiş” adlı metinde, kişinin kendi sorumluluğunu alıp çalışmalarını düzenli yaptığı, araştırma girişimlerinde bulunduğu ve bunların sonucunda bilgiye daha kolay ulaştığı aktarılmaktadır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

Zaman Çok ve Zaman Yok isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Yetişkinler; fabrikalarda, bürolarda, dükkânlarda, lokantalarda çalışarak ya da tesisatçılık, futbol oynuluğu, doktorluk, öğretmenlik, kamyon şoförlüğü gibi işler yaparak para kazanır. Yaptıkları işin ne olursa olsun, bütün çalışanlardan ne beklenir? İş yerinde zaman geçirmeleri, işe vaktinde gelmeleri, yeterince uzun süre işlerinin başında kalmaları, zamanı gelmeden iş yerinden çıkmamaları -yani, onlardan ‘zamanları’ istenir.” (Labbe, 2021c, s.30).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “Vakit Nakittir” adlı metinde yetişkinlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri ve geçimlerini sağlayabilmeleri için almış oldukları sorumluluklar üzerinden sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Ama yine de, bir yaş gününün iyi geçmesi için hazırlık yapmak gerekir: davet edilecek arkadaşların listesini çıkarmak, davetiyeleri yazmak, göndermek, içecekleri, şekerleri almak, pasta yapmak, oyunları ve müziği hazırlamak, evi toplamak, süslemek... Hiçbir şey yapmaz da yalnızca o günü hayal etmekle yetinirsek, yaş günümüz geldiğinde her şeyin berbat olacağı açıktır.” (Labbe, 2021c, s.36).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “Hayaller İçin Hazırlık Yapmak” adlı metinde doğum günü kutlaması için görev dağılımı yapıldığı ve herkesin üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmesi beklenmektedir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Eğer Levent, yattığı yerde, şehrin üstünde uçmayı hayal etmekle yetinir de hiçbir şey yapmazsa, gelecek geldiğinde, hiçbir şey olmaz. Ama eğer Levent, bu hayal üstüne

harekete geçip, yamaç paraşütü kurslarının adreslerini araştırır, yer kalıp kalmadığını öğrenmek için telefon eder, kurs tarihlerini kendi tatil zamanlarına uyup uyumadığını iyice kontrol eder, fiyatları öğrenir ve bunları babasını anlatırsa, işte o zaman, gelecek için kurduğu hayal gerçek olabilir.” (Labbe, 2021c, s.37).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “Hayaller İçin Hazırlık Yapmak” adlı metinde Levent yamaç paraşütü yapmayı çok istemektedir. Hikâyede de harekete geçmek için bazı sorumlulukların üstlenilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu yönüyle bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Hayal kurmak, geleceği istemek demektir. Ama bu, tek başına yetmez. Hayal etmekten başka hiçbir şey yapmamak, bir arabaya yakıt koyup da gitmesi için gaza basmamaya benzer! Hayal kurmaya zaman ayırmak, yaşamımıza yakıt doldurmak gibidir; ama harekete geçmek ve hayallerimizi gerçeğe dönüştürmek için zamanı kullanmadığımız sürece, bu yakıt ilerlememizi sağlamaz.” (Labbe, 2021c, s.38).

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabındaki “Hayaller İçin Hazırlık Yapmak” adlı metinde hayallerin hayata dönüşmesi için bazı sorumlulukların yerine getirilmesi gerektiği anlatılmaktadır. Bundan dolayı bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Şans ve Şanssızlık isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Bugünün denizcileri ise, artık şansы çağırarak için denizin ruhuna kurban vermiyor. Onlar, meteorolojinin deniz tahmin raporlarını dinliyor. Hepsinin radarları, sonarları, uyduları, navigasyon cihazları falan var. Rüzgârların gücünü, fırtınaları, buz dağlarının yerini, dalgaların boyunu ve başka bir sürü şeyi önceden biliyorlar.” (Labbe, 2021d, s.20).

Şans ve Şanssızlık kitabındaki “Eski Denizciler, Yeni Denizciler” adlı metinde yeni denizcilerin, geçmiş zamanlardaki denizcilere nazaran daha nitelikli olduğu ifade edilmektedir. Yeni denizcilerin öğrenme sorumluluğuna daha fazla önem verdikleri üzerinden bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Beş arkadaşla kayak yapmaya gittik, daha ilk pistte çaaat diye bacağımı kırdım. Ne şanssızlık, değil mi?..’ ‘Diğerleri mi? Onlara hiçbir şey olmadı, sekiz gün boyunca tek bir yaralanma bile yok.”

Hikâyeyi biraz değiştirdiğimizde, bacağını kıran Melih'in 15 yıldır hiç spor yapmadığını, buna rağmen tümseklerle dolu bir pistte son sürat kaymaya başladığını keşfedyoruz. Diğerleri ise kayak haftasına yürüyüş yaparak, kas çalıştırarak hazırlanmış ve kaymaya basit bir pistten başlamışlar.” (Labbe, 2021d, s.21).

Şans ve Şanssızlık kitabındaki “Sorumlu Gerçekten De Şans Ya Da Şanssızlık Mı?” adlı metinde Melih'in arkadaşlarının kayak sporunu yapmaları için üstlerine düşen sorumluluğu yerine getirdikleri ifade edilmiş; bu sorumlulukları yerine getirmeyen Melih'in başına gelenler anlatılmıştır. Bu yönüyle sorumluluk değerinin ele alındığı görülmüştür.

“Lusin çok şanslı, köpek gezdirerek yığınla para kazanıyor. Bense, şubat tatili boyunca yemeğini vereceğim küçük bir kediden başka iş bulamadım.’ diye söyleniyor Timur. ‘Çok şanssızım.’ Hikâyeyi biraz değiştirdiğimizde, Lusin'in köpek gezdirmek için mahallesinde her yere, fırına, kasaba, çamaşırhaneye, veteriner ilanlar astığını keşfedyoruz. Lusin, Şansın kendisine gülmesi için elinden gelen her şeyi yaptı. Elbette planı başarısızlıkla sonuçlanabilirdi; hiç köpek olmayan ya da köpeklerini gezdirmek için para ödeyecek kadar zengin insanların yaşamadığı bir mahallede oturuyor olabilirdi. Ama bütün olasılıkları kendi yanına çekti.” (Labbe, 2021d, s.22).

İnsanlar geçimlerini sağlamak ve kazanç elde edebilmek için bazı görev ve sorumluluklar almak zorundadır. Şans ve Şanssızlık kitabındaki “Sorumlu Gerçekten De Şans Ya Da Şanssızlık Mı?” adlı metinde Lusin ve Timur'un geçimini sağlamak için almış oldukları sorumluluklar üzerinden sorumluluk değerinin önemine yer verildiği görülmüştür.

“Şans ve şanssızlık her an, her yerde karşımıza çıkabilir, doğru. Ama biz de savunmasız değiliz: bir şeyler yapabiliriz. Şanslı olma olasılığımızı yükseltip, şanssız olma olasılığımızın azaltabiliriz; her şeyin istediğimiz gibi gitmesi olasılığını artırmak için harekete geçebiliriz.” (Labbe, 2021d, s.23).

Şans ve Şanssızlık kitabındaki “Sorumlu Gerçekten De Şans Ya Da Şanssızlık Mı?” adlı metinde insanın kendi geleceğinin yine kendisinin alacağı sorumlulukla belirleneceği bu yüzden gayret içinde olunması gerektiği anlatılmaktadır. Bu bağlamda sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Ama Murat, harekete geçme özgürlüğünü korudu. Hapse girmeden önce hayal ettiğinden farklı bir hayat yaratmayı başardı ve bu büyük talihsizliğin hayatını sonsuza kadar mahvetmemesi için savaştı.” (Labbe, 2021d, s.29).

Şans ve Şanssızlık kitabındaki “Murat Sıradışı Biri” adlı metinde Murat haksız yere on üç yıl hapse mahkûm edilmiş ve masum olduğu yıllar sonra ortaya çıkmıştır. Mahkûmiyet süresince Murat boş durmamış kendini geliştirebilecek etkinlikler bulmaya çalışmış ve mektupla katılabileceği eğitimlere katılmış, sonrasında üniversite okuyup profesör olmuştur. Yani Murat kendisine haksızlık edilse de yılmamış, sorumluluk almış ve sonunda da hayaline kavuşmuştur. Bundan dolayı bu metinde sorumluluk değerinin öneminin vurgulandığı görülmüştür.

“ ‘Yarın kaçta yola çıkıyoruz?’ ‘9.17’de.’ ‘Harika! Vardığımızda otel bulmak için dolaşmaya zamanımız olacak.’ ‘Aa, hayır, risk almayalım; oteli ayarladım, 3 kez de teyit ettirdim.’ ‘İyi, sonra...’ ‘Yürüyüş için piknik sepeti hazırlattım, bölgeyi iyi bilen bir rehber ayarladım, ne olur ne olmaz.’ ‘Ama ya yolumuzu değiştirip...’ ‘Kaza geliyor demez, fazla maceracılık yapmamak gerek.’ ‘Ve...’ ‘Ve sonraki altı gün için rota hazırlandı; etapları belirledim. Hava durumu değişirse bir kurtarma planımız var, sevgili olarak ilk tatilimizde hiçbir şeyi şansa bırakmayacağız.’ Her şey gayet planlı görünüyor... Bu tatile çıkmayı kim ister?” (Labbe, 2021d, s.29).

Şans ve Şanssızlık kitabındaki “Riskyokistan’a Hoş Geldiniz” adlı metinde tatile çıkmadan önce planlı ve programlı hareket edildiği ve herkesin üstüne düşen sorumluluğu yerine getirdiği görülmüştür. Bu neden bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

Ahlaki Olan ve Olmayan isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Lusin neden ablasının zulasını açık vermekte duraksıyor? Yakalanmaktan ve cezalandırılmaktan korktuğu için mi? Hayır, evde kimse yok. Peki, gizli saklı yerleri ele vermeyi yasaklayan bir kanuna uymak için mi? Hayır, aile sırlarını açığa vurmakla ilgili hiçbir yasa yok, herkes istediğini yapar. Yine de Lusin rahatsız: Gidip günlüğü getirmek istemesine rağmen bir şeyler onu engelliyor.

Onu engelleyen hiçbir yasa, hiçbir yönetmelik yok. Onu engelleyen şey, Lusin'in içinde: Vicdanı, ahlaki bilinci.” (Labbe, 2020b, s.6).

Ahlaki Olan ve Olmayan kitabındaki “Günlük Zulası” adlı metinde Lusin’in vicdani sorumluluğundan bahsedilmiştir. Bu yüzden sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Giriş kapısının sesi duyuluyor. Lusin odadan haykırarak çıkıyor: 'Asla ablama ihanet etmeyeceğim! Benden istediğin şey iğrenç, sen kötü bir sevgilisin, hediyelerini de başına çal!' Lusin, ihanet etmeme kararını, vicdanının sesini dinleyerek özgürce aldı.” (Labbe, 2020b, s.8).

Ahlaki Olan ve Olmayan kitabındaki “Özgür Bir Karar” adlı metinde Lusin’in vicdani sorumluluğuna göre hareket ettiği görülmektedir. Bu nedenle sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Ahlaki oluşturan kural da işte bu: Kendimize yapılmasını istemediğimiz şeyi, başkasına yapmamak.” (Labbe, 2020b, s.13).

Ahlaki Olan ve Olmayan kitabındaki “Beslenme Çantası ve Şemsiye” adlı metinde bireyin kendisine ve başkasına karşı sorumluluğuna değinilmiştir. Bu yönüyle sorumluluk değerinin ele alındığı görülmüştür.

“Hiç kimse yasaların ya da polislerin her şeye karışmasını istemez! Yine de hile yapmayan, yalan söylemeyen, kibar insanlarla yaşamak daha iyi olurdu. İşte bu yüzden, birlikte ve özgürce yaşamak için ahlaka da ihtiyacımız var. Hepimizin ahlak kurallarına ve uzlaşarak koyduğumuz o kurallara uyumayı başarmaya ihtiyacımız var.” (Labbe, 2020b, s.26).

Ahlaki Olan ve Olmayan kitabındaki “Şikâyetçi Olmak İstiyorum” adlı metinde kişilerin ahlaki sorumluluklara uygun olarak hareket etmesi gerektiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“İnsanların geçmişte birçok kez yanıldıklarını, köleliği bulduklarını, inançsızları yaktıklarını, kadınların özgürce yaşamalarını yasakladıklarını, halkları boyunduruk altına alıp onların zenginliklerini sömürdüklerini artık bildiğimize göre – evet, bütün bunları artık bildiğimize göre – ahlak konusunda çok temkinli olmalıyız.” (Labbe, 2020b, s.38).

Ahlaki Olan ve Olmayan kitabındaki “Düşünmeyi Unutmamak” adlı metinde kalıplaşmış yargılara karşı tedbirli davranma sorumluluğunu alma üzerinden sorumluluk değerinin ele alındığı görülmüştür.

Olmak ve Sahip Olmak isimli kitapta sorumluluk değerinin geğtiği paragraf Şu Şekildedir:

“Örneğin, Cüneyt’i hayatının tek bir gününde takip edelim. Bu pazartesi sabahı, Cüneyt kızını okula bırakıyor; o bir baba. Sonra reğelli ekmek yiyip çay içmek için kafeye gidiyor; o bir müşteri. Ardından işe gidiyor; o bir boks eğitmeni. Öğlen Peyami ile yemek yiyor; o bir arkadaş. Akşamüstü İngilizce dersi alıyor; o bir öğrenci. Eve dönmeden önce, diş hekimine gidiyor; o bir hasta. Diş hekiminden çıkarken dadıyı arayıp biraz gecikeceğini söylüyor; o bir işveren. Evinin karşısındaki bakkala uğrayıp bir kilo pirinç alıyor; o bir tüketici. Akşam eşiyile yürüyüşe çıkıyor; o bir koca. Yatmadan önce ailesini arıyor; o bir oğul. Gecenin bir yarısı cep telefonu çalıyor, ağabeyi onunla konuşmak istiyor; o bir kardeş.” (Labbe, 2021f, s.35).

Olmak ve Sahip Olmak kitabındaki “Müşteri, Boksör, Arkadaş” adlı metinde Cüneyt’in sosyal hayatında aynı gün içerisinde birden fazla rolünün olduğu belirtilmektedir. Cüneyt babalık sorumluluğunu, eğitmenlik sorumluluğunu, arkadaşlık sorumluluğunu, öğrenme sorumluluğunu, eşine karşı sorumluluğunu, çocuk olma sorumluluğunu ve kardeş sorumluluğunu yerine getirmektedir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin öneminin vurgulandığı anlaşılmıştır.

Liderler ve Diğerleri isimli kitapta sorumluluk değerinin geğtiği paragraflar Şu Şekildedir:

“Alara, 6.sınıfta ve okuldaki yaşamın daha iyi olması için bazı şeyleri değiştirmek istiyor. Fikirlerini listeliyor: Okul bahçesine basket potaları yerleştirmek, öğrencilerin istedikleri arkadaşla yan yana oturmasına izin vermek, beden eğitimi dersinde farklı çalışma grupları oluşturup herkese sevdiği sporu seçme hakkı tanımak, ayda bir aileleri okul kantininde öğle yemeğine davet etmek...” (Labbe, 2021g, s.11).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “Sınıf Başkanı Alara” adlı metinde sınıf başkanı olan Alara’nın okul ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik almış olduğu sorumluluk görölmektedir. Bu yönüyle sorumluluk değerinin ele alındığı anlaşılmıştır.

“Ozan’ın gözlediği iki ekip de hemen işe koyulmadı; çünkü başlamadan önce, kimin kuleleri inşa edeceğini, kimin su getireceğini ya da cetvel bulacağını söyleyecek, zamanı kontrol edip her şeyin yolunda gidip gitmediğine bakacak bir başkan seçerek, planlı çalışmaya karar verdiler... Verimli olmak için, bir lider gerekiyordu.” (Labbe, 2021g, s.26).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “İyi Olan Kazansın” adlı metinde Ozan ve ekibi plajda kumdan kale yarışmasını katılmışlardır. Ozan takım lideri olarak, yarışma öncesinde belli plan ve strateji belirleyerek herkese bir sorumluluk vermiştir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değeri ele alındığı anlaşılmıştır.

“Ertesi gün, plajda yarışma devam ediyor. Ozan’ın takımı nasıl olduysa ikinci tura kaldı. Bu kez, Ozan her şeyi yönetiyor: önceki gün çalışmaya katılmamış olanları ekipten çıkarıyor, yeni kuralları bir deftere not ediyor, görev dağılımı yapıyor ve herkes işe koyuluyor. Başardılar! Cumartesi günkü yarı finale de kaldılar.” (Labbe, 2021g, s.28).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “Yarışma Devam Ediyor” adlı metinde Ozan ve arkadaşlarının görev ve sorumlulukları yerine getirip yarı finale yükseldikleri görülmektedir. Bu yönden sorumluluk değeri öneminin işlendiği anlaşılmaktadır.

“Arkadaşı Fırat bağırarak karşılık veriyor: ‘Biz gelmiyoruz şamandırayı kaptık, artık yarışmaya devam etmek istemiyoruz.’ ‘Siz kafayı mı yediniz?’ diye haykırıyor sinirlenen Ozan. ‘Finale kaldık, iki gün önceki gibi planlı çalışırsak, kazanma şansınız çok yüksek.’” (Labbe, 2021g, s.29).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “Yarışma Devam Ediyot” adlı metinde Ozan’ın arkadaşlarının yarışmadan çekilmek istedikleri; buna karşın Ozan’ın liderlik sorumluluğu ile hareket edip takım arkadaşlarını yarışmayı kazanmak için motive ettiği görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değeri ele alındığı anlaşılmıştır.

“Kadınlar ve erkekler; arabalar üretmek, yollar inşa etmek, bir pazar yerinde meyve sebze satmak, büyük bir çiftliği çekip çevirmek gibi pek çok iş için hep birlikte çalışırlar. Önemli olan, yapılan her işin aksaksız yolunda gitmesidir.” (Labbe, 2021g, s.31).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “Hayat, Bir Kumdan Kale Yarışması Mı?” adlı metinde kadın ve erkeklerin çalışma sorumluluğundan bahsedilmiştir.

“Ozan düşünüyor. Önümüzdeki yaz için bir çözüm bulmalı. Belki bu kez birkaç şef seçmeli; biri kalenin içi için, biri kale dışı için, biri de zamanı kontrol etmek için. Ya da belki bütün ekip yarışmadan 1 saat önce toplanıp işbölümü yaparsa, şefe de, başkana da gerek kalmaz. Belki de en iyisi, her gün başka birini şef seçmek, hatta

yarışmanın yarısında şef değiştirmek. Belki bunların hiçbiri işe yaramayacak. Belki de bunların hepsi denenmeli...” (Labbe, 2021g, s.32).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “Öyleyse Ne Yapmalı?” adlı metinde Ozan’ın bir sonraki yarışmayı kazanmak için liderlik sorumluluğunu alıp planlar yaptığı ele alınmaktadır. Bu yönüyle bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Ozan er geç işin içinden çıkacak. Ekibiyle birlikte, denemeler yapıp yanılacaklar; sonra yeniden deneyecek ve yine yanılacaklar; işleyen bir sistem bulana kadar bu böyle sürecek. Bir gün ekiplerine yeni insanlar katılırsa, sistem üstünde tekrar tartışmak gerekecek. Çünkü onlar için iyi olan, yeniler için de iyi olmak zorunda değil. Demek ki, yeni duruma uyum sağlayıp, yeni çözümler üretmek gerekecek.” (Labbe, 2021g, s.33).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “Öyleyse Ne Yapmalı?” adlı metinde Ozan ve arkadaşlarının yarışmayı kazanmak için büyük sorumluluklar üstlendiği, başarıyı elde etmek için oldukça kafa yordukları anlatılmaktadır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Bir diğeri yanıtlar: ‘Evet, ama ben para harcamak istemiyorum, el feneri almak için para biriktirmeliyim.’

Bir üçüncüsü durmadan tekrarlar: ‘Benimse, pastaneye uğrayacak zamanım bile yok, çünkü okula geç kalmamalıyım.’” (Labbe, 2021g, s.36).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “Kavga, Hep Kavga” adlı metinde ekonomik sorumluluğu üstlenme ve çocuğun okula karşı sorumluluğu anlatılmaktadır. Dolayısıyla sorumluluk değerinin ele alındığı görülmüştür.

Şiddet ve Şiddetsizlik isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“İnsanlar; ülkelerinin, bölgelerinin, şehirlerinin ya da köylerinin birbirlerine karşı mücadele etmesine olanak sağlayan sporlar yaratmışlardır. Şampiyonalar, dünya kupaları ve elbette olimpiyat oyunları düzenlerler. Bu yarışmaların, savaş sırasındaki çarpışmaların yerine geçtiği, insanların mücadele etmelerine olanak sağlamak için yaratıldıkları söylenebilir; ama kuralların çizdiği çerçevede kalmak ve şiddeti kontrol altında tutan hakemlere yer vermek koşuluyla. Statlarda, sahalarda ya da arenalarda, toplarla, ağırlıklarla, raketlerle, kronometrelerle savaşmak... Siperlerde,

savaş meydanlarında, tanklarla, tüfeklerle, bombalarla savaşmaktan kesinlikle daha iyidir.” (Labbe, 2022b, s.4).

Şiddet ve Şiddetsizlik kitabındaki “Dünya Şampiyonu, Altın Madalyalı Sporcu” adlı metinde sporun ve sporcuların barışı sağlama sorumluluğundan bahsedilmektedir.

“İtfaiyeciler, alarm ne kadar erken verilirse, her şeyi yakıp yıkmadan yangını söndürme şanslarının o kadar yüksek olduğunu bilirler. Eğer şiddet alarmımız ilk küçük kıvılcımda çalmaya başlarsa, her zaman kendimizi koruyabiliriz: onu, büyümeden söndürmeye hazır oluruz. Şiddetin doğmasını hızla engelleyebilmek için, en küçük şiddet kıvılcımlarına duyarlı olmak gerekir.” (Labbe, 2022b, s.13).

Şiddet ve Şiddetsizlik kitabındaki “Şiddet Alarmı” adlı metinde kişinin şiddeti önlemeye yönelik alabileceği sorumluluk üzerinden sorumluluk değerinin önemi vurgulanmıştır.

“Ev sahibi öfkeli öfkeli söyleniyor. ‘Dairem yüzme havuzuna dönmüş, siz kafayı yemişsiniz!’ diye bağıyor. ‘Basit bir alet için hortum kullanmak da neymiş? Bir kova su, hatta belki ıslak bir havlu bile yeterdi.’

Islak havluyu, sussun diye ev sahibinin kafasına geçirmek isteyen itfaiyeci, ‘Belki öyledir.’ diye yanıtıyor. ‘Ama risk almak istemedim.

Bir kova su belki de yetecekti. Ama hortum kullanınca, ‘belki’ler kalmadı; bu şekilde yangının büyümeyeceği kesindi: Sıfır risk.

Şiddet çarkı dönmeye başladığında da aynı şey geçerlidir: Kimi zaman kullanılan yöntemler abartılı görünse de, şiddeti durdurmak için büyük önlemler alınmalı. Şiddet ortaya çıktığında, ona büyüme şansı verilmemeli: Sıfır risk.” (Labbe, 2022b, s.14).

Şiddet ve Şiddetsizlik kitabındaki “Kovayla Mı, Hortumla Mı?” adlı metinde şiddetin önüne geçebilmek adına kişiye düşen sorumluluklar anlatılmaktadır. Dolayısıyla sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Çatışmadan kaçınmak, dünyanın ısırık, korkak, anlaşmazlık çıkar çıkmaz ezilen ya da koşarak kaçan insanlarla dolu olması gerektiği anlamına gelmiyor.

Tam tersi.

Çatışmadan kaçınmak, çevrelerinde olan bitenle ilgili, çatışmaların doğmak üzere olduğu yerleri tespit etmek için varlık gösteren, dikkatli, uyanık insanlarla dolu bir dünya demek. Zekâlarını, enerjilerini, isteklerini, cesaretlerini, dirençlerini, sorunlar

çatışmalara dönüşmeden önce, onları çözmek için kullanılabilen insanlar demek.”
(Labbe, 2022b, s.38).

Şiddet ve Şiddetsizlik kitabındaki “Dikkatli, Akıllı, Cesur” adlı metinde insanların çatışmaları, sorunları ve şiddeti önlemede üstüne düşen sorumluluklar ifade edilmektedir. Bu nedenle bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

Haklar ve Ödevler isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“ 'Baba, gidip paten kaymaya hakkın var mı?' 'Evet, ama önce odanı topla.'” (Labbe, 2021h, s.3).

Haklar ve Ödevler kitabındaki “Ödevsiz Gezegen” adlı metinde çocuğun ev içinde yapması gereken sorumluluğu babası hatırlatmaktadır. Bu yönüyle sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Bizler çocukken, haklarımızı da ödevlerimizi de hep başkaları belirler: Anneler, babalar, büyükanneler, büyükbabalar, öğretmenler, gözetmenler... Bu yetişkinler, çocukların hak ve ödevlerini karar verirler; çünkü çocuklardan onlar sorumludurlar.
Buna karşılık bütün yetişkinlerin de çocuklara karşı ödevleri vardır: onları koruma görevi, fiziksel ve ruhsal şiddete maruz kalmalarını engelleme ödevi, onlara bakma ödevi, oynamalarına ve öğrenmelerini sağlama ödevi, onlara iyi bir eğitim verme ödevi, onları sevgi saygı içinde büyütmeye ödevi...” (Labbe, 2021h, s.11).

Haklar ve Sorumluluklar kitabındaki “Baba, Anne, Gözetmen, Öğretmen” adlı metinde yetişkinlerin çocuklara karşı yerine getirmesi gerektiği sorumluluklar ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Akşam, Yasemin'in babası vergi beyannamesi doldururken söylenip duruyor. Yasemin soruyor: 'Baba, hangi alçak seni bunu yapmaya zorluyor?' Babası kalemini bırakıp gülüyor. 'Hiç kimse, canım. Yasa böyle: çalışan insanlar bu kâğıtları doldurmak zorundalar.'” (Labbe, 2021h, s.12).

Haklar ve Sorumluluklar kitabındaki “Sana Bu Hakkı Kim Verdi?” adlı metinde Yasemin'in babasının yasal sorumluluğunu yerine getirdiği anlatılmaktadır. Bu yönüyle bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Arabada giderken, emniyet kemerini takmalıyım.” (Labbe, 2021h, s.13).

Haklar ve Sorumluluklar kitabındaki “Yasalar: Ödevler Ve Haklar” adlı metinde sürücülük sorumluluğunun anlatıldığı belirlenmiştir. Bu yönüyle sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Jülide'nin ülkesinde ise kurallar var; Jülide de onları biliyor. Yaya geçidinden geçmesi gerekiyor; kırmızı ışıkta sürücüler durmak zorunda olduğundan geçme hakkı ona ait; yeşil ışktan geçme hakkı sürücülerde olduğundan onun beklemesi gerekiyor; yoldan değil kaldırımdan yürümeli; arabalarla motosikletlerin kaldırıma çıkma hakları yok...” (Labbe, 2021h, s.16).

Haklar ve Sorumluluklar kitabındaki “Yeşil Işık, Kırmızı Işık” adlı metinde Jülide'nin ülkesinde yaya ve sürücü sorumluluğunun işlendiği anlaşılmaktadır.

“Alfred yasadışı ülkenin yasalarını gayet iyi biliyor; Lorenzo'nun haklı olduğunun farkında: Burada yasa, oy vermeyi zorunlu tutmuyor. Yine de Alfred, oy vermenin bir ödev olduğunu düşünüyor.” (Labbe, 2021h, s.17).

Haklar ve Sorumluluklar kitabındaki “Oy Hakkı Mı, Oy Verme Ödevi Mi?” adlı metinde Alfred'in oy verme davranışı ile vatandaşlık sorumluluğunu yerine getirdiği anlatılmaktadır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Hiç kimse ıssız bir adada yalnız başına değildir. İnsanlar bir arada yaşar. Birlikte yaşadıkları için de birbirlerine karşı sorumludurlar. İnsanlar arasında yazılı sözleşmeler varmış gibidir. Bir arada yaşadıkları için, birbirlerine karşı ödevleri vardır.” (Labbe, 2021h, s.22).

Haklar ve Sorumluluklar kitabındaki “İşte, İstedğim Şey” adlı metinde insanların birbirlerine karşı duydukları sorumluluklar ele alınmıştır.

“Bu hakları ve ödevleri kendi kendilerine veriyorlar, çünkü istedikleri bir şey var: Mirka mimar olmak için sınavlarını başarıyla geçmek istiyor; Katya ise, çocukların fabrikalarda çalıştırılmadığı bir dünya. İnsanoğlu, durduğu yerden tepkisizce dünya izlemez. Gerçekleştirmek istediği hayalleri, ulaşmak istediği amaçları, gönülden bağlı olduğu projeleri vardır. İşte bu yüzden, haklar ve ödevler hepimiz için kaçınılmazdır.” (Labbe, 2021h, s.24).

Haklar ve Sorumluluklar kitabındaki “İşte, İstedğim Şey” adlı metinde Mirka'nın okula karşı sorumluluğu ve Katya'nın çocuklara karşı hissetmiş olduğu sorumluluk

ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Haydi, daha hızlı sür!’ ‘Olmaz; burada hız sınırı saatte 50 kilometre.’ ‘Ama yollar boş. Hem bak, ne polis var, ne radar.’ ‘Biliyorum, bu hız sınırı saçma; ama ne olur ne olmaz! Ceza ödemek de, ehliyetimi kaptırmak da istemiyorum.’” (Labbe, 2021h, s.29).

Haklar ve Sorumluluklar kitabındaki “Radarlar Mı, Çocuklar Mı?” adlı metinde Ömer’in hem sürücü sorumluluğunu hem de yasal sorumluluğunu yerine getirmeye çalıştığı görülmektedir. Bu nedenle bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Hem Ömer, hem Yorgo sürücülük ödevini yerine getiriyorlar: Hız kısıtlamasına uyuyorlar. Ama ikisinin de kurallara uyma nedenleri çok farklı: Ömer başına bela almak istemiyor, Yorgo ise başkalarının yaşamını sürdürüyor.” (Labbe, 2021h, s.30).

Haklar ve Sorumluluklar kitabındaki “Radarlar Mı, Çocuklar Mı?” adlı metinde Ömer ve Yorgo’nun sürücülük sorumluluğunu yerine getirdikleri ifade edilmektedir.

Kahkaha ve Gözyaşları isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Her seferinde anne ve babaları onları aynı şekilde tembihliyor: Hasret Teyze’yi yormamak için yüksek sesle konuşmamalı, dirseklerini masaya koymadan düzgün oturmalı, Hasret Teyze’nin pişirdiklerinde beğendiklerini göstermek için yemeklerini son lokmasına kadar bitirmeli ve en önemlisi, kavga etmemeli ya da küfür etmemeliler.” (Labbe, 2021i, s.16).

Kahkaha ve Gözyaşları kitabındaki “Çılgın Kahkaha” adlı metinde anne ve babası, Serra, Ömer ve Elif’in teyzelerinin evlerine gittiklerinde onlara bazı sorumluluklara uyması gerektiğini hatırlatmıştır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Rita, anne ve babasının yanında, kardeşi Robin ise lisenin önünde. Rita korkudan ölüyor: bugün lise bitirme sınavının sonucu açıklanıyor. Kazananların listesi az önce ilan edildi. Rita, babasına, ‘Hadi, lütfen git sen bak, ben cesaret edemiyorum.’ diyor. Babası listeye doğru gidiyor, bakıyor... Ve kızının adını, ilk seferde sınavı geçenlerin yazılı olduğu sütunda görüyor. Hızla Rita’ya dönüp uzaktan başparmağını havaya kaldırıyor.” (Labbe, 2021i, s.31).

Kahkaha ve Gözyaşları kitabındaki “Coşkundan Ağlamak, Mutluluktan Gülmek” adlı metinde Rita’nın öğrenme sorumluluğunu alıp sınavında başarılı olduğu görülmektedir. Bu yönüyle sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Doğa ve Kirlilik isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Suzan bulaşık makinesini dolduruyor, deterjan gözüne bir tablet koyuyor, programı başlatıyor ve bulaşık kendi kendine yıkanırken, o da odasında kitap okumaya gidiyor.” (Labbe, 2021j, s.5).

Doğa ve Kirlilik kitabındaki “Evet Ama Bunun Keyfi De Başka” adlı metinde Suzan ev içerisindeki sorumluluğunu yerine getirirken diğer yandan da öğrenme sorumluluğunu yerine getirmektedir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Osman’ın Sarıkız gibi 10 ineği var. Onları çayırılıkta otlamaya bırakıyor, akşam olunca da hepsini sağıp sütlerini satıyor. Ama çok sık değil. Çünkü onların küçük danalar doğurmalarını istiyor.

Osman, doğal bir döngünün parçası oldu, süt ve et olarak bu döngüden faydalanıyor. Aynı zamanda da döngünün işlemlerini sağlıyor. Kışın inekleri beslemek için kuru ot saklıyor, onları farklı çayırılara götürüyor, daha iyi yeşersin diye tarlaları gübreliyor.” (Labbe, 2021j, s.13).

Doğa ve Kirlilik kitabındaki “Evet Ama Bunun Keyfi De Başka” adlı metinde “Sarıkız’ın Döngüsü” adlı metinde Osman’ın kendi geçimini sağlamak için üstlendiği sorumluluklar anlatılmaktadır. Ayrıca Osman’ın doğaya ve hayvanlara karşı sorumlu davrandığı da görülmektedir. Bu yönüyle sorumluluk değerinin öneminin vurgulandığı anlaşılmıştır.

“Lena’nın kitabındaki öykü ile hiç ilgisi olmasa da, bu küçük desen çok önemli! Çünkü kitabı üretmek için hiçbir ağacın kesilmediğini simgeliyor. Kitabın başka şekilde üretildiğini anlatıyor: Yeni kâğıt yapmak için ağaçları kesmek ya da eski kitapları yakıp havaya zehirli gazlar salmak yerine, yeniden kâğıt üretmek üzere eski kitap sayfaları toplanmış. Yeni bir şey üretmek için atıklar, yani çöpe atacağınız eski kitaplar kullanılmış.

İşte, başka türlü çözümler üretmek için insanların icat ettiği yüzlerce teknikten biri. Atıkları toplayıp tekrar kullanıma sokmak. İnsanlar bu şekilde attıkları geri dönüştürerek, döngüleri tekrar oluşturabilirler.” ” (Labbe, 2021j, s.19).

Doğa ve Kirlilik kitabındaki “Başka Çözümler Bulmak” adlı metinde Lena’nın bilime karşı sorumluluk duyduğu ve aynı zamanda doğaya karşı sorumlu davranışlar sergilediği anlatılmaktadır. Bu yönüyle bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Eğer, yeryüzündeki bütün ülkelerde yaşayan erkekler ve kadınlar, doğayı ve insanları koruyan yasalar, fabrikalardaki güvenlik kuralları, toprağı işleme, balık tutma ve avlanma şekilleri gibi konularda anlayamazlarsa, Dünya’nın kirlilik sorununu çözmek imkânsız olacak.” (Labbe, 2021j, s.23).

Doğa ve Kirlilik kitabındaki “Çernobil” adlı metinde doğaya karşı duyulan sorumluluğun önemi vurgulanmaktadır. Bu yönüyle sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Peki, buna kim karar verir? Araştırmacılar, bilim insanları ya da siyasetçiler mi? Hayır. Yeryüzünde yaşayan herkes, yedikleri, içtikleri ve soludukları üzerine düşüncelerini belirtme hakkına sahiptir.

Bize; GDO’lar yemek isteyip istemediğimiz, nükleer santrallerden gelen elektriği kabul edip etmeyeceğiniz, ulaşımımızı bisikletle mi arabayla mı sağlayacağımız türünden seçimlerimizi sormak da yöneticilerin görevidir.” (Labbe, 2021j, s.28).

Doğa ve Kirlilik kitabındaki “Ve Karar Verme Hakkı” adlı metinde ülkeleri yöneten insanların sorumluluklarına değinilmektedir. Bu yönüyle sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“İnsanların yaşamı zordu, hayatta kalmak için savaşıyorlardı; doğadan, onun fırtınalarından, gecelerinden, kulaklıklarından ve depremlerinden korkuyorlardı. Derken insan, zekâsı sayesinde hayatını kolaylaştıran binlerce şey icat etti.” (Labbe, 2021j, s.38).

Doğa ve Kirlilik kitabındaki “Doğayla Birlikte Uygarlaşmak” adlı metinde insanların hayatlarını sürdürebilmeleri için almış oldukları sorumlulukların bilime katkısının olduğu anlatılmaktadır. Dolayısıyla sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

Başarı ve Başarısızlık isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Suna, Cem ve Kaan bir parti vermeye hazırlanıyorlar. Aileleri, oturdukları apartmanın alt katındaki salonu öğleden sonra dört ile sekiz arasında kiralamayı kabul etti. Burası en az 80 kişi alan çok büyük bir salon. Ama onların en fazla 40 kişi çağurmaya izinleri var. Suna'nın görevi, davetiyeleri hazırlayıp dağıtmak; Cem ve Kaan müzikle ilgilenecekler.” (Labbe, 2021k, s.12).

Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “Bu Öğleden Sonra Parti Var” adlı metinde Suna, Cem ve Kaan'ın organize ettikleri organizasyonda her birinin almış oldukları sorumlulukları yerine getirdikleri anlatılmaktadır.

“Kaan çözüm yolları arıyor. Anlamaya çalışıyor. Çalışmayan bir arabanın başındaki tamirci gibi: arabayı çöpe atmıyor, motor yanuncaya kadar onu zorlamıyor da, yalnızca tamir etmeye uğraşiyor. Parçaları değiştiriyor, doğru ayarı bulana kadar denemeler yapıyor. Bütün başarısızlıklar, doğru ayarı bulmamıza yardımcı olur; neyin yolunda gitmediğini göstererek, neyin işe yarayacağını keşfetmemizi sağlar.” (Labbe, 2021k, s.16).

Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “Suna Her Şeyden Vazgeçiyor, Kaan Çözüm Arıyor, Cem Unutuyor” adlı metinde bozulan arabayı tamir etmek için Kaan'ın üstlenmiş olduğu sorumluluğu anlatılmaktadır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Çünkü kuşku duyduğumuzda araştırırız... Ve ancak araştırdığımızda bir şeyler bulma şansımız vardır.” (Labbe, 2021k, s.25).

Başarı ve Başarısızlık kitabındaki “Ben Bana Karşı” adlı metinde öğrenme sorumluluğundan bahsedilmiştir.

Söz ve Sessizlik isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“En son notaya gelince, profesör gülümsüyor. 'Aferin Maryo! Neredeyse başardın. Farklı bir perdeye geçilen bölümde dikey okumanı yap, alto çal ve seslendir. Bu hafta evde çalışırken, yapılarla odaklanmaya çalış ve majör akorları minöre çevir. Hem akor dizilerini arpej yapmayı da unutmamalısın.' Maryo bütün sözcükleri yavaş yavaş öğrendi ve onları öğrenerek müzik dünyasına girdi.” (Labbe, 20211, s.12).

Söz ve Sessizlik kitabındaki “Dünyanın Anahtarı” adlı metinde Maryo, profesörün kendisine yapmış olduğu uyarıları dikkate almış ve sonunda da başarıya ulaşmıştır. Maryo’nun öğrenme sorumluluğuna sahip olduğu belirlenmiştir. Bu yönüyle sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Keskin bir bıçağın sapından tutulacağını, ateşteki korların, maşayla alındığını, araba kullanırken birini ezmek için dikkatli olunması gerektiğini çabuk öğreniriz. Sözcükler de aynı dikkatle, doğru anlamda, doğru şekilde, özenle kullanılmalıdır.”
(Labbe, 2021, s.19).

Söz ve Sessizlik kitabındaki “Yalnızca Onu Gıcık Etmek İstemiştim” adlı metinde dili doğru ve güzel kullanma sorumluluğunun yerine getirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

“Leo: 'O işi çok istiyorum; iş görüşmesinde elimden gelenin en iyisini yapacağım.'”
(Labbe, 2021, s.20).

Söz ve Sessizlik kitabındaki “Levent ve Leo” adlı metinde Leo’nun çalışma sorumluluğunun farkında olduğu ve bu bilinçle hareket etmeye özen gösterdiği görülmüştür. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Kimi zaman sessizlik, tonlarca ağırlıktadır. Kendimizi ezilmiş hissederiz. Bu ağırlığın altından kalkmak için, durmadan, sürekli, tekrar tekrar yanıtlar ararız. Ama hiç kimse konuşmadığından, doğru yanıtları bulup bulmadığımızı bilemeyiz. Kimi zaman sessizlikleri, yaşam boyu omuzlarımızda taşırız; yaşam boyu arar, ararız.”
(Labbe, 2021, s.25).

Söz ve Sessizlik kitabındaki “Tonlarca Sessizlik” adlı metinde kişinin hayatına yön vermesi için üstlendiği sorumluluklar ifade edilmiştir.

“Çoğu zaman, söz alabilmek için savaşıyoruz, ifade özgürlüğünden sık sık söz ederiz. Ama sessizlik hakkı da talep etmeliyiz.” (Labbe, 2021, s.35).

Söz ve Sessizlik kitabındaki “Sessizlik Hakkı” adlı metinde konuşma sorumluluğumuzun olmasının yanı sıra bazı yerlerde susma sorumluluğumuzun olduğuna değinilmiştir.

Yaşam ve Ölüm isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Primat denen bazı hayvanlar, dört ayaküstünde yürümek yerine, ayağa kalktılar. Böylesi, uzağı görmek ve avlanmak için daha uygundu. Yürümek için artık ön ayaklarını ihtiyaç duymadıklarından, onları el gibi kullanabilirlerdi: Böylece, alet yapmayı öğrendiler. Bunun için kafa yordular ve giderek zekâları gelişti.” (Labbe, 2020c, s.5).

Yaşam ve Ölüm kitabındaki “Peki Ya En Başa Dönersek” adlı metinde Primat denen hayvanların yaşamlarını sürdürmek için üstlendikleri sorumluluklar ve bu sorumlulukları yerine getirmenin sonucunda da bilime katkı sağladıkları anlatılmaktadır. Bu nedenle sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“O sabah Osman ve arkadaşı Mualla, köylerinin yakınındaki ormanda mantar toplamaya gittiler. Mantarlar için en iyi mevsim olduğundan, iki saatte yüzden fazla mantar topladılar. Onları cumartesi pazarında satıp, lunaparktaki çarpışan arabalarla birkaç tur atmaya yetecek kadar para kazanabilecekler.” (Labbe, 2020c, s.6).

Yaşam ve Ölüm kitabındaki “Mantar Katliamı” adlı metinde Osman ve Mualla lunaparka gitmek istemekte; fakat ellerinde yeterince para yoktur. Bu durumun farkına varan Osman ve Mualla sorumluluk alarak harekete geçmiş ve sonunda da hayallerini gerçekleştirmişlerdir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“İnsan, hayvanların otladığı çimenleri zehirlerse, o hayvanların sütünü içerek ya da etini yiyerek kendini de zehirler. Öbür canlıların hayatını önemsememek, insanın kendisi için de ciddi sorunlar yaratır. Hiç kimse bütün canlı varlıkların aynı ailenin üyesi olduğunu unutmamalıdır.” (Labbe, 2020c, s.13).

Yaşam ve Ölüm kitabındaki “Kral Deli” adlı metinde insanın hayvanlara ve doğaya karşı üstlenmesi gereken sorumluluklardan bahsedilmiştir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Sirkin kulisinde büyük bir hareketlilik var: Topluluk yeni bir gösteriyi ilk kez sergileyecek. Gösteri 10 dakika sonra başlıyor. Trapezciler Cem ve Aysin, büyük gecenin gelmesinden dolayı mutlular; yeni numaralarını seviyorlar, bu dünyada kimsenin daha önce denemediği özgün bir numara. Atlayışlarını aylarca çalıştılar, kendilerini hazır hissediyorlar, kostümleri pırıl pırıl parlıyor, makyajlar yapılmış ve bütün malzemeleri hazır.” (Labbe, 2020c, s.35).

Yaşam ve Ölüm kitabındaki “Peki Ya Kendi Ölümümüz?” adlı metinde sirkte sahne alacak olan Cem ve Aylin’in bu gösteri için uzun zamandır çalışıp kendi sorumluluklarını üstlendikleri anlatılmaktadır. Bu nedenle bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

İş ve Para isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Tarihin başlangıcından bu yana insanlar birbirinin aynı evler yapmıyorlar. Yalnızca yağmurdan ve soğuktan korunulacak, rahatça uyunacak bir yere sahip olmak için çalışmıyorlar. Aynı zamanda, evlerin daha güzel, daha iyi, daha dayanıklı ve daha büyük olması için, onları süslemek için de çalışıyorlar.” (Labbe, 2021m, s.3).

İş ve Para kitabındaki “Dünyayı Kuran Çalışmadır” adlı metinde geçmişten bu yana insanların temel ihtiyaçlarını karşılamak için aldıkları sorumluluktan bahsedilmiştir.

“İnsanlarsa, hayvan derilerinden giysiler dikmeye başladılar; kış için sıcak tutan giysiler yaptılar ve hiç bıkmaksızın her renkte farklı farklı giysiler tasarladılar. İnsan sırf giyinmek için çalışmaz, aynı zamanda güzel olmak ve başkalarının hoşuna gitmek için, giydiklerinin rahat, yumuşak ve güzel olması için de çalışır.” (Labbe, 2021m, s.4).

İş ve Para kitabındaki “Dünyayı Kuran Çalışmadır” adlı metinde insanların giyim ihtiyaçlarını karşılamak için üstlendikleri sorumluluklar anlatılmıştır.

“Peri ortadan kaybolduğundan beri herkes çalışıyor. Evet, çalışmak zorundalar. Çalışmazlarsa, açlıktan ölürlere.” (Labbe, 2021m, s.7).

İş ve Para kitabındaki “Kimsenin Çalışmadığı Bir Dünya” adlı metinde sihirli ülkedeki peri bu ülkedeki herkesin ihtiyacını karşılamaktadır. Fakat peri gittiğinde bu ülkede yaşayanlar, ihtiyaçlarını karşılamak için çalışma sorumluluğunu üstlenmektedirler. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Güneşin ya da yağmurun altında tarlaları işlemek zordur, ekmek ve simit yapmak için geceleyin kalkmak zordur, saatlerce bilgisayarın önünde oturmak zordur, çalışmak zordur... Ama bunların hiçbiri boşuna değildir.” (Labbe, 2021m, s.9).

İş ve Para kitabındaki “Çalışmak Zordur” adlı metinde çalışma şartları zor olsa da insanların hayatını sürdürebilmesi için bu sorumlulukları yerine getirmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu yönüyle bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“İlk insanlar bıçak yapmak için taşları yonttular, eti sanki buzdolabındaymış gibi soğuk saklamak için karda delikler açtılar, ok yapmak için ağaç dallarını işlediler. Yaşamak için birçok yararlı şey ürettiler. Çalışmak zor, yararlıdır. Hayatın daha kolay, daha rahat ve daha güzel olması için çalışmanın yarattığı ürünlere ihtiyacımız vardır.” (Labbe, 2021m, s.10).

İş ve Para kitabındaki “İşin Zor Olması- Boşuna Değildir- İş Yararlıdır” adlı metinde ilk insanların çalışma sorumluluğunu üstlendikleri ve hayatlarını kolaylaştırmak adına üretim yaptıkları anlatılmıştır.

“Bayan Guden’in koyunları var. Ailesi için, koyunların yönünden sıcacık tutan paltolar örüyor. Her yıl, iki koyun daha alıyor; süt, yumurta ve kaymak karşılığında değiş tokuş ettiği paltolar yapıyor. Yavaş yavaş, bir sürü kişi onun kullandığı koyunun yönünün kalitesinden ve çok sıcak tutan paltolarından haberdar oluyor. Böylece gitgide daha çok kişi onun ördüğü giysilerden istiyor.

Bayan Guden çok çalışıyor, ama mutlu: Koyun yetiştirme ve palto üretme uzmanı oldu. İnsanlar onun işine hayran. Üstelik bir örgü atölyesi kurmak, yelekler, yün kazaklar, atkılar üretmek ve giysiler daha güzel olsun diye yönü her renkte boyamayı öğrenmek gibi, yeni yeni fikirler de geliştiriyor.” (Labbe, 2021m, s.12).

İş ve Para kitabındaki “Zor. Ama Mutlu Edebiliyor” adlı metinde Bayan Guden’in ailesine karşı duyduğu sorumluluğu yerine getirdiği görülmüştür. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Teo’nun yanında koca bir kereste yığını duruyor. Kilometrelerce de ip. Keresteleri onar onar kaldırıp, ipe sarması gerekiyor. Daha sonra, birisi paket halinde bağlanmış bu keresteleri dükkânlara götürmek üzere almaya geliyor. Ama kimse Teo’ya sonra ne olup bittiğinden söz etmiyor. Teo günde 50 paket yapması gerektiğini biliyor, o kadar. 50 tane yapınca para alıyor – yaşamasına yetecek kadar para.” (Labbe, 2021m, s.15).

İş ve Para kitabındaki “İş Bizi Boğarsa” adlı metinde Teo’nun, şartları her ne kadar zor olsa da geçimini sağlamak için çalışmak zorunda olduğunun farkında olduğu ve bu sorumluluğu yerine getirdiği görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Bir şeyleri değiş tokuş edebilmek için, onları karşılaştırabilmek gerekir. Bu nedenle de insanlar parayı icat etmiştir. Her şeyi tek bir şeyle – parayla – karşılaştırmak için.

Parayla bir havuç veya bir merdiveni karşılaştırabilirsiniz: Havuç 1 lira, merdivense 100 lira eder. Para sayesinde, bütün insanlar değiş tokuş konusunda anlaşırlar.” (Labbe, 2021m, s.24).

İş ve Para kitabındaki “Paranın İcadı” adlı metinde insanların bilime karşı sorumlu davranarak icat yaptığı görülmüştür.

“Bay Patpuf lezzetli ikolatalar üretiyor. Ama lke büyük ve ikolatalar at sırtında müşterileri ulaşana kadar haftalar geçiyor. Üstelik çikolataların yarısı atın üstünde eriyor. Nasıl daha hızlı da gidilebilir? İnsanlar büyük yük arabaları yapıyor ve her yük arabasına dört at koşuyorlar. Bu büyük bir ilerleme: Bay Patpuf artık daha çok kutuyu daha hızlı bir şekilde gönderebiliyor.” (Labbe, 2021m, s.27).

İş ve Para kitabındaki “Alışveriş Dünyayı değiştirir” adlı metinde Bay Patpuf’un çalışma sorumluluğunu yerine getirdiğı görülmüştür. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin ele alındığı anlaşılmıştır.

“Alışverişin sorun yarattığı her durumda, insanlar yeni çözümler arıyor, dolayısıyla bir sürü Şey icat ediyorlar. Buna “ilerleme” deniyor.” (Labbe, 2021m, s.28).

İş ve Para kitabındaki “Alışveriş Dünyayı Değiştirir” adlı metinde insanların karşılaştıkları problemlere yönelik yeni sorumluluklar üstlendikleri ve bu yolla da bilimsel çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiğı anlaşılmıştır.

“İnsanlar; iş yapma tekniklerini geliştirmek için, çalışarak yeni çözümler ararlar: İnsan bu şekilde bir sürü fikir geliştirir ve yeni Şeyler icat eder.” (Labbe, 2021m, s.30).

İş ve Para kitabındaki “İlerleme” adlı metinde insanların bilimsel sorumluluk üstlendiklerini ifade edilmektedir. Bu yönüyle bu metinde sorumluluk değerine değinildiğı görülmüştür.

“Suzan ressam. Muazzam manzara resimleri çiziyor. Tablolarını satmak ve para kazanmak için sergiler düzenlemesi gerekiyor.” (Labbe, 2021m, s.35).

İş ve Para kitabındaki “Ne Kadar Para Gerekli?” adlı metinde Suzan’ın yapmış olduğu resimler yoluyla geçimini sağlamaya çalıştığı ve bunun için üstüne düşen sorumluluğu fazlasıyla yerine getirdiğı anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin öneminin vurgulandığı söylenebilir.

“Ali biraz para kazanıyor: her cumartesi, apartmanında oturan bir kadının alışverişini yapıyor. Altı aydır bu cep harçlığını biriktiriyor. En sonunda bugün, büyük gün. Çalışması sayesinde, uzun zamandır istediği şeyi alabilecek kadar parası var: Bir hamster(hemstır).” (Labbe, 2021m, s.38).

İş ve Para kitabındaki “Özgürleştiren Para” adlı metinde Ali hemstır hayvanını çok sevmekte ve onu beslemek istemektedir. Bunun için çalışma sorumluluğunu alarak gayret göstermekte ve sonunda hemstır almaktadır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

Savaş ve Barış isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“İnsan zeki bir varlık olduğu için, gerçekten de tatsız bir durum ortaya çıktığında, bundan kurtulmanın yollarını arar. İlkel yaşamdan, bu doğal savaş halinden kurtulmak için... Bu nedenle insanlar, kurallar yaratmaya karar vermiştir. Gücün, her şeye karar veren tek kural olmaması için.” (Labbe, 2017, s.6).

Savaş ve Barış kitabındaki “Her Şeyi Yöneten Güç Olduğunda” adlı metinde savaştan kurtulmak ve barışın sağlanması için insanların sorumluluklar aldığına değinilmiştir. Bu nedenle bu metinde sorumluluk değerine yer verildiği görülmüştür.

“Aynı polis, iş çıkışı evine dönüyor. Yorgun ve bir an önce kendini yatağına atmayı hayal ediyor; ama o gece komşusu çok yüksek sesle müzik dinliyor. Bu da, polisin yatıp uyumasını engelliyor. Birkaç kez, komşusuna müziğin sesini kısmasını söylemeye çalışıyor. Ama komşunun kötü bir karakteri var; kulağına tıkaç takmasını, onun yorgunluğunun umrumda olmadığını ve istediği gibi müzik dinleyeceğini söylüyor. Polis çok çok kızıyor; ama komşusu aşırı gürültü yaptı diye silahını çıkarmaya hakkı yok. Çünkü bunu yaparsa, kişisel bir sorununu çözmek için polislik gücünden yararlanmış olur. Yapabileceği tek şey, sorunu çözmeleri için, o sırada görev başındaki polis ekibini çağırmak.” (Labbe, 2017, s.11).

Savaş ve Barış kitabındaki “Güvenlik Güçleri” kitabındaki komşusundan rahatsızlık duyan polisin yasal sorumluluğu yerine getirdiği görülmüştür. Bu bağlamda bu metinde sorumluluk değerine değinildiği anlaşılmıştır.

“Deniz kenarında, insanların balıkçılık yaptığı çok yoksul bir ülke var. İnsanlar zor yiyecek bulabiliyor. Komşu ülke, denizden uzak topraklarda kurulu ve şeker kamışı yetiştiriyor. O ülkenin insanları, ihtiyaçları olan şeyleri alabilmek için şeker üretip

satıyorlar. Şekeri bütün dünyaya satmak için yük gemilerine yükleyip deniz yoluyla göndermek zorundalar.” (Labbe, 2017, s.25).

Savaş ve Barış kitabındaki “Barış... İşimize Gelirse” adlı metinde yoksul olan ülkedeki insanların hayatlarını devam ettirebilmek adına üstlenmiş oldukları sorumlulukları yerine getirdikleri görülmüştür. Bu yönüyle bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Ülkelerin başkanları konuştuğunda, isteklerini açıkladıklarında, başkalarının ne istediğini anlamaya çalıştıklarında, aynı zamanda birbirlerine bomba atamazlar. Barışı korumak için, çözülecek hiçbir sorun bulunmadığında ve her şey yolundayken bile, ülke yöneticileri konuşmaya devam ederler. Böylece birbirlerini daha iyi tanırlar ve ortak çıkarlar bulurlar. Birlikte bir şeyler yapabilirler. Tek başlarına yapmayı başaramadıkları şeyleri – ciddi şekilde hasta olanları iyileştirmek için yeni ilaçlar bulmak, gezegenimizi kaplayan kirliliğe karşı savaşmak, balinalar ya da filler gibi, türü tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan hayvanları kurtarmak gibi...” (Labbe, 2017, s.33).

Savaş ve Barış kitabındaki “Barışı Kurmak İçin, Ülke Yöneticileri Birbirleriyle Konuşuyor” adlı metinde ülke başkanlarının barışı sağlamak hususunda üstlenmiş oldukları sorumlulukların önemi ele alınmıştır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Mutluluk ve Mutsuzluk isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Meral iş buldu. İlk maaşını aldı ve en sonunda hayatını kazanabildiği için kendini mutlu hissediyor.” (Labbe, 2021o, s.14).

Mutluluk ve Mutsuzluk kitabındaki “Mutluluğun Küçük Düşmanları” adlı metinde Meral’in geçimini sağlamak için aldığı sorumluluğu yerine getirdiği görülmüştür. Bu yönüyle sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Teo, rüyalarının arabasını almak için 5 yıldır para biriktiriyor. Araba bugün galeriye teslim ediliyor, az sonra gidip alacak onu.” (Labbe, 2021o, s.16).

Mutluluk ve Mutsuzluk kitabındaki “Tam Da Mutlu Olmuştum” adlı metinde Teo’nun çalışma sorumluluğunu yerine getirdiği görülmüştür.

“Bir gazeteci, Lemi'yle röportaj yapmaya geliyor. 'Bu, hayatımın en güzel günü.' diyor Lemi. 'Artık Dünya Şampiyonası için daha da sıkı çalışmalıyız.'” (Labbe, 2021o, s.20).

Mutluluk ve Mutsuzluk kitabındaki “Muhteşem Bir Basket” adlı metinde Lemi basketbol final maçında son saniyede basket atarak takımının şampiyon olmasını sağlamıştır. Maç sonunda Lemi'nin gazeteci ile yapmış olduğu röportajda çalışma sorumluluğunu daha fazla alıp daha çok antrenman yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Her seferinde, 'Böyle kaldırım olmaz.' diyordu Lemi kendi kendine. 'Daha rahat inmemiz için eğimli zeminler yapmayı akıl edemezler mi sanki?' Lemi, her hafta kaldırımlara söyleniyordu. Bir gün, mutlaka onun gibi, kaldırımdan inmekte zorlanan yüzlerce insan bulunacağını düşündü. Belediyeye gidip, engelliler için dernekler olup olmadığını sordu. Belediye başkanının kaldırımları yeniden yaptırması için onlardan imza toplamak istiyordu.” (Labbe, 2021o, s.21).

Mutluluk ve Mutsuzluk kitabındaki “Muhteşem Bir Basket” adlı metinde Lemi, yürüme engeli olan, tekerlekli sandalye ile hareket etmek zorunda olan bir sporcudur. Engellilere yönelik kaldırımların sayısının az olması Lemi'yi rahatsız etmiş ve bu durumun düzeltilmesi için sorumlu davranarak harekete geçmiştir. Bu yönüyle bu metinde sorumluluk değerine değinilmiştir.

“Ancak beklemek ve ummakla yetinmeyip, onunla görüşmek için elimizden geleni yapmayı da deneyebiliriz: Ona telefon edebilir, tren saatlerine bakabilir, tren biletinin ücretinin paylaşmayı teklif edebilir, onunla randevulaşabilir, onu garda karşılayabiliriz. Böylece, arkadaşımızı göreceğimizden emin oluruz.” (Labbe, 2021o, s.38).

Mutluluk ve Mutsuzluk kitabındaki “Hiç Beklemeden” adlı metinde uzun zamandır görüşemediği arkadaşını beklemek yerine onunla görüşebilmek için gayret göstermenin, emek harcamanın daha önemli olduğu ve bu sorumlulukla hareket edildiğinde arkadaşla görüşmenin daha kolay olacağı ifade edilmiştir. Bu yönüyle bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

İnanmak ve Bilmek isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Yıllarca gökkuşaklarını inceleyebiliriz, ama neden üçgen ya da kare değil de yay şeklinde oluştuklarını, neden şu değil de bu renklerin, şöyle değil de böyle bir sırayla ortaya çıktığını asla göremeyiz. Yapacak bir şey yok, yaşadığımız dünya böyle bir yer: Açıklamaları göstermiyor. Bilmek istiyorsak, araştırmak zorundayız.” (Labbe, 2022c, s.25).

İnanmak ve Bilmek kitabındaki “Hiçbir Açıklamanın Olmadığı Bir Dünya” adlı metinde öğrenme sorumluluğunun üstünde durulduğu görülmüştür.

Özgür Olan ve Olmayan isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Bilim adamları, yiyebilen, içebilen, uyuyabilen, çiş yapabilen, kart oynayabilen robotlar icat ettiler...” (Labbe, 2022d, s.8).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Mukasa Kafasını Kaşıyor” adlı metinde bilime karşı sorumluluğun işlendiği anlaşılmıştır.

“Can, özgür olduğunu sanıyor olabilir, çünkü onu kimse hiçbir şeye zorlamıyor. Ama her şeye nedensizce karar veriyor, seçimi rastlantılara bırakıyor. Özgürlüğünden hiç yararlanmıyor. Her soru için, kendini bir tarafa ya da diğerine doğru itecek nedenler arayabilir; sonra da kişiliğini oluşturmak, ne yapmak ve kim olmak istediğine karar vermek için ona en iyi görünen nedenleri izleyebilirdi.” (Labbe, 2022d, s.15).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Her Şey Rasgele Mi?” adlı metinde Can’ın karar alma sürecinde sorumluluğu üstlenmediği görülmüştür. Fakat metinde karakter ve kişiliğini oluşturmada kendi sorumluluğunu üstlenmesi iletisine yer verilmiştir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin öneminin vurgulandığı anlaşılmıştır.

“Eğer gece, ayaklarımızın hemen önünü, yalnızca küçük bir cep feneri ile aydınlatarak yürürsek, her yere çarparız. Eğer büyük bir el feneri alıp önümüze doğru tutarsak, biraz daha az çarparız. Ama bir projektör alırsak, her şeyi görürüz, uzağı seçebilir, hiçbir yere çarpmaz, güvenli bir biçimde yürürüz.” (Labbe, 2022d, s.21).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Biraz Daha Işık Lütfen” adlı metinde bireylerin hayatlarını şekillendirirken kendi sorumluluğunun farkına varıp bu bilinçle hareket etmesinin önemi vurgulanmıştır.

“Çocukken hepimiz özgür olmak ve bütün bunları yapmak isteriz. Hatta daha başka bir sürü şeyi de isteriz! Ama büyürken vücudumuzun daha fazla uykuya ihtiyaç

olduğunu, yalnızca şekerli şeyler yiyerek sağlığımızı tehlikeye atacağımızı, araba ani fren yaptığında, kemeriniz takılı değilse başımızı çarpabileceğimizi bilemeyebiliriz... Özgürce karar verebilmek için, seçimlerimizin sonuçlarını gerçekten iyi anlamamız gerekir.” (Labbe, 2022d, s.22).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Her Şey Rasgele Mi?” adlı metinde bireylerin seçimlerini yaparken sorumlu davranmaları gerektiği, bu şekilde daha sağlıklı kararlar alınabileceği vurgulanmıştır.

“Ama bir gün belki Anton çalmayı aklına bile getirmeyecek: Yasalara uymaya kendi kendime karar verecek, çünkü çalmayı yasaklayan yasanın haklı olduğunu düşünecek. Tıpkı, emniyet kemerini daha güvenli olduğunu düşündükleri için takanlar gibi: onlar kemerlerini özgürce, isteyerek takıyorlar, cezadan korktukları için değil.” (Labbe, 2022d, s.24).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Kurallara Özgürce Boyun Eğmek” adlı metinde yasal ve vicdani sorumluluğun öneminin işlendiği anlaşılmıştır.

“Özgürlük ne zor şey! Sabrina, babasının kendi yerine karar vermesinin daha kolay olacağı sonucuna varıyor! Oysa babası seçimi ona bırakarak kızına özgürlük tanıyor ve kendi sorumluluğunu almasını, ne yapacağına kendisinin karar vermesini istiyor.” (Labbe, 2022d, s.29).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Benim Yerime Sen Karar Versen” adlı metinde babasının, kızı Sabrina’ya karşı sorumluluğunu yerine getirdiği anlatılmaktadır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Melisa trompet çalmakta özgür, Bora uyumakta özgür. Oğlanlar avluda oynamakta özgürler, kızlar da öyle. Çarlı bir kovan sahibi olmakta özgür, komşular evlerinde arı istememekte özgürler. Feliks paten kaymakta özgür, insanlar birbirleriyle normal sesle konuşmakta özgürler. Kerem şapka takmakta özgür, kadın filmi izlemekte özgür. Teo burnunu karıştırmakta Özgür, başkaları bundan öğrenmekte özgür.

Kısacası, herkes için tam özgürlük olanaksız: Bir arada yaşamak için, biraz daha az özgürlüğe sahip olmayı kabul etmek zorundayız, başka seçeneğiniz yok.

Bu durumda, en iyi sistemi ararız. Yani herkesin özgürlüğünden mümkün olduğunca az ödün vermesini, herkesin en fazla özgürlüğe sahip olmasını.” (Labbe, 2022d, s.31).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Ancak” adlı metinde toplumsal yaşamda bireye düşen bazı sorumlulukların yerine getirilmesinin zorunlu olduğuna değinilmiştir. Bu yönüyle bu metinde sorumluluk değerine yer verildiği görülmüştür.

“Ali bir köpeği olsun istiyor. Anne ve babası kabul ediyor, ama onu önceden uyarıyorlar: eğer bir köpek alırlarsa, onunla ilgilenmek Ali'nin görevi olacak. Okula gitmeden önce, onu gezdirmek için her sabah 10 dakika daha erken kalkmak zorunda kalacak, akşam 5'te eve döndükten sonra ve gece yatmadan önce de onu dışarı çıkaracak. Onu fırçalaması, ona yemek ve su vermesi gerekecek.” (Labbe, 2022d, s.36).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Özgürlük Neye Yarar?” adlı metinde Ali'nin köpeği sahiplenmek istediği anlatılmaktadır. Fakat anne ve babası, Ali'ye köpeğin bakımı için bazı sorumluluklar üstlenmesi gerektiğini belirtmektedir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin öneminin vurgulandığı anlaşılmıştır.

“Köpeğinin ihtiyaçlarını karşılaması için onu dışarı çıkarması gerekiyor. Ali sabahları kalkmakta daha az zorlanıyor; çünkü köpeği, onu uyandırmak için gelip yanaklarını yalıyor ve ikisi birlikte apartmanların çevresinde bir tur atmaya çıkıyorlar. Yağmur yağdığında, bu gerçekten çekilmez oluyor. Ama köpeğini dışarıya çıkarmak zorunda olduğu için, her sabah taze ekmek alabiliyor Ali.

Ali, yapacak sıkıcı işleri, zorunlulukları olacağını, rahatının kaçacağını biliyordu. Ama yalnızca bunları düşünseydi, özgürlüğünden hiç fedakârlık etmemeye karar verseydi, çok şey kaçıracaktı: Köpeği ile oynama, onunla ilgilenme, arkadaş edinme, taze ekmek alma...” (Labbe, 2022d, s.38).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Özgürlük Neye Yarar?” adlı metinde Ali'nin sahiplendiği köpeğine karşı sorumlu davrandığı görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Zorunlulukları, rahatımızın kaçmasını istemeyebiliriz, özgürlük takıntılı olabiliriz, yalnızca özgürlüğümüzü korumayı, olabildiğince çok özgür olmayı düşünebiliriz. Ama özgürlüğümüzü; zevkler, mutluluklar, yeni insanlar ve daha neler neler keşfetmenizi sağlayacak seçimler yapmak için de kullanabiliriz.

İşte, o zaman özgürlük bir araç haline gelir. Mutluluğumuzu – tamamen kendi sorumluluğu– muzun eseri olan mutluluğumuzu kurmanın aracı haline.” (Labbe, 2022d, s.39).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Özgürlük Neye Yarar?” adlı metinde bireylerin mutluluğunun oluşmasında özgürlük sorumluluğunu almakla olacağı anlatılmaktadır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

Makineler ve İnsanlar isimli kitapta sorumluluk değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Biliyor musun, annenle babanın devraldığı o güzel otel ve lokanta da, trenin sayesinde! Buraya trenle gelen insanların bir yerlerde yemek yemesi ve yatması gerektiğinden büyük annenle birlikte bölgenin ilk otel ve lokantasına biz açmıştık; kendimizle gurur duyuyorduk.” (Labbe, 2021r, s.11).

Makineler ve İnsanlar kitabındaki “Bir Lokomotif Dünyanın Kapılarını Açıyor” adlı metinde Tuna’nın büyükbaba ve büyükannesinin geçmiş yıllarda köye lokanta açarak köyün gelişmesine ve yeni makinelerin köye gelmesine katkıda bulunmuşlardır. Bu bağlamda büyükanne ve büyükbabasının köyü geliştirme sorumluluğunu aldıkları anlaşılmıştır.

“Bilim işin içine girdiğinde, bilginler ses titreşimlerini çözdüklerinde, ses dalgalarının varlığını tespit ettiklerinde, maddenin içinde saklı enerjiyi keşfettiklerinde her şey hızlandı... Böylece insan, yer altındaki zenginlikleri kullanmayı, nehirlerin, gelgitlerin, rüzgârın, atomların gücünü kontrol altına almayı başardı ve daha öncesinde asla yapamayacağımız, akılalmaz derecede güçlü makineler yaptı.” (Labbe, 2021r, s.16).

Makineler ve İnsanlar kitabındaki “Mikrodalga Fırınının İçindeki Doğa Kanunları” adlı metinde bilim insanlarının bilimsel sorumluluk olarak üst düzey çalışmalar yaptıkları anlatılmaktadır. Bu yönüyle sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Böylece ilk defa bilginler, zanaatkârların atölyelerinden çıkan makinelerle ilgilendiler. Saatin kollarının hareketlerini, süs havuzlarından fıskıran sudaki basınca, değirmenin kollarını döndüren güçleri incelediler. Akıllarına bir fikir geldi ve bu fikirden bir daha vazgeçmediler: Peki ya dünya, içindeki mekanizmaları anlayabilmek için açıp kurcalayabileceğimiz dev bir makine gibi ise? Böyle böyle bilginler, doğanın nasıl işlediğini anlamaya başladılar. Doğa yasalarını tanımaları, gitgide daha güçlü makineler geliştirmelerini sağladı.” (Labbe, 2021r, s.19).

Makineler ve İnsanlar kitabındaki “Ya Dünya Da Bir Makine Gibi Olsaydı?” adlı metinde doğa bilginlerinin makine üretme sorumluluğunu üstlendiği anlatılmaktadır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“İnsanın teknik gücü çok arttı. Bu teknik gücün sonuçları da öyle. Bu durum korkutucu olabilir. Çünkü insanlık tarihinde ilk kez insan, gökyüzünden ve yeryüzünden, denizlerden, nehirlerden ve okyanuslardan, havadan, hayvanlardan, ağaçlardan, çiçeklerden ve bütün bitkilerden de sorumlu.” (Labbe, 2021r, s.20).

Makineler ve İnsanlar kitabındaki “Gökyüzünün Ve Yeryüzünün Sorumlusu” adlı metinde insanların sorumluluk alanlarından bahsedilmektedir. Bu nedenle metinde sorumluluk değerinin işlendiği görülmüştür.

“Hepimiz teknik gücün bir parçasıyız. Ona biraz, çok, delicesine katılmayı ya da hiç katılmamayı yeğleyebiliriz: Genetiği ile oynanmış sebzelere evet mi, hayır mı? Araba yolculuğuna, uçak seyahati ne evet mi, hayır mı? Son çıkan akıllı telefona, yeni model televizyona, dokunmatik tablete evet mi, hayır mı? Mıknatısla çekilen küçük demir parçaları gibi ya onlara doğru hızla çekilebiliriz. Ama bize sunulan şey üzerine düşünebiliriz de. Dünyamızı ve bizden sonra bu dünyada doğacakları düşünebiliriz.” (Labbe, 2021r, s.23).

Makineler ve İnsanlar kitabındaki “Biraz, Çok, Delicesine, Hiç” adlı metinde insanların sadece yaşanan anları değil, geleceği de düşünüp bunun sorumluluğunu üstlenerek hareket etmesi gerektiği anlatılmıştır. Bu yönüyle sorumluluk değerinin önemine değinilmiştir.

“Ben işimi yaptım.’ diye açıklıyor adam. ‘Ben kuralları uyguladım: Hanımın bir ayağı hala otobüsün basamağındaydı, bu yüzden yardım çağırmak bana düşerdi.’” (Labbe, 2021r, s.34).

Makineler ve İnsanlar kitabındaki “Bu Adam Bir Makine” adlı metinde otobüs şoförünün yaşlı kadına yardımcı olmak için üstlendiği sorumluluk anlatılmaktadır. Dolayısıyla bu metinde sorumluluk değerinin ele alındığı anlaşılmaktadır.

“Oğlum okuldan sonra, keman; çarşamba, judo ve havuz; perşembe akşamı, özel matematik dersi; cumartesi, İngilizce ve tiyatro ile ilgileniyor; pazar günü ise, bütün haftanın ödevlerini yapsın diye onu özgür bırakıyoruz.” (Labbe, 2021r, s.37).

Makineler ve İnsanlar kitabındaki “Verimlilik Mi, Virüs Mü?” adlı metinde Çarçabuk ailesinin oğlunun üstlenmiş olduğu sorumlulukları yerine getirmeye çalıştığı görülmüştür. Bu yönüyle sorumluluk değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“ 'Ee, konservatuvar iyi gidiyor mu? Büyük sınav yaklaştı mı?' 'Haftada 7 saat solfej ve 12 saat gam çalışıyorum.'” (Labbe, 2021r, s.38).

Makineler ve İnsanlar kitabındaki “Verimlilik Mi, Virüs Mü?” adlı metinde çocuğun okula karşı üstlenmiş olduğu sorumluluğu yerine getirdiği aktarılmaktadır. Bu bağlamda bu metinde sorumluluk değerinin öneminin işlendiği görülmüştür.

4.9. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgular

Adalet ve Haksızlık, Gerçekten ve Yalancıkdan, Güzellik ve Çirkinlik, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Savaş ve Barış, İş ve Para, Özgür Olan ve Olmayan, Doğa ve Kirlilik, Mutluluk ve Mutsuzluk, Liderler ve Diğerleri, Başarı ve Başarısızlık, Haklar ve Ödevler, Ben ve Başkaları, Yaşam ve Ölüm, Zaman Çok ve Zaman Yok, Söz ve Sessizlik, Şiddet ve Şiddetsizlik, İnanmak ve Bilmek, Ahlaki Olan ve Olmayan, Olmak ve Sahip Olmak, Makineler ve İnsanlar, Hatırlamak ve Unutmak, Anlaşmak ve Anlaşmamak, Şans ve Şanssızlık ve Kahkaha ve Gözyaşları isimli çocuk kitaplarında vatanseverlik değeri 5 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 14. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Vatanseverlik Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı

Kitap No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Adalet ve Haksızlık	-	-
2	Gerçekten ve Yalancıkdan	-	-
3	Güzellik ve Çirkinlik	-	-
4	Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz	-	-
5	Zaman Çok ve Zaman Yok	-	-
6	Şans ve Şanssızlık	-	-
7	Ahlaki Olan ve Olmayan	-	-
8	Ben ve Başkaları	-	-
9	Olmak ve Sahip Olmak	-	-
10	Liderler ve Diğerleri	24	1
11	Şiddet ve Şiddetsizlik	-	-

12	Haklar ve Ödevler	-	-
13	Kahkaha ve Gözyaşları	-	-
14	Doğa ve Kirlilik	-	-
15	Başarı ve Başarısızlık	-	-
16	Söz ve Sessizlik	-	-
17	Yaşam ve Ölüm	-	-
18	İş ve Para	-	-
19	Savaş ve Barış	20, 21, 30	3
20	Anlaşmak ve Anlaşmamak	-	-
21	Mutluluk ve Mutsuzluk	-	-
22	İnanmak ve Bilmek	-	-
23	Hatırlamak ve Unutmak	36	1
24	Özgür Olan ve Olmayan	-	-
25	Makineler ve İnsanlar	-	-

Savaş ve Barış isimli kitapta vatanseverlik değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Türkiye’de her yıl 29 Ekim’de, Kurtuluş Savaşı’nın sona ermesi ile kurulan cumhuriyeti ve barışı kutlamak için kimse işe gitmiyor. Pek çok yerde savaşta ölenlerin anısına anlatılar yapılıyor. Böylece insanlar, savaşın varlığını ve o kötü günlere geri dönmek için çaba göstermek gerektiğini anlatıyorlar.” (Labbe, 2017, s.20).

Savaş ve Barış kitabındaki “Barış Her An Baştan Yaratılır” adlı metinde şehitlere ve gazilere saygı göstermek, barış ortamı yaratmak, ulusal bayramları kutlamak üzerinden vatanseverlik değerinin önemi vurgulanmıştır. (Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki kitaplar, çeviri eserlerdir. Kitabın orijinal dili ile yazılan eserde bu metnin nasıl ele alındığı bilinmemektedir. Bu metin, diğer metinlerde de olduğu gibi Türkçeye çevrildiği hali ile incelenmiştir.)

“Okullarda, öğretmenler tarih öğretiyor. Öğrencileri ile birlikte, savaşların neden çıktığını anlamaya çalışıyorlar ve herkes birlikte düşünüyor: bu yeniden olabilir mi, savaşın tekrar başlamaması için ne yapmalı? Onlar da böyle tartışarak barışı kuruyor.” (Labbe, 2017, s.21).

Savaş ve Barış kitabındaki “Yoksa Savaş Çıkar” adlı metinde savaş yerine barışın inşa edilmesi için öğretmenlerin bu sorumluluğu öğrencilere aktardığı yani ülkesine karşı görevini yerine getirmeye gayret ettiği anlatılmaktadır. Bu açıdan bu metinde vatanseverlik değerinin işlendiği görülmüştür.

“Ülkelerin hemen hemen hepsi, özellikle de savaşın bu kadar tehlikeli bir hale geldiği şu günlerde, savaştan kaçınmak için acilen bir şeyler yapmak gerektiğini biliyor. Bunun için, bir toplum kuran insanlar gibi yapıyorlar; barışı korumak amacıyla kendi aralarında kurallar belirliyorlar. Bunlar bütün ülkelerin kabul ettiği kurallar. Yani ülkeler bir arada daha iyi yaşamak için, tek bir topluluk halinde yeniden gruplaşmaya çalışıyor.” (Labbe, 2017, s.30).

Savaş ve Barış kitabındaki “Ülkeler Arasında Barış” adlı metinde ülkelerin barışı sağlamak ve korumak için dayanışma içinde olduğu anlatılmıştır. Dolayısıyla bu metinde vatanseverlik değerinin işlendiği görülmüştür.

Liderler ve Diğerleri isimli kitapta vatanseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bütün bunların başbakan olmasıyla hiç ilgisi yok. Lider olmasının tek nedeni, halkın ona lider olma izni vermesi; onu seçmesi. Eğer işini iyi yapması, insanlar da ona bir daha oy vermezler. Eğer işini iyi yapar, sözlerini tutarsa, o ilkesi ile gerektiği kadar ilgilenirse, halk ondan memnun kalırsa, herkes yeniden oyunu ona verir.” (Labbe, 2021g, s.24).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “Başkan Olma İzni” adlı metinde başbakanlığa aday olan kişinin ülkesine karşı görevini yerine getirme sorumluluğu üzerinden vatanseverlik değerinin işlendiği görülmüştür.

Hatırlamak ve Unutmak isimli kitapta vatanseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Her ülkenin kendi ulusal bayram günleri, kutlanacak olayları vardır; her ülke, her şehir, her köy, her halk aynı anıları paylaşmak için anıtlar inşa eder. Herkes kendini, birbirine aynı tarihle bağlı hissetsin diye.” (Labbe, 2021p, s.36).

Hatırlamak ve Unutmak kitabındaki “Ortak Hafıza” adlı metinde tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme, ulusal bayramları kutlamak, düşmana karşı vatani savunmak ve ülkesine karşı görevini yerine getirmek üzerinden vatanseverlik değerinin önemi vurgulanmıştır.

4.10. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgular

Adalet ve Haksızlık, Gerçekten ve Yalancıkıtan, Güzellik ve Çirkinlik, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Savaş ve Barış, İş ve Para, Özgür Olan ve Olmayan, Doğa ve Kirlilik, Mutluluk ve Mutsuzluk, Liderler ve Diğerleri, Başarı ve Başarısızlık, Haklar ve Ödevler, Ben ve Başkaları, Yaşam ve Ölüm, Zaman Çok ve Zaman Yok, Söz ve Sessizlik, Şiddet ve Şiddetsizlik, İnanmak ve Bilmek, Ahlaki Olan ve Olmayan, Olmak ve Sahip Olmak, Makineler ve İnsanlar, Hatırlamak ve Unutmak, Anlaşmak ve Anlaşamamak, Şans ve Şanssızlık ve Kahkaha ve Gözyaşları isimli çocuk kitaplarında yardımseverlik değeri 29 farklı yerde geçmektedir.

Tablo 15. *Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Yardımseverlik Değerinin Yer Aldığı Sayfa Numaraları ve Sıklık Frekansı*

Kitap No	Çocuk Kitapları	Kitap Sayfa No	f
1	Adalet ve Haksızlık	26	1
2	Gerçekten ve Yalancıkıtan	13, 37	2
3	Güzellik ve Çirkinlik	10	1
4	Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz	-	-
5	Zaman Çok ve Zaman Yok	-	-
6	Şans ve Şanssızlık	10, 11, 33	3
7	Ahlaki Olan ve Olmayan	-	-
8	Ben ve Başkaları	3, 26, 36	3
9	Olmak ve Sahip Olmak	7	1
10	Liderler ve Diğerleri	9, 20	2
11	Şiddet ve Şiddetsizlik	12, 38	2
12	Haklar ve Ödevler	27	1
13	Kahkaha ve Gözyaşları	20, 21, 35	3
14	Doğa ve Kirlilik	-	-
15	Başarı ve Başarısızlık	-	-
16	Söz ve Sessizlik	30	1
17	Yaşam ve Ölüm	-	-
18	İş ve Para	6, 19, 30	3
19	Savaş ve Barış	18	1
20	Anlaşmak ve Anlaşamamak	-	-
21	Mutluluk ve Mutsuzluk	8, 36	2
22	İnanmak ve Bilmek	-	-
23	Hatırlamak ve Unutmak	13	1
24	Özgür Olan ve Olmayan	23	1
25	Makineler ve İnsanlar	34	1

Adalet ve Haksızlık isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Bugün, yedinci sınıflar havuza gidiyor. Herkes soyunma odasında ve... Felaket! Arman mayosunu unuttuğunu fark ediyor. Bunun yüzme öğretmenine söyleyecek. Yılın başından beri Arman üçüncü kez mayosunu unutuyor. Normalde yüzme öğretmeni ona bir mayo ödünç veriyor.” (Labbe, 2021a, s.26).

Adalet ve Haksızlık kitabındaki “Ve Çocuk Hakları” adlı metinde Arman’ın yüzme öğretmenin Arman’a mayo temin ederek yardımcı olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle yardımseverlik değerinin işlendiği görülmüştür.

Gerçekten ve Yalancıkdan isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Bir adam, eğlenmek için, ‘Yangın var! Yangın var!’ diye bağıyor. Bağışları duyan itfaiyeciler, hemen itfaiye arabalarıyla gelip, merdivenlerini ve hortumlarını çıkarıyor ve her yere bakıyorlar.” (Labbe, 2022a, s.13).

Gerçekten ve Yalancıkdan kitabındaki “Yalancı, Yalancı Sana Kimse İnanmaz” adlı metinde yangını gören adamın feryadına itfaiyenin yetişmesi üzerinden yardımseverlik değerinin işlendiği görülmüştür.

“Sahte, uydurulmuş, hayal ürünü şeyler ve hatta küçük yalanlar önemlidir: Zaman zaman ‘gerçekten’den uzaklaşmamıza, kendimizi tek bir dünyada sıkışıp kalmış hissetmememize yardımcı olurlar. Kısacası, ‘gerçekten’ ve ‘yalancıkdan’ hiç de birbirine düşman kavramlar değildir.” (Labbe, 2022a, s.37).

Gerçekten ve Yalancıkdan kitabındaki “Özgürleşenler” adlı metinde küsleri barıştırmak için ve bireyin kendisini iyi hissetmesi için kullanılan bazı olumsuz ifadelerin aslında olumlu yönde yardımda bulunduğu üzerinden yardımseverlik değerinin işlendiği görülmüştür.

Güzellik ve Çirkinlik isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Pazartesi günü sınıfa yeni biri geliyor. Adı Fredi. Öğretmen, Selva’dan arkadaşını okulu gezdirmesini istiyor. Küçük kız da Fredi’ye kütüphaneyi, kantini, spor salonunu ve öğretmenler odasını gösteriyor.” (Labbe, 2020a, s.10).

Güzellik ve Çirkinlik kitabındaki “Çirkin Ördek Yavrusu” adlı metinde okula yeni gelen Fredi’nin okula alışması için öğretmenin ve sınıftaki öğrencilerden Selva’nın yardım etmesi ile yardımseverlik değerinin vurgulandığı görülmüştür.

Şans ve Şanssızlık isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Talihli, notere bilet numarasını göstermek için sahneye koşuyor. Merdivenin ikinci basamağındaiken aniden yere yığılıyor. Bir doktor koşup geliyor.” (Labbe, 2021d, s.10).

Şans ve Şanssızlık kitabındaki “Raydan Çıkan Yıldızlar” adlı metinde adamın yere düştüğünde orada bulunan doktorun duyarlı davranıp hemen müdahale etmesi yardımseverlik değerinin önemini göstermiştir.

“O, sıra dışı bir kadındı. Onun sayesinde iç savaş durmuş, kesilen ormanların yerine ağaçlar dikilmiş, tarım yeniden başlamış, insanlar özgürlüklerine ve yaşama sevinçlerine kavuşmuştu.” (Labbe, 2021d, s.11).

Şans ve Şanssızlık kitabındaki “Hayır, O Olamaz!” adlı metinde seçimle cumhurbaşkanı olan kadın yapmış yardımsever davranışlarla dikkat çekmiş ve halk tarafından çok sevilmiştir. Dolayısıyla bu metinde yardımseverlik değerinin önemini

“İlkokul öğretmeni, oğullarını kış kampına göndermeleri için Kaan’ın ailesini ikna etmeye çalışıyor. ‘Çocuklar için keşif dolu bir hafta bu. Onu bundan mahrum bırakmamalısınız, çok güzel anlar yaşayacak.’” (Labbe, 2021d, s.33).

Şans ve Şanssızlık kitabındaki “Kaza Geliyorum Demez” adlı metinde öğretmenin Kaan’a yardım etme isteği görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde yardımseverlik değerinin önemi vurgulanmıştır.

Ben ve Başkaları isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Bir zamanlar, ormana terk edilmiş bir bebek varmış. Onun çığlıklarını duyan bir dişi kurt, bebeği bulup inine götürmüştü. Kurt, bebeği kendi yavrularıyla birlikte besleyip korumuştü.” (Labbe, 2021e, s.3).

Ben ve Başkaları kitabındaki “Ormanın Kitabı” adlı metinde dişi kurtun sahihsiz bebeği koruyup kollaması ve yardım etme isteği görülmektedir. Bundan dolayı yardımseverlik değerine dikkat çekildiği görülmüştür.

“Okulda öğretmenler; Mari'nin çalışkan, Stefan'ın özenli, Roy'unsa hayalperest olduğunu söylüyorlar. Spor kulübünde; Mari'nin istekli, Stefan'ı dırdırcı, Roy'u da yardımsever buluyorlar...” (Labbe, 2021e, s.26).

Ben ve Başkaları kitabındaki “Somurtkan, Soyтары ve Çapkın” adlı metinde öğretmenlerin Roy ile ilgili düşünceleri üzerinden yardımseverlik değerine dikkat çekildiği görülmüştür.

“Zeynep, Kaya'nın havaya kaldırdığı kesekâğıdını yakalamak için zıp zıp zıplarken bir yandan da, “Kaya! Kaya! Beslenmemi geri ver!” diye bağıyor.

Kaçırdı: Kaya paketi Beşir'e, Beşir Mert'e, Mert Kevin'e, Kevin Mahmut'a, Mahmut da Şule'ye attı bile. Zeynep'in kese kâğıdı içindeki beslenmesi bütün bahçeyi turlarken herkes kahkahalarla gülüyor, Zeynep de. Bu harika bir oyun!

Şule kesekâğıdını Arman'a, Arman Seçil'e, Seçil Lola'ya, Lola Viktor'a, Viktor Osman'a fırlatıyor.

Zeynep yorgun düşüyor; paketi yakalamak için hoplayıp zıplayacak gücü kalmadı.

Osman kesekâğıdını Leyla'ya, Leyla Leo'ya, Leo da Pelin'e atıyor. Yemek uçmaya devam ediyor; kimse Zeynep'in oyunu bıraktığının farkında değil. Zeynep kıpkırmızı.

Uçan kesekâğıdı, Ela'nın kucağına düşüyor. Ela, Zeynep'in, bahçenin bir köşesinde gözleri yaşlarla dolu oturduğunu görüyor. Ona doğru gidiyor. Kesekâğıdının içindeki ecis büciş poğaçayı ona uzatıp, “Al” diyor. “İstersen, benim çantamda da meyve suyu var.” (Labbe, 2021e, s.36).

Ben ve Başkaları kitabındaki “Biraz Portakal Suyu” adlı metinde Zeynep'in arkadaşları Zeynep'in yiyeceğinin de bulunduğu kesekâğıdını alıp bununla oyun oynamışlardır. Bu oyun en başta Zeynep'in de hoşuna gitmiştir. Fakat zaman ilerledikçe Zeynep yorulmuş, arkadaşları bununla eğlenmeye devam etmiştir. Zeynep'in üzüldüğünü gören Ela ona vicdanlı ve merhametli yaklaşmıştır. Dolayısıyla bu metinde yardımseverlik değerinin önemine dikkat çekilmiştir.

Olmak ve Sahip Olmak isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Vildan ağlıyor, yanakları pençe pençe kızarmış, gözleri şiş, burnu akıyor. Matematikten sıfır aldı; felaket. Üstelik anne babasının tepkisinden de korkuyor; ona yardım etmek için beş kere özel ders parası vermişlerdi, ancak hiç işe yaramadı. Berfin onu teselli ediyor.” (Labbe, 2021f, s.7).

Olmak ve Sahip Olmak kitabındaki “Ben Mi, Benim Mi?” adlı metinde Vildan derslerinde başarısız olmuştur. Anne ve babası, bu başarısızlığın giderilmesi için özel ders öğretmeni tutmuşlardır. Bu bağlamda anne ve babasının, Vildan’a yardım etmeye çalıştığı görülmektedir. Ayrıca Vildan her ne kadar özel ders de olsa derslerinde başarılı olamamakta ve bu durum da Vildan’ı bir hayli üzmektedir. Bu duruma şahit olan arkadaşı Berfin’in, Vildan’a destek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda hem Vildan’ın anne babasının hem de arkadaşı Vildan’ın yardımsever bir tutum sergilediği görülmüştür.

Liderler ve Diğerleri isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Lale, lider olmayı seviyor. Bunun birçok nedeni olabilir: Herkesin, zamanı değerlendirme konusunda yeterince iyi olamadığını fark etmesi, sıra kavgalarının önüne geçme niyeti, oynamayı bilmeyenlere yardım etme düşüncesi, yeni figürler önermek istemesi gibi...” (Labbe, 2021g, s.9).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “Hep O Komut Veriyor” adlı metinde Lale arkadaş grubunda liderlik özelliğine sahip bir öğrencidir. Liderlik özelliğinin yanı sıra vicdanlı ve merhametli olması, iş birliğine dayalı çalışmalarda bulunması, paylaşmayı sevmesi ve yardımsever bir yapıya sahip olması onun diğer özelliklerindedir. Bu metinde Lale’nin kişilik özellikleri yolu ile yardımseverlik değerinin vurgulandığı görülmüştür.

“Pikarus, kasabanın şefi. Çok iyi bir lider. Başa geçtiğinden beri her şey yolunda gidiyor: her ailenin ekecek bir tarlası olması için toprakları bölüştürdü; herkes okumayı, yazmayı ve saymayı öğrensin diye, çocukların okula gönderilmesini zorunlu kıldı; silahları yasakladı; insanlar ihtiyaç duydukları her şeye sahip olsun huzur içinde yaşasınlar diye, daha birçok başka kararlar aldı.” (Labbe, 2021g, s.20).

Liderler ve Diğerleri kitabındaki “Kasabanın Şefi Pikarus” adlı metinde Pikarus’un ailelere ve kötü durumdaki insanlara yardım etme isteğinde bulunduğu, barış

ortamını sağlamak için çaba gösterdiği görülmektedir. Bu yönüyle yardımseverlik değerine dikkat çekildiği görülmüştür.

Şiddet ve Şiddetsizlik isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Çok geç olmadan yangını söndürmeyi başardık. Biri hemen bizi aradı; bu hareketi birçok hayatı kurtardı.” (Labbe, 2022b, s.12).

Şiddet ve Şiddetsizlik kitabındaki “Şiddet Alarmı” adlı metinde yangını görenlerin vakit kaybetmeden itfaiyeyi araması ve itfaiye ekiplerinin hemen yangın yerine gidip ateşi söndürmeleri üzerinden yardımseverlik değerinin önemi vurgulanmaktadır.

“ ‘Alo, İMDAT ÇATIŞMA mı? İki rakip çete kuruldu, birbirlerini arıyorlar eminim, gerginlikler yaşanmaya başladı, bir şeyler yapmazsak kötü sonuçlanabilir.’ ” (Labbe, 2022b, s.38).

Şiddet ve Şiddetsizlik kitabındaki “Şiddet Alarmı” adlı metinde yaşanabilecek kavga olayının önlenmesi için ‘İmdat Çatışma Hattı’na çağrıda bulunduğu görülmüştür. Dolayısıyla yardımseverlik değerinin işlendiği görülmüştür.

Haklar ve Ödevler isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Uçak pilotunun tek bir isteği var: Kana kana su içmek, 2 gündür ona işkence eden susuzluğunu gidermek. Kazada ağır yaralanarak kumların üstüne serilmiş yolcularına bakıyor. Su içmek için çok güçsüzler, onlara dudaklarından içeri dökerek su içirmek gerek. Acaba yardım gelene kadar hayatta kalabilecekler mi?

Pilot susuzluktan ölmek üzere. İki gündür çölde yardım bekliyor. Suyu kendine saklamak istiyor; bu bir ölüm kalım meselesi. Ama içinde, susuzluğundan daha güçlü, hayatta kalma arzusundan da güçlü bir şeyler var. İçinden bir ses, onu yolcularına su vermeye zorluyor; suyu paylaşmasını söylüyor.” (Labbe, 2021h, s.27).

Haklar ve Ödevler kitabındaki “Yapmak Zorundasın” adlı metinde pilot 2 gündür susuz kalmasına rağmen kazada yaralanan yolculara suyunu vermesi pilotun vicdanlı ve merhametli bir tutum sergilediğini göstermektedir. Dolayısıyla bu metinde yardımseverlik öneminin vurgulandığı görülmüştür.

Kahkaha ve Gözyaşları isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Belediye başkanı onları oturmaya davet ediyor. Damat, nişanlısının yerleşmesine yardım etmek için gelinliğin kıyruğunu dikkatle kaldırıyor ve yerine dönmek üzere gelinin arkasından geçiyor.” (Labbe, 2021i, s.20).

Kahkaha ve Gözyaşları kitabındaki “Tuhaf Çift” adlı metinde nikâh salonundaki sandalyelere otururken damadın, gelinin oturmasına yardım ettiği ifade edilmiştir. Bu yönüyle yardımseverlik değerine dikkat çekilmiştir.

“Elbette herkes, gelinle damadı birbirinden ayırmak, ayağa kalkmalarına yardımcı olmak ve her şeyi yerli yerine koymak için öne atıldı.” (Labbe, 2021i, s.21).

Kahkaha ve Gözyaşları kitabındaki “Tuhaf Çift” adlı metinde damat, gelinin gelinliğine takılıp yere düşmektedir. Sonrasında dengede kalamayan gelinin de ayağı burkulduğu ifade edilmektedir. Bunu gören davetlilerin gelin ve damadın yardımına koştukları görülmüştür. Dolayısıyla yardımseverlik değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Gözyaşları, tam da buna, yani ağlamamızın bitmesine yardımcı olur: acımızı ifade etmemize, ağrıya saplanıp kalmamamıza, tam tersine onu dışarı atmak için kendimizi özgür bırakmamıza yardım eder. Gözyaşları, bedenimizde birikebilecek, kalbimizi taşlaştıran yaşamamızı engelleyebilecek olumsuz güçleri alıp götürür. Gözyaşları, yaraların kabuk tutmasına yardım eder, onları yumuşatır ve iyileştirir.” (Labbe, 2021i, s.35).

Kahkaha ve Gözyaşları kitabındaki “Ponçık’siz Yaşamak” adlı metinde gözyaşlarının insan psikolojisinin iyileşmesine yardımcı olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu metinde yardımseverlik değerinin işlendiği görülmüştür.

Söz ve Sessizlik isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Dinlemeyi bilmek, büyük bir niteliktir. Bu bir meslek bile olabilir. Konuşmak için psikoterapistlere, psikanalistlere – yani mesleği başkalarının sözlerini dinlemek olan erkeklere ve kadınlara – giden birçok insan vardır.” (Labbe, 2021i, s.30).

Söz ve Sessizlik kitabındaki “Dinlemek Zordur” adlı metinde yardımseverlik değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

İş ve Para isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Sihirli bir ülke düşünelim: her akşam insanlar, kapılarının önüne küçük birer zarf bırakıyorlar. Zarfların içine, ihtiyaç duydukları şeylerin listesini koyuyorlar: Meyve, et, süt, çikolata, giyecek, kitaplar, oyunlar, CD’ler, şekerler...”

Onlar uyurken bir peri zarfları topluyor ve hepsinin evlerinin önüne istedikleri şeyleri bırakmak üzere geri dönüyor. Ve asla, ama asla hiçbir şeyi unutmuyor.” (Labbe, 2021m, s.6).

İş ve Para kitabındaki “Kimsenin Çalışmadığı Bir Dünya” adlı metinde sihirli ülkedeki perinin insanların ihtiyaçlarını karşılamada istekli olduğu anlatılmaktadır. Dolayısıyla bu metinde yardımseverlik değerinin işlendiği görülmüştür.

“İnsanlarsa farklıdır; birlikte avlanmak, aletler yapmak ve tehlikelerden korunabilmek için gruplar oluşturmuşlardır. Uyurken yabani hayvanların saldırısına uğramamak için, yaşadıkları mağaranın ağzını gözleyecek nöbetçilere ihtiyaç duymuşlardır. Nöbetçilerin işi, hayvanları uzaklaştırmaktır. Buna karşılık, avcılar da onlara yiyecek verir.” (Labbe, 2021m, s.19).

İş ve Para kitabındaki “İnsanlar Başkalarının Çalışmasına İhtiyaç Duyarlar” adlı metinde insanların iş birliği yaparak birbirlerine yardım etmeleri anlatılmaktadır. Bu yönüyle yardımseverlik değeri vurgulanmıştır.

“Soyguncular gece bir bankaya giriyor ve buldukları bütün parayı çantalarına dolduruyorlar. Milyonlarca lira... Ama biri onları görüp polis çağırıyor.” (Labbe, 2021m, s.30).

İş ve Para kitabındaki “Para Önemlidir” adlı metinde hırsızları polise ihbar eden adamın yardım isteğinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde yardımseverlik değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Savaş ve Barış isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Gazetede, yabancıların sinemalara girmelerini engellemeyi öneren bir makale yayınlanıyor. Binlerce kişi buna tepki gösteriyor ve bu fikre katılmadıklarını göstermek için makaleler yazıyorlar: Hepsi barışın sağlanmasına yardımcı oluyor.” (Labbe, 2017, s.18).

Savaş ve Barış kitabındaki “Barış Her An Baştan Yaratılır” adlı metinde bir gazetede yabancıları dışlayan makalenin yayınlanmasından sonra insanların iş birliği yaparak,

vicdanlı ve merhametli bir tutum sergiledikleri ve yabancılara yardım isteğinde buldukları görülmektedir. Bundan dolayıyla yardımseverlik değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Mutluluk ve Mutsuzluk isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraflar şu şekildedir:

“Daha sonra, okulun bahçesine girmesi ile koca bir sürprizle karşılaşması bir oldu Mine'nin: 5. sınıflardan, kendini beğenmiş İrem'in bileği alçıdaydı. Tabii, herkes onunla ilgileniyor, alçısını imzalamak istiyordu.” (Labbe, 2021o, s.8).

Mutluluk ve Mutsuzluk kitabındaki “Oh Olsun” adlı metinde İrem, kendini beğenen ve arkadaşlarını çok da beğenmeyen bir öğrencidir. İrem'in eli alçıda olduğu için arkadaşları İrem'e merhametli davranışlardır. Dolayısıyla bu metinde yardımseverlik değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

“Beşinci mutluluk; kötü durumdaki insanlarla ilgilenmek, onlara yardım etmek, onları dinlemek ve onların sorunlarını paylaşmaktır.” (Labbe, 2021o, s.36).

Mutluluk ve Mutsuzluk kitabındaki “Kendi Mutluluğunu Yaratmak” adlı metinde kötü durumdaki insanlara vicdanlı davranmanın, onlarla empati kurmanın, merhametle yaklaşmanın ve onlara yardımcı olmanın önemi açıklanmaktadır. Dolayısıyla bu metinde yardımseverlik değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Hatırlamak ve Unutmak isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“...Sonra aniden haykırıyor: ‘İznik Gölü'nde! Sen suya düşmüştün. Kayığa çıkmaya yardım etmiştim...” (Labbe, 2021p, s.13).

Hatırlamak ve Unutmak kitabındaki “Tık, Tık, Tık, Bulundu!” adlı metinde Roza'nın göle düştüğünde Halil'in ona yardımcı olduğu anlatılmaktadır. Bu yönüyle yardımseverlik değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Özgür Olan ve Olmayan isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Anton hemen annesinin yanına gidip, alışveriş sepetindekileri ödeme bankosuna boşaltmada ona yardım etmeye başlıyor.” (Labbe, 2022d, s.23).

Özgür Olan ve Olmayan kitabındaki “Kurallara Özgürce Boyun Eğmek” adlı metinde Anton’un eşyaları taşımada annesine yardım isteğinde bulunduğu görülmektedir. Bu yönüyle yardımseverlik değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

Makineler ve İnsanlar isimli kitapta yardımseverlik değerinin geçtiği paragraf şu şekildedir:

“Kadın kendini kötü hissediyor. Olduğu yerde titremeye başlıyor. Adam hemen cep telefonunu çıkarıp acil yardım numarasını çeviriyor. Ambulansın sireni duyulmaya başladı bile. Adamı bu kadar hızlı davrandığı için kutluyoruz.” (Labbe, 2021r, s.34).

Makineler ve İnsanlar kitabındaki “Bu Adam Bir Makine” adlı metinde adamın yere düşen kadına yardım isteğinde bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu metinde yardımseverlik değerinin işlendiği anlaşılmıştır.

4.11. Çıtır Çıtır Felsefe Serisindeki Kitaplarda Elde Edilen Değerlerin Genel Dağılımı ile İlgili Bulgular

Aşağıda verilen Tablo 16’da Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki kitapların incelenmesi neticesinde elde edilen tüm kök değerlerin sayısal dağılımları belirtilmiştir:

Tablo 16. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Değerlerin Genel Dağılımı

Kitap No	Çocuk Kitapları										Toplam	
		Adalet	Dostluk	Dürüstlük	Öz Denetim	Sabır	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Vatanseverlik		Yardımseverlik
1	Adalet ve Haksızlık	11	2	-	2	1	1	1	4	-	1	23
2	Gerçekten ve Yalancıkdan	-	-	2	1	-	-	1	2	-	2	8
3	Güzellik ve Çirkinlik	-	1	-	2	-	2	5	2	-	1	13
4	Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz	-	1	-	7	2	-	2	7	-	-	19
5	Zaman Çok ve Zaman Yok	-	-	1	7	-	-	5	4	-	-	17
6	Şans ve Şanssızlık	1	1	-	1	1	1	1	5	-	3	14
7	Ahlaki Olan ve Olmayan	2	-	-	1	-	-	1	5	-	-	9
8	Ben ve Başkaları	-	3	1	-	-	1	2	-	-	3	10
9	Olmak ve Sahip Olmak	-	1	-	7	2	-	1	1	-	1	13
10	Liderler ve Diğerleri	2	1	-	1	-	-	-	8	1	2	15
11	Şiddet ve Şiddetsizlik	-	-	-	1	2	-	1	4	-	2	10
12	Haklar ve Ödevler	6	3	-	-	-	1	-	10	-	1	21
13	Kahkaha ve Gözyaşları	-	1	-	2	-	-	3	2	-	3	11

14	Doğa ve Kirlilik	1	1	1	-	-	1	3	6	-	-	13
15	Başarı ve Başarısızlık	-	-	1	8	4	-	-	3	-	-	16
16	Söz ve Sessizlik	-	-	-	2	1	3	2	5	-	1	14
17	Yaşam ve Ölüm	1	-	1	2	-	-	3	4	-	-	11
18	İş ve Para	1	1	-	1	-	-	2	13	-	3	21
19	Savaş ve Barış	6	3	-	-	-	1	-	4	3	1	18
20	Anlaşmak ve Anlaşmamak	1	1	-	6	-	4	1	-	-	-	13
21	Mutluluk ve Mutsuzluk	-	2	-	1	-	-	4	5	-	2	14
22	İnanmak ve Bilmek	-	2	-	3	-	2	1	1	-	-	9
23	Hatırlamak ve Unutmak	-	-	-	5	-	-	3	-	1	1	10
24	Özgür Olan ve Olmayan	-	2	-	1	-	-	6	10	-	1	20
25	Makineler ve İnsanlar	-	2	-	-	-	-	-	8	-	1	11
	Toplam	32	28	7	61	13	17	48	113	5	29	353

Yukarıdaki tabloda Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında, Milli Eğitim Bakanlığı 2018 Ders Öğretim Programları'nda yer alan on kök değer açısından genel dağılımı gösterilmektedir.

- Tablo 16 Çıtır Çıtır Felsefe kitapları bakımından ele alındığında;

Adalet ve Haksızlık kitabında adalet(11), sorumluluk(4), dostluk(2), öz denetim(2), sabır(1), saygı(1), sevgi(1) ve yardımseverlik(1) değerlerine yer verildiği; dürüstlük ve vatanseverlik değerleri ile ilgili metne yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu eserde kök değer içeren toplam 23 metnin olduğu görülmüştür.

Gerçekten ve Yalancaktan kitabında dürüstlük(2), sorumluluk(2), yardımseverlik(2), öz denetim(1) ve sevgi(1) değerlerine yer verildiği; adalet, dostluk, sabır, saygı ve vatanseverlik değerleri ile ilgili metne yer verilmediği saptanmıştır. Ayrıca bu kitapta kök değer içeren toplam 8 metnin olduğu belirlenmiştir.

Güzellik ve Çirkinlik kitabında sevgi(5), öz denetim(2), saygı(2), sorumluluk(2), dostluk(1) ve yardımseverlik(1) değerlerine yer verildiği; adalet, dürüstlük, sabır ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği görülmüştür. Bununla birlikte bu kitapta kök değer içeren toplam 13 metnin olduğu tespit edilmiştir.

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabında öz denetim(7), sorumluluk(7), sabır(2), sevgi(2) ve dostluk(1) değerlerine yer verildiği; adalet, dürüstlük, saygı,

vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yer verilmediği saptanmıştır. Ayrıca bu kitapta kök değer içeren toplam 19 metnin olduğu belirlenmiştir.

Zaman Çok ve Zaman Yok kitabında öz denetim(7), sevgi(5), sorumluluk(4) ve dürüstlük(1) değerlerine yer verildiği; adalet, dostluk, sabır, saygı, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yer verilmediği saptanmıştır. Ayrıca bu kitapta kök değer içeren toplam 17 metnin olduğu tespit edilmiştir.

Şans ve Şanssızlık kitabında sorumluluk(5), yardımseverlik(3), adalet(1), dostluk(1), öz denetim(1), sabır(1), saygı(1) ve sevgi(1) değerlerine yer verildiği; dürüstlük ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği belirlenmiştir. Bununla birlikte bu kitapta kök değer içeren toplam 14 metnin olduğu görülmüştür.

Ahlaki Olan ve Olmayan kitabında sorumluluk(5), adalet(2), öz denetim(1) ve sevgi(1) değerlerine yer verildiği; dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yer verilmediği saptanmıştır. Ayrıca bu kitapta kök değer içeren toplam 9 metne yer verildiği belirlenmiştir.

Ben ve Başkaları kitabında dostluk(3), yardımseverlik(3), sevgi(2), dürüstlük(1) ve saygı(1) değerlerine yer verildiği; adalet, öz denetim, sabır, sorumluluk ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği görülmüştür. Ayrıca bu kitapta kök değer içeren toplam 10 metne yer verildiği saptanmıştır.

Olmak ve Sahip Olmak kitabında öz denetim(7), sabır(2), dostluk(1), sevgi(1), sorumluluk(1) ve yardımseverlik(1) değerlerine yer verildiği; adalet, dürüstlük, saygı ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği belirlenmiştir. Ayrıca bu kitapta kök değer içeren toplam 13 metne yer verildiği görülmüştür.

Liderler ve Diğerleri kitabında sorumluluk(8), adalet(2), yardımseverlik(2), dostluk(1), öz denetim(1) ve vatanseverlik(1) değerlerine yer verildiği; dürüstlük, sabır, saygı ve sevgi değerlerine yer verilmediği saptanmıştır. Bununla birlikte bu kitapta kök değer içeren toplam 15 metne yer verildiği görülmüştür.

Şiddet ve Şiddetsizlik kitabında sorumluluk(4), sabır(2), yardımseverlik(2), öz denetim(1) ve sevgi(1) değerlerine yer verildiği; adalet, dostluk, dürüstlük, saygı ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği belirlenmiştir. Ayrıca bu kitapta kök değer içeren toplam 10 metne yer verildiği saptanmıştır.

Haklar ve Ödevler kitabında sorumluluk(10), adalet(6), dostluk(3), saygı(1) ve yardımseverlik(1) değerlerine yer verildiği; dürüstlük, öz denetim, sabır, sevgi ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği belirlenmiştir. Ayrıca bu eserde kök değer içeren toplam 21 metnin olduğu görülmüştür.

Kahkaha ve Gözyaşları kitabında sevgi(3), yardımseverlik(3), öz denetim(2), sorumluluk(2) ve dostluk(1) değerlerine yer verildiği; adalet, dürüstlük, sabır, saygı ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte bu kitapta kök değer içeren toplam 11 metnin olduğu saptanmıştır.

Doğa ve Kirlilik kitabında sorumluluk(6), sevgi(3), adalet(1), dostluk(1), dürüstlük(1) ve saygı(1) değerlerine yer verildiği; öz denetim, sabır, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yer verilmediği belirlenmiştir. Ayrıca bu kitapta kök değer içeren toplam 13 metnin olduğu saptanmıştır.

Başarı ve Başarısızlık kitabında öz denetim(8), sabır(4), sorumluluk(3) ve dürüstlük(1) değerlerine yer verildiği; adalet, dostluk, saygı, sevgi, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Bununla birlikte bu kitapta kök değer içeren 16 metnin olduğu belirlenmiştir.

Söz ve Sessizlik kitabında sorumluluk(5), saygı(3), öz denetim(2), sevgi(2), sabır(1) ve yardımseverlik(1) değerlerine yer verildiği; adalet, dostluk, dürüstlük ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği görülmüştür. Ayrıca bu eserde kök değer içeren toplamda 14 metnin olduğu saptanmıştır.

Yaşam ve Ölüm kitabında sorumluluk(4), sevgi(3), öz denetim(2), adalet(1) ve dürüstlük(1) değerlerine yer verildiği; dostluk, sabır, saygı, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yer verilmediği belirlenmiştir. Ayrıca bu eserde kök değer içeren toplamda 11 metnin olduğu görülmüştür.

İş ve Para kitabında sorumluluk(13), yardımseverlik(3), sevgi(2), adalet(1), dostluk(1) ve öz denetim(1) değerlerine yer verildiği; dürüstlük, sabır, saygı ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği belirlenmiştir. Bununla birlikte bu kitapta kök değer içeren toplam 21 metnin olduğu saptanmıştır.

Savaş ve Barış kitabında adalet(6), sorumluluk(4), dostluk(3), vatanseverlik(3), saygı(1) ve yardımseverlik(1) değerlerine yer verildiği; dürüstlük, öz denetim, sabır

ve sevgi değerlerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Ayrıca bu kitapta kök değer içeren toplam 18 metnin olduğu grlmştir.

Anlaşmak ve Anlaşmamak kitabında öz denetim(6), saygı(4), adalet(1), dostluk(1), ve sevgi(1) değerlerine yer verildiği; dürüstlük, sabır, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yer verilmediği belirlenmiştir. Bununla birlikte bu kitapta kök değer içeren toplam 13 metnin olduğu saptanmıştır.

Mutluluk ve Mutsuzluk kitabında sorumluluk(5), sevgi(4), dostluk(2), yardımseverlik(2) ve öz denetim(1) değerlerine yer verildiği; adalet, dürüstlük, sabır, saygı ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği grlmştir. Ayrıca bu eserde kök değer içeren toplam 14 metnin olduğu saptanmıştır.

İnanmak ve Bilmek kitabında öz denetim(3), dostluk(2), saygı(2), sevgi(1) ve sorumluluk(1) değerlerine yer verildiği; adalet, dürüstlük, sabır, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yer verilmediği belirlenmiştir. Ayrıca bu eserde kök değer içeren toplam 9 metnin olduğu tespit edilmiştir.

Hatırlamak ve Unutmak kitabında öz denetim(5), sevgi(3), vatanseverlik(1) ve yardımseverlik(1) değerlerine yer verildiği; adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı ve sorumluluk değerlerine yer verilmediği grlmştir. Bununla birlikte bu kitapta kök değer içeren toplam 10 metnin olduğu saptanmıştır.

Özgür Olan ve Olmayan kitabında sorumluluk(10), sevgi(6), dostluk(2), öz denetim(1) ve yardımseverlik(1) değerlerine yer verildiği; adalet, dürüstlük, sabır, saygı ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği tespit edilmiştir. Ayrıca bu kitapta kök değer içeren toplam 20 metnin olduğu saptanmıştır.

Makineler ve İnsanlar kitabında sorumluluk(8), dostluk(2) ve yardımseverlik(1) değerlerine yer verildiği; adalet, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi ve vatanseverlik değerlerine yer verilmediği grlmştir. Bununla birlikte bu kitapta kök değer içeren toplam 11 metnin olduğu tespit edilmiştir.

Buna göre;

- Adalet ve Haksızlık isimli ocuk kitabında en fazla adalet(11) değeri,
- Gerçekten ve Yalancıkdan isimli ocuk kitabında en fazla dürüstlük(2), sorumluluk(2) ve yardımseverlik(2) değerleri,

- Güzellik ve Çirkinlik isimli çocuk kitabında en fazla sevgi(5) değeri,
- Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz isimli çocuk kitabında en fazla öz denetim(7) ve sorumluluk(7) değeri,
- Zaman Çok ve Zaman Yok isimli çocuk kitabında en fazla öz denetim(7) değeri,
- Şans ve Şanssızlık isimli çocuk kitabında en fazla sorumluluk(5) değeri,
- Ahlaki Olan ve Olmayan isimli çocuk kitabında en fazla sorumluluk(5) değeri,
- Ben ve Başkaları isimli çocuk kitabında en fazla dostluk(3) ve yardımseverlik(3) değeri,
- Olmak ve Sahip Olmak isimli çocuk kitabında en fazla öz denetim(7) değeri,
- Liderler ve Diğerleri isimli çocuk kitabında en fazla sorumluluk(8) değeri,
- Şiddet ve Şiddetsizlik isimli çocuk kitabında en fazla sorumluluk(4) değeri,
- Haklar ve ödevler isimli çocuk kitabında en fazla sorumluluk(10) ve adalet(6) değeri,
- Kahkaha ve Gözyaşları isimli çocuk kitabında en fazla sevgi(3) ve yardımseverlik(3) değeri,
- Doğa ve Kirlilik isimli çocuk kitabında en fazla sorumluluk(6) değeri,
- Başarı ve Başarısızlık isimli çocuk kitabında en fazla öz denetim(8) değeri,
- Söz ve Sessizlik isimli çocuk kitabında en fazla sorumluluk(5) değeri,
- Yaşam ve Ölüm isimli çocuk kitabında en fazla sorumluluk(4) değeri,
- İş ve Para isimli çocuk kitabında en fazla sorumluluk(13) değeri,
- Savaş ve Barış isimli çocuk kitabında en fazla adalet(6) değeri,
- Anlaşmak ve Anlaşmamak isimli çocuk kitabında öz denetim(6) değeri,
- Mutluluk ve Mutsuzluk isimli çocuk kitabında en fazla sorumluluk(5) değeri,
- İnanmak ve Bilmek isimli çocuk kitabında en fazla öz denetim(3) değeri,
- Hatırlamak ve Unutmak isimli çocuk kitabında en fazla öz denetim(5) değeri,
- Özgür Olan ve Olmayan isimli çocuk kitabında en fazla sorumluluk(10) değeri,
- Makineler ve İnsanlar isimli çocuk kitabında en fazla sorumluluk(8) değerine yer verildiği belirlenmiştir.

- Tablo 16 kök değerler bakımından ele alındığında;

Adalet değerine; Adalet ve Haksızlık(11), Haklar ve Ödevler(6), Savaş ve Barış(6), Ahlaki Olan ve Olmayan(2), Liderler ve Diğerleri(2), Şans ve Şanssızlık(1), Doğa ve Kirlilik(1), Yaşam ve Ölüm(1), İş ve Para(1) ve Anlaşmak ve Anlaşmamak(1) kitaplarında yer verildiği; Gerçekten ve Yalancaktan, Güzellik ve Çirkinlik,

Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Zaman Çok ve Zaman Yok, Ben ve Başkaları, Olmak ve Sahip Olmak, Şiddet ve Şiddetsizlik, Kahkaha ve Gözyaşları, Başarı ve Başarısızlık, Söz ve Sessizlik, Mutluluk ve Mutsuzluk, İnanmak ve Bilmek, Hatırlamak ve Unutmak, Özgür Olan ve Olmayan ve Makineler ve İnsanlar kitaplarında adalet değerini içeren metne rastlanmadığı belirlenmiştir. Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinde toplamda 32 yerde adalet değerine yer verildiği görülmüştür.

Dostluk değerine; Ben ve Başkaları(3), Haklar ve Ödevler(3), Savaş ve Barış(3), Adalet ve Haksızlık(2), Mutluluk ve Mutsuzluk(2), İnanmak ve Bilmek(2), Özgür Olan ve Olmayan(2), Makineler ve İnsanlar(2), Güzellik ve Çirkinlik(1), Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz(1), Şans ve Şanssızlık(1), Olmak ve Sahip Olmak(1), Liderler ve Diğerleri(1), Kahkaha ve Gözyaşları(1), Doğa ve Kirlilik(1), İş ve Para(1) ve Anlaşmak ve Anlaşmamak(1) kitaplarında yer verildiği; Gerçekten ve Yalancılıktan, Zaman Çok ve Zaman Yok, Ahlaki Olan ve Olmayan, Şiddet ve Şiddetsizlik, Başarı ve Başarısızlık, Söz ve Sessizlik, Yaşam ve Ölüm ve Hatırlamak ve Unutmak kitaplarında dostluk değerini içeren metne rastlanmadığı tespit edilmiştir. Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinde toplamda 28 yerde dostluk değerine yer verildiği belirlenmiştir.

Dürüstlük değerine; Gerçekten ve Yalancılıktan(2), Zaman Çok ve Zaman Yok(1), Ben ve Başkaları(1), Doğa ve Kirlilik(1), Başarı ve Başarısızlık(1) ve Yaşam ve Ölüm(1) kitaplarında yer verildiği; Adalet ve Haksızlık, Güzellik ve Çirkinlik, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Şans ve Şanssızlık, Ahlaki Olan ve Olmayan, Olmak ve Sahip Olmak, Liderler ve Diğerleri, Şiddet ve Şiddetsizlik, Haklar ve Ödevler, Kahkaha ve Gözyaşları, Söz ve Sessizlik, İş ve Para, Savaş ve Barış, Anlaşmak ve Anlaşmamak, Mutluluk ve Mutsuzluk, İnanmak ve Bilmek, Hatırlamak ve Unutmak, Özgür Olan ve Olmayan ve Makineler ve İnsanlar kitaplarında dürüstlük değerini içeren metne rastlanmadığı tespit edilmiştir. Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinde toplamda 7 yerde dürüstlük değerine yer verildiği görülmüştür.

Öz denetim değerine; Başarı ve Başarısızlık(8), Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz(7), Zaman Çok ve Zaman Yok(7), Olmak ve Sahip Olmak(7), Anlaşmak ve Anlaşmamak(6), Hatırlamak ve Unutmak(5), İnanmak ve Bilmek(3), Adalet ve Haksızlık(2), Güzellik ve Çirkinlik(2), Kahkaha ve Gözyaşları(2), Söz ve

Sessizlik(2), Yaşam ve Ölüm(2), Gerçekten ve Yalancılıktan(1), Şans ve Şanssızlık(1), Ahlaki Olan ve Olmayan(1), Liderler ve Diğerleri(1), Şiddet ve Şiddetsizlik(1), İş ve Para(1), Mutluluk ve Mutsuzluk(1) ve Özgür Olan ve Olmayan(1) kitaplarında yer verildiği; Ben ve Başkaları, Haklar ve Ödevler, Doğa ve Kirlilik, Savaş ve Barış, Makineler ve İnsanlar kitaplarında öz denetim değerini içeren metne rastlanmadığı saptanmıştır. Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinde toplamda 61 yerde öz denetim değerine yer verildiği görülmüştür.

Sabır değerine; Başarı ve Başarısızlık(4), Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz(2), Olmak ve Sahip Olmak(2), Şiddet ve Şiddetsizlik(2), Şans ve Şanssızlık(1), Adalet ve Haksızlık(1) ve Söz ve Sessizlik(1) kitaplarında yer verildiği; Gerçekten ve Yalancılıktan, Güzellik ve Çirkinlik, Zaman Çok ve Zaman Yok, Ahlaki Olan ve Olmayan, Ben ve Başkaları, Liderler ve Diğerleri, Haklar ve Ödevler, Kahkaha ve Gözyaşları, Doğa ve Kirlilik, Yaşam ve Ölüm, İş ve Para, Savaş ve Barış, Anlaşmak ve Anlaşmamak, Mutluluk ve Mutsuzluk, İnanmak ve Bilmek, Hatırlamak ve Unutmak, Özgür Olan ve Olmayan ve Makineler ve İnsanlar kitaplarında sabır değerini içeren metne rastlanmadığı saptanmıştır. Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinde toplamda 13 yerde sabır değerine yer verildiği görülmüştür.

Saygı değerine; Anlaşmak ve Anlaşmamak(4), Söz ve Sessizlik(3), Güzellik ve Çirkinlik(2), İnanmak ve Bilmek(2), Şans ve Şanssızlık(1), Ben ve Başkaları(1), Haklar ve Ödevler(1), Doğa ve Kirlilik(1), Savaş ve Barış(1) ve Adalet ve Haksızlık(1) kitaplarında yer verildiği; Gerçekten ve Yalancılıktan, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Zaman Çok ve Zaman Yok, Ahlaki Olan ve Olmayan, Olmak ve Sahip Olmak, Liderler ve Diğerleri, Şiddet ve Şiddetsizlik, Kahkaha ve Gözyaşları, Başarı ve Başarısızlık, Yaşam ve Ölüm, İş ve Para, Mutluluk ve Mutsuzluk, Hatırlamak ve Unutmak, Özgür Olan ve Olmayan ve Makineler ve İnsanlar kitaplarında saygı değerini içeren herhangi bir metne rastlanmadığı belirlenmiştir. Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinde toplamda 17 yerde saygı değerine yer verildiği tespit edilmiştir.

Sevgi değerine; Özgür Olan ve Olmayan(6), Güzellik ve Çirkinlik(5), Zaman Çok ve Zaman Yok(5), Mutluluk ve Mutsuzluk(4), Kahkaha ve Gözyaşları(3), Doğa ve Kirlilik(3), Yaşam ve Ölüm(3), Hatırlamak ve Unutmak(3), Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz(2), Ben ve Başkaları(2), Söz ve Sessizlik(2), İş ve Para(2), Adalet

ve Haksızlık(1), Gerçekten ve Yalancılıktan(1), Şans ve Şanssızlık(1), Ahlaki Olan ve Olmayan(1), Olmak ve Sahip Olmak(1), Şiddet ve Şiddetsizlik(1), Anlaşmak ve Anlaşmamak(1) ve İnanmak ve Bilmek(1) kitaplarında yer verildiği; Liderler ve Diğerleri, Haklar ve Ödevler, Başarı ve Başarısızlık, Savaş ve Barış ve Makineler ve İnsanlar kitaplarında sevgi değerini içeren metne yer verilmediği görülmüştür. Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinde toplamda 48 yerde sevgi değerine yer verildiği belirlenmiştir.

Sorumluluk değerine; İş ve Para(13), Haklar ve Ödevler(10), Özgür Olan ve Olmayan(10), Liderler ve Diğerleri(8), Makineler ve İnsanlar(8), Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz(7), Doğa ve Kirlilik(6), Şans ve Şanssızlık(5), Ahlaki Olan ve Olmayan(5), Söz ve Sessizlik(5), Mutluluk ve Mutsuzluk(5), Adalet ve Haksızlık(4), Zaman Çok ve Zaman Yok(4), Şiddet ve Şiddetsizlik(4), Yaşam ve Ölüm(4), Savaş ve Barış(4), Başarı ve Başarısızlık(3), Gerçekten ve Yalancılıktan(2), Güzellik ve Çirkinlik(2), Kahkaha ve Gözyaşları(2), Olmak ve Sahip Olmak(1), İnanmak ve Bilmek(1) kitaplarında yer verildiği belirlenmiştir. Sorumluluk değerinin yer almadığı kitaplar ise şunlardır: Ben ve Başkaları, Anlaşmak ve Anlaşmamak ve Hatırlamak ve Unutmak. Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinde toplamda 113 yerde sorumluluk değerine yer verildiği belirlenmiştir.

Vatanseverlik değerine; Savaş ve Barış(3), Liderler ve Diğerleri(1) ve Hatırlamak ve Unutmak(1) kitaplarında yer verildiği; Adalet ve Haksızlık, Gerçekten ve Yalancılıktan, Güzellik ve Çirkinlik, Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Zaman Çok ve Zaman Yok, Şans ve Şanssızlık, Ahlaki Olan ve Olmayan, Ben ve Başkaları, Olmak ve Sahip Olmak, Şiddet ve Şiddetsizlik, Haklar ve Ödevler, Kahkaha ve Gözyaşları, Doğa ve Kirlilik, Başarı ve Başarısızlık, Söz ve Sessizlik, Yaşam ve Ölüm, İş ve Para, Anlaşmak ve Anlaşmamak, Mutluluk ve Mutsuzluk, İnanmak ve Bilmek, Özgür Olan ve Olmayan ve Makineler ve İnsanlar kitaplarında yer verilmediği belirlenmiştir. Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinde toplamda 5 yerde vatanseverlik değerine yer verildiği saptanmıştır.

Yardımseverlik değerine; Şans ve Şanssızlık(3), Ben ve Başkaları(3), Kahkaha ve Gözyaşları(3), İş ve Para(3), Gerçekten ve Yalancılıktan(2), Liderler ve Diğerleri(2), Şiddet ve Şiddetsizlik(2), Mutluluk ve Mutsuzluk(2), Adalet ve Haksızlık(1), Güzellik ve Çirkinlik(1), Olmak ve Sahip Olmak(1), Haklar ve Ödevler(1), Söz ve

Sessizlik(1), Savaş ve Barış(1), Hatırlamak ve Unutmak(1), Özgür Olan ve Olmayan(1) ve Makineler ve İnsanlar(1) kitaplarında yer verildiği; Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz, Zaman Çok ve Zaman Yok, Ahlaki Olan ve Olmayan, Doğa ve Kirlilik, Başarı ve Başarısızlık, Yaşam ve Ölüm, Anlaşmak ve Anlaşmamak ve İnanmak ve Bilmek kitaplarında yer verilmediği görülmüştür. Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinde toplamda 48 yerde yardımseverlik değerine yer verildiği saptanmıştır.

Buna göre;

- Adalet değerinin en fazla yer aldığı kitap Adalet ve Haksızlık(11)
- Dostluk değerinin en fazla yer aldığı kitaplar Ben ve Başkaları(3) ve Savaş ve Barış(3),
- Dürüstlük değerinin en fazla yer aldığı kitap Gerçekten ve Yalancıkdan(2),
- Öz denetim değerinin en fazla yer aldığı kitaplar Başarı ve Başarısızlık(8),
- Sabır değerinin en fazla yer aldığı kitap Başarı ve Başarısızlık(4),
- Saygı değerinin en fazla yer aldığı kitap Anlaşmak ve Anlaşmamak(4),
- Sevgi değerinin en fazla yer aldığı kitap Özgür Olan ve Olmayan(6),
- Sorumluluk değerinin en fazla yer aldığı kitap İş ve Para(13),
- Vatanseverlik değerinin en fazla yer aldığı kitap Savaş ve Barış(3),
- Yardımseverlik değerinin en fazla yer aldığı kitaplar Şans ve Şanssızlık(3), Ben ve Başkaları(3), Kahkaha ve Gözyaşları(3) ve İş ve Para(3) olduğu belirlenmiştir.

Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarının kök değerler açısından genel dağılımına bakıldığında bu kitaplarda en fazla yer alan değerlerin sorumluluk(113) ve öz denetim(61); en az yer alan değerlerin vatanseverlik(5) ve dürüstlük(7) değerleri olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte bu kitaplarda sevgi değerine 48, adalet değerine 32, yardımseverlik değerine 29, dostluk değerine 28, saygı değerine 17 ve sabır değerine 13 metinde yer verildiği; Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında toplamda 353 kök değere yer verildiği belirlenmiştir.

Çıtır Çıtır Felsefe kitapları ele alındığında; en fazla kök değere yer verilen kitapların Adalet ve Haksızlık(23), Haklar ve Ödevler(21), İş ve Para(21), Özgür Olan ve Olmayan(20) kitapları olduğu; en az kök değere yer verilen kitapların Gerçekten ve Yalancıkdan(8), İnanmak ve Bilmek(9), Ahlaki Olan ve Olmayan(9), Hatırlamak ve

Unutmak(10), Şiddet ve Şiddetsizlik(10), Ben ve Başkaları(10) kitapları olduğu belirlenmiştir. Bunlarla beraber Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz kitabında 19; Savaş ve Barış kitabında 18; Zaman Çok ve Zaman Yok kitabında 17; Başarı ve Başarısızlık kitabında 16; Liderler ve Diğerleri kitabında 15; Şans ve Şanssızlık, Söz ve Sessizlik, Mutluluk ve Mutsuzluk kitaplarında 14; Güzellik ve Çirkinlik, Olmak ve Sahip Olmak, Doğa ve Kirlilik ve Anlaşmak ve Anlaşmamak kitaplarında 13; Kahkaha ve Gözyaşları, Yaşam ve Ölüm, Makineler ve İnsanlar kitaplarında 11 kök değere yer verildiği tespit edilmiştir.

Çıtır Çıtır Felsefe kitapları incelendiğinde her bir kitabın birbirinden farklı en az 4 kök değere ait metne yer verdiği belirlenmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada Çıtır Çıtır Felsefe kitapları, MEB 2018 Ders Programlarında bulunan kök değerler (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik) açısından incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında kök değerlerin hepsine yer verildiği belirlenmiştir. Bu kitaplarda toplamda 353 kök değer tespit edilmiştir. Çalışmada en fazla yer verilen kök değer sorumluluk olduğu görülmüştür. Araştırmanın alt problemlerine ilişkin sonuç ve tartışma aşağıda belirtilmiştir.

5.1.1. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Adalet Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma

İncelenen kitaplarda en sık yer verilen dördüncü sıradaki kök değer adalet değeridir. Araştırmada incelenen eserlerde toplamda 32 metinde adalet değerine yer verildiği ortaya konulmuştur. Şahin (2021) çalışmasında, incelemiş olduğu Nutuk adlı eserde ön plana çıkan değerlerin vatanseverlik, saygı ve adalet olduğunu belirlemiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, çalışmamızla benzer sonuçlar elde edildiği tespit edilmiştir. Bu eserlerde adalet değerinin ön plana çıkmasında hakları korumaya yönelik verilen mücadeleye vurgu yapılması yönünden benzerlik olduğu söylenebilir. Ercan (2022) çalışmasında, incelemiş olduğu 14 kitapta vatanseverlik değerine hiç yer verilmezken, en az adalet değerine yer verildiğini belirlemiştir. Araştırma sonuçları bu bakımdan farklılık göstermektedir. Ayrıca Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında adalet değeri gerek doğrudan iletilerle gerekse dolaylı mesajlarla kazandırılmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra incelenen eserlerin bazı bölümlerinde “ceza” kavramının, adaletin bir parçasıymış gibi gösterildiği görülmüş; olumsuz mesajlar içerdiği için bu kısımlar “değer” olarak dikkate alınmamıştır. Kitap bazında

en fazla adalet değerine yer veren *Adalet ve Haksızlık* kitabında adalet değeri yoğun olarak işlenmiştir. Bu kitapta yoğun olarak adalet değerinin işlenme sebebi adalet teriminin; hak, adil olma, paylaşmak, eşitlik ve yasa gibi kavramlarla ilişkilendirilerek üstünde sıklıkla durulması gösterilebilir.

5.1.2. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Dostluk Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma

İncelenen kitaplarda en sık yer verilen altıncı sıradaki kök değer dostluk değeridir. Araştırmada incelenen eserlerde toplamda 28 metinde dostluk değerine yer verildiği saptanmıştır. Araştırma kapsamında incelenen 25 çocuk kitabından 17'sinde dostluk değerine yer verilmiştir. Bu bağlamda dostluk değerinin işlenmesi yönünden Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki kitaplar çeşitlilik ve zenginlik göstermektedir. Abdullatif (2022) çalışmasında, incelemiş olduğu 6 kitabın hepsinde dostluk değerine yer verildiğini ve bu kitaplarda en çok işlenen değer dostluk olduğunu belirlemiştir. Araştırma sonucuna bakıldığında dostluk değeri ile ilgili olarak araştırma sonuçlarımıza benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Araştırmaların benzer sonuçlar vermesinin sebebi, iki çalışmanın da çocuk kitapları üzerinden inceleme yapılması ve bu kitaplarda arkadaş sevgisi, dayanışma ve acıyı paylaşma duygularının sıkça işlenmesi gösterilebilir. Samurlu (2022) çalışmasında 5 kitabı incelemiş ve bu kitaplarda en az yer verilen değer dostluk değeri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bakımdan araştırma sonuçlarının farklılık göstermesinin, edebi eserlerin tür bakımından farklılık göstermesinden kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Dostluk değerine en fazla *Ben ve Başkaları* ve *Savaş ve Barış* isimli çocuk kitaplarında yer verilmiştir. Bu serideki kitaplarda dostluk; sadece şahıslar arasındaki dostluk şeklinde ele alınmamıştır. Bununla birlikte uluslararası anlaşmalar, sözleşmeler ve doğa ve hayvanlar üzerinden de ele alınmıştır.

5.1.3. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Dürüstlük Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma

İncelenen kitaplarda en az yer verilen ikinci sıradaki kök değer dürüstlük değeridir. Araştırmada incelenen eserlerde toplamda 7 metinde dürüstlük değerine yer verildiği görülmüştür. İncelenen kitapların 6'sında dürüstlük değerine yer verildiği belirlenmiştir. Dürüstlük değerine en kapsamlı yer veren kitabın *Gerçekten ve Yalancaktan* olduğu ortaya çıkmıştır. Samurlu (2022), Fırat (2021), Demir (2019) ve

Yılmaz (2019) yapmış oldukları çalışmada en az yer verilen değerler arasında dürüstlük değerinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu yönüyle araştırmaların sonuçları, araştırmamızın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Çıtır Çıtır Felsefe serisinde dürüstlük değeri işlenirken doğru sözlü olma, güvenilir olma gibi kavramlar üzerinden ele alınsa da bu serideki kitaplarda dürüstlük değerinin önemine yeteri kadar vurgu yapılmadığı görülmüştür. Hâlbuki küçük yaşlardan itibaren çocuklara dürüstlük değerini kazandırmanın çocuklarda özgüveni artırdığı, kendini doğru ve açık bir şekilde ifade etmeye yardımcı olduğu, çocukların ebeveynlerinin ve okumuş oldukları kitaplardaki kahramanların davranışlarını rol model aldıkları bilinmektedir. Bir rol model olabileceği düşünüldüğünde, bu serideki kitap kahramanlarına dürüstlük değeri ile ilgili az sayıda rol ve yer verilmesi dikkat çekmektedir.

5.1.4. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Öz Denetim Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma

İncelenen kitaplarda en sık yer verilen ikinci sıradaki kök değer öz denetim değeridir. Araştırmada incelenen kitaplarda toplamda 61 metinde öz denetim değerine yer verildiği belirlenmiştir. İncelenen kitaplar arasında öz denetim değerine en fazla yer veren kitap *Başarı ve Başarısızlık* isimli kitaptır. Ardından *Zaman Çok ve Zaman Yok*, *Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz*, *Olmak ve Sahip Olmak* kitapları öz denetim değerine en fazla yer veren ikinci sıradaki kitaplardır. Sorkun (2023), Kaya (2022), Ortaköylü (2022), Becel (2021), Aydın (2019) ve Kibar Furtun (2019) yapmış oldukları araştırmada, incelemiş oldukları kitaplarda en fazla yer verilen değerlerden birinin öz denetim değeri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Yaşam boyu ihtiyacımız olan değerlerden birisi öz denetim değeridir. Bu değer temelinin özellikle çocukluk çağlarında atılması, sonraki yıllarda çocuğun kendini kontrol etmesi, kendisini düzenlemesi, kendisine sınırlar koyması ve kendi davranışlarının sorumluluğunu alması açısından önem taşımaktadır. Yapılan çalışmaların ortak sonuç vermesinde; kitap kahramanlarının göstermiş oldukları davranışlar ve ifadeleri yoluyla çocuklara öz denetim değerinin aktarılmaya çalışılmasının etkisi olduğu söylenebilir. Bununla beraber Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarının 20'sinde yazarın öz denetim değerine yer vermesi, yazarın bu değer çocuklar açısından önemini farkında olup bilinçli bir şekilde aktarmaya çalıştığını göstermektedir.

5.1.5. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Sabır Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma

İncelenen kitaplarda en az yer verilen üçüncü kök değer sabır değeridir. Araştırmada incelenen kitaplarda toplamda 13 yerde sabır değerine yer verilmiştir. Serideki 7 kitapta sabır değerine vurgu yapılmıştır. Sabır değerini en fazla bulunduran çocuk kitabının *Başarı ve Başarısızlık* olduğu belirlenmiştir. Kaya (2022), Kösecioğulları (2022), Esen (2021), Polat (2021), Çoban (2020), Utku(2020), Aydın (2019), Kasap (2019) ve Kibar Furtun (2019) yaptıkları araştırmada kitaplardaki değerleri incelemiş ve araştırma sonucunda inceledikleri eserlerde en az yer verilen değerler arasında sabır değerinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu yönüyle yapmış olduğumuz araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Farklı edebi türlerde (masal, hikâye kitabı, roman, şiir) değerler üzerine yapılan araştırmalarda, sabır değerine az yer verilmesi sonucuna ulaşılması oldukça dikkat çekicidir. Bu durumun sebebi, yazarlar tarafından çocukların sabır değerini kazanmış ve benimsemiş oldukları varsayılmış olabileceği düşünülmektedir. Hâlbuki çocuklar hayatın akışında bazı sıkıntı, başarısızlık ve zorluklarla karşılaşabilir. Bunun en önemli çözüm yollarından birisi sabırlı olmaktır. Özellikle okul öncesi ve okul çağındaki çocuklar bazen isteklerinde oldukça ısrarlıdırlar. Sabrı öğretebilmek için anne, babalara ve öğretmenlere rol model olarak büyük işler düşmektedir. Bunun yanı sıra çocukların okumuş oldukları kitaplardaki kahramanları da rol model aldıkları düşünüldüğünde eserlerde sabır değerini içeren metinlere ve kahramanlıklara daha fazla yer verilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

5.1.6. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Saygı Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma

İncelenen kitaplarda en az yer verilen dördüncü kök değer saygı değeridir. Araştırmada incelenen kitaplarda toplamda 17 yerde saygı değerine yer verilmiştir. İncelenen kitaplar arasında saygı değerine en fazla yer veren kitap *Anlaşmak ve Anlaşmamak*' tır. Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki 10 kitapta saygı değerinin işlendiği görülmüştür. Saygı değeri hak, farklılıkları önemseme, başkalarının özelliklerine değer verme gibi bazı kavramları içinde barındırmaktadır. Kitapların içerisinde bu kavramlara yer verilse de bu kavramlar, daha çok adalet ve sevgi değerleri vurgulanarak işlenmiştir. Dolayısıyla Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında saygı değerinin diğer değerlere nazaran az ele alınmasının sebebinin bu olduğu düşünülmektedir.

İsaoğlu (2022), Polat (2021), Şahin (2021), Utku (2020) ve Demir (2019) yapmış oldukları kitap incelemelerinde değerleri ele almış ve araştırma sonucunda saygı değerinin en sık yer verilen değerler olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu yönüyle yapmış olduğumuz çalışmanın sonucuyla farklılık gösterdiği anlaşılmıştır.

5.1.7. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Sevgi Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma

İncelenen kitaplarda en sık yer verilen üçüncü kök değer sevgi değeridir. Araştırmada incelenen kitaplarda toplamda 48 yerde sevgi değerine yer verilmiştir. Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki 20 kitapta sevgi değeri işlenmiştir. Sevgi değerine en fazla yer veren çocuk kitabının *Özgür Olan ve Olmayan* kitabı olduğu belirlenmiştir. Şahin (2023), Aslan (2023), Sorkun (2023), Ercan (2022), Hacıömeroğlu (2022), Köse (2022), Kösecioğulları (2022), Ortaköylü (2022), Samurlu (2022), Tülüceoğlu (2022), Uygur (2022), Ersoy (2021), Fırat (2021), Polat (2021), Yüce (2020), Utku (2020), Binyıl Şahin (2019), Demir (2019) ve Kibar Furtun (2019) yaptıkları araştırmada sevgi değerinin, incelemiş oldukları kitaplarda en fazla yer alan değerler arasında olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar ile araştırmamızın sonuçları benzerlik göstermektedir. Bunun sebepleri olarak sevgi değerinin paylaşmak, merhamet, empati kurmak; aile, öğretmen, arkadaş, oyun, hayvan sevgisi vb. çok fazla alt boyutunun olması gösterilebilir. Sevgi duygusu doğuştan gelmektedir. Fakat bu değer sonradan dışarıdan geliştirilmektedir. Bununla birlikte sevgi, eğitimin etkili olmasında ana öğelerden birisidir. Sevgi duygusu, aynı zamanda öğrenmeyi de kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla özellikle çocuk kitaplarında sevgi değerinin vurgulanması oldukça önem arz etmektedir.

5.1.8. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Sorumluluk Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma

İncelenen kitaplarda en sık yer verilen kök değer sorumluluk değeridir. Araştırmada incelenen kitaplarda toplamda 113 yerde sorumluluk değerine yer verilmiştir. Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki 22 kitapta sorumluluk değerine yer verilmiş, sadece 3 kitapta sorumluluk değeri ile ilişkili metne rastlanılmamıştır. Sorumluluk değerine en fazla yer veren kitaplar *İş ve Para*, *Haklar ve Ödevler*, *Özgür Olan ve Olmayan* kitaplarıdır. Sorumluluk değeri, Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında hem en sık işlenen değer olması ile hem de kitap çeşitliliği açısından en çok yer verilen değer olması ile

dikkat çekmektedir. Bu bağlamda yazar Labbe'nin röportajlarında dile getirdiği hayat görüşünün ve çocuklara yönelik bakış açısının, çocuklar için kaleme aldığı Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarına yansıdığını söylemek mümkündür. Labbe demeçlerinde çocuklara felsefi sorgulama yapmanın, bu sorgulamayı da kendi sorumluluğunu üstlenerek yapabilmeyenin önemini vurgulamıştır. Ercan (2022), Hacıömeroğlu (2022), Poyraz (2022), Aydın (2019) ve Kasap (2019) yapmış oldukları araştırmada, incelemiş oldukları kitaplarda en fazla yer verilen değer sorumluluk olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Dolayısıyla yapmış olduğumuz araştırmanın sonucuyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Bu benzerliğin nedenleri arasında çocuk kitabı yazarlarının, küçük yaşlarda çocuklara sorumluluk kazandırmanın önemini farkında oldukları, sorumluluk değerinin diğer değerlere temel oluşturabileceğini düşündükleri, toplumda yetişkinlerin bazı sorumluluklarını yerine getirmediği düşünülerek bu eksikliği gelecek nesillerde kapatabilmek adına, erken yaşlarda çocuklara sorumluluk değerini aktarmanın bilinciyle eserleri kaleme aldıkları gösterilebilir. Köse (2022), Fırat (2021) ve Çalık (2021) yapmış olduğu çalışmalarında en az yer verilen değer sorumluluk olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda yapmış oldukları araştırma ile çalışmamız arasında farklılıklar bulunmaktadır.

5.1.9. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Vatandaşlık Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma

İncelenen kitaplarda en az yer verilen kök değer vatandaşlık değeridir. Araştırmada incelenen kitaplarda toplamda 5 metinde vatandaşlık değerine yer verilmiştir. Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki 3 kitapta vatandaşlık değeri işlenmiştir. Vatandaşlık değerine en fazla yer veren kitap *Savaş ve Barış* kitabıdır. Şahin (2023), Aslan (2023), Sorkun (2023) ve Yıldırım (2023) yapmış oldukları araştırmada, inceledikleri kitaplarda en az yer verilen değer vatandaşlık olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu yönüyle çalışmamızın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Millî kimliğin oluşması, içselleştirilmesi ve benimsetilmesi açısından vatandaşlık değeri, çocuklara erken yaşlarda kazandırılması gereken değerlerdendir. Vatandaşlık değerini benimsemiş çocuklar, ilerleyen yıllarda vatani ve milleti için çalışıp çabalar ve vatanının güçlü olması için üstüne düşen sorumluluğun farkına varıp çaba gösterir. Böylesine önem arz eden değer Çıtır Çıtır Felsefe serisinde az sayıda yer alması dikkat çekmektedir. Ülkemizin bulunduğu jeopolitik konum, jeostratejik

konum ve geçmişte vatanımız için yapılan mücadelelerden dolayı vatanseverlik değeri bizim için önemli değerlerden birisidir. Bundan dolayı ülkemizde kaleme alınan eserlerde vatanseverlik değeri içeren metinlerin fazla olması beklenebilir. Bunun yanı sıra Fransa ve Fransız yazarların kültürleri, normları, dinamikleri, öncelikleri ve vatanseverlik değerine karşı algıları farklı olabileceği, bundan dolayı böyle bir beklenti, kaygı ve ihtiyaçlarının olmayabileceği düşünülmektedir. Bundan dolayı Fransız yazar Labbe tarafından kaleme alınan Çıtır Çıtır Felsefe serisinde vatanseverlik değerinin az yer almasında bu durumun etkisinden söz edilebilir.

5.1.10. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarındaki Yardımseverlik Değerine İlişkin Sonuç ve Tartışma

İncelenen kitaplarda en fazla yer verilen beşinci kök yardımseverlik değeridir. Araştırmada incelenen kitaplarda toplamda 29 metinde yardımseverlik değerine yer verilmiştir. Yardımseverlik değerine en fazla yer veren kitaplar *İş ve Para*, *Şans ve Şanssızlık*, *Kahkaha ve Gözyaşları* ve *Ben ve Başkaları* isimli kitaplardır. Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında yardımseverlik değeri bazı metinlerde doğrudan aktarılırken bazı metinlerde örtük olarak verilmiştir. İnsan, toplumsal hayatta yaşamını sürdüren sosyal bir canlıdır. Sosyal hayatta meydana gelen deprem, sel, yangın gibi afetlerden kaynaklanan her türlü tasa ve sıkıntıya neden olabilecek olaylar iş birliği yaparak, dayanışma içerisinde yardımlaşarak azalmaktadır. Örneğin 2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan Koronavirüs (Covid19) salgınında Türkiye; İtalya'ya ve İspanya'ya tıbbi yardım göndermiştir. Başka bir örnek verecek olursak 2023 yılında Türkiye'nin 11 ilinde meydana gelen şiddetli büyüklükteki depremden sonra on binlerce kişi ölmüş, yüz binlerce kişi yaralanmıştır. Büyük kayıplara neden olan bu depremden sonra gerek yurt içinden gerekse yurt dışından bu bölgelere yardım eli uzatılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda, yardımseverlik değerinin evrensel bir değer olduğu açıkça görülmektedir. Bu yönüyle kitaplardaki metinlerde yardımseverlik değerinin sıklıkla işlenmesi hem çocuğun hem de toplumların yararına olacaktır. Kösecioğulları (2022) ve Kasap (2019) yapmış oldukları araştırmada, inceledikleri kitaplarda yardımseverlik değerinin en az yer verilen değerler arasında olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu yönüyle çalışmamız arasında farklılıklar bulunmaktadır.

5.1.11. Çıtır Çıtır Felsefe Kitaplarında Elde Edilen Değerlerin Genel Dağılımına İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmada incelenen Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında MEB 2018 Ders Öğretim Programlarında yer alan on kök değerın tamamına yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Yıldırım (2023), İsaoglu (2022), Ortaköylü (2022), Satılmış (2022), Şahin (2021), Yüce (2020) ve Çoban (2020) da kitapları değerler ve değerler eğitimi açısından incelemiş; ele aldıkları eserlerin kök değerlerin hepsine yer verdikleri neticesine varmışlardır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında bu çalışmalar, çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında en az yer verilen kök değerlerin vatanseverlik ve dürüstlük olduğu saptanmıştır. En fazla kök değere yer veren çocuk kitabı *Adalet ve Haksızlık* isimli çocuk kitabıdır. Bu kitabı sırasıyla *Haklar ve Ödevler*, *İş ve Para*, *Özgür Olan ve Olmayan* isimli kitaplar izlemiştir. Kök değerlere en az yer veren çocuk kitabı ise *Gerçekten ve Yalancılıktan* isimli çocuk kitabıdır. Bu kitabı sırasıyla aynı değer sayısına sahip *İnanmak ve Bilmek*, *Ahlaki Olan ve Olmayan* isimli kitaplar takip etmiştir.

Ayrıca seride yer alan 25 çocuk kitabının her birinde, birbirinden farklı en az 3 kök değere yer verildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte değer çeşitliliği bakımından ele alındığında *Adalet ve Haksızlık* isimli çocuk kitabı 10 kök değer içerisinden dürüstlük ve vatanseverlik değerlerinin haricinde kalan 8 kök değeri barındırması ile ön plana çıkmaktadır. Çıtır Çıtır Felsefe kitapları ele alınan kök değerlerin öğretilmesinde ve aktarılmasında kaynak olarak kullanılabilir. Bu kitap serisinde kök değer içermeyen tek bir eser bulunmamakla birlikte bütün kitaplarda en az 3 farklı kök değer bulunmaktadır. Bu da serideki kitapların çocukları farklı değerlerle beslemek istediği, onlara farklı değerleri bir arada kazandırarak değerler arası bağlantı kurmasını ve ilişkilendirmesini sağlamaya çalıştığı söylenebilir.

Kitap serisindeki hikâyelerin içeriğinde gerçekte yaşanmış ya da yaşanması mümkün olan olaylar ve hayali olaylar yer almaktadır. Bu öyküler çocuklara doğrudan mesaj vermekle birlikte bazen çocukların mesajları dolaylı yollarla almaları, bazı olayları analiz etmeleri ve sorgulamaları beklenmektedir. Kitaplardaki kahramanların yerlerine kendilerini koyup ne şekilde hareket edebilecekleri felsefi bir biçimde düşünmeleri sağlanmaktadır. Bu bağlamda Çıtır Çıtır Felsefe serisi, çocuklara

sorumlulukları öğretirken diğer yandan da çocuklardan farklı görev ve sorumluluk üstlenmesini beklemektedir.

Çıtır Çıtır Felsefe serisinde 32 kitap yer almaktadır. Bu kitapların 7'sinin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından çocuklar üzerinde muzır etki yapabileceği düşünülmüş ve bu durum Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Bundan dolayı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından belirlenen 7 kitap, araştırmamızın içerisine dâhil edilmemiştir, araştırmamızın kapsamının dışında tutulmuştur. Bununla birlikte araştırmamızda incelenen Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki Adalet ve Haksızlık kitabında bulunan “Bölüşmek Kolay Değildir” adlı metin, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda okutulan 2.sınıf Türkçe ders kitabında yer almaktadır.

Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki kitaplarda ilgili değerler bazen mizah kullanarak bazen doğrudan iletiler ve bazen kahramanların davranışları yoluyla eğlenceli bir biçimde ele alınmış, çocuklara bu yolla aktarılmak istenmiş ve bu hususta yazarın başarılı olduğu düşünülmüştür.

Yapılan bu araştırma sonucunda incelenen çocuk kitaplarında yer alan kök değerler ve sıklık frekansları tablo halinde belirtilmiştir. Kök değerlerin Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında sıklık sayılarına bakıldığında sorumluluk değeri 113 defa ile en sık ileti olan kök değer olduğu; 61 ileti ile öz denetim değerinin ikinci sırada yer aldığı saptanmıştır. Yapılan incelemede sırasıyla en az yer alan kök değerlerin 5 ileti ile vatanseverlik ve 7 ileti ile dürüstlük değerleri olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte incelenen Çıtır Çıtır Felsefe kitapları kök değerler açısından zengin içeriğe sahiptir, bu da incelenen kitapların değerler eğitiminde faydalanılabilecek bir kaynak olacağını göstermektedir. Yapılan bu araştırma ile benzer sonuçlara ulaşan araştırmaların varlığının yanı sıra alan yazın incelendiğinde bu araştırma ile sonuç açısından benzerlik göstermeyen araştırmalara da ulaşılmıştır.

Sonuç olarak Çıtır Çıtır Felsefe kitapları incelendiğinde sorumluluk, öz denetim, sevgi, adalet, yardımseverlik, dostluk, saygı ve sabır değerleri yeterli bulunurken; vatanseverlik ve dürüstlük değerleri açısından yeterli bulunmadığı belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre 2018 Ders Öğretim Programlarında ortak olarak yer alan kök değerlerin Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki kitaplarla kazandırılacağı

anlaşılmıştır. Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarının 10 kök değeri aktarmada ve öğretmede kaynak eserler arasında olabileceği düşünülmektedir.

5.2. Öneriler

Yapılan bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir:

1. Araştırma kapsamında ele alınan kitaplar, kök değerler bakımından zengin bir içeriğe sahiptir. Bu yönüyle gerek okul ortamında gerek ev ortamında kitaplıklar oluşturularak Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinden değerler eğitimi yapılırken faydalanılabilir.
2. Çıtır Çıtır Felsefe serisindeki kitaplar; tiyatro ve drama vb. tekniklerle harmanlanıp gerçek yaşamla ilişkilendirilerek değerlerin öğretilmesinde ve kazandırılmasında bu kitaplardan faydalanılabilir.
3. Çıtır Çıtır Felsefe kitapları, değer içeren çok sayıda örnek olay barındırmaktadır. Dolayısıyla bu kitaplardaki örnek olaylar okul ve sınıf düzeylerine göre sosyal, kültürel ve sanat faaliyetlerinde işlenebilir.
4. Çıtır Çıtır Felsefe serisinde yer alan her bir kitapta farklı bir tema işlenmiştir. Bu yönüyle bir kitaptan tüm değerlerin kazandırılmasının mümkün olamayacağı söylenebilir. Bununla birlikte değerlerin spesifik olarak kazandırılabilmesi için kitaplar da şunlardır: Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında en fazla yer verilen sorumluluk değerinin en çok yer aldığı *İş ve Para* (16), *Haklar ve Ödevler* (12) ve *Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz* (10) adlı kitaplardan sorumluluk değerinin aktarılmasında; en fazla yer verilen ikinci kök değer olan öz denetim değerinin yer aldığı *Başarı ve Başarısızlık* (8), *Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz* (7), *Zaman Çok ve Zaman Yok* (7) ve *Olmak ve Sahip Olmak* (7) adlı kitaplardan öz denetim değerinin aktarılmasında; en fazla yer verilen üçüncü değer olan sevgi değerinin yer aldığı *Özgür Olan ve Olmayan* (6), *Güzellik ve Çirkinlik* (5) ve *Zaman Çok ve Zaman Yok* (5) adlı kitaplardan sevgi değerinin aktarılmasında; en fazla yer verilen dördüncü kök değer olan adalet değerinin en fazla yer aldığı *Adalet ve Haksızlık* (11) ve *Savaş ve Barış* (6) adlı kitaplardan; yardımseverlik değerinin aktarılmasında

Şans ve Şanssızlık (3), *Ben ve Başkaları* (3), *Kahkaha ve Gözyaşları* (3) ve *İş ve Para* (3) adlı kitaplardan; dostluk değerinin aktarılmasında *Ben ve Başkaları* (3), *Haklar ve Ödevler* (3) ve *Savaş ve Barış* (3) adlı kitaplardan; saygı değerinin aktarılmasında *Anlaşmak ve Anlaşmamak* (4) ve *Söz ve Sessizlik* (3) adlı kitaplardan; sabır değerinin aktarılmasında *Başarı ve Başarısızlık* (4) adlı kitaptan; dürüstlük değerinin aktarılmasında *Gerçekten ve Yalancılıktan* (2) adlı kitaptan; vatanseverlik değerinin aktarılmasında *Savaş ve Barış* (3) adlı kitaptan yararlanılabilir.

5. Çeviri kitaplara bakıldığında vatanseverlik algısının farklı olduğu ve çeviri kitaplarında vatanseverlik değeri içeren metinlerin az olduğu göz önüne alındığında, vatanseverlik değerinin çocuklara kazandırılmasında Türk kaynaklarından faydalanılabilir.
6. *Adalet ve Haksızlık* kitabında yer alan “Bölüşmek Kolay Değildir” isimli öykü, ilkokul 2.sınıf Türkçe ders kitabında serbest okuma metni olarak yer almıştır. Çıtır Çıtır Felsefe kitaplarında değer içeren metin ve öykülere diğer ders kitaplarındaki okuma metinlerinde de yer verilebilir.
7. Kök değerlerin çocuklara öğretilmesinde, çocuk kitaplarının etkililiğinin ortaya konulması adına deneysel çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abdullatif H B (2022) Yeşim Saygın Armutak'ın çocuk romanlarının kök ve alt değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ağrı.
- Akarsu S (2015) İlkokul (1-4) ve ortaokul (5-8) müzik ders kitaplarında yer alan şarkıların değerler bakımından incelenmesi ve değerler eğitimine ilişkin öğrenci algıları. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Akdemir S (2019) İlkokul dördüncü sınıfta felsefe temelli çocuk kitapları yoluyla değerler eğitimine ilişkin bir eylem araştırması. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Konya.
- Akdemir S ve Saban A (2020) İlkokul dördüncü sınıfta felsefe-temelli çocuk kitapları aracılığıyla değer öğretimine ilişkin bir eylem araştırması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 8(2): 431-461.
- Akıncı B (2019) Değerler eğitimi açısından Aytül Akal'ın çocuk romanlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Sakarya.
- Akkocaoğlu Çayır N (2015) Çocuklar için felsefe eğitimi üzerine nitel bir araştırma. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara.
- Aksoy M (2020) Sınıf öğretmenlerinin “sorumluluk” değerinin öğretimine ilişkin bakış açılarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Mersin.
- Aktepe V (2010) İlköğretim 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde “yardımseverlik” değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara.
- Aktepe V (2016) “Ailede Değerler Eğitimi ve Program İhtiyacı”. R. Turan ve K. Ulusoy (ed.). *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*. (s. 77-94). (Pegem Akademi Yayınları, Ankara.)
- Aktepe V (2019) “Karakter ve Değer Eğitiminde Rol Model Olarak Öğretmen”. V. Aktepe ve M. Gündüz (ed.). *Karakter ve Değer Eğitimi*. (s. 298-324). (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).

- Aktepe V, Hocaogulları B ve Pınarbaşı B (2020) Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının sosyal değerlerinin incelenmesi ve karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3): 209 - 226.
- Aktepe V ve Turgut M (2020) Rol model olarak sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimindeki yeri ve önemi. *II. Uluslararası Kapadokya Sosyal Bilimler Öğrenci Kongresi*, Nevşehir, 16-18 Aralık.
- Aktepe V ve Tahiroğlu M (2016) Değerler eğitimi yaklaşımları ve etkinlik örnekleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 42: 361-384.
- Aktepe V ve Yalçınkaya E (2016) Okul ortamında değerler eğitiminin öğrenci görüşlerine göre çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 113-131.
- Alabaz B (2022) Çocuklar için felsefe eğitimi üzerine. Yüksek Lisans Tezi, Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Muğla.
- Altan M Z (2011) The Theory of Multiple Intelligences and values education. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 1(4), 53-57. <https://doi.org/10.14527/C1S4M6.an>
- Altın F T (2010) Mevlana'nın eserlerinde dostluk ve samimiyet değerlerinin işlenişi ve eğitim açısından tahlili. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Konya.
- Arslan A (2020) *Felsefeye Giriş* (29. baskı). (Serbest Akademi Yayınları, Ankara).
- Aslan S (2017) İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin hoşgörü eğilimleri ile yardımseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1): 163-175.
- Aslan Z (2023) Farklı kültürlerle ait yayımlanmış masalların kök değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Van.
- Atabek E (2015) *Dürüstlük sevgili çocuğum* (Cumhuriyet Kitapları, İstanbul).
- Avcı A A, İbret B Ü ve Karasu Avcı E (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatanseverlik değerinin kazandırılmasına yönelik görüşleri. *İlköğretim Online*, 16 (4): 1558-1574.
- Avcı N ve Topçu D (2021) Toplumsal değerlerden uzaklaşma. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi (SOSGÜZ)*, 3(6): 139-151.

- Aydemir B (2020) Ergenlerde internet bağımlılığı belirtileri ile bağlanma özellikleri, arkadaş ilişkileri ve öz denetim becerileri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Aydın E (2019) Değerler eğitimi açısından Atabetü'l Hakâyık'ın incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Antalya.
- Aydın M Z ve Akyol Gürler Ş (2012) *Okulda Değerler Eğitimi Yöntemler-Etkinlikler Kaynaklar* (Nobel Yayınları, Ankara).
- Aydın M Z ve Akyol Gürler Ş (2014) *Okulda Değerler Eğitimi* (Nobel Yayınları, Ankara).
- Bayırlı H (2018) Hayat bilgisi dersi bağlamında değerler eğitimi: aile birliğine önem verme. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Sakarya.
- Becel A (2021) Sabahattin Ali'nin yapıtlarında söz varlığı, kök değerler ve çocuk. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Malatya.
- Berkant H G ve Sürmeli Z (2013) Sosyal bilgiler dersindeki değerleri kazandırmada öğretmenlerin güçlük yaşama durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1): 334-348.
- Bhave B B (2016) Role of school & teacher in promoting value education through positive psychology. *Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies (SRJIS)*. May-June 2016, Vol-3/24, p.2288-2294, ISSN: 2278-8808.
- Biçer B (2017) Etik ve estetik değer kazanımlarının felsefe dersi öğretim materyalleri ve öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1): 87-96.
- Biçer S (2013) Değerler eğitimi açısından Mehmet Akif Ersoy'a ait Safahat adlı eserin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Uşak.
- Binyıl Şahin N (2019) Sabahattin Ali'nin eserlerinde değerler eğitimi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Bochenski J M (2016) *Felsefece Düşünmenin Yolları*, çev. Dinçer Kurtuluş. (Pharmakon Yayınevi, Ankara).

- Bursa S ve Çengelci K (2017) Türkiye ve Kanada sosyal bilgiler öğretim programlarının değerler eğitimi bakımından karşılaştırılması, *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2(7): 338-372.
- Büyük H (2022) Akademik öz denetimin geliştirilmesinde anababa rehberliği. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.
- Canbaz B ve Kaplan Sayı A (2022). Çıtır Çıtır Felsefe kitap serisinin eleştirel düşünme becerileri açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi* 51(236): 3081-3106.
- Cevizci A (2010) *Felsefeye Giriş* (Nobel Yayıncılık, Ankara).
- Cihan N (2014) Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9(2): 429-436.
- Cline F ve Fay J (2020) *Parenting With Love And Logic: Teaching Children Responsibility*. NavPress Publishing Group.
- Court D ve Rosental E (2007) Values embodied in children's literature used in early childhood education in Israeli state schools. *Early Childhood Education Journal*, 34(6): 407-414.
- Cullman L (2013) Märchen als Träger und Transporteur von Werten, München, GRIN Verlag, <https://www.grin.com/document/279144>.
- Cüceloğlu D (2018) *Öğretmenim Bir Bakar Mısın? Öğretmenin Gücü Üzerine* (Final Yayıncılık, İstanbul).
- Çalık F (2021) *Rıfat Ilgaz'ın çocuk edebiyatı eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Çelik H (2022) Sınıf öğretmenlerinin "saygı" değerine ilişkin algıları. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Mersin.
- Çelik Ö (2016) Disiplinler arası yaklaşımla değer öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılması. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelikkaya T (2019) Değerin tanımı ve sınıflandırılması. 67-73, Vedat Aktepe ve Mevlüt Gündüz (Ed.), *Karakter ve Değer Eğitimi* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).

- Çer E (2018) Türkçe öğretimi nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarıyla nasıl gerçekleştirilebilir? E. Çer (Ed.). *Çocuk ve Kitap* içinde (3. Basım, s. 1- 12). (Eğiten Kitap Yayınları, Ankara).
- Çetin N ve Balanuye Ç (2015) Değerler ve eğitim ilişkisi üzerine. *Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, (24): 191-203.
- Çetinbaş E (2015) Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik yeterliliklerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Antalya.
- Çiçekliyurt T Z ve Demir M K (2015) Dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde doğrudan verilecek değerlerin kazanılma durumunun değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 36(1): 75-94.
- Çirak Z (2021) Örnek olay yönteminin 4. Sınıf öğrencilerinin yardımseverlik değerine yönelik tutumları üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Rize.
- Çoban A (2020) Değerler eğitimi bağlamında Türk destan örneklerinde kök değerler. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Muğla.
- Çoşkun B (2022) 9-12 yaş çocuk kitaplarının, sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmesi: Gülten Dayıoğlu örneği. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Nevşehir.
- Çotuksöken B (2012) *Radyoda Felsefe* (Notus Yayınları, İstanbul).
- Dağ N (2019) *Aylak kelimeler* (Yayınevi Yayınları, Ankara).
- Dalyan N (2020) Din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde yer alan saygı değerinin hikâye temelli etkinliklerle öğretiminin öğrencilerin saygı eğilimlerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Erzurum.
- Dedeoğlu Orhun B (2019) Çocuk edebiyatında estetik ölçütlerin belirlenmesi ve bir çocuk edebiyatı kitabının estetik ölçütler açısından değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Dalı, Ankara.
- Demir N (2019) Değerler eğitimi açısından Necip Fazıl Kısakürek'e ait "Çile" adlı eserde kök değerlerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Erzurum.

- Demirel D (2017) Psikosomatik bozukluklar ve öz-denetim arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demirel G (2022) Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan kök değerler. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Bartın.
- Demirkaya H, ve Çal Ü T (2018) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dürüstlük değerine ilişkin metaforik algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 1964-1980.
- Dereli-İman E (2014) Değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal gelişimine etkisi: Sosyal beceri, psikosozyal gelişim ve sosyal problem çözme becerisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1): 249- 268.
- Direk N (2006) *Filozof Çocuk* (Pan Yayıncılık, İstanbul).
- Dirican R ve Dağlıoğlu H E (2014) 3-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yayımlanan resimli hikâye kitaplarının bazı temel değerler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, 3(2): 44 – 69.
- Dirican R ve Deniz Ü (2020) Felsefe etkinliklerinin okul öncesi dönemde çocukların felsefi tutum ve davranışlarına etkilerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28 (1): 421-430.
- Doğan M (2016) *Sabır Psikolojisi* (Çamlıca Yayınları, İstanbul).
- Dombaycı M A (2010) Değerler eğitiminde felsefi sorgulamanın rolü. *Değerler Eğitimi Uluslararası Konferansı* (121-135). İstanbul, Türkiye, Mayıs 28-29.
- Dombaycı M A (2011) Felsefenin “değer”leri. *Eğitime Bakış Dergisi*, 7(19): 59-62.
- Droit R P (2014) *Çocuklarla Felsefe Sohbetleri*, çev. Atakan Karakış. (Say Yayınları, İstanbul).
- Dumanlı Kadızade E ve Aslan Y (2019) “Çıtır Çıtır Felsefe” adlı telif çocuk edebiyatı serisinin Jackson Konsepti bağlamında incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 7(3): 14-30.
- Eker C ve Yıldırım K (2017) Değerler eğitimi açısından Ziya Gökalp' e ait “Altın Işık” adlı eserin incelenmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1): 30-38.
- Ekholm M (2021) Från barnbok till värdegrund -en motivstudie om huruvida en populär skönlitterär barnbok, handbok för superhjältar- del 6: utan hopp, kan bidra med grund för värdegrundsarbete i årskurs f-3. Independent Thesis

Advanced Level, Örebro University, School of Humanities, Education and Social Sciences.

- Ekiz D (2020) Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Anı Yayıncılık, Ankara).
- Elban M (2015) Tarih eğitimi ve vatanseverlik üzerine bazı düşünceler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(3): 1302-1319.
- Elbir B, Selçuk G ve Yorulmaz Kahve M (2019) Menâkıb-ı Evliyâ adlı eserin değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4): 364-386.
- Eldiven F (2018) Türkiye’de yayımlanan çocuk dergilerinde çocuk kimliği tasarımı: Çocuk Sesi, Gülbüz Türk Çocuğu, TRT Çocuk, Bilim Çocuk dergilerinin karşılaştırılmalı analizi. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Ana Bilim Dalı, Kocaeli.
- Ercan H (2022) Nurgül Ateş’in çocuk hikâyelerinin değerler eğitimi bakımından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Kırıkkale.
- Erdal K (2009) Eğitim değerleri açısından çocuk kitapları. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 3: 1-18.
- Ergül Özkul Z (2019) Haldun Taner’in öykülerinde tespit edilen değerlerin Türkçe öğretim programında (1-8. sınıf) yer alan kök değerlerle uyumu. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Muğla.
- Erkmen N (2017) Çocuk kütüphanelerinde en çok okunan çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında incelenmesi (Ankara ili örneği). Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimin Kültürel Temelleri Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Ersoy S H (2021) Doğan Kardeş Dergisindeki edebî metinlerin sosyal bilgiler öğretim programındaki değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Samsun.
- Esen M (2021) Tunç Atalay’ın hikâye kitaplarının değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Mersin.
- Eskimen A D (2015) Gülten Dayıoğlu’nun Yada’nın Gizilgücü adlı eserinde eğitsel, fantastik, estetik ve halk kültürüne ait unsurlar. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(34): 64-77.

- Fırat H (2021) Zehra Ünüvar'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Elazığ.
- Fırat H ve Mocan A (2014) Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerde yer alan değerler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3: 25-49.
- Fitri S N and Waluyo E (2020) Implementation of Ksatria Story Book in Embedding Leadership Character Values in Children 5-6 Years Old. *Early Childhood Education Papers*, 9(1): 7-12. <http://dx.doi.org/10.15294/belia.v9i1.28381> .
- Gereken H (2018) 5. Sınıf ders kitabındaki atasözlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Güleç S ve Bozkurt M (2014). İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin dinledikleri metinlerin doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olma tutumlarına etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 27(2): 453-468.
- Güler A, Halıcıoğlu M B ve Taşğın S (2015) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma* (Seçkin Yayınevi, Ankara).
- Gülteke M (2012) Sınıf öğretmenlerinin matematik özel alan yeterlilikleri ile ilgili görüşlerinin analizi. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Burdur.
- Gültekin M (2021) Yardımseverlik değeri ve psiko-sosyal işlevleri: Kur'an ayetleri bağlamında bir inceleme. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Etik Değerler Anabilim Dalı, Karabük.
- Gümüş S (2017) Değerler eğitimi bağlamında Aytül Akal'ın çocuk romanlarının analizi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Gündüz D D (2018) Tarih öğretmenlerinin ortaöğretim öğrencilerine "vatanserverlik" değerini öğretirken kullandıkları değer yaklaşımlarının tespit edilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Isparta.
- Güventürk F (2017) *İnsan ve Temel Değerler (İnsanı İnsan Yapan Değerler)*, (Birleşik Matbaacılık: İzmir).
- Hacıömeroğlu A (2022) Diyanet Aile Dergisi'nin değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Disiplinlerarası Değerler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Zonguldak.
- Hapsari P L (2013) Character Education Values In Reading Section Of E-English Textbook For Senior High School Students Grade XI. *Journal of English Language Teaching*, 2(1): (2013). <https://doi.org/10.15294/elt.v2i1.1559>.

- Hizraini AA, Winarni N, Yamtinah S ve Suriyansyah A (2022) Character Education in a Children's Short Story Book entitled Linda Punya Kebun Pepaya, *Al-Ishlah: Jurnal Pendidikan*, 14(2022): 1381-1392.
- Hökelekli H (2011) *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi* (Timaş Yayınları, İstanbul).
- Hökelekli H (2013) *Psikoloji, Din ve Eğitim Yönüyle İnsanî Değerler* (Dem Yayınevi, İstanbul).
- İnce M (2021) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vatanseverlik değeri ve vatanseverlik eğitimi hakkındaki görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Antalya.
- İncioğlu C (2019) İş performansı için dürüstlük ve tevazu analizi. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- İsaoğlu M (2022) Oğuz Tansel masallarının kök değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halis Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Niğde.
- Jamaludin U, Awiria Sudrajat A ve Prawira A Y (2021) Analysis of Character Education Values in 4th Grade Student Thematic Books in the 2013 Curriculum. *Al-Ishlah Jurnal Pendidikan* 13(2): 1167-1174.
- Kaplan K (2015) "Okul çağındaki çocuklar için yazılmış çeviri eserlerde kullanılan görsellerin değer aktarımdaki etkisi". Eğitimde Gelecek Arayışları: Düünden Bugüne Türkiye'de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı içinde, Cilt 1, 793-810, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Karababa A (2019) *Kuramsal temelde değerler. Değerler ve Değerler Psikolojisi*, B. Dilmaç ve H. H. Bircan (Ed.) (Pegem Akademi Yayınları, Ankara).
- Karagözoğlu N (2018) Sosyal Bilgiler Dersinde Vatanseverlik Değerinin Kazandırılmasında Kadın Kahramanların Yaşam Öykülerinin Kullanılması. *International Journal of Field Education*, 4(2), 97-110.
- Karasar N (2009) *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (Nobel Yayınları, Ankara).
- Kasap N (2019) Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Malatya.
- Kasapoğlu H (2013) Okulda değer eğitimi ve hikâyeler. *Milli Eğitim*, 198: 97- 109.

- Kaskas B (2021) Examining representations of western cultural aspects in global english language teaching textbooks in relation to international student cultural context: A syrian language learner context. Master Thesis. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İngiliz Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Katı Y (2023) Türk halk anlatmalarında değerler eğitimi. Doktora Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Niğde.
- Kaya N (2022) Sivas masallarının Türkçe dersi öğretim programında yer alan kök değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Tokat.
- Kaya Y (2021) Spor öğretmenlerinin dürüstlük seviyelerinin işe tutulmaları ve sorumluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Antrenörlük Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Kefeli İ ve Kara U (2008) Çocukta felsefi ve eleştirel düşüncenin gelişimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1): 339-357.
- Kızıler H ve Canikli İ (2016) *Değerler Eğitimi* (Denem Yayınları, Karabük).
- Kızıлтаş A (2019) Üniversite öğrencilerinin öz denetim, stresle başa çıkma ve sosyal destek algıları ile alkol ve madde kullanma riskleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Kızıltan Ö ve Dombaycı M A (2020) Çocuk ve felsefe ilişkisi açısından dört katlı düşünme modeli. *Dört Öge Dergisi*, (17): 1-24.
- Kıbar Furtun M H (2019) Miyase Sertbarut'un çocuk öykülerinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Zonguldak.
- Koç R ve Akdoğan H (2018) Çocuklarda değer aktarımının önemi, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 1(65): 1-16.
- Komalasari K and Saripudin D (2018) The influence of living values education-based civic education textbook on student's character formation. *International Journal of Instruction*, 11(1): 395-410. <https://doi.org/10.12973/iji.2018.11127a> .
- Kostina E, Kretova L, Teleshova R, Tsepkova A ve Vezirov T (2015) Universal human values: cross-cultural comparative analysis. *Procedia - Social and*

Behavioral Sciences 214 (2015): 1019 – 1028.
https://www.researchgate.net/publication/287418844_Universal_Human_Values_Cross-Cultural_Comparative_Analysis/link/569f9f5508ae21a564270979/download .

Koşar Gül T (2022) Tûtî-Nâme'nin kök değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Malatya.

Köse Ü (2022) Şehbenderzâde Filibeli Ahmed Hilmi'nin eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Antalya.

Kösecioğulları U (2022) Feyza Hepçilingirler'in çocuk kitaplarındaki değerler eğitimi. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Kütahya.

Kumbasar E (2011) Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Trabzon.

Kurtoğlu F S (2016) Çocuk edebiyatından tarihi metinlerden yararlanma: Âşık Paşa'nın Garibname'si. *Milli Eğitim*, 211: 161 - 186.

Kuru H ve Keklik S (2016) Ayşe Yamaç'ın çocuk romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Iğdir University Journal of Social Sciences*, 10: 217-237.

Kuşdil M E ve Kağıtçıbaşı Ç (2000) Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45): 59–80.

Labbe B (2017) *Çıtır Çıtır Felsefe - Savaş ve Barış* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).

Labbe B (2020a) *Çıtır Çıtır Felsefe - Güzellik ve Çirkinlik* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).

Labbe B (2020b) *Çıtır Çıtır Felsefe - Ahlaki Olan ve Olmayan* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).

Labbe B (2020c) *Çıtır Çıtır Felsefe - Yaşam ve Ölüm* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).

Labbe B (2021a) *Çıtır Çıtır Felsefe - Adalet ve Haksızlık* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).

Labbe B (2021b) *Çıtır Çıtır Felsefe - Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).

- Labbe B (2021c) *Çıtır Çıtır Felsefe - Zaman Çok ve Zaman Yok* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2021d) *Çıtır Çıtır Felsefe - Şans ve Şanssızlık* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2021e) *Çıtır Çıtır Felsefe - Ben ve Başkaları* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2021f) *Çıtır Çıtır Felsefe - Olmak ve Sahip Olmak* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2021g) *Çıtır Çıtır Felsefe - Liderler ve Diğerleri* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2021h) *Çıtır Çıtır Felsefe - Haklar ve Ödevler* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2021i) *Çıtır Çıtır Felsefe - Kahkaha ve Gözyaşları* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2021j) *Çıtır Çıtır Felsefe - Doğa ve Kirlilik* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2021k) *Çıtır Çıtır Felsefe - Başarı ve Başarısızlık* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2021l) *Çıtır Çıtır Felsefe - Söz ve Sessizlik* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2021m) *Çıtır Çıtır Felsefe - İş ve Para* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2021n) *Çıtır Çıtır Felsefe - Anlaşmak ve Anlaşmamak* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2021o) *Çıtır Çıtır Felsefe - Mutluluk ve Mutsuzluk* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2021p) *Çıtır Çıtır Felsefe - Hatırlamak ve Unutmak* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2021r) *Çıtır Çıtır Felsefe - Makineler ve İnsanlar* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2022a) *Çıtır Çıtır Felsefe - Gerçekten ve Yalancılıktan* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2022b) *Çıtır Çıtır Felsefe - Şiddet ve Şiddetsizlik* (Günüşiği Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).

- Labbe B (2022c) *Çıtır Çıtır Felsefe - İnanmak ve Bilmek* (Gümüşığı Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Labbe B (2022d) *Çıtır Çıtır Felsefe - Özgür Olan ve Olmayan* (Gümüşığı Kitaplığı Yayınevi, İstanbul).
- Lone J M (2018) *Filozof Çocuk*, çev. Gülsün Arıkan. (Sola Yayınları, İstanbul).
- Malti T, Peplak J and Zhang L (2020) The development of respect in children ve adolescents. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 85(3): 7-99. Erişim Adresi: <https://doi.org/10.1111/mono.12417>.
- Manav F (2016) Felsefe ve estetik dersleri 2009 öğretim programları üzerine: değer-duyuşsal alan kazanımı-değerler eğitimi ilişkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğiti m Fakültesi Dergisi*, 36 (1): 0-0.
- Marchant E, Todd C, Cooksey R, Dredge S, Jones H, Reynolds D, ... and Brophy S (2019) Curriculum-based outdoor learning for children aged 9-11: A qualitative analysis of pupils' and teachers' views. *PloS one*, 14(5): 1-24. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0212242>.
- Mccall C C (2017) *Düşünmeyi Dönüştürmek*. çev. Kurtul Gülenç ve Nihal P Boyacı. (Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara).
- MEB (2018) Öğretim Programları. <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx> erişim adresinden 02.05.2022 tarihinde alınmıştır.
- Meydan H (2012) İlköğretim okullarında değerler ve karakter eğitimi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Nakiboğlu Z (2022) Yenilenen ders müfredatlarında yer alan on kök değer eğitimi hakkında tarih öğretmenlerinin görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, İzmir.
- Nasir M F A, Rozak M B A ve Fatonah S (2022) Character education values in the book of Bidayatul Hidayah written by Imam Al-Ghozali, *Asosiasi Dosen Peneliti Ilmu Keislaman dan Sosial*, 13(2): 238-249.
- Okçu D ve Pilatin U (2018) Ortaokul öğrencilerinin sabır değeri ile ilgili algılarının resim yoluyla değerlendirilmesi. *Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hakemli Dergisi*, 2(1): 102-113.
- Ortaköylü S (2022) "Sessiz Sakin'in Gürültülü Maceraları" serisinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi,

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Trabzon.

Otmar Ö ve Erdem A (2019) Yalvaç Ural'ın çocuk edebiyatı eserlerinde hayvan sevgisi değeri, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(37): 7-34.

O'Connell E B (2012) *Positive behavior support as character education: a nonexperimental, explanatory, cross-sectional study*, [Doctora Thesis, Seton Hall University]. <https://scholarship.shu.edu/dissertations/1783/>.

Özbirge S (2023) Peyami Safa'nın server bedi takma adıyla yazdığı çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Erzincan.

Özcan S (2023) Çocuk edebiyatında Çıtır Çıtır Felsefe serisinin üst düzey düşünme becerilerini kazandırmadaki rolü. *Edebî Eleştiri Dergisi*. 7(1): 118-129.

Öztürk Ü (2022) Tokat bebek ve çocuk kütüphanesinde bulunan resimli çocuk kitaplarının değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Sivas.

Öztürk Demirbaş Ç (2019) İnsani-kültürel kalkınma sürecinde değer eğitimi. Aktepe, V. ve Gündüz, M.(ed), *Karakter ve Değer Eğitimi* (1.basım, s.212-239). (Pegem Akademi Yayınları, Ankara).

Pelin A (2021) Suriyeli çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES) kapsamında kullanılan Türkçe öğreniyorum kitap seti ile hayat boyu Türkçe kitap setindeki Türkçe okuma metinlerinin değerler eğitimi ve kültür aktarımı açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Polat M N (2021) Sara Gürbüz Özeren'in efsanelerinin kök değerler bağlamında incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ağrı.

Poyraz K (2022) Metin Özdamarlar'ın çocuk kitaplarının sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Niğde.

Rahim H ve Rahiem M D H (2012) The use of stories as moral education for young children. *International Journal of Social Science and Humanity*, 2(6): 454.

- Ruiz-Martín D, Senís-Fernández J and Tomé-Fernández M (2019) Values and intercultural experiences through picture books. *The Reading Teacher*, 73(2): 205-213.
- Sagir A ve Hasan M (2022) Cultivating Character Education Values in The Book of al-Tabyin al-Rawi Sharh Arbaʿin Nawawīby Muhammad Kashful Anwar al-Banjari (1887 -1940 M./1304 -1359 H). *Journal of Positive School Psychology*, 6(3): 2530-2542.
- Sağlam H İ (2017) *Bir Değer ve Eğitim Merkezi Olarak Aile* (Pegem Akademi, Ankara).
- Salim N (2022) Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun roman ve hikâyelerinde değerler eğitimi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, İzmir.
- Samurlu F T (2022) Nazan Bekiroğlu'nun romanlarının değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Antalya.
- Satılmış S (2022) Çocuk dergileri metinlerinin Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler ve yetkinlikler açısından incelenmesi (2018-2020). Yüksek Lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Trabzon.
- Sayın Kadal S (2022) Çocuk kitapları seçiminde ebeveynlerin ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Denizli.
- Schnitker S A ve Emmons R A (2007) Patience as a virtue: Religious and psychological perspectives. *Research in the Social Scientific Study of Religion*, 18: 177–207.
- Schnitker S A (2012) An examination of patience and well-being. *The Journal of Positive Psychology: Dedicated to Furthering Research and promoting Good Practice*, 7(4): 26-280.
- Selek M (2014) Osman Yalçın'ın hayvan hikâyelerinde değerler eğitimi. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Burdur.
- Seven S (2010) Çocuk kitapları. Ş. Demirel (Editör). *Edebi metinlerle çocuk edebiyatı*. (105-114). (Pegem Akademi, Ankara)
- Sever S (2012) *Çocuk ve Edebiyat* (Tudem Yayıncılık, İzmir).
- Sever S (2015) *Çocuk ve Edebiyat* (8. Basım). (Tudem Yayıncılık, İzmir).

- Sezer A, Çoban O ve Akşit İ (2017) Öğretmenlerin sorumluluk değeri algılarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3 (1): 122-144.
- Sorkun S S (2023) Yaşar Kemal'in eserlerinde değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Amasya.
- Sormaz Ögüt F (2019) Felsefi düşünmenin önemi ve çocuklar için felsefe. Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, İstanbul.
- Sönmez V ve Alacapınar F G (2017) Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Genişletilmiş 5.Baskı). (Anı Yayıncılık, Ankara).
- Soyucak R (2015) "Felsefenin Değerler Eğitimindeki Rolü". B. Çotuksöken (ed.). *Özne*. (s. 109-127). (Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya).
- Soysal S (2019) 4-6 yaş resimli çocuk hikâyelerinin içerdikleri milli kültürel değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Şahin F Z (2023a) Türk halk hikâyelerinde adalet ve liyakat. Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Denizli.
- Şahin K (2021) Nutuk eserinin Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersindeki (ortaokul 8. Sınıf) kök değerlerin eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Sakarya.
- Şahin M (2023b) H. Salih Zengin'in eserlerinde kök değerler. Yüksek Lisans Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Tokat.
- Şahin Ş, Ökmen B ve Kılıç A (2018) Sevgi eğitimi dersi alan öğrencilerin sevgi ve sevgi eğitimi dersine dair görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(1): 176-197.
- Şahin T (2013) Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimi öz yeterliliklerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şimşek T (2016) *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı* (Grafiker Yayınları, Ankara).
- Şirin M R (2019) *Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı* (Uçan At Yayınları, Ankara).

- Tahiroğlu M ve Aktepe V (2015) Değerler eğitimi yaklaşımlarına göre geliştirilen etkinliklerin demokratik algı ve davranışlar üzerine etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(30): 309-345.
- Tandoğan L (2022) İlkokul 4. Sınıf ğrencilerinin vatanseverlik değerleri algılarının kitap okuma etkinlikleri sonucunda değişiminin incelenmesi (Erzurum ili rneği). Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Amasya.
- Tanrikulu M (2019) Ergenlerde internet kullanımı ve bağımlılığıyla ilişkili faktörler: bağlanma, öz-denetim ve algılanan sosyal destek. Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Temiz M (2023) ocuk ve felsefe. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, Ankara.
- Temiz M ve Bayraktar L (2023) ocuklarla Felsefede Dil ve Düşünmenin nemi, *Hafıza Dergisi*, 5(1): 1-18.
- Temizyürek F, şahbaz N K ve Gürel Z (2016) *ocuk Edebiyatı* (Pegem Akademi, Ankara).
- Tepe H (2013) Unesco Verileri Işığında Dünyada ocuklar İçin Felsefe. B. otuksken, & H. Tepe (Ed.) içinde, *ocuklar İçin Felsefe Eğitimi* (s. 77-94). (Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara).
- Tokcan F (2017) Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın ocuk şiirlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Konya.
- Topbaş A (2015) Sema Maraşlı'nın masallarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Konya.
- Topdemir H G (2008) *Felsefe* (Pegem Akademi, Ankara).
- TTK (2017) *Müfredatta yenileme ve değerlik çalışmalarımız zerine...* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Turgut Bayram Z (2009) Resimli ocuk kitaplarının okuma alışkanlığı üzerindeki etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Turgut M ve Aktepe V (2022) ocuk kitap serisi “ıtır ıtır Felsefe”deki kitaplarda yer alan resimlerin kök değerler açısından incelenmesi. *6th International Education And Innovative Sciences Congress*. Burdur, Turkey, November 24-25.

Tursun G (2019) Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bayburt Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Bayburt.

Tülüceoğlu F (2022) Yunus Emre Divanı'nın sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Niğde.

Türkkahraman M (2013) Social values and value education, *Procedia – Social And Behavioral Sciences*,116(2014): 633–638.

Türkoğlu M E, Tofur S ve Cansoy R (2012) Sevginin eğitimdeki gücü. IV. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi. 4-7 Mayıs, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Kongre Merkezi.

Ulusoy K (2007) Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ulusoy K ve Arslan A (2014) Değerli bir kavram olarak “Değer ve Değerler Eğitimi” içinde R. Turan ve K. Ulusoy (Ed), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*. (Ankara: Pegem Akademi).

Ulusoy K ve Dilmaç B (2018) *Değerler Eğitimi* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).

URL1 <https://sozluk.gov.tr/> “değer.” (erişim tarihi: 3 Mayıs 2022).

URL2 <https://sozluk.gov.tr/> “değer nedir.” (erişim tarihi: 5 Mayıs 2022).

URL3 <https://sozluk.gov.tr/> “adalet.” (erişim tarihi: 6 Ekim 2021).

URL4 <https://sozluk.gov.tr/> “dürüstlük.” (erişim tarihi: 3 Mart 2023).

URL5 <https://sozluk.gov.tr/> “öz denetim.” (erişim tarihi: 15 Aralık 2022).

URL6 <https://sozluk.gov.tr/> “sabır.” (erişim tarihi: 20 Aralık 2022).

URL7 <https://sozluk.gov.tr/> “saygı.” (erişim tarihi: 11 Aralık 2022).

URL8 <https://sozluk.gov.tr/> “sevgi.” (erişim tarihi: 11 Mart 2023).

URL9 <https://sozluk.gov.tr/> “sorumluluk.” (erişim tarihi: 3 Aralık 2022).

URL10 <https://sozluk.gov.tr/> “çocuk.” (erişim tarihi: 13 Aralık 2021).

URL11 <https://sozluk.gov.tr/> “kitap.” (erişim tarihi: 6 Eylül 2021).

URL12 <https://sozluk.gov.tr/> “edebiyat.” (erişim tarihi: 7 Eylül 2022).

- URL13 <https://www.ifturquie.org/etkinlik/brigitte-labbe-ile-felsefe-atolyeleri/> (erişim tarihi: 22 Haziran 2022).
- Utku İ E (2020) Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun eserlerinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Antalya.
- Uygur H S (2022) Millî Mücadele konulu romanların sosyal bilgiler öğretim programındaki değerler açısından analizi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Malatya.
- Uygur N (2019) *Felsefenin Çağrısı* (10. Baskı). (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul).
- Ülavere P and Veisson M (2018) Assessments by principals, teachers, and parents on values education in estonian kindergartens. *Early Years*, 38(4): 429-452.
- Wartenberg T E (2009) Big Ideas for Little Kids – Teaching Philosophy Through Children’s Literature. UK: Rowman&Little Field Publishers.
- Wati N and Gularso D (2022) Analysis Of The Value Of Character Education In The Fable Of The Mouse Deer And His Best Friend. *Elementary School*, 9(2022): 139 – 155.
- Yalçın A ve Aytaş G (2017) *Çocuk Edebiyatı* (Akçağ Yayıncılık, Ankara).
- Yaman E (2012) *Değerler Eğitimi: Eğitimde Yeni Ufuklar(göz.gez.bs.)* (Akçağ Yayınları, Ankara).
- Yaylı B (2020) Sevgi değerinin kazanılmasında yaratıcı drama kullanımının sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine yansımaları. Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Rize.
- Yazar T (2014) Toplumsal Yaşam ve Değerler. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed), *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*. (s.96-114). (Ankara: Pegem Akademi).
- Yazıcı M (2013) Toplumsal değişim ve sosyal değerler. *Journal of Turkish Studies*, 8(8): 1489-1501.
- Yazıcıoğlu S (2022) Çok okunan çocuk edebiyatı eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Yenilmez Ö (2022) Öğretmen adaylarının çocuk haklarını, yardımseverlik değerini ve empati becerisini algılama düzeylerinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Bursa.

- Yeşil S (2021) Öğretmen ve öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde adalet değeriyle ilgili algı ve tutumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Yeter F (2019) Çocuk dergilerinin sosyal bilgiler öğretim programındaki değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Afyon.
- Yılar Ö ve Celepoğlu A (2015) Çocuk yayınları ve bu yayınlarda bulunması gereken temel unsurlar. Ö. Yılar, L. Turan (Ed.). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı* içinde (5. baskı, s. 38- 65). (Pegem Akademi Yayınları, Ankara).
- Yıldırım A ve Şimşek H (2018) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Seçkin Yayıncılık, Ankara).
- Yıldırım İ (2023) Duran Çetin'in çocuk hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Erzincan.
- Yıldırım İ O (2021) Çocuk edebiyatında değer aktarımı. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Yıldız C, Yazıcı D N ve Durmuşoğlu M C (2016) 2010-2015 yılları arasında yayımlanmış resimli çocuk kitaplarının resimleme özelliklerinin incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1): 43-55.
- Yılmaz E (2012) Ziya Gökalp'ın şiirlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Yılmaz K (2008) *Eğitim Yönetiminde Değerler* (Pegem Akademi Yayınları, Ankara).
- Yılmaz M (2019) Türk, Alman, Balkan ve Rus masallarının değerler eğitimi açısından mukayesesi. Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Giresun.
- Yılmaz M E (2015) Fatma Karabıyık Barbarosoğlu'nun öykülerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Van.
- Yüce B N (2020) Hamdi Ülker'in eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Erzincan.
- Yüksel Borucu Ş (2022) Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının "adalet" hakkındaki metaforik algıları. Yüksek Lisans Tezi, Mersin

Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı,
Mersin.

Zhanat A, Kunimzhan A, Aigul A, Agabekkyzy B R, and Nurziya A (2022)
Teachers' views on teaching modern Kazakh stories over national values.
Cypriot Journal of Educational Science. 17(1): 205-216.
<https://doi.org/10.18844/cjes.v17i1.6702>.

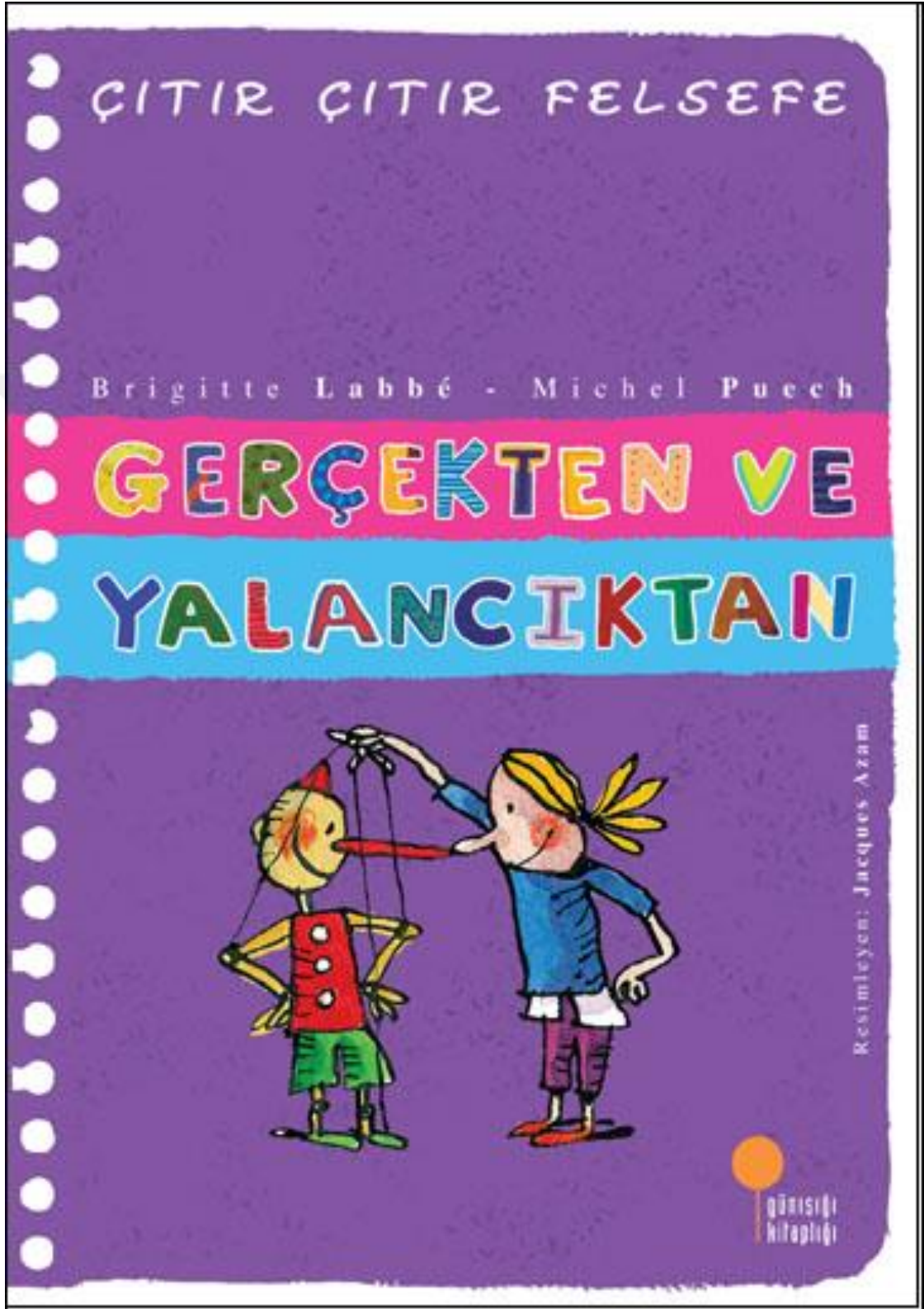

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1: Adalet ve Haksızlık

Fotoğraf 2: Gerçekten ve Yalancıkdan

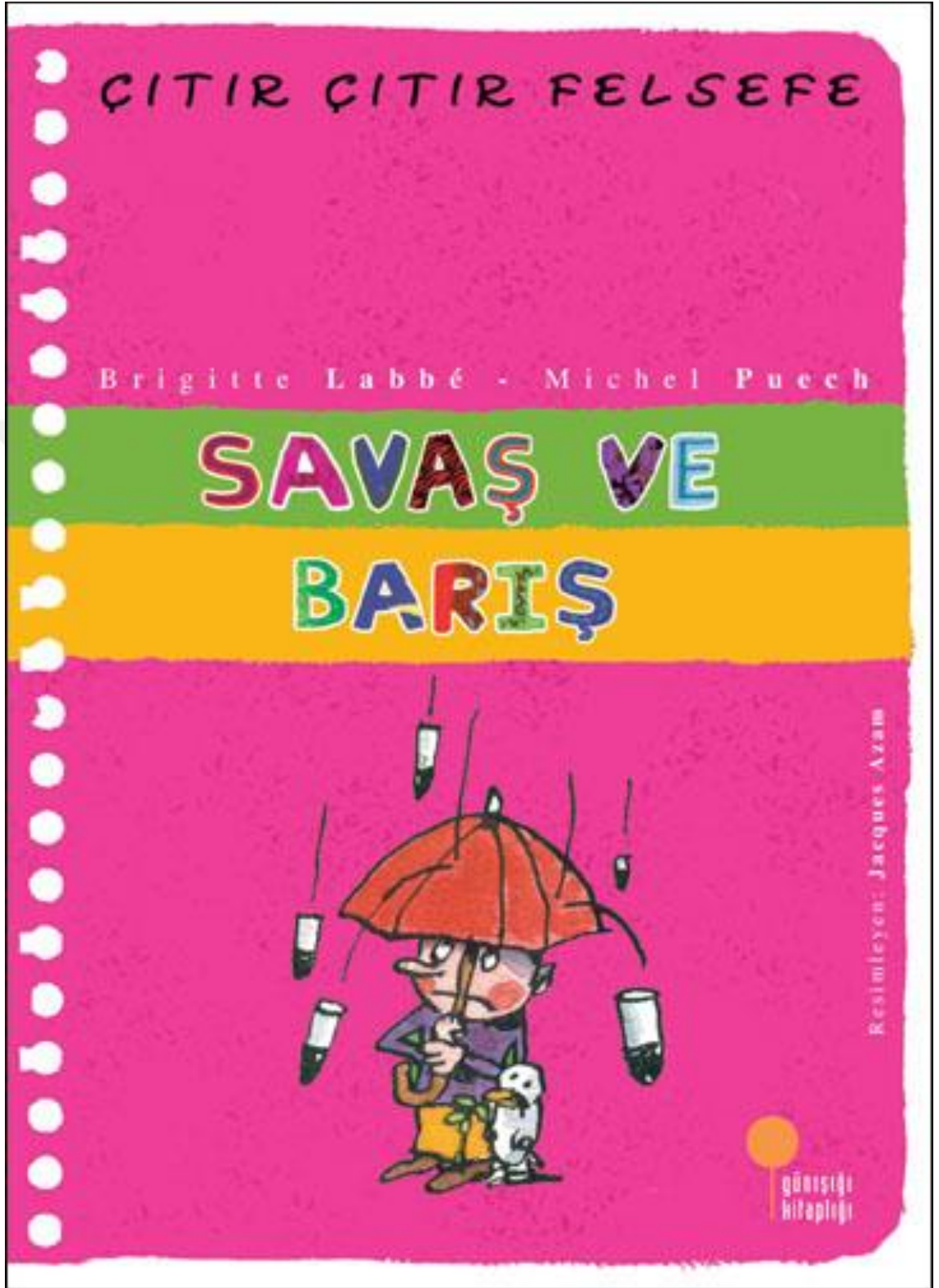
Fotoğraf 3: Güzellik ve Çirkinlik

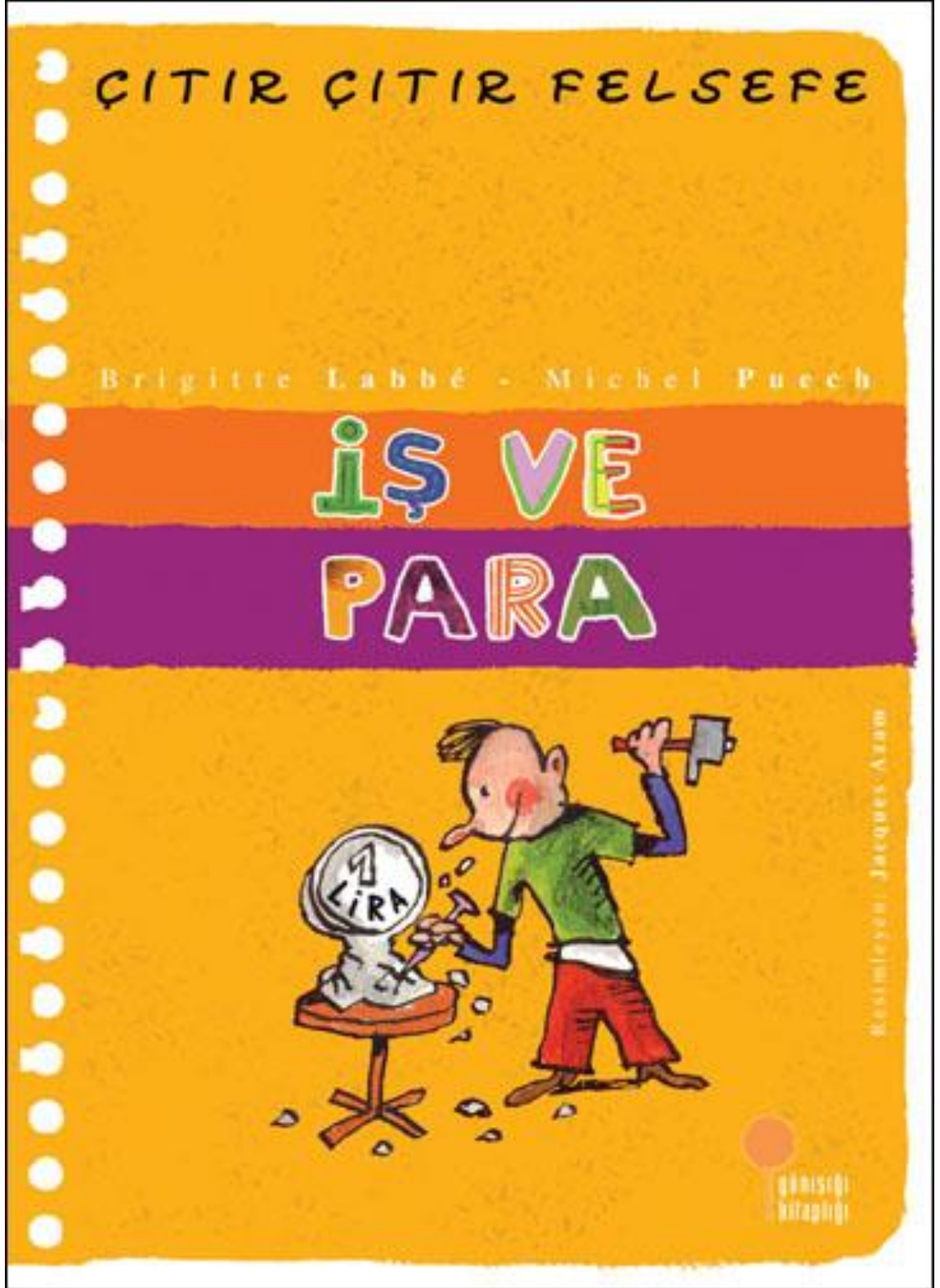
Fotoğraf 4: Bildiklerimiz ve Bilmediklerimiz

Fotoğraf 5: Savaş ve Barış

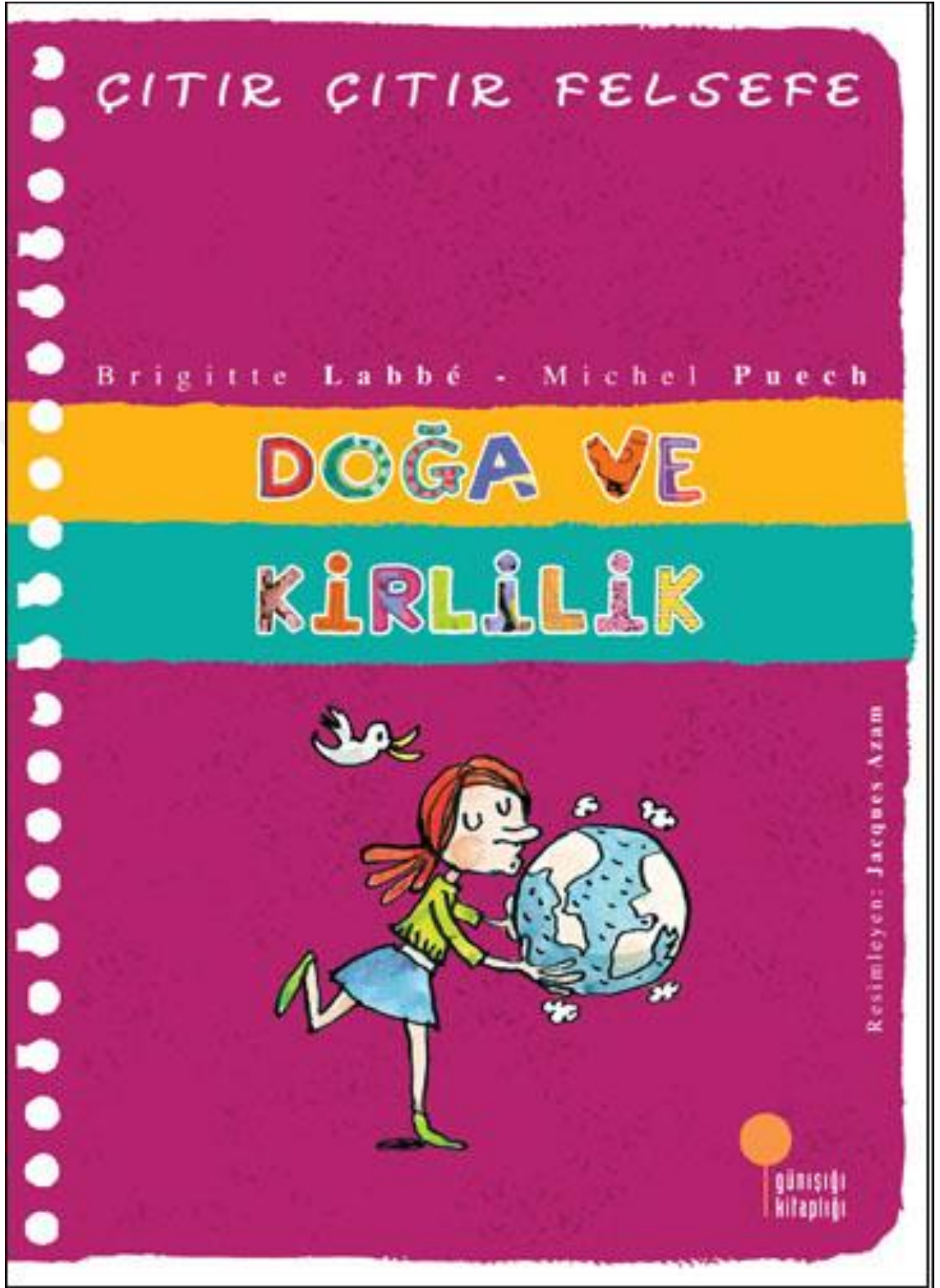
Fotoğraf 6: İş ve Para

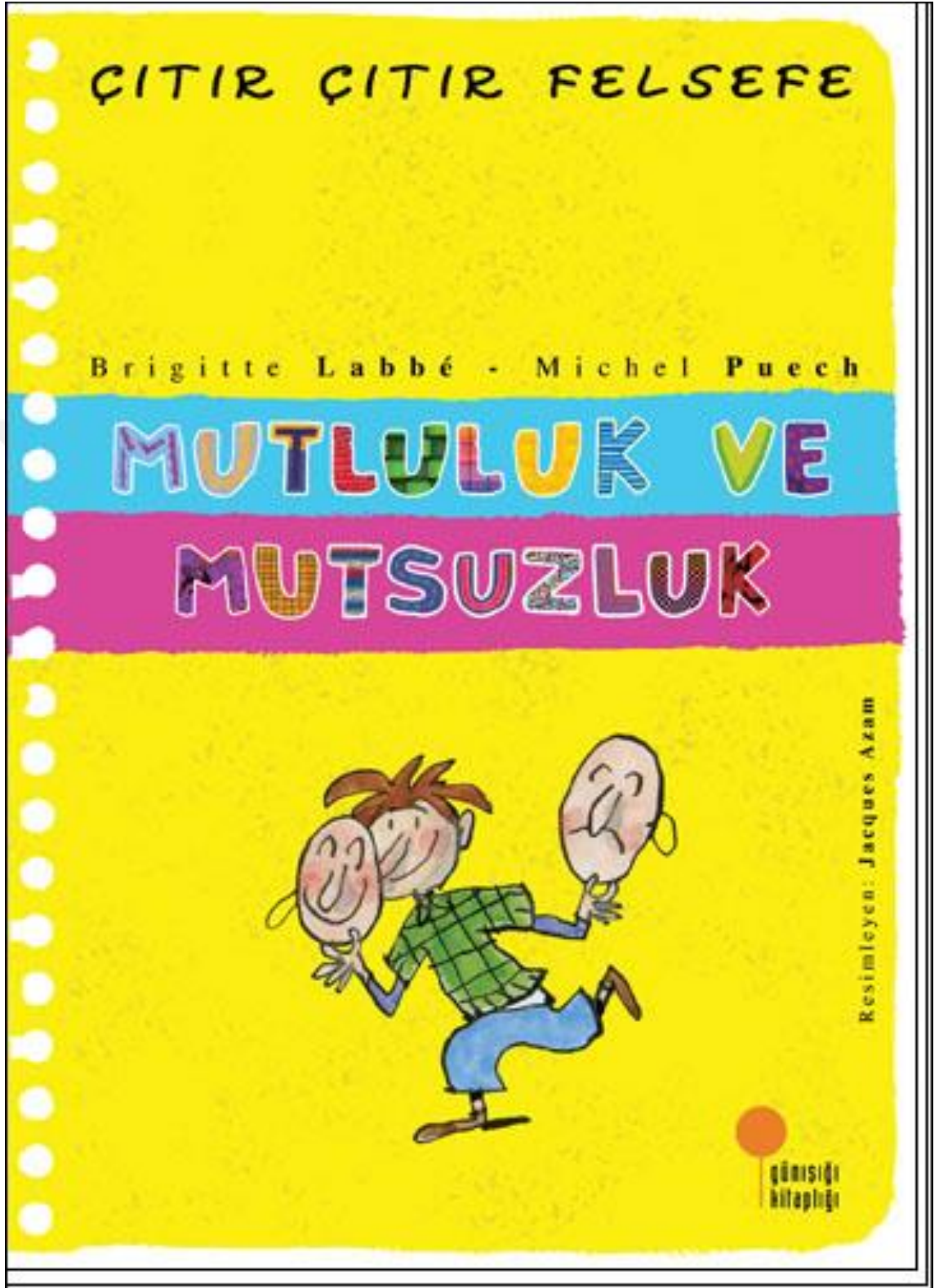
Fotoğraf 7: Özgür Olan ve Olmayan

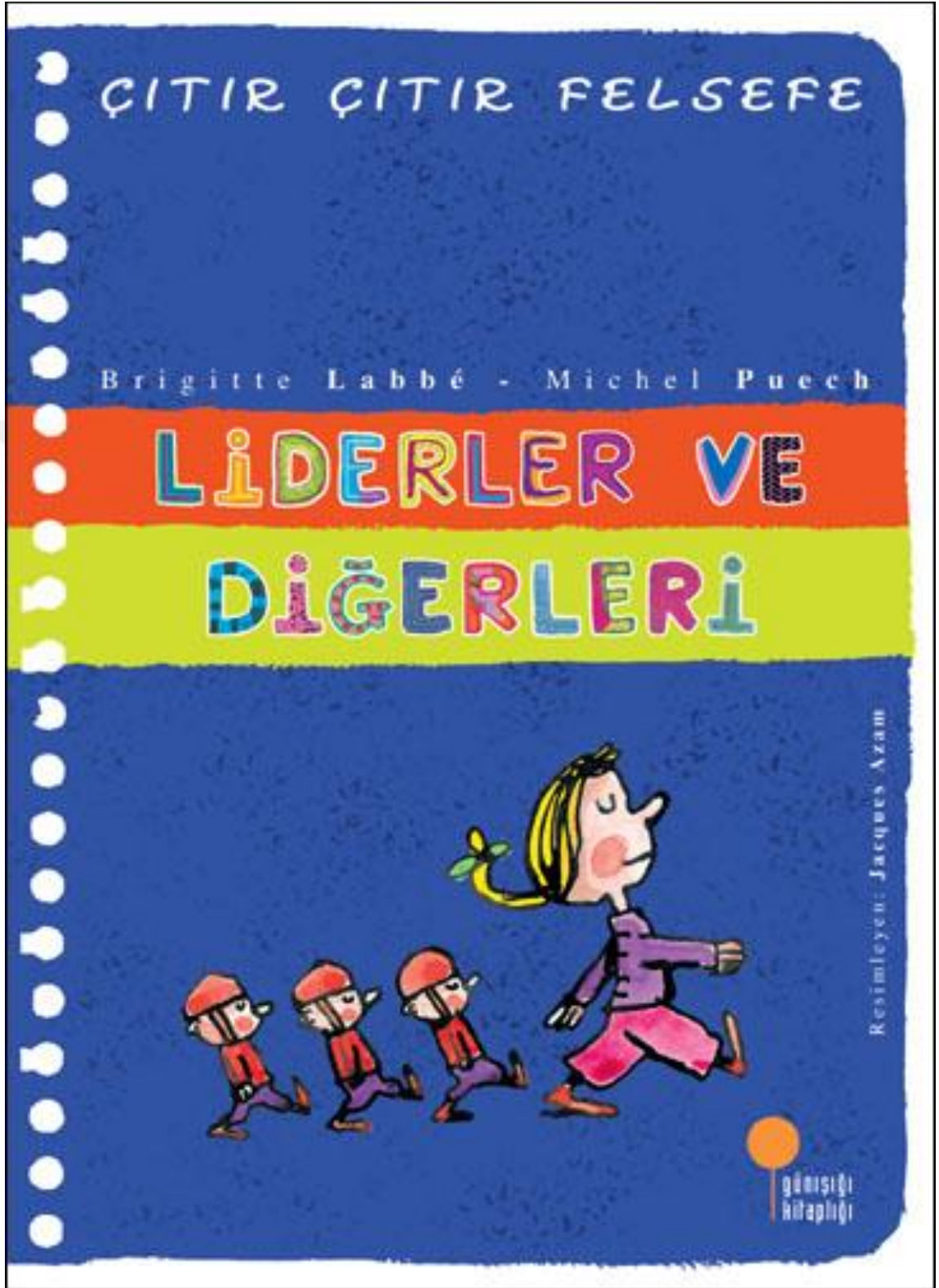
Fotoğraf 8: Doğa ve Kirlilik

Fotoğraf 9: Mutluluk ve Mutsuzluk

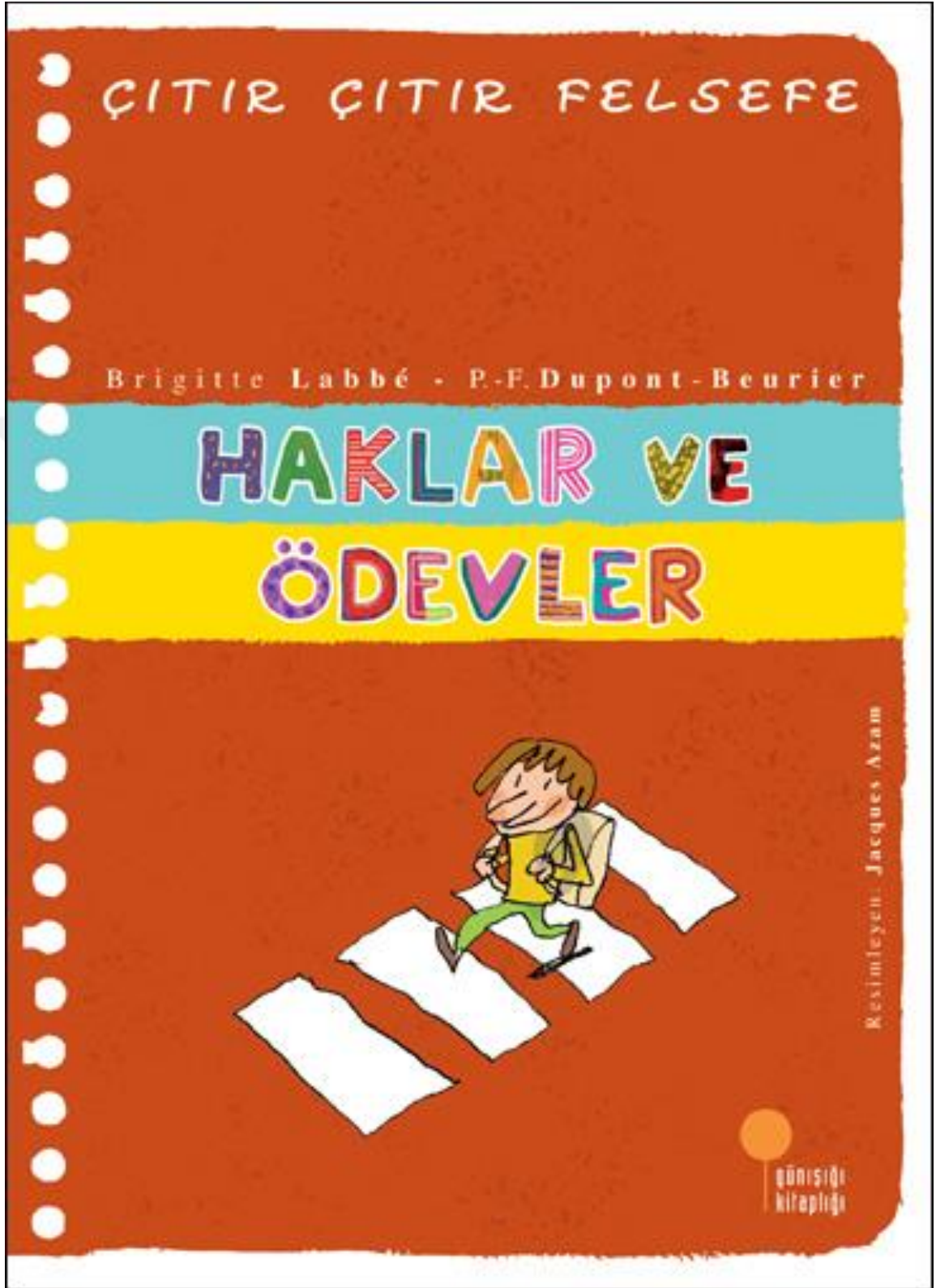
Fotoğraf 10: Liderler ve Diğerleri

Fotoğraf 11: Başarı ve Başarısızlık

Fotoğraf 12: Haklar ve Ödevler

Fotoğraf 13: Ben ve Başkaları

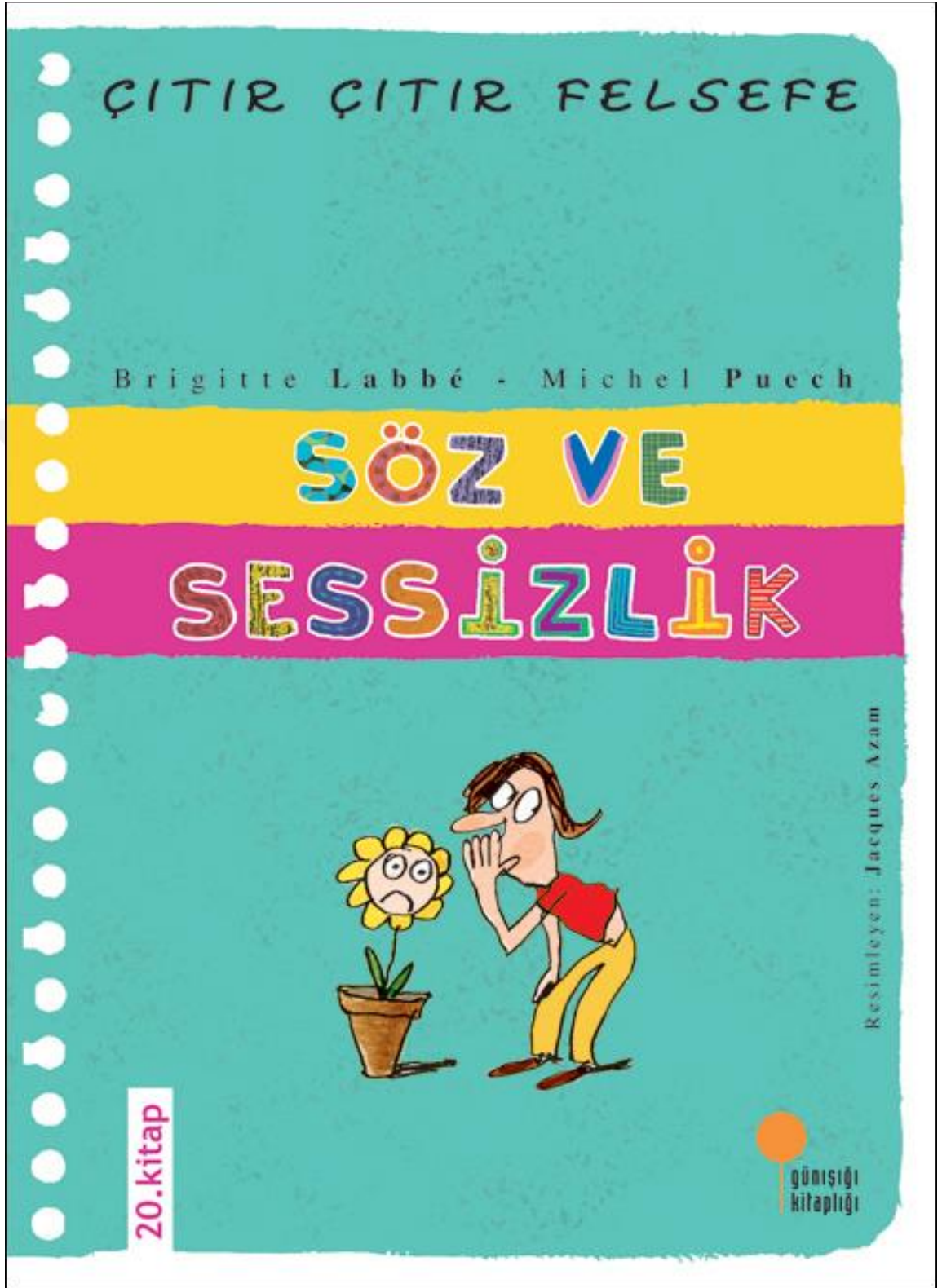
Fotoğraf 14: Yaşam ve Ölüm

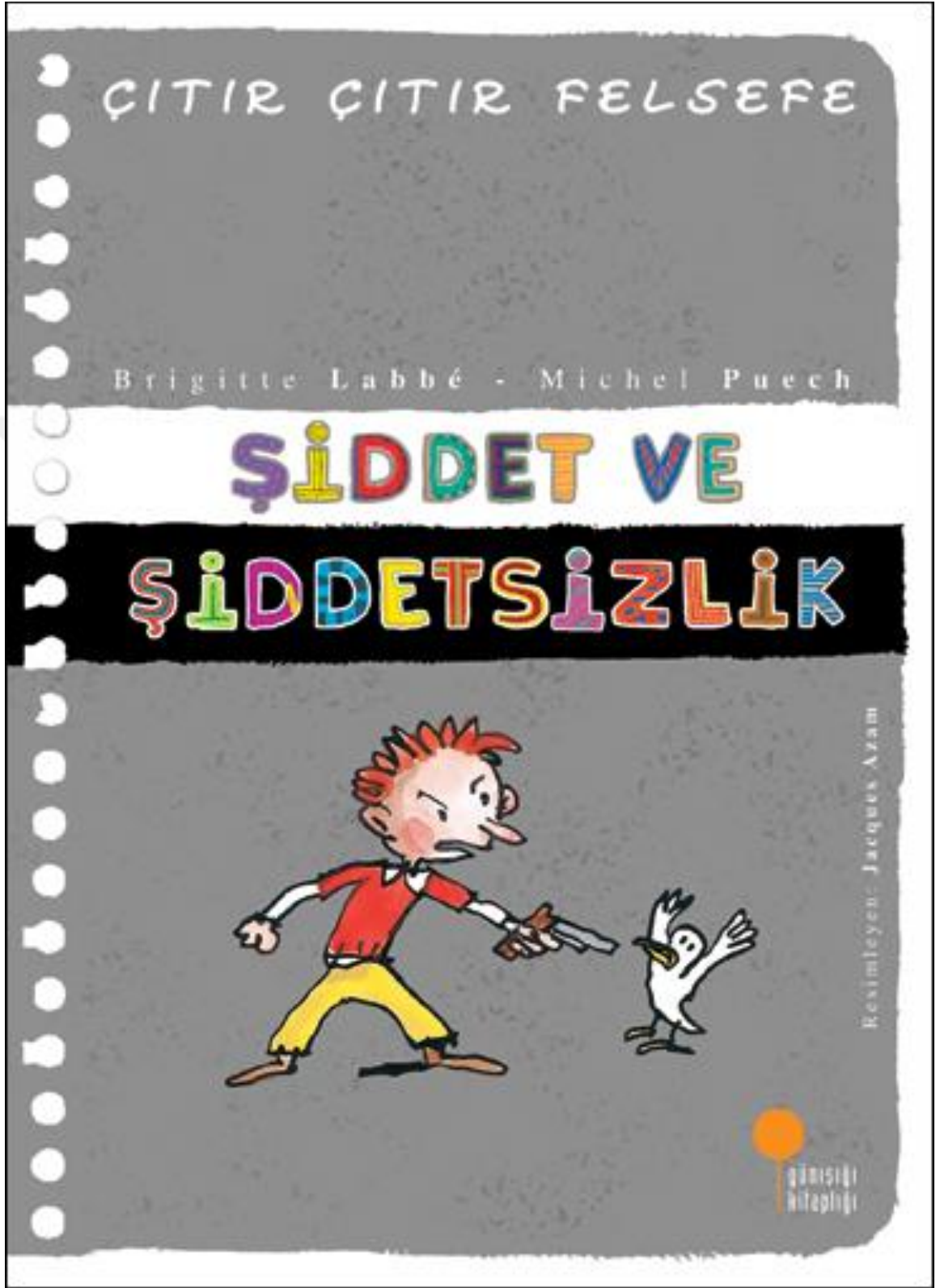
Fotoğraf 15: Zaman Çok ve Zaman Yok

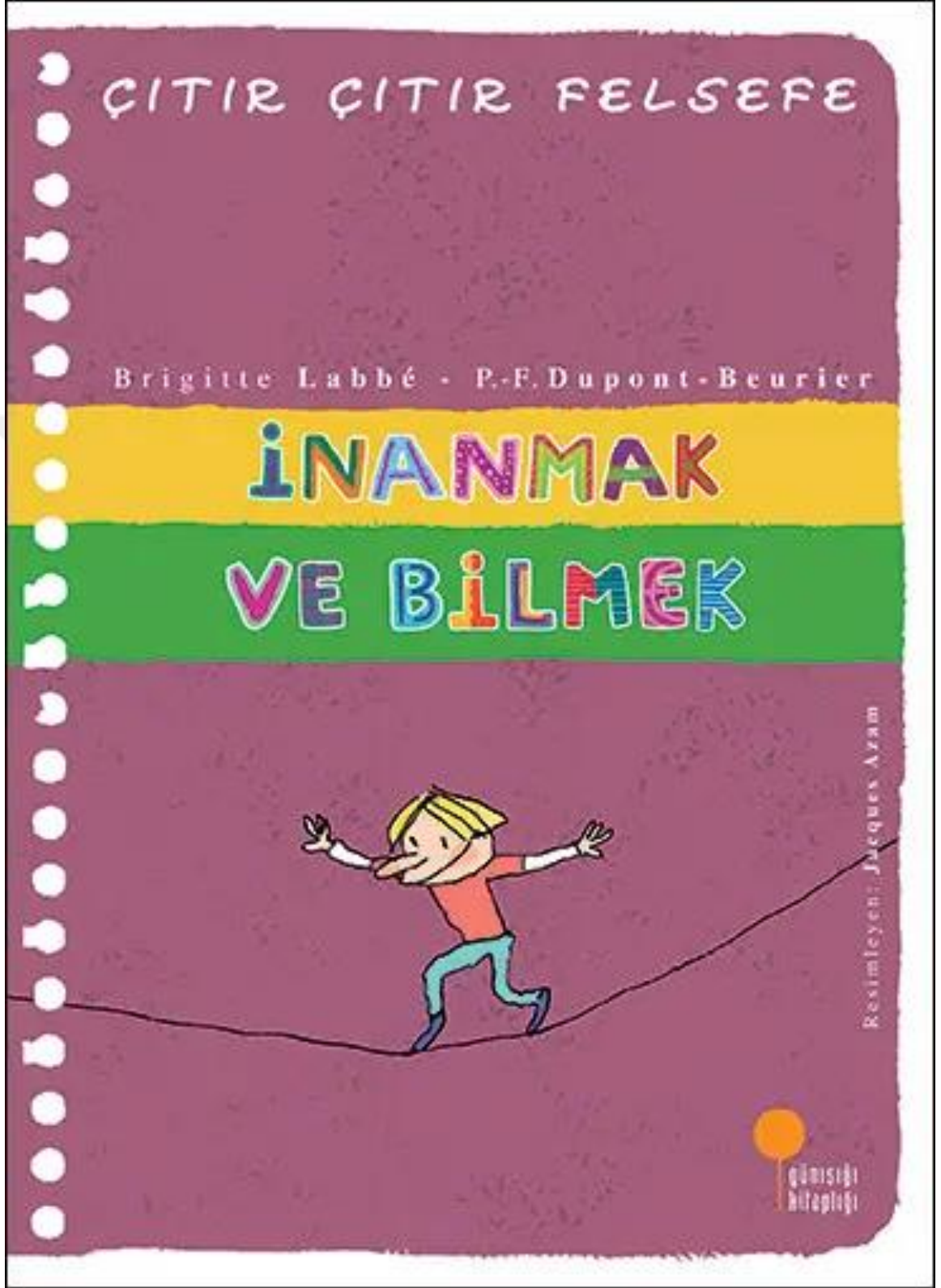
Fotoğraf 16: Söz ve Sessizlik

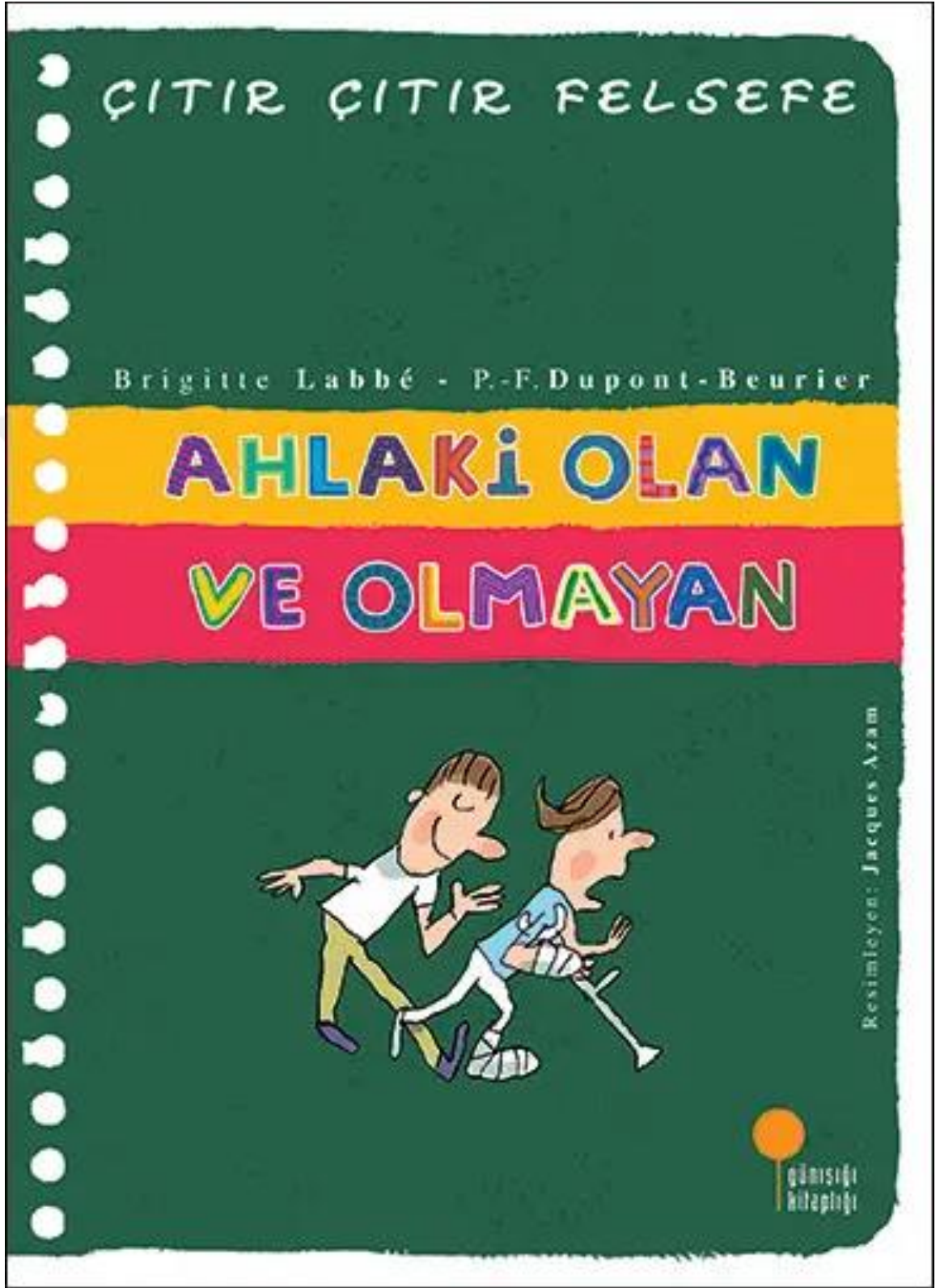
Fotoğraf 17: Şiddet ve Şiddetsizlik

Fotoğraf 18: İnanmak ve Bilmek

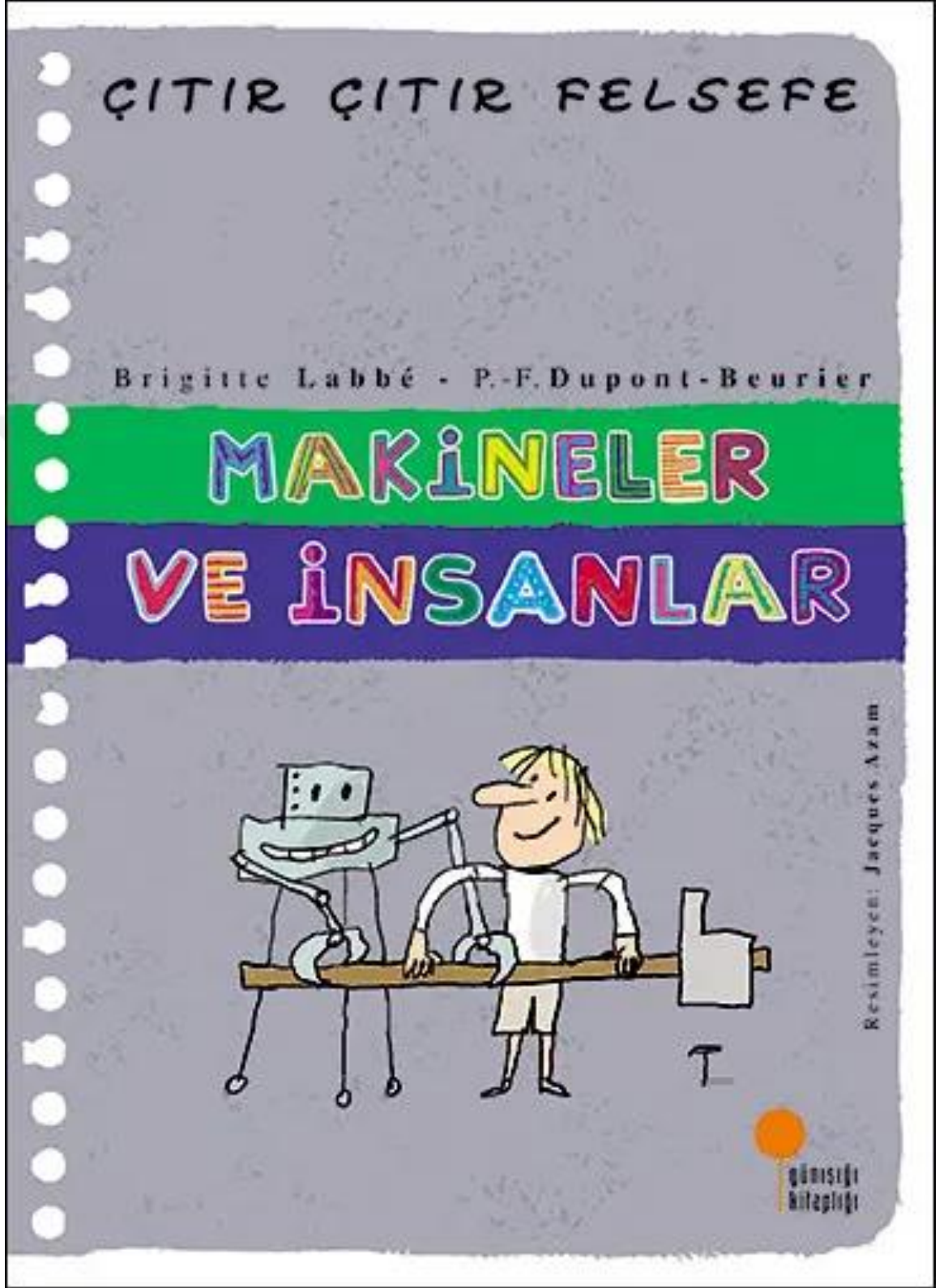
Fotoğraf 19: Ahlaki Olan ve Olmayan

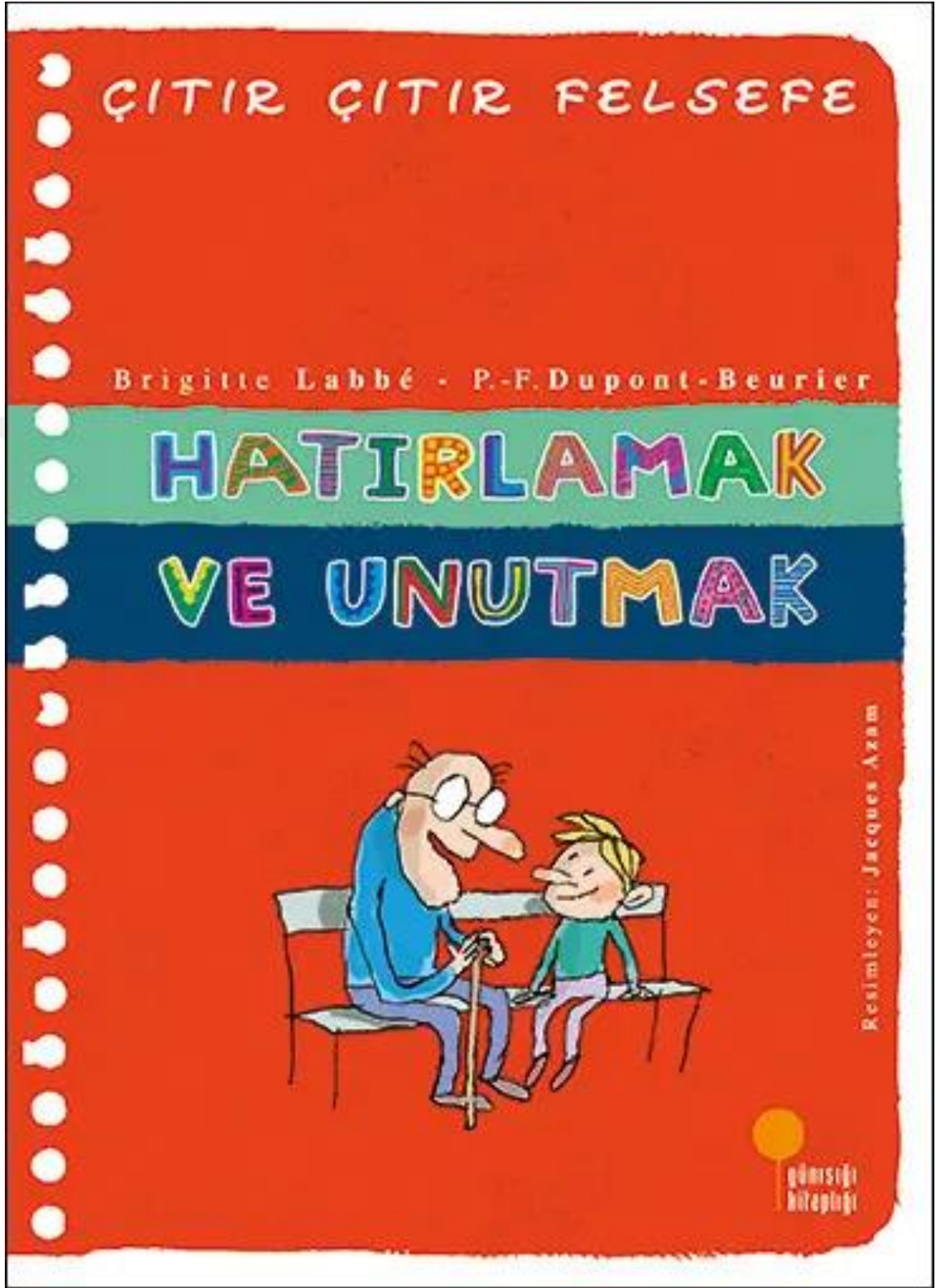
Fotoğraf 20: Olmak ve Sahip Olmak

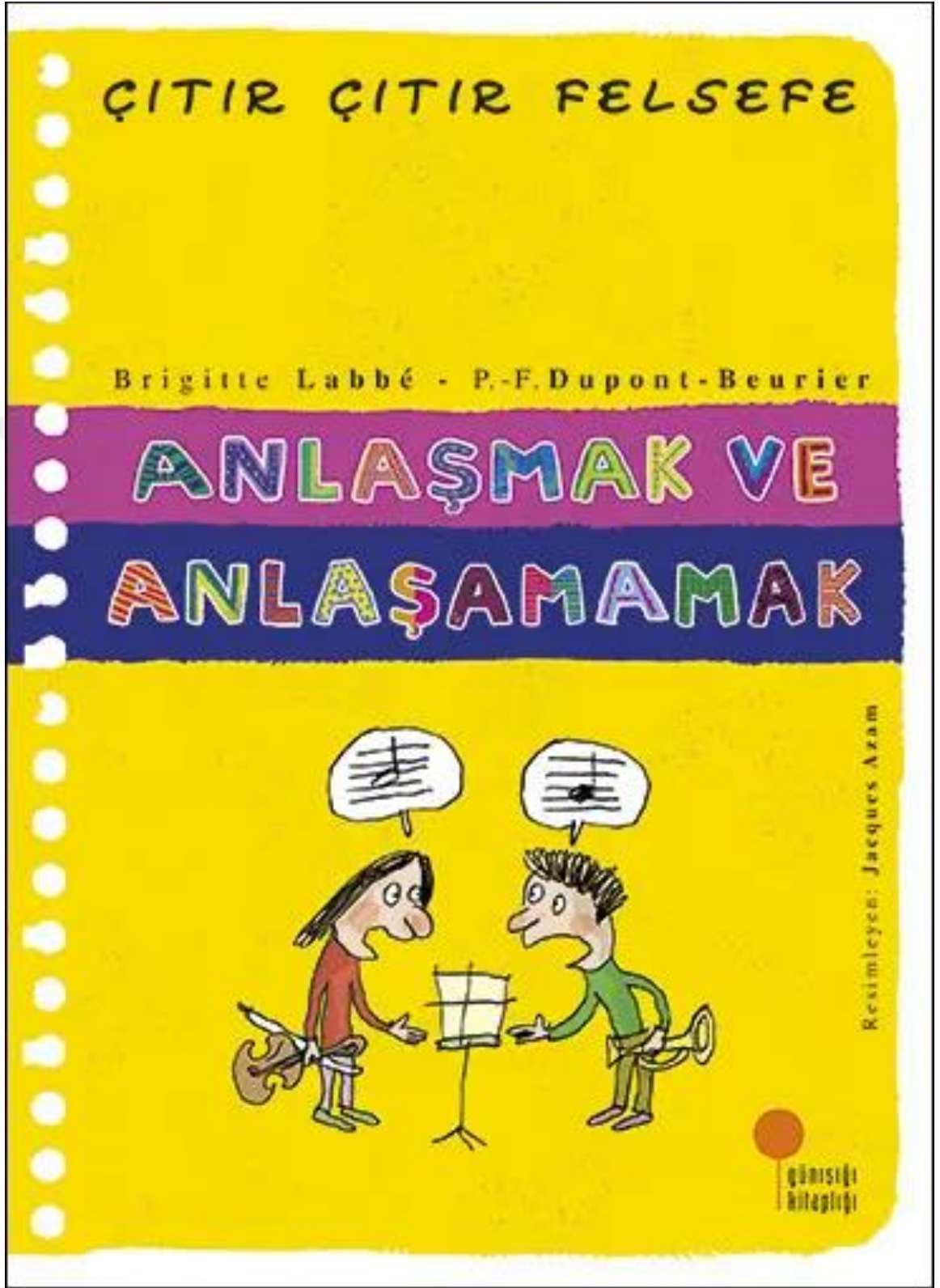
Fotoğraf 21: Makineler ve İnsanlar

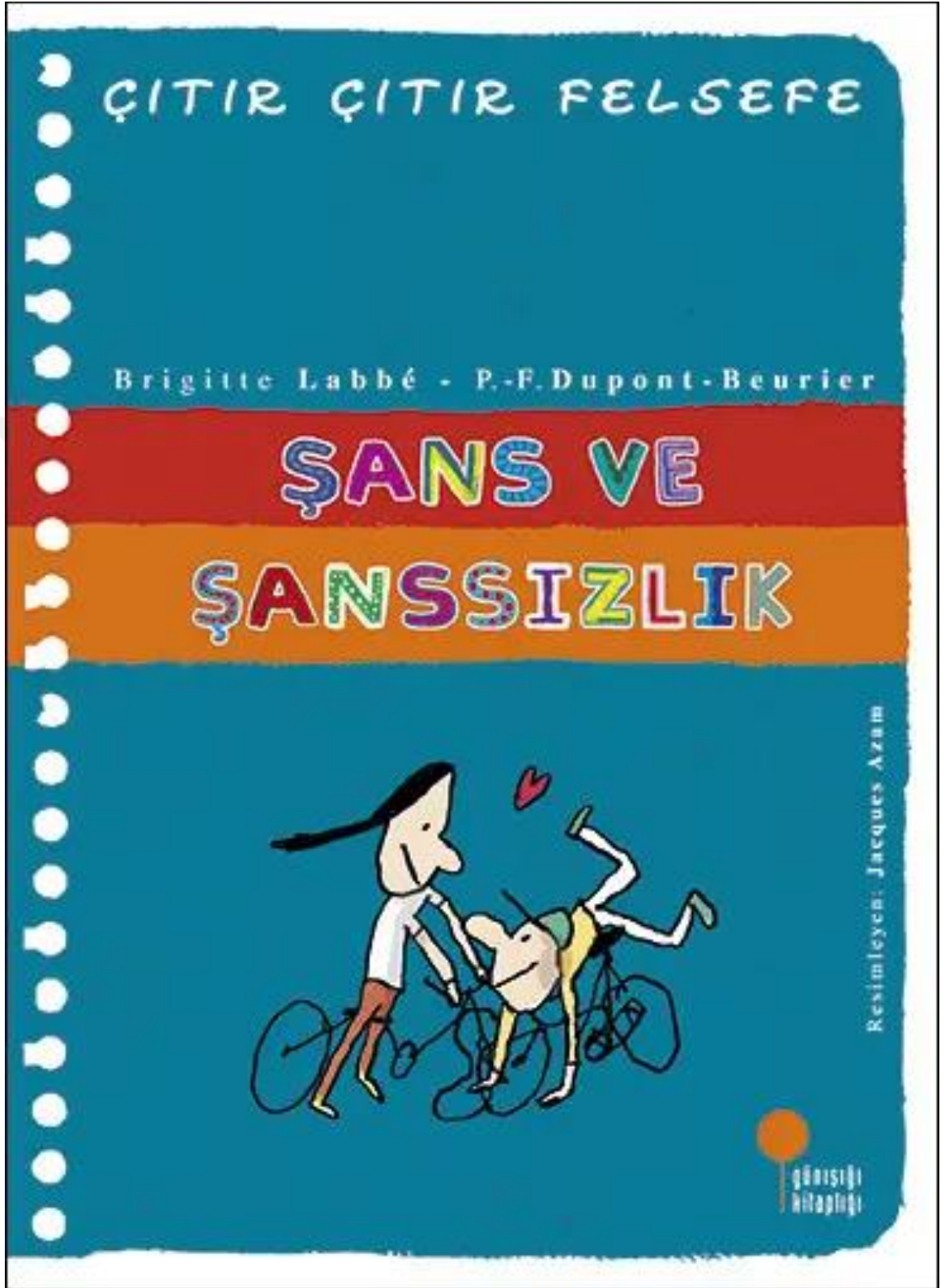
Fotoğraf 22: Hatırlamak ve Unutmak

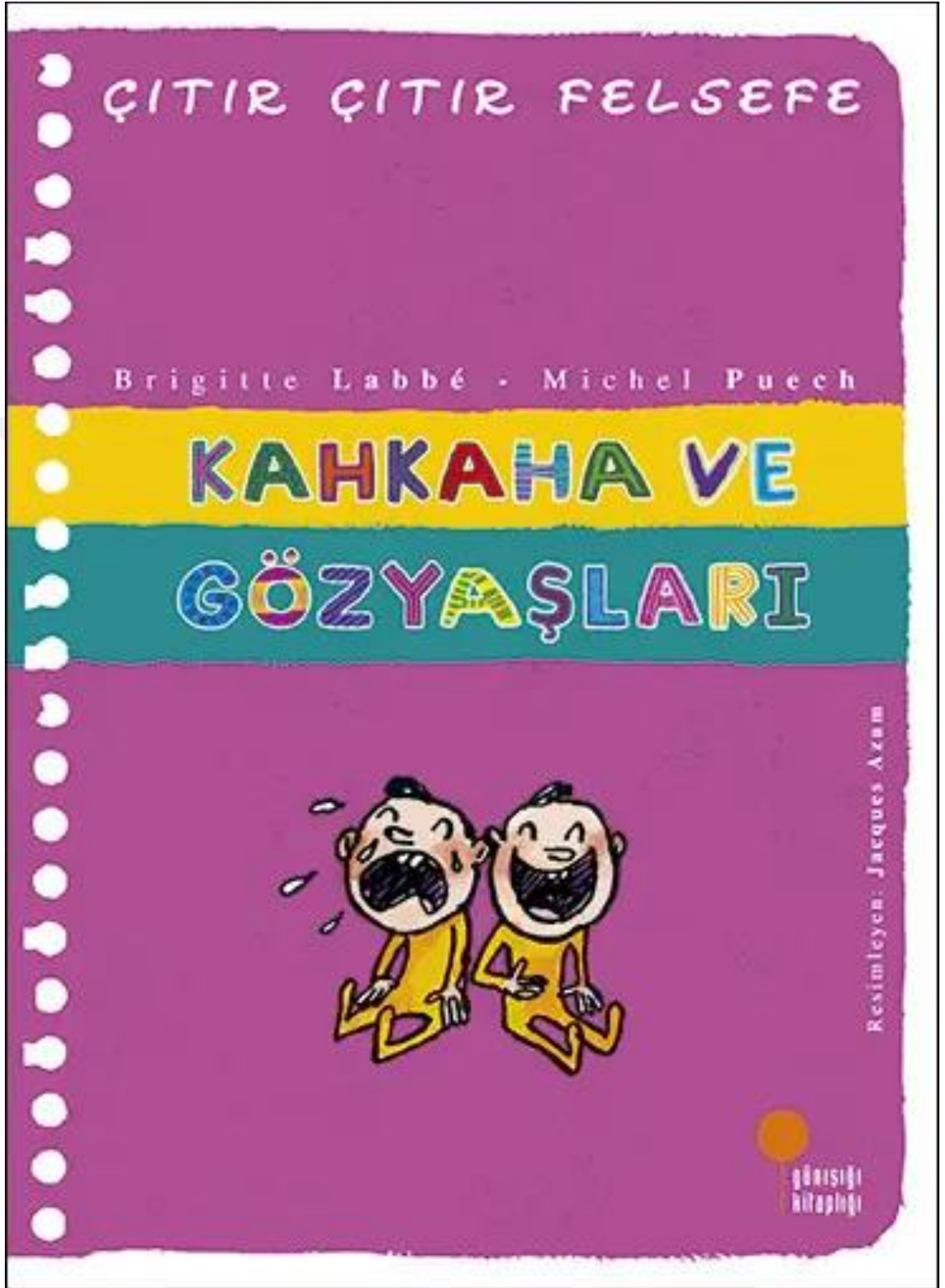
Fotoğraf 23: Anlaşmak ve Anlaşmamak

Fotoğraf 24: Şans ve Şanssızlık

Fotoğraf 25: Kahkaha ve Gözyaşları

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Murat TURGUT

Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Çukurova Üniversitesi- Sınıf Öğretmenliği	25/05/2012
Lisans	İstanbul Üniversitesi- Çocuk Gelişimi	09/06/2023

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2014-2019	Milli Eğitim Bakanlığı	Sınıf Öğretmeni
2019-2021	Milli Eğitim Bakanlığı	EBA TV sunuculuğu- Kitap içerik yazarlığı
2021-2023	Milli Eğitim Bakanlığı	Sınıf Öğretmeni

YABANCI DİL

Arapça: İyi

İngilizce: Orta

YAYINLARI

Turgut M ve Aktepe V (2022) Çocuk Kitap Serisi “Çıtır Çıtır Felsefe”deki Kitaplarda Yer Alan Resimlerin Kök Değerler Açısından İncelenmesi, *6. Uluslararası Başöğretmen Eğitim ve Yenilikçi Bilimler Kongresi*, Tam

Metin Kitabı (1543-1555), Sözlü Bildiri, (24-25 Kasım 2022), Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.

Turgut M ve Aktepe V (2020) Rol Model Olarak Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri ve Önemi. *Kapadokya Sosyal Bilimler Öğrenci Kongresi*, Tam Metin Kitabı (419-426), Sözlü Bildiri, (16-18 Aralık 2020), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.

